

2012

BUDOUCNOST VENKOVA V ČESKÉ REPUBLICE

BUDOUCNOST VENKOVA V ČESKÉ REPUBLICE

ANALÝZA POTŘEB OBCÍ PO ROCE 2013
Z HLEDISKA BUDOUCÍ KOHEZNÍ POLITIKY
A SPOLEČNÉ ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY

Tento analytický dokument připravil Svaz měst a obcí České republiky s cílem analyzovat potenciální potřeby obcí po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky a společné zemědělské politiky. Dokument navazuje na dříve realizovanou analýzu potřeb měst. Text vychází z podkladů a informací dostupných k datu zpracování a uvedených v přehledu použité literatury. Studie reflektuje a pravdivě uvádí všechny autorům známé informace relevantní k danému tématu, nicméně autorský kolektiv, zpracovatel ani objednatel nenese odpovědnost za případné změny uvedených parametrů, informací nebo předpovědí v budoucnu ani odpovědnost za škody vzniklé na základě rozhodnutí hospodářské nebo ne hospodářské povahy založené na informacích obsažených nebo neobsažených v této zprávě.

Autorský kolektiv

Ing. Ondřej Mátl, MPA, MSc.

Mgr. Eva Srnová

Autoři publikace děkují osloveným starostům a starostkám za vstřícnou spolupráci, podnětné informace, cenné náměty a připomínky, které využili při zpracování samotné analýzy a jejích příloh.

Vzor citace: MÁTL, Ondřej a SRNOVÁ, Eva. *Budoucnost venkova v České republice: Analýza potřeb obcí po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky a společné zemědělské politiky*. Praha : Svaz měst a obcí České republiky, 2012. 157 s. Dostupné z : <http://www.smocr.cz/cz/publikace/default.aspx>

© Svaz měst a obcí České republiky, 2012.

Všechna práva vyhrazena.

Praha, červen 2012

Tento dokument vznikl s podporou Ing. Oldřicha Vlasáka, místopředsedy Evropského parlamentu a místopředsedy Svazu měst a obcí České republiky, který se dlouhodobě věnuje evropským fondům a komunální problematice.

OBSAH

Úvod	9
Cíl a účel studie	9
Metodologie	10
1. Postavení venkova v sídelní struktuře	12
Vymezení venkova	12
Popis venkovské sídelní struktury v ČR	13
Zhodnocení postavení venkova v evropském kontextu.....	16
2. Stávající problémy a potřeby venkova a jejich očekávaný vývoj.....	18
Nevyhovující komunikace a špatná dopravní dostupnost	19
Znečištěné životní prostředí.....	22
Živelný územní rozvoj.....	23
Nedostatečně fungující místní ekonomika.....	25
Omezená nabídka veřejných služeb	26
3. Rámec podpory venkova z evropských fondů	29
Místní rozvoj v regionální politice a SZP.....	31
Český kontext rozvoje venkova	32
4. Intervence na podporu venkova	34
Obsahový rozměr kohezní politiky	34
Hlavní oblasti intervencí.....	34
Vymezení prioritních oblastí venkova pro budoucí směřování podpory	35
Finanční rozměr kohezní politiky	38
Organizační rozměr kohezní politiky	40
Hodnocení současné organizace evropských fondů z pohledu venkova.....	40
Doporučení pro zefektivnění systému evropských fondů v budoucím období	42
Závěr	44
Literatura.....	46
Přílohy	

PŘEDMLUVA

Milí čtenáři,

řada z nás, kteří se pohybujeme většinu času v rušných městech, čas od času zatouží po klidnějším a s přírodou více spjatém životě na venkově. Ostatně náš národ je známý jako národ chatařů a chalupářů. Zájem o koupi chat, chalup nebo rekreačních bytů přitom v posledních letech v Česku stále roste a přibývá zájemců, kteří chtějí na venkově bydlet celoročně. Na základě průzkumů se ukazuje, že až 40% městských obyvatel by se chtělo vystěhovat na venkov nebo do venkovského města s menším počtem obyvatel. Víkendovou nemovitost pak již v současnosti vlastní téměř každý šestý Čech, mě nevyjímaje.

Jako národ chatařů a chalupářů jsme se však změnili. Naše požadavky na rekreační bydlení se značně zvýšily. Už nechceme polorozpadlé objekty, které bychom museli neustále opravovat a renovovat. Přejeme si komfortní venkovské bydlení, jehož kvalita zpravidla odpovídá standardu ve městech. Elektrina, voda, plyn, internet a další vybavení patří k věcem, bez kterých se nechceme obejít ani o dovolené nebo o víkendech. Samozřejmostí je také požadavek na kvalitní služby, blízkost obchodu či komunikace udržované i v zimě.

Pro lidi, kteří však na venkov nejenom dojíždí, ale na venkově dlouhodobě žijí a pracují, je však technická a občanská vybavenost a rozsah dostupných služeb klíčovým a kritickým předpokladem pro zajištění kvality jejich života. Pokud v obci chybí kanalizace s čističkou odpadních vod, musí si za drahé peníze pořídit vlastní domovní čistírny nebo nechávat neustále vyvážet jímku. Pokud obec nemá mateřskou školu či školku, musí řešit, jak zajistit dopravu dětí do sousední obce. Pokud v obci není obchod, musí jet často i desítky kilometrů, aby si mohli nakoupit potraviny či jiné věci základní potřeby. V tomto případě již nejde o komfort, ale o každodenní existenciální fungování. Proto je tak důležité na potřeby lidí na venkově nezapomínat!

Je jasné, že zdrojů na řešení všech problémů na venkově je a vždy bude málo. Evropské fondy jsou v tomto ohledu příležitostí jak posílit obecní rozpočty a řešit alespoň některé z hlavních problémů. Stávající systém využívání evropských fondů je však bohužel extrémně složitý. Je spojen s nadměrnou byrokracií, vše příliš dlouho trvá, objevují se případy zneužití a korupce. Potenciál evropských fondů

tak není plně využit. Snažením našeho Svazu měst a obcí České republiky je zjednodušit pravidla pro využívání evropských fondů a upravit podmínky tak, aby odpovídaly skutečným potřebám a problémům, které venkov tíží.

Tato analýza, kterou jsem s kolegy na Svazu inicioval, v tomto ohledu přináší mnoho podnětů. Definuje, s jakými problémy venkovské obce nejčastěji bojují a do jakých oblastí potřebují investovat. Ukazuje, jakou roli evropské fondy hrají v obecních rozpočtech a jaký mají dopad na zadlužování venkova. Popisuje a z pohledu obcí také hodnotí, jak funguje organizace a správa evropských prostředků, a přináší doporučení pro zefektivnění systému evropských fondů v budoucím tzv. programovacím období po roce 2013. Diskuse o evropských fondech po roce 2013 již totiž začala a hlas venkova v ní musí být silně slyšet.

V poslední době je náš venkov často uměle stavěn proti městům. Někteří politici se pokouší rozeštvat komunální samosprávy proti sobě a získat na tom politické body. To je ale mylné vnímání světa. Venkov se bez měst neobejde, stejně jako se neobejdou města bez venkova. Každý musí získat spravedlivý podíl na veřejných financích, včetně těch evropských. Ať už jste z malé dědiny, větší vesnice, městyse, střediskové obce nebo statutárního města, je třeba se spojit. Je třeba bojovat za rovnoprávné postavení obcí při rozdělování evropských fondů, je třeba bojovat o co největší koláč peněz na naše potřeby. Jedině společnou týmovou prací jednotlivých zastupitelů, starostů a primátorů a obhajobou našich komunálních zájmů vůči krajům, státu i Bruselu docílíme, že evropské fondy budou skutečně přispívat ke kvalitě života v našich sídlech.

Přeji nám všem, ať se nám to podaří!

Oldřich Vlasák

místopředseda Evropského parlamentu
výkonný prezident Rady evropských municipalit a regionů
místopředseda Svazu měst a obcí České republiky
zastupitel města Hradec Králové

Hradec Králové, červen 2012

ROZHOVOR

Tato analýza má přispět k definování potřeb samospráv v oblasti rozvoje a pojmenovat, kde tyto potřeby mohou potenciálně pokrýt dotace z evropských fondů. Kde vidíte největší problémy současného českého venkova?

Vnímám je zejména v oblasti poskytování služeb občanům. Mnohé venkovské obce trpí hlavně nedovybaveností infrastrukturou - chybí čističky, kanalizace, silnice jsou ve špatném stavu. Dále zde chybí služby, které by obyvatele, a hlavně ty mladé, na venkově udržely. To znamená, je potřeba zajistit těmto lidem dobré podmínky pro život na venkově.

Jaká je vaše osobní zkušenost s evropskými dotacemi a kde vidíte rezervy v tom, co financovat?

Osobně vnímám nadbytek byrokracie - od zpracování žádosti až po konečnou kontrolu projektů - za zbytečně zatěžující. Někdy se také dotační tituly vyhláší v oblastech, které jsou pro malé obce ne zcela použitelné. V obci nikdy nebudeme školit občany, jak se mají chovat, nikdo by nám na takový seminář nepřišel. Nebo je třeba vážít, pro jak velkou oblast by služby měly být dostupné. Například CzechPoint - určitě dobrá a zajímavá věc, která ulehčí život občanům, ale pokud si jej pořídí stohlavá obec, pak je úspěch, když zpracují deset žádostí za rok. Anebo stavba čističky v malé obci, jejíž náklad na obyvatele je 120 tisíc korun. Musím se samozřejmě ptát, zda je pak taková investice z evropských peněz efektivní.

Osobně bych uvítal více peněz na zajištění fungování obce a její atraktivitu. Ještě pořád potřebujeme financovat stokrát omílanou infrastrukturu. Tento dluh z minulých let budeme bohužel splácet ještě dlouho. Je však třeba dbát na udržitelnost projektu, a to už při jeho přípravě. Asi by také nebylo špatné, kdybychom se mohli lépe dostat k informacím, jak se dobrá řešení dělají v zahraničí nebo i jinde u nás v Česku. Velmi proto kvituji případové studie, které jsou v této analýze - s ohledem na velikost obce prakticky ukazují, co se dá a nedá z evropských peněz vlastně dělat. Starostové si například často nevědí rady s penězi z Evropského sociálního fondu. Neumíme moc s těmito prostředky určenými na lidi a pro lidi pracovat. Přestože naše každodenní činnost stojí na práci s lidmi. Potřebujeme více příkladů, jak tyto peníze investovat a co by se za ně v obcích dalo dělat. A pokud je nemáme v Česku, měli bychom se po nich poohlédnout za hranicemi Česka.

Co vy sami chcete v Čermné v budoucnu realizovat?

V současném období dokončíme kanalizaci a čističku odpadních vod. Chtěli bychom po této velké akci hlavně opravit komunikace, ale uvidíme, zda vůbec bude možné na to evropské dotace čerpat. Rádi

bychom pokračovali ve výstavbě protipovodňových opatření a dostavěli několik nájemních bytů, popř. rekonstruovali školku. Budeme se však také snažit při úpravě územního plánu myslet i na to, abychom u nás vytvořili dobré podmínky pro podnikání.

Je dle vašeho názoru současný systém evropských dotací dostatečně flexibilní a vstřícný k vám, starostům, nebo byste jej potřebovali změnit? V čem?

Systém nelze nazvat přívětivým. Pokud máte složitý systém, i kdyby v něm byli všichni ochotní vyjít vám vstříc, najde se vždy nějaká překážka, proč to institucionálně nejde. Čím složitější systém je, tím je překážek víc a jsou hůře odstranitelné. Těší mě, že si to dnes většina těch, kdo o dotacích rozhodují, uvědomuje a že snad budeme moci od roku 2014 spoléhat na jednodušší nastavení.

Problémem je také vliv politického lobby na rozhodování o dotacích. Snaha získat lehce peníze, aniž by se posuzoval vliv takto utracených veřejných prostředků na místní komunitu, kraj nebo pro společnost, je pro veřejné povědomí o evropských dotacích devastující. Dotace jsou pak vnímány jen jako zdroj k přilepšení si pro ty, kdo mají známosti. Uvědomme si však, že nebýt evropských dotací, nenajde se v českých veřejných rozpočtech moc peněz na investování do rozvojových aktivit.

Třetí velkou výzvou je sjednocení systému na úrovni ministerstev, zejména ministerstva financí. Systém kontrol evropských dotací není dosud kompatibilní s českým finančním systémem, kontroly se provádějí několikrát s tím, že každý úřad je autonomní a že je dělat musí. Nemusel by ale, kdyby úřady státu byly schopny a ochotny komunikovat a vzájemně si kontroly uznávat.

V debatě o rozdělování evropských dotací se často města a venkov staví proti sobě a vytváří se jakási umělá konkurence. Přitom venkovské obce i města musejí fungovat vedle sebe. Kde vidíte možnosti spolupráce měst a venkovských obcí a jaké nástroje jsou dle vašeho názoru pro tuto spolupráci ideální?

Výše jsem hovořil o tom, že je potřeba zajistit lidem dostupné služby na venkově, aby zde mladí zůstávali. Uvědomuji si však, že se nám na venkově nikdy nepodaří zajistit jim stejné podmínky, jako by měli ve městech. Vždy zde budou omezenější možnosti vyjít za kulturou nebo bude horší dostupnost lékaře. Venkov však poskytuje jinou přidanou hodnotu, za kterou lidé utíkají. Klidnou a nezkáženou přírodu, vzájemnost a těsnější mezilidské vztahy, s nimiž souvisí mnohem menší nebezpečí kriminality. Ve venkovských obcích je jednodušší začít nějakou společnou, občanskou aktivitu, protože se zde lidé dobře znají. Mnohem více se zde také dodržují tradice a hodnoty. Ve městě je často nedosažitelné bydlet v domě se zahrádkou, na venkově to takový problém není. Obyvatelé měst utíkají o víkendech a ve volném čase na vesnice na chalupy a chaty. Chci tím říct, že symbióza města a venkova je vzájemná, jedná se o jakýsi "ekosystém", který může dobře fungovat jen pokud jsou obě strany - tedy jak města, tak venkov - dobře zajištěny. Není to tedy tak, že jsou buď města, nebo venkov, a vyhraje ten, kdo je silnější nebo kdo víc křičí.

Já zde vidím prostor zejména pro to, aby stát vytvořil rámec pro spolupráci měst a venkova, pro rozvoj venkova ve smyslu veřejné správy, aby podpořil spolupráci a komunikaci na úrovni veřejné správy obecně. Velmi se mi líbí myšlenka znovuoobnovení poradních shromáždění, jako byly v bývalých okresech. Jejich vytvoření by mělo tři výhody. V první řadě přenos zkušeností. Nemůžeme jen řešit administrativu, ale potřebujeme se setkávat a pomoci si při vzájemných problémech. Jejich druhé využití by mohlo být pro výkon státní správy, a potažmo i samosprávy tam, kde síly nestačí. Sdílená tíha je vždy lehčí, a kdyby si obce mohly vzájemně pomáhat a státní úřady by jim pro to vytvořil podmínky, ušetřil by nakonec celý stát. Třetí oblast, kde je jejich prostor pro uplatnění, jsou evropské dotace. S jejich pomocí by bylo možné řešit současné problémy s tím, kdo vlastně rozhoduje

o veřejných prostředcích v území. Kdyby existovala poradní shromáždění složená ze starostů a zastupitelů pro více obcí, mohla by mít své strategie rozvoje, na které by klidně mohly být navázány další subjekty, které z hlediska rozvoje v území působí - například místní akční skupiny nebo další neziskové subjekty.

Reprezentujete Svaz na jednáních s kraji, státem a potažmo zástupci evropských institucí. Co byste z hlediska budoucího vyjednávání evropských dotací považoval z hlediska záměrů Svazu za největší úspěch?

Ve funkci starosty, a následně místopředsedy Svazu měst a obcí ČR pracuji dlouhá léta. Byl jsem jak u příprav předvstupních programů, tak u zavádění programů pro roky 2004 - 2006 a následně pro toto programové období, pro roky 2007 - 2013. Svaz byl v těchto debatách vždy slyšet a měl svou váhu; jinak je tomu nyní.

Myslím, že jsme se nejprve posouvali od jednoduchého systému ke složitému, teď se snad naopak vracíme k jednodušším řešením, ovšem s omezenějšími zdroji. Budeme muset umět vymyslet takové projekty, které se setkají s cíli, jež nám stanovuje Evropská unie, a to nebude lehké. Zcela jistě je úspěch, že si ministerstvo pro místní rozvoj uvědomuje roli územní dimenze politiky soudržnosti a hledá způsob, jak tuto dimenzi naplnit. Těžší to bude se sektorovými resorty, které příliš nerozumí tomu, co se s jejich intervencemi v území děje a jakou roli v nich mohou hrát samosprávy. Jaké kompetence například v daném sektoru mají obce a města a jak čistě "státním" centrálním politikám můžou samosprávy pomoci. Za úspěch proto budu považovat, pokud se podaří vyjednat pro obce dostatečný finanční prostor na jejich potřeby a pokud pro své problémy v dotačních programech najdou po roce 2013 prostor.

Josef Bezdíček

starosta obce Čermná nad Orlicí
místopředseda Svazu měst a obcí České republiky
předseda Komory obcí

Čermná nad Orlicí, květen 2012

ÚVOD

Na první pohled by se mohlo zdát, že venkov nemá budoucnost. Přesuny obyvatelstva z venkova do měst nabraly zejména koncem posledního tisíciletí značných rozměrů, a to zejména ve světovém měřítku. Protože jde o migraci živelnou, je jejím katastrofálním důsledkem degradace životního prostoru jak ve městech, které nejsou zpravidla na přísluny nových lidí připraveny, tak na venkově, který se vylidňuje a kde se porušují po staletí budované a udržované lidské vazby a vztahy.

Český venkov však rozhodně neumírá a o svou budoucnost nepřichází. Někteří lidé začínají být unaveni životem v rušných městech, kde se koncentruje sociální vyloučení, kriminalita a další sociálně patologické jevy. Jsou nespokojeni se špatným ovzduším a neustálými dopravními zácpami a stále více vyhledávají příležitosti pro krátkodobý či střednědobý pobyt na venkově. Více a více se současně posiluje trend nákupu místních výrobků a produktů a lidé tak stále častěji vyhledávají produkci z místních venkovských zemědělských zdrojů. Navíc došlo za posledních dvacet let k obrovskému rozvoji infrastruktury, opravily se mnohé místní památky a další nemovitosti na venkově a výrazně se snížila ekologická zátěž venkovského prostoru.

Jedním ze zdrojů, který je na rozvoj venkova k dispozici v souvislosti s našim členstvím v Evropské unii, jsou evropské fondy. Rozvoj venkova je jednak součástí Společné zemědělské politiky, jejímž cílem je jednak zvýšit konkurenceschopnost zemědělské výroby, ale také podpořit diverzifikaci hospodářství ve venkovských obcích a zlepšit kvalitu života na venkově jako takovou. Významným zdrojem prostředků jsou také strukturální fondy, do nichž řadíme Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR) a Evropský sociální fond (ESF). Obce jsou přitom jedněmi z hlavních konečných příjemců z těchto fondů. Získávání prostředků z dotací, grantů i dalších finančních mechanismů je přitom pro obce v současné době zásadní, protože díky těmto prostředkům se mohou rozvíjet a zajistit tak lepší životní podmínky pro své obyvatele.

V debatě o budoucí kohezní politice a společné zemědělské politice jsou z pohledu venkovských obcí důležité jednak priority a oblasti, které bude možné z evropských fondů financovat, dále pak pravidla a podmínky, za kterých bude možné zdroje využívat a v neposlední řadě také rozsah finanční podpory.

CÍL A ÚČEL STUDIE

Cílem studie je identifikovat stávající potřeby a problémy venkovských obcí, odhadnout jejich vývoj a navrhnout hlavní prioritní oblasti jejich budoucího rozvoje. Studie současně mapuje zkušenosti a preference obcí při využívání evropských fondů a poskytuje doporučení pro zefektivnění systému jejich implementace.

Jejím účelem je poskytnout argumentační materiál pro zohlednění zájmů obcí při přípravě budoucí kohezní politiky a společné zemědělské politiky po skončení současného programovacího období, tedy po roce 2013 na národní a evropské úrovni. Analýza bude využita k obhajobě zájmů obcí v oblasti dotčených evropských politik během vyjednávání základních strategických dokumentů na úrovni EU, které probíhá v letošním roce. Současně poslouží i pro přípravu národních programových dokumentů pro období po roce 2013.

Analýza byla zpracována Svazem měst a obcí České republiky. Navazuje na dříve zpracovanou Analýzu potřeb měst a doplňuje analýzu potřeb obcí realizovanou Centrem evropského projektování.¹

METODOLOGIE

Pro analýzu, která byla realizována od března 2011 do června 2012, byl použit flexibilní výzkumný rámec. Hlavní použité metody zahrnovaly revizi dostupné literatury a dat, ohniskovou skupinu, dotazníkové šetření a případové studie. Použity byly jak kvantitativní, tak kvalitativní metody výzkumu; rozmanitost technik byla zvolena s cílem přistoupit k tématu velmi komplexním způsobem.

První metodou, jejímž cílem bylo shromáždit stávající poznání v dané oblasti a porozumět hlavním problémovým okruhům, byla metoda revize dostupné literatury a dat. Téma problémů, potřeb a rozvoje venkova je velmi široké. Zahrnuje aspekty ekonomie, urbanismu a regionálního rozvoje, nevyhýbají se mu ale ani sociologie (sociologie venkova, sociologie institucí, sídel a komunit) nebo geografie. Pro potřeby této analýzy však bylo nutné pohlížet na problémy a potřeby venkova především specificky z hlediska možnosti využití evropských dotací. Bylo potřeba soustředit se na to, co venkovské obce potřebují občanům zajistit tematicky, v oblasti životního prostředí, dostupnosti a dopravy, zaměstnávání, vzdělávání, volnočasových aktivit atp. Vzhledem k tomu, že na specifické sektorové potřeby se do velké míry soustředilo dotazníkové šetření a ohnisková skupina, byla analýza literatury a odborných textů zaměřena zejména na obecný kontext rozvoje venkova, na časové a oborově širší souvislosti růstu a role sídel, vlivy, kterým čelí nejen města v České republice, ale také v Evropě.

Druhou použitou metodou, jejímž cílem bylo podrobněji rozebrat vybrané potřeby venkovských obcí a jejich zkušenosti a preference při využívání evropských fondů, byla diskuse představitelů venkova, která proběhla metodou ohniskové skupiny. Díky této metodě, která umožňuje překonávat stereotypní, „obecně se tradující představy“², došlo k upřesnění zkoumané oblasti na základě širší výměny názorů a dále pak k otevření témat, která se nevyskytovala v literatuře. Diskuse se zúčastnilo šest představitelů obcí, jedna zástupkyně města, jehož přidružené obce jsou součástí místní akční skupiny, a tři zástupci kanceláře Svazu měst a obcí České republiky se zkušenostmi s programováním a implementací evropských fondů. Sestavení a složení diskusní skupiny vycházelo z požadavku na zajištění plurality názorů jak z hlediska velikosti obcí, jejich regionálního umístění, profesního zaměření, politické orientace i genderového zaměření. Zastoupení byli jak představitelé Svazové Komory obcí, tak představitelé Regionální komise a Komise pro životní prostředí. Diskuse se konala v listopadu 2011 a trvala 2 hodiny.

Třetí použitou metodou bylo dotazníkové šetření, jehož cílem bylo sondážní ověření názorů představitelů obcí na zkoumané téma a zmapování, zda v postojích existují podstatné rozdíly mezi obcemi z hlediska velikosti, typu sídel a regionálního umístění. Realizované dotazníkové šetření, které je možné chápat jako explorativní studii v oblasti mapování potřeb obcí a zkušeností s využíváním evropských fondů, proběhlo v období duben až květen 2011. Jednotkou analýzy byly jednotlivé obce. Dotazníky byly rozesílány e-mailem, určeny byly starostům resp. starostkám. Dotazníky byly

¹ Analýza potenciálních potřeb obcí po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky : Pracovní verze. Hradec Králové : Centrum EP, 2010. 40 s.

² BARBOUR, R. S.; KITZINGER, J.: *Developing Focus Group Research*. SAGE Publications Ltd.1999.

distribučovány jménem předsedy Svazu měst a obcí České republiky. S ohledem na skutečnost, že v současné době jsou představitelé obcí zahlceni různými anketami a dotazníky, usilovala tato forma oslovení obcí o co největší návratnost založenou při současné minimalizaci transakčních nákladů. Vyplněné dotazníky byly zasílány zpět přímo výzkumnému týmu a to v elektronické podobě. Celkově bylo rozesláno 5.673 dotazníků, získány byly odpovědi od celkem 1.164 subjektů, návratnost tedy činila 20,5 %. Třicet šest dotazníků bylo v rámci zpracování vyřazeno z důvodů nekonzistence dat či duplicity, analyzovaný soubor tedy obsahuje 1.128 odpovědí. S ohledem na velikost a reprezentativnost souboru je možné data získaná v rámci výzkumu zobecnit na všechny venkovské obce v České republice.

Poslední, čtvrtou, použitou metodou byly případové studie, které uvádí do praktických souvislostí potřeb venkova a ilustrují podstatu zkoumaného problému. Případové studie přináší základní informace o obcích, popisují hlavní problémy a výzvy v obci, přibližují realizované projekty a zkušenosti s využitím evropských fondů a představují další plánované aktivity a rozvojové vize do budoucna. Tyto studie byly zpracovány na základě polostrukturovaných rozhovorů s představiteli vybraných obcí a realizovaných pozorování v rámci návštěv v jednotlivých obcích. Dalším zdrojem informací byly výroční zprávy, vydané informační materiály, webové stránky obcí, vyplněné dotazníky, statistické ročenky a strategické dokumenty obcí. Výběr se řídil snahou zohlednit různé velikostní kategorie obcí, jejich geografickou rozmanitost a postavení v systému veřejné správy. Podmínkou byla také realizace projektu financovaného z evropských fondů. Celkem bylo realizováno 11 případových studií.

1. POSTAVENÍ VENKOVA V SÍDELNÍ STRUKTUŘE V ČR

VYMEZENÍ VENKOVA

Potřeba definování venkova (venkovských obcí, venkovského prostoru) vyvstala v České republice zejména v souvislosti s dotačními programy na podporu venkova a snahou etablovat venkov jako samostatný resort.³

Samotné vymezení pojmu venkov není kodifikováno a neexistuje ani obecně vnímaná hranice mezi venkovem a městem. Definice i vymezení venkova jsou tak velmi nejednotné. Přístupy k vymezení venkova vycházejí většinou z určení kvantitativního nebo kvalitativního ukazatele, případně z kombinace více ukazatelů, na jejichž základě lze pak vymezit venkovské a městské oblasti.

Nejčastěji jsou venkov a periferní oblasti vymezovány na základě:⁴

- počtu obyvatel obce (v ČR používána hranice 2.000 resp. 3.000 obyvatel) nebo hustoty zalidnění, případně kombinace těchto dvou ukazatelů
- statutu dané obce, dle právních norem příslušného státu
- charakteru a hustoty zástavby a architektonického rázu obce
- podílu přírodních ploch nebo zastavěných ploch na celkové rozloze obce
- zohlednění infrastruktury, občanské vybavenosti obce a dostupnosti služeb (z nekomerční sféry např. školství, zdravotnictví, sociální péče, kulturní a sportovní zařízení)
- institucionálního vybavení obcí (např. matriční či stavební úřad, pošta)
- dopravní dostupnosti nebo vzdálenosti od větších center (dobře dostupné a blízké obce nejsou někdy považovány za venkov, byť mají malý počet obyvatel nebo nízkou hustotu zalidnění)
- zaměstnanosti v sektorech a odvětvích (např. v zemědělství nebo v primárním sektoru obecně)
- dalších sociálních, ekonomických, demografických a environmentálních indikátorů a různých kombinací více kritérií.

Jedinou všeobecně uznávanou mezinárodní definicí je vymezení OECD využívané také Eurostatem, které je založeno na podílu obyvatelstva, jež žije na území s hustotou zalidnění menší než 150 obyvatel/km².⁵ Podle této metodiky jsou venkovské oblasti definovány na dvou úrovních. Na úrovni obcí je venkov definován jakožto sídla s menší než výše definovanou hustotou. Na úrovni regionální pak definice vymezuje regiony převážně venkovské (kde více než 50 % obyvatel regionu žije ve venkovských obcích), významně venkovské (kde ve venkovských obcích žije 15 – 50 % obyvatel regionu) a výrazně městské (kde ve venkovských obcích žije méně než 15 % obyvatel regionu).

³ Radim Perlín: Vymezení venkovských obcí v Česku, Obec a finance, 2/2009, v Deníku veřejné správy publikováno 14. 7. 2009

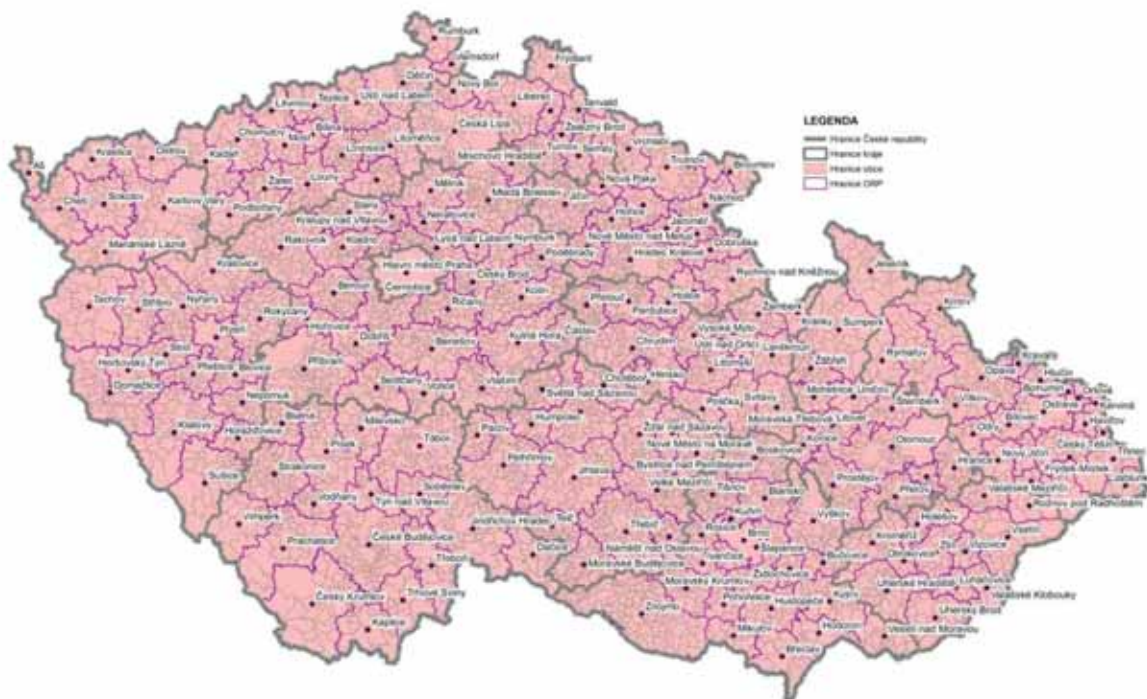
⁴ ČSÚ. Postavení venkova ve Středočeském kraji, Praha 2009.

⁵ Venkovskou obcí podle této metodiky však není například Josefův Důl u Mladé Boleslavi, který má průměrnou hustotu zalidnění cca 720 obyv./km², obecně je ale považován za venkov.

POPIS VENKOVSKÉ SÍDELNÍ STRUKTURY

Na území České republiky se v polovině roku 2010 nacházelo 6.250 obcí a vojenských újezdů. ČR se tak vyznačuje rozdrobenou velikostní strukturou obcí a velmi vysokým počtem obcí jako nejnižších územně-správních, resp. samosprávných jednotek.

Graf – Správní uspořádání České republiky – obecní uspořádání

Zdroj: <http://portal.uur.cz/spravni-usporadani-cr-organy-uzemniho-planovani/obce.asp>

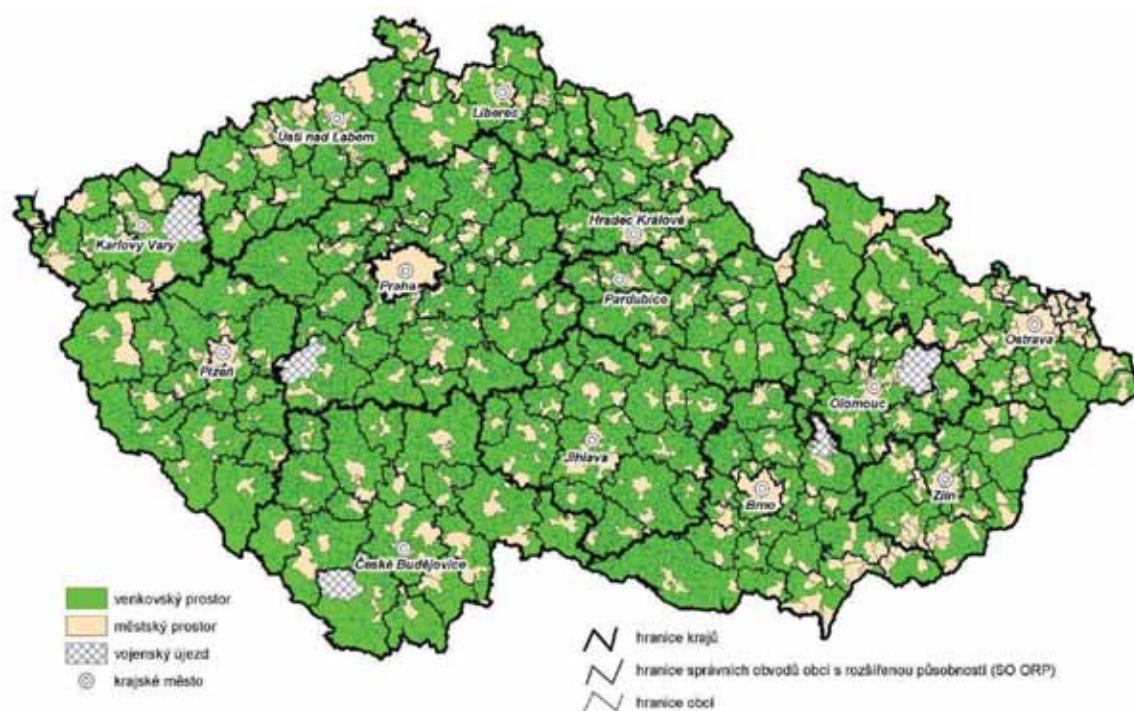
Z hlediska správního není definováno, které obce jsou venkovské. V České republice zákon o obcích totiž obce na venkovské a městské nerozlišuje. Podle tohoto zákona je za obec považováno sídlo s obecním nebo městským úřadem. Město je pak definováno jako obec s městským úřadem. „Město“ se tak formálně v zásadě liší od „běžné obce“ pouze titulem, který lze v praxi poznat podle označení „městský úřad“.⁶ Dříve byla užívána hranice 3.000 obyvatel jako podmínka pro jmenování obce městem, to však v současnosti již neplatí. Obcí bez dalšího označení (které lze považovat za venkovské) bylo 5.481, což představuje 87,7 % všech obcí (spolu s městy 90,8 %).⁷

Pokud bychom vymezili venkovský prostor jako obce s velikostí do 2.000 obyvatel a obce s velikostí do 3.000 obyvatel, které mají hustotu zalidnění nižší než 150 obyvatel na km², získáme rozdělení uvedené na následujícím grafu.

⁶ V Ústavě České republiky je zakotveno, že obce jsou samostatně spravovány zastupitelstvem a lze jim zákonem svěřit výkon státní správy. Uplatňován je tzv. spojený model výkonu veřejné správy, kdy územní samosprávné celky vykonávají vedle vlastní působnosti (samosprávy) i působnost přenesenou (státní správu ve věcech stanovených zvláštními zákony).

⁷ Český statistický úřad. *Registr sčítání obvodů a budov* [online]. 2010 [cit. 2010-07-26]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/rso.nsf/i/statistika_registru>.

Graf – Vymezení venkovského prostoru v podmínkách ČR

Zdroj: ČSÚ. Postavení venkova ve Středočeském kraji, Praha 2009.

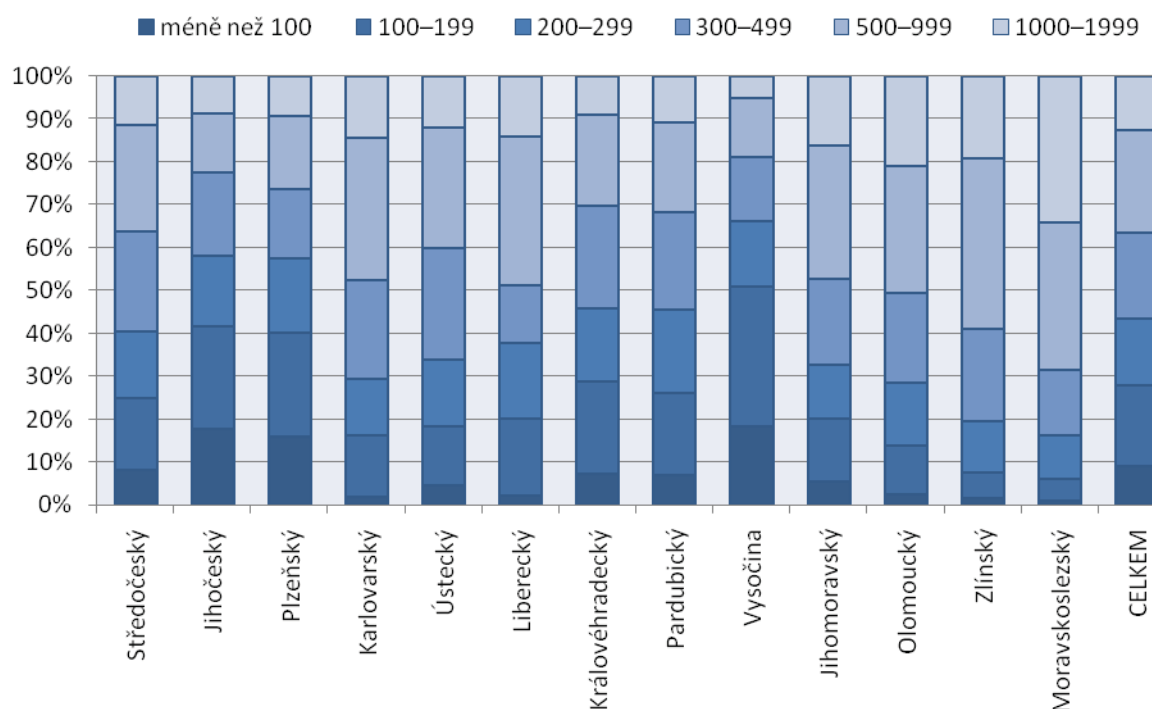
V zastoupení venkovských obcí na celkovém počtu obcí existují přitom významné rozdíly za jednotlivé kraje. Na jedné straně existují kraje s nadprůměrným podílem venkovských obcí (především Vysočina 96 %), na straně druhé kraje, kde se nachází i méně než 80 % venkovských obcí (Moravskoslezský 76 %, Karlovarský 79,5 %).

Tabulka - Struktura venkovských obcí podle krajů

Struktura obcí kraj	Počet obcí	Počet venkovských obcí		Obyvatelé venkovských obcí	
		abs.	v %	Počet (abs.)	Podíl na obyvatelích území(v %)
Středočeský	1146	1052	91,8	516 786	42,0
Jihočeský	623	572	91,8	215 675	33,9
Plzeňský	501	457	91,2	183 858	32,3
Karlovarský	132	105	79,5	61 677	20,0
Ústecký	354	299	84,5	156 206	18,7
Liberecký	215	183	85,1	104 685	23,9
Královéhradecký	448	405	90,4	176 773	31,9
Pardubický	451	418	92,7	196 512	38,1
Vysočina	704	673	95,6	216 778	42,1
Jihomoravský	673	591	87,8	341 809	29,8
Olomoucký	398	351	88,2	220 429	34,3
Zlínský	304	250	82,2	172 396	29,1
Moravskoslezský	299	226	75,6	187 632	15,0
ČR	6 249	5 582	89,3	2 751 216	29,8

Zdroj: Analýza potenciálních potřeb obcí po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky : Pracovní verze. Hradec Králové : Centrum EP, 2010. 40 s.

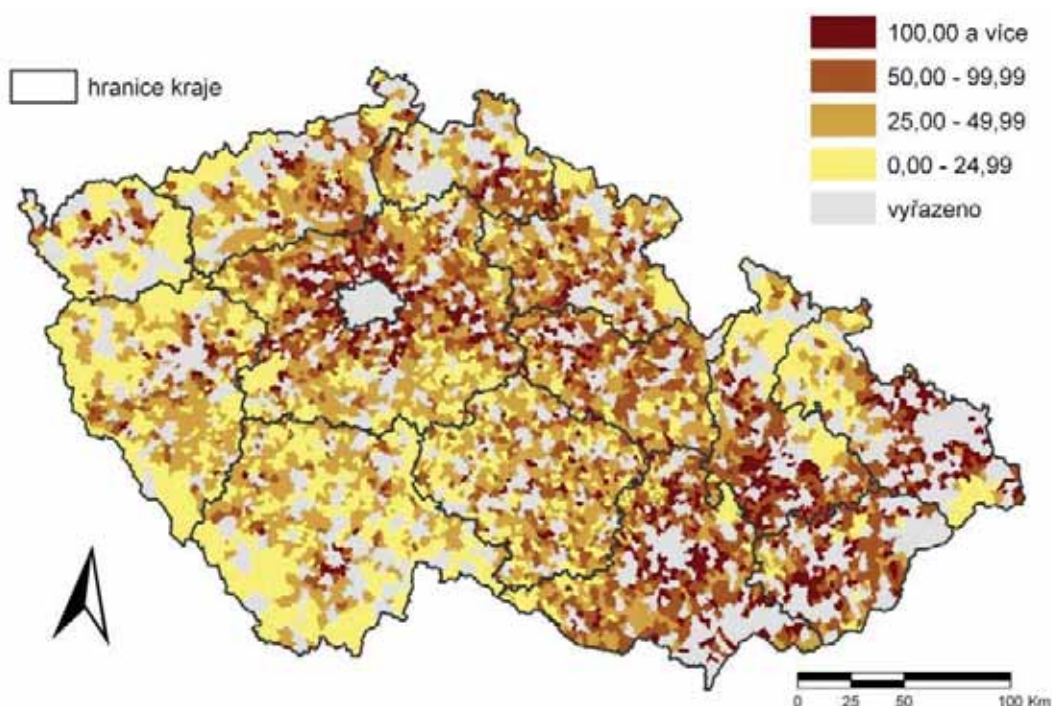
Graf - Velikostní struktura venkovských obcí podle počtu obyvatel v krajích

Zdroj: Analýza potenciálních potřeb obcí po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky : Pracovní verze. Hradec Králové : Centrum EP, 2010. 40 s.

Převážná část venkova se přitom vyznačuje hustotou zalidnění nižší než 100 obyvatel/km².

Graf - Hustota zalidnění ve venkovských obcích

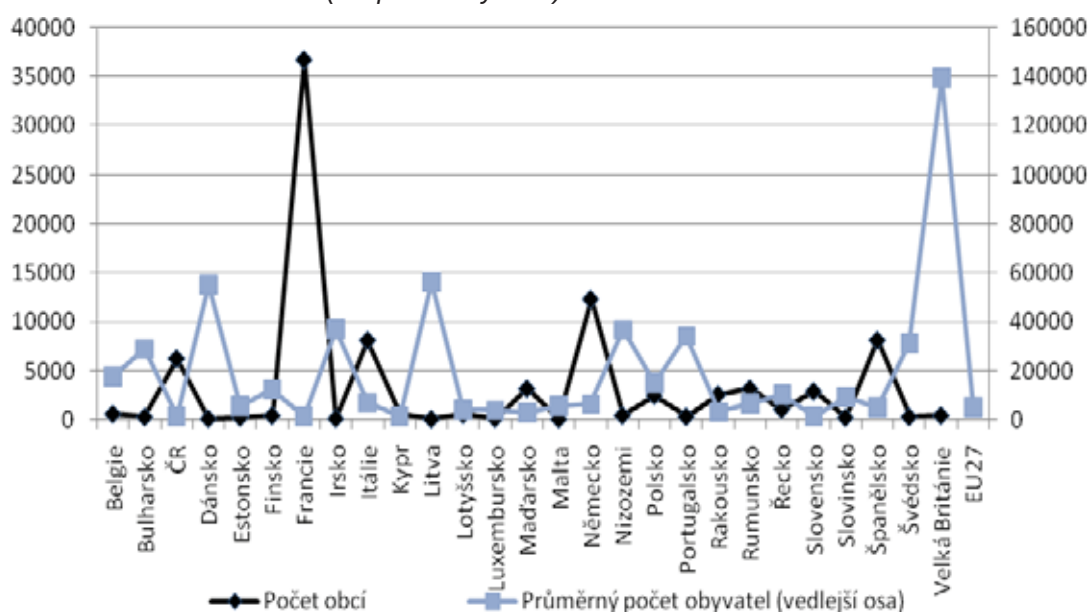

Zdroj: dtto

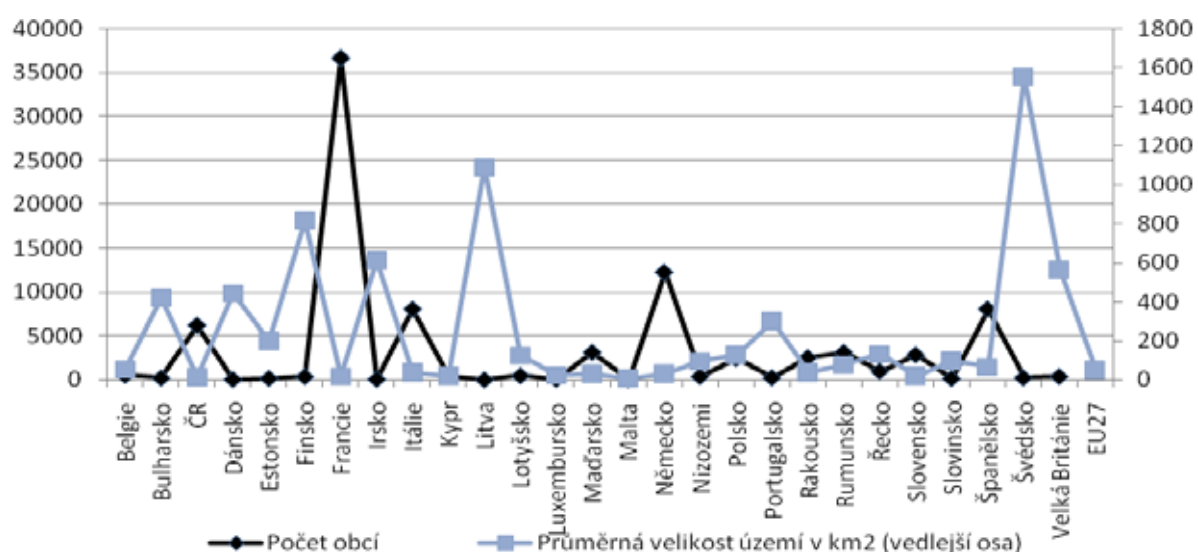
ZHODNOCENÍ POSTAVENÍ VENKOVA V EVROPSKÉM KONTEXTU

V Evropské unii je více než 90 tisíc obcí a měst; téměř 80 % je přitom umístěno pouze v 5 státech – Francii, Německu, Španělsku, Itálii a České republice. Drtivá většina (82 %) obcí a měst v Evropě má velikost do 5.000 obyvatel. Jak je patrné z následujících grafů, obce v České republice mají ve srovnání s ostatními státy Evropské unie nejnížší průměrný počet obyvatel (na jednu obec připadá 1.640 obyvatel). Velikostně se přitom jedná také o jedny z nejmenších (průměrná velikost území jedné obce činí 13 km²). Struktura osídlení České republiky, která vyjadřuje hierarchické uspořádání sídel, je tak odlišná od ostatních zemí EU.

Graf – Počet a velikost obcí (dle počtu obyvatel)

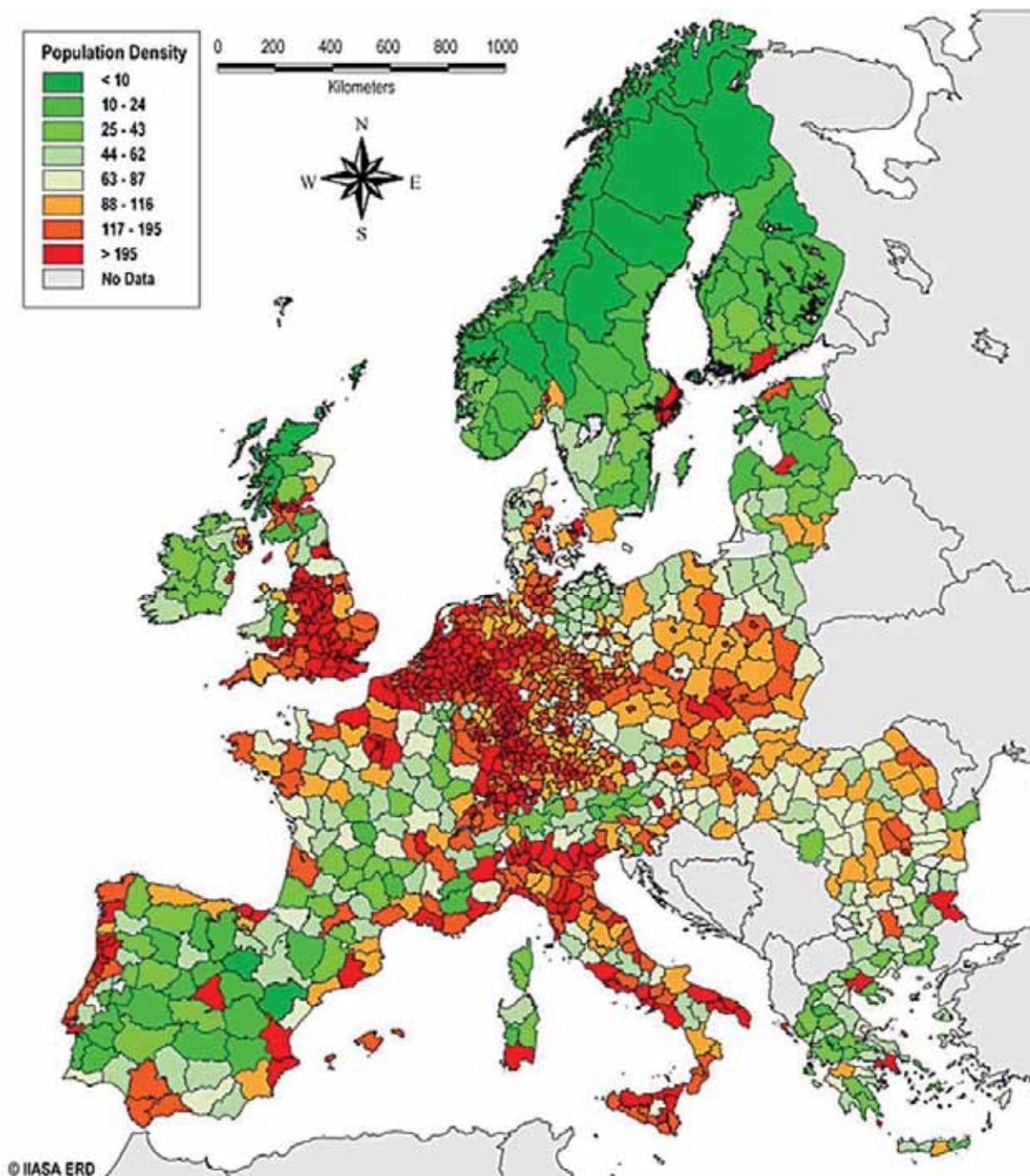
Graf – Počet a velikost obcí (dle rozlohy)

Zdroj: HOORENS, Dominique, et al. *Sub-national Governments in the European Union : Organisation, responsibilities and finance*. France : Dexia, July 2008. 655 s.

Zajímavé je také srovnání z hlediska hustoty obyvatel používané jako kritérium pro vymezení venkovské oblasti. Na úrovni obcí (klasifikace NUTS V) má Česká republika ve srovnání se zeměmi bývalé EU15 a zeměmi střední a východní Evropy výrazně vyšší procento populace žijící ve venkovských oblastech i procento celkové plochy. Celkem 95 % obcí je možné klasifikovat jako venkovské. Na úrovni NUTS III nebo NUTS II však toto srovnání není již od evropského průměru tak odlišné. Znamená to tedy, že určení venkovských oblastí záleží nejen na zvolené klasifikaci, ale také na zvolené geografické statistické jednotce.

Graf – Srovnání hustoty obyvatel v Evropské unii na úrovni NUTS II

Zdroj: Eurostat

2. STÁVAJÍCÍ PROBLÉMY A POTŘEBY VENKOVA A JEJICH OČEKÁVANÝ VÝVOJ

Je skutečností, že zemědělství již dávno není na venkově dominantní ekonomickou činností. Stále větší část obyvatelstva dojíždí za prací mimo své bydliště. Na významu nabývá cestovní ruch, svoji roli si udržuje specifický český fenomén v podobě chatařství a chalupářství. Kvalita života na venkově však již není dána jen možností připojení na plyn, dostupností kanalizace s čistírnou odpadních vod či veřejného vodovodu. Zda si je venkov schopen udržet své obyvatele a zachovat tvář, ovlivňuje úroveň občanské vybavenosti - přítomnost mateřské školky, vzdálenost školy, lékaře, dostupnost pečovatelských služeb. Klíčová je také dopravní infrastruktura a obslužnost.

Následující tabulka přináší sumarizující analýzu silných a slabých stránek, příležitostí a rizik, se kterými se venkovské obce setkávají.

Tabulka - SWOT analýza potřeb venkova

Silné stránky	Slabé stránky
- Ekologické kvality života na venkově podporující setrvání obyvatelstva - Významné kulturní dědictví venkova pro rozvoj turistiky a volnočasových aktivit - Významný přírodní potenciál pro rozvoj turistiky a volnočasových aktivit - Velká intenzita, koncentrace a diverzifikace zemědělské produkce - Tradice zemědělského vzdělávání - Vysoký podíl lesů s významným produkčním potenciálem - Významný podíl ekologického zemědělství a vyspělá certifikace - Dobrá dostupnost elektrické energie a telekomunikací	- Nevyhovující stav dopravní infrastruktury - Nedostatečná dostupnost a obslužnost veřejnou dopravou - Nedostatek pracovních příležitostí - Nízká podnikatelská aktivita - Vyšší zadluženost některých obcí - Nedostatek financí pro údržbu veřejného majetku a prvků drobné architektury - Absence integrovaného přístupu v řešení venkovské problematiky na straně místních aktérů i na straně dotčených státních orgánů - Velká finanční náročnost budování ČOV - Velké množství lokálních ekologických zátěží a problematická využitelnost brownfields - Nedostatečné personální zajištění moderní a efektivní místní správy - Nedostatečné a nerovnoměrné pokrytí sítí služeb - Nedostatek kapitálu v celém zemědělském sektoru a ve venkovské ekonomice - Špatná ekonomická situace v marginálních oblastech - Nedostatečná zajištění preventivních protipovodňových opatření - Roztříštěná vlastnická struktura půdy a lesů - Nízká biodiverzita a ekologická stabilita krajiny - Nepříznivá věková a vzdělanostní struktura obyvatelstva ve většině venkovských oblastí - Nedořešené komplexní pozemkové úpravy a další majetkové poměry

Příležitosti	Hrozby
- Zlepšení možností čerpání dotací a financí z fondů EU a tuzemských zdrojů - Větší zapojení obyvatelstva do rozhodování o podobě venkovské krajiny - Zjednodušení a modernizace veřejné správy - Využití potenciálu partnerských venkovských sítí - Rozvoj podnikání v malých obcích pro udržení lokálních ekonomických aktivit - Zajištění přístupu k základním službám zejména pro znevýhodněné skupiny obyvatel - Diverzifikace hospodářských činností na venkově pro uplatnění kvalifikované populace - Rozvoj cestovního ruchu přinášející značné množství financí do venkovských oblastí - Rostoucí poptávka spotřebitelů po kvalitních zemědělských produktech - Růst významu mimoprodukčních funkcí zemědělství a lesnictví - Rychlé a efektivní řešení pozemkových úprav - Posílení perspektivy školství na venkově - Produkce výrobků s vysokou přidanou hodnotou	- Slabá konkurenceschopnost zemědělských produktů na evropském trhu - Zvýšení výskytu negativních klimatických jevů - Bariéry v podnikání způsobené nepřehlednou a komplikovanou legislativou a obecně nepříznivými podmínkami pro rozvoj podnikatelského prostředí - Rozšiřování hospodářsky problémových oblastí v důsledku slabé ekonomické výkonnosti venkovských regionů - Oslabení vztahu obyvatel k místu jejich bydliště zapříčiněné velkým množstvím času tráveného mimo domov - Neudržitelnost rozsahu a kvality veřejných služeb v důsledku jejich neprovázanosti a nedostatku financí - Negativní ovlivňování kvality životního prostředí, pokračující eroze půdy - Střet zájmů různých skupin obyvatelstva v nárocích na služby a ve využívání a ochraně krajiny

Zdroj: Analýza potenciálních potřeb obcí po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky. Hradec Králové : Centrum EP, 2010. 40 s.

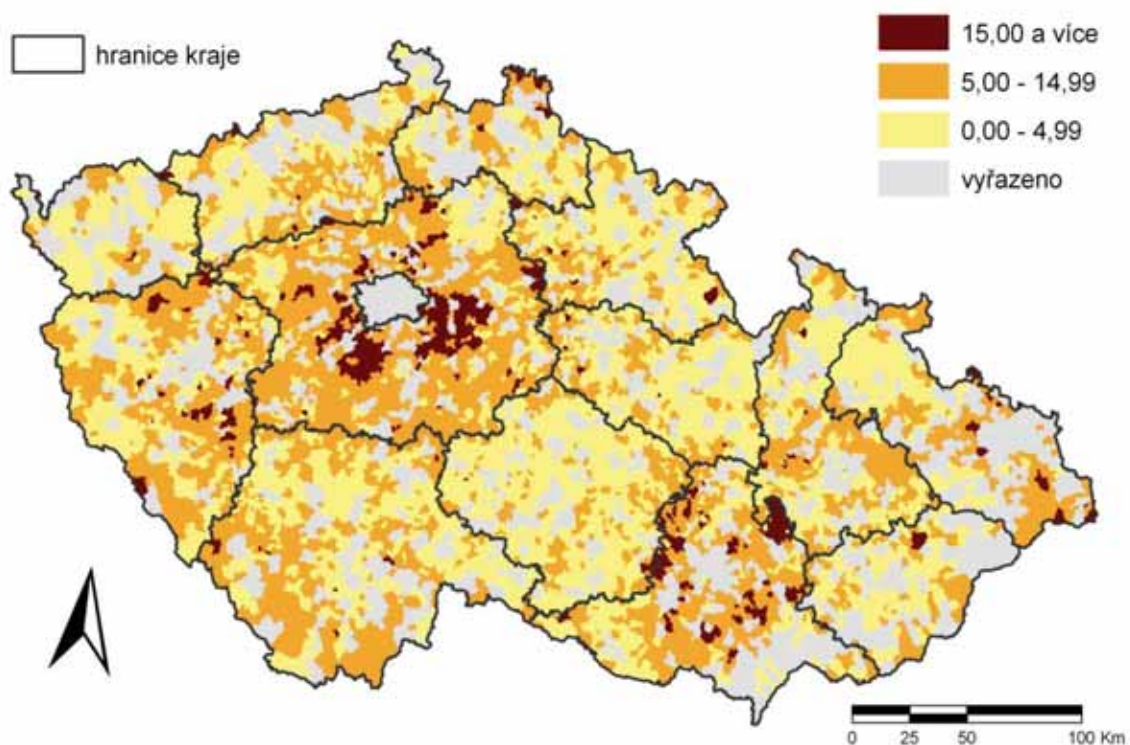
NEVYHOVUJÍCÍ KOMUNIKACE A ŠPATNÁ DOPRAVNÍ DOSTUPNOST

Jedním z nejpalčivějších problémů, který trápí náš venkov je stav pozemních komunikací. Pokud by se starostové měli rozhodovat, jaký problém začít řešit nejprve, zpravidla by se jednalo o obnovu komunikací v obci.⁸

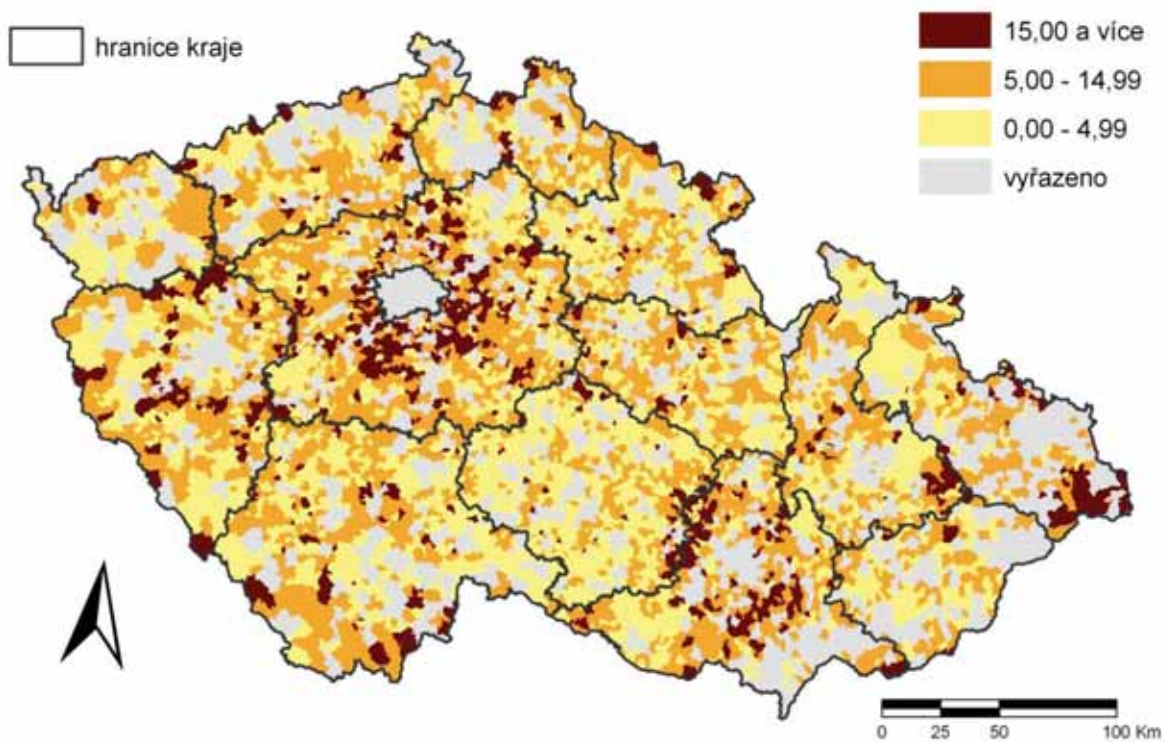
Dalším palčivým problémem je pak také dopravní dostupnost. Jedním z hlavních problémů je dojíždění za prací, za vzděláním, za lékařskou péčí, ale i za zábavou. Zatímco část dospělých se může přepravovat osobním automobilem, hůře jsou na tom děti a dospívající mládež. V lepším případě stráví dojížděním spoustu času, někdy je ale dostupnost hromadné dopravy natolik omezená, že jsou odkázáni jen na rodiče a jejich automobil. Podíl lidí denně dojíždějících za prací či za školou je přitom poměrně značný. Specifickým problémem je pak dopravní dostupnost mimo dopravní špičku. Jak je patrné z následujících grafů, kupříkladu téměř polovina venkovských obcí nemá žádné spojení v sobotu. Přitom dopravní obslužnost je pro řadu obyvatel žijících na venkově klíčová, protože na rozdíl od měst zpravidla nejsou schopni řešit své problémy a potřeby v místě.

⁸ Z evropských fondů přitom projekty, jejichž cílem by bylo pouze vybudování či technické zhodnocení místní komunikace, víceméně nejsou podporovány. Možné je však oprava nebo technické zhodnocení místní komunikace jako součásti komplexního projektu úpravy veřejného prostoru nebo revitalizace oblasti, přičemž se vždy posuzuje přímá spojitost s projektem.

Graf - Procentuální podíl denně vyjíždějících obyvatel do zaměstnání déle než 60 minut z celkového počtu vyjíždějících mimo hranice obce, venkovské obce Česka, 2001

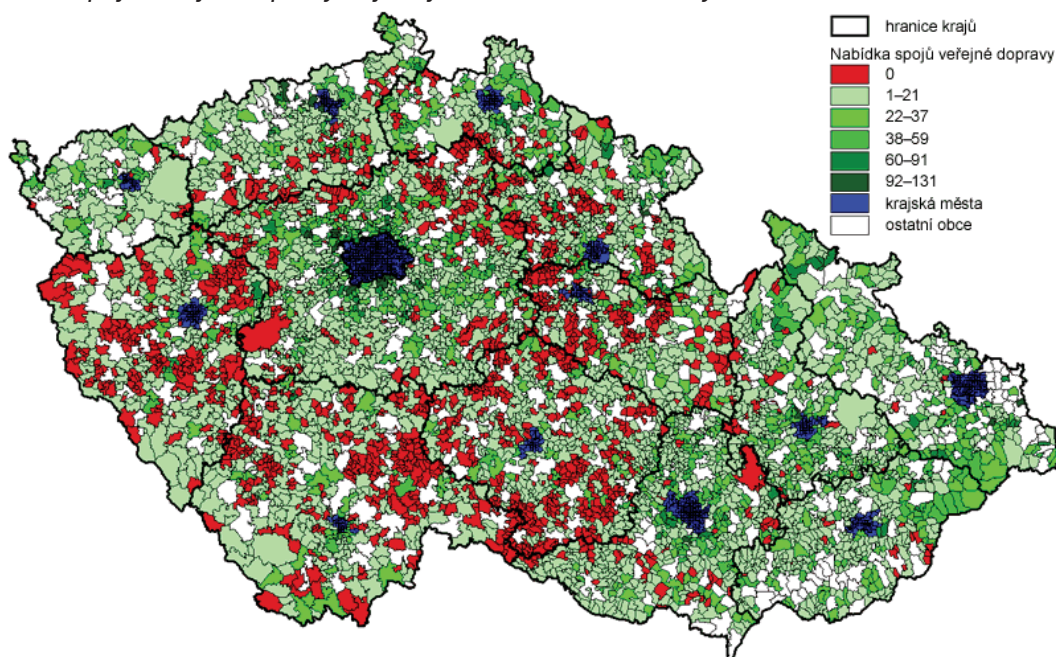

Graf - Procentuální podíl žáků, kteří musejí z celkového počtu denně vyjíždějících žáků do škol mimo hranice obce dojíždět déle než 60 minut, venkovské obce Česka, 2001

Zdroje: Analýza potenciálních potřeb obcí po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky. Hradec Králové : Centrum EP, 2010. 40 s.

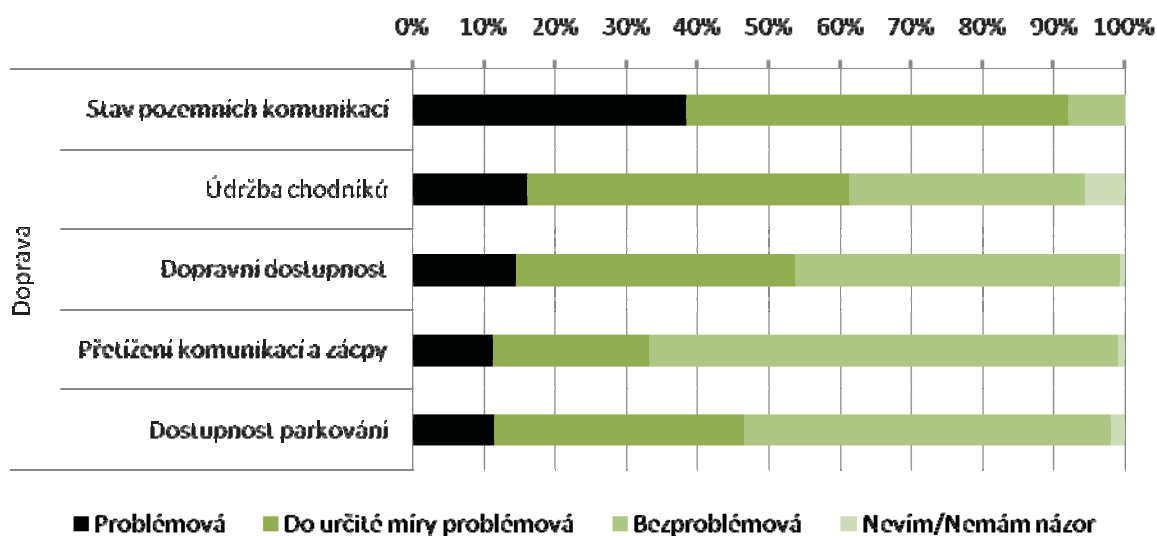
Graf - Počet spojů veřejné dopravy odjíždějících z obcí do 3000 obyvatel v sobotu v roce 2008

Zdroj: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6470710>

Jak je patrné z následujícího grafu, realizované dotazníkové šetření i ohnisková skupina potvrdily význam a intenzitu problémů spojených s dopravní infrastrukturou. Stav pozemních komunikací hodnotila jako problémový více než třetina venkovských obcí (38 %), jako problémový či částečně problémový pak 92 % obcí. Obce také vnímají jako problémovou údržbu chodníků (16 %) a dopravní dostupnost (15%). Zajímavé je, že pro řadu venkovských obcí je problémem také dostupnost parkovacích míst.

Graf – Dopravní problémy ve venkovských obcích

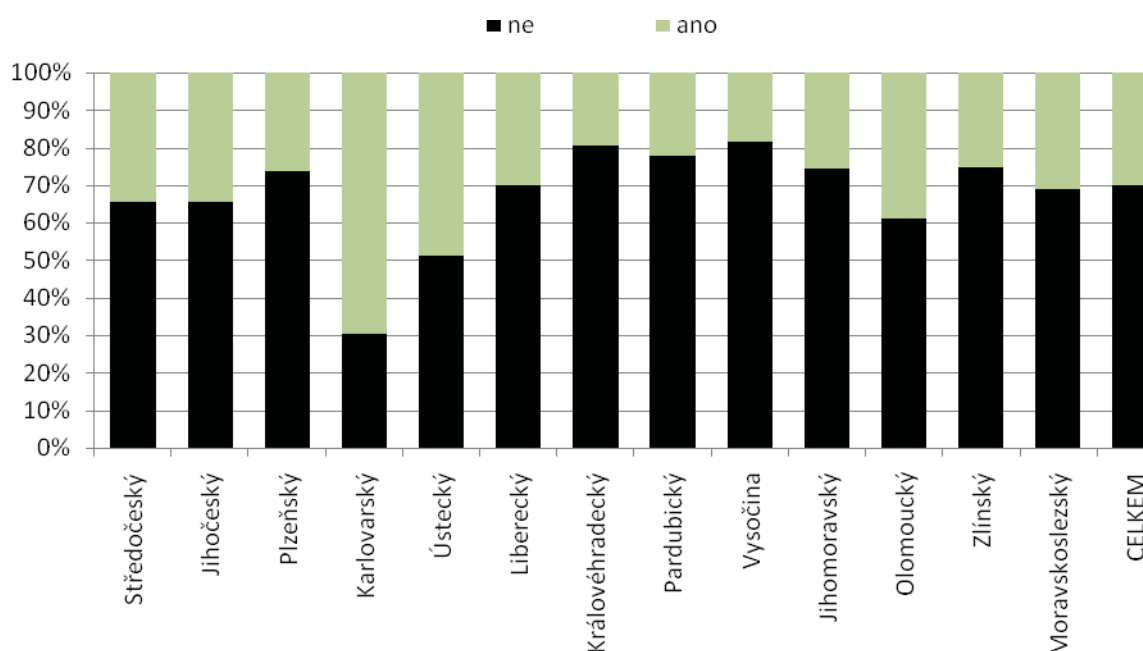
Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

ZNEČIŠTĚNÉ ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Venkov je pro mnohé synonymem nezatíženého životního prostředí. Přesto však mnohé obce bojují s výskytem černých skládek, s nebezpečnými odpady, s nadměrným hlukem či jinými nešvary známými z městského prostředí.

Specifickým problémem venkova jsou také čistírny odpadních vod a související kanalizační řad. Venkovské obce jsou v tomto ohledu stále velmi nevybavené; výjimku představuje pouze Karlovarský kraj, kde existuje připojení na kanalizaci na území 70 % obcí, to však nevypovídá nic o vnitřní diverzitě vybavenosti území. Nejnižší úroveň vybavenosti ČOVkami a kanalizací je v krajích Královéhradeckém, Pardubickém a Vysočina (pouze necelých 20 % venkovských obcí je napojena na kanalizaci). Vybavenost inženýrskými sítěmi je přitom velmi odvislá od velikosti obcí, ale ještě více jednotlivých sídel, od rozlohy správního území obce a charakteru reliéfu. Tyto aspekty se promítají do výsledné ceny pořízení i provozu příslušné inženýrské sítě.⁹

Graf - Struktura venkovských obcí v krajích Česka podle hlediska existence či neexistence připojení na kanalizační síť s čistírnou odpadních vod ve správním obvodu obce k roku 2006.

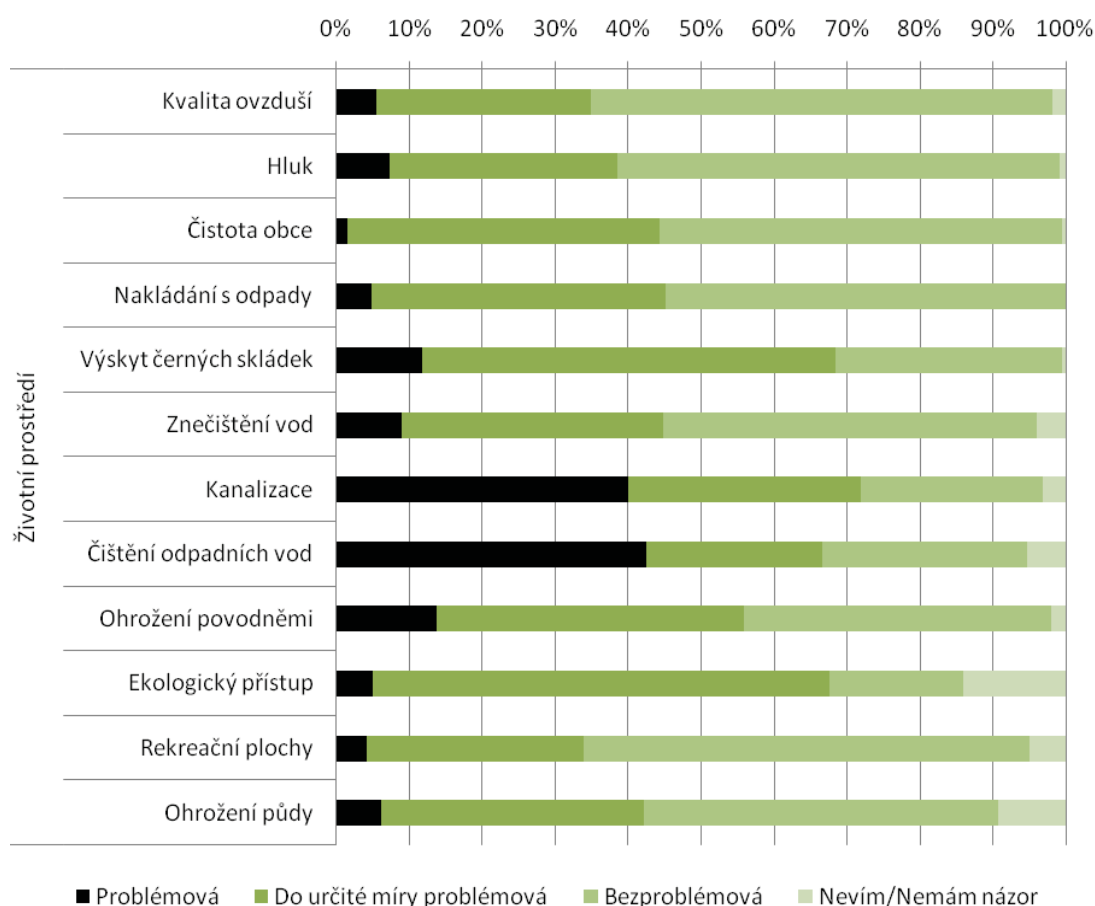

Zdroj: Analýza potenciálních potřeb obcí po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky. Hradec Králové : Centrum EP, 2010. 40 s.

Jak je patrné z následujícího grafu, realizované dotazníkové šetření ukázalo, že z pohledu venkovských obcí je intenzita problémů spojených s životním prostředím vnímána jako zásadní. To potvrdila jak ohnisková skupina, tak případové studie. Mezi nejpalčivější problémy patří nedostatečná kanalizace a nevyhovující čištění odpadních vod. Životní prostředí ve městech bylo hodnoceno jejich představiteli spíše bezproblémově.

⁹ Zdroj: Analýza potenciálních potřeb obcí po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky. Hradec Králové : Centrum EP, 2010. 40 s.

Graf – Problémy životního prostředí na venkově

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

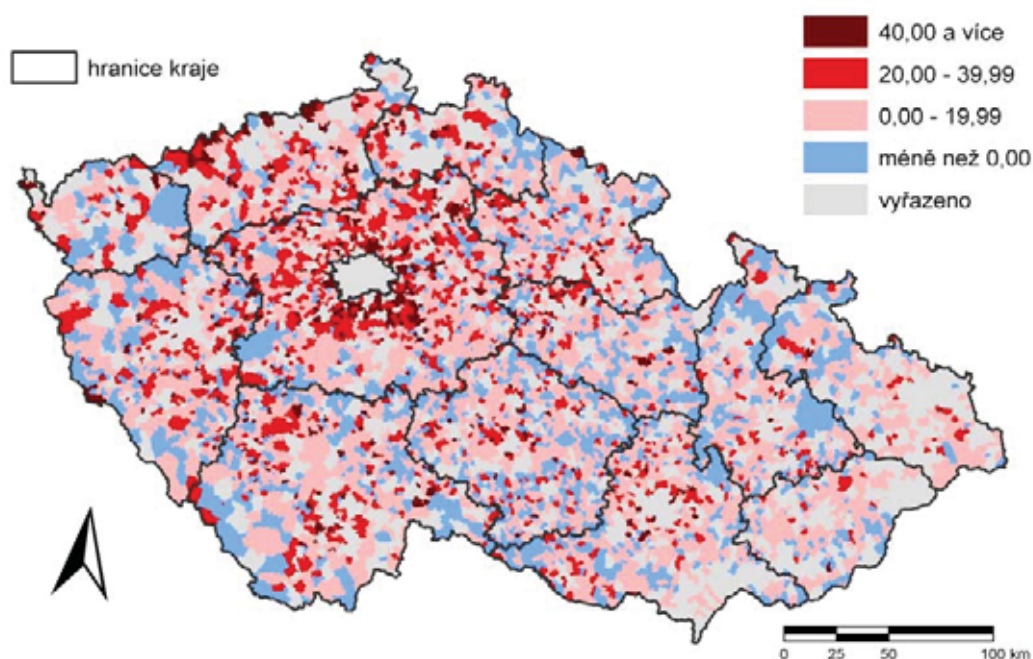
ŽIVELNÝ ÚZEMNÍ ROZVOJ

V České republice je „všude“ relativně blízko. Bydlení mimo město v blízkosti přírody a s možností do města každodenně dojíždět za prací, je přáním mnoha lidí. K životu na vesnici patří vlastní rodinný dům s přílehlou zahradou. Bydlení na venkově, nebo v příměstských oblastech se tak stává moderním.

Řada venkovských obcí se tak poměrně živelně rozrůstá. Obzvláště je to patrné ve venkovských oblastech Středočeského kraje, který populačně zcela dominantně získává. Rozvoj obyvatel zaznamenal Středočeský kraj nejprve v bezprostředním zázemí Prahy, postupně i ve velmi širokém, avšak stále dopravně dobře dostupném okolí. Obdobný, i když méně intenzivní proces stěhování městské populace na venkov lze sledovat také v okolí ostatních krajských měst, případně dalších velkých měst. Proti tomu dlouhodobě migračně neatraktivní venkovské oblasti vnitřních periferií obyvatelstvo stále ztrácí, jde zejména o pásy hranic podél krajů, které jsou z hlediska dostupnosti do center regionů a možné komunikace s nimi nejvíce odlehle.¹⁰

¹⁰ Zdroj: Analýza potenciálních potřeb obcí po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky. Hradec Králové : Centrum EP, 2010. 40 s.

Graf - Průměrné saldo stěhování v letech 2006 –2008 ve venkovských obcích Česka na tisíc obyvatel

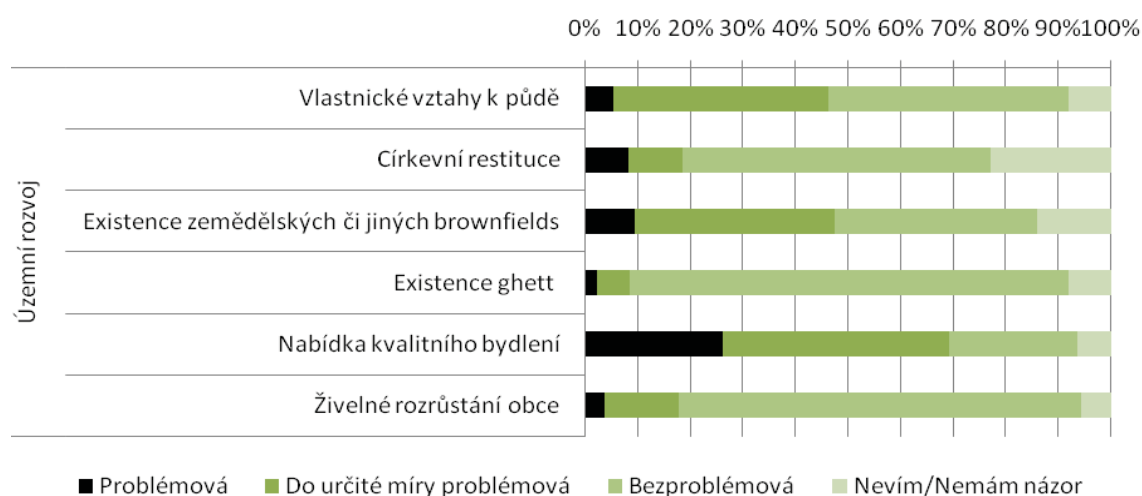

Zdroj: Analýza potenciálních potřeb obcí po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky. Hradec Králové : Centrum EP, 2010. 40 s.

Současné jsou pro rozvoj mnoha obcí určitou bariérou nedořešené vlastnické vztahy. V mnoha vesnicích také stále nacházíme polorozpadlá obydlí, o která se nikdo nestará, či upadající výrobní či zemědělské areály, které nemají v nové době funkční využití.

Jak je patrné z následujícího grafu, samy obce problém rozrůstání zpravidla neakcentují. Spíše jsou jako problém vnímány nedořešené vlastnické vztahy (v realizovaném dotazníkovém šetření téměř polovina obcí vnímá toto téma jako problémové či částečně problémové), výskyt brownfieldů (ty za problém považuje téměř 10 % venkovských obcí) a nedostatečná nabídka pro kvalitní bydlení.

Graf – Problémy venkovského prostředí

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

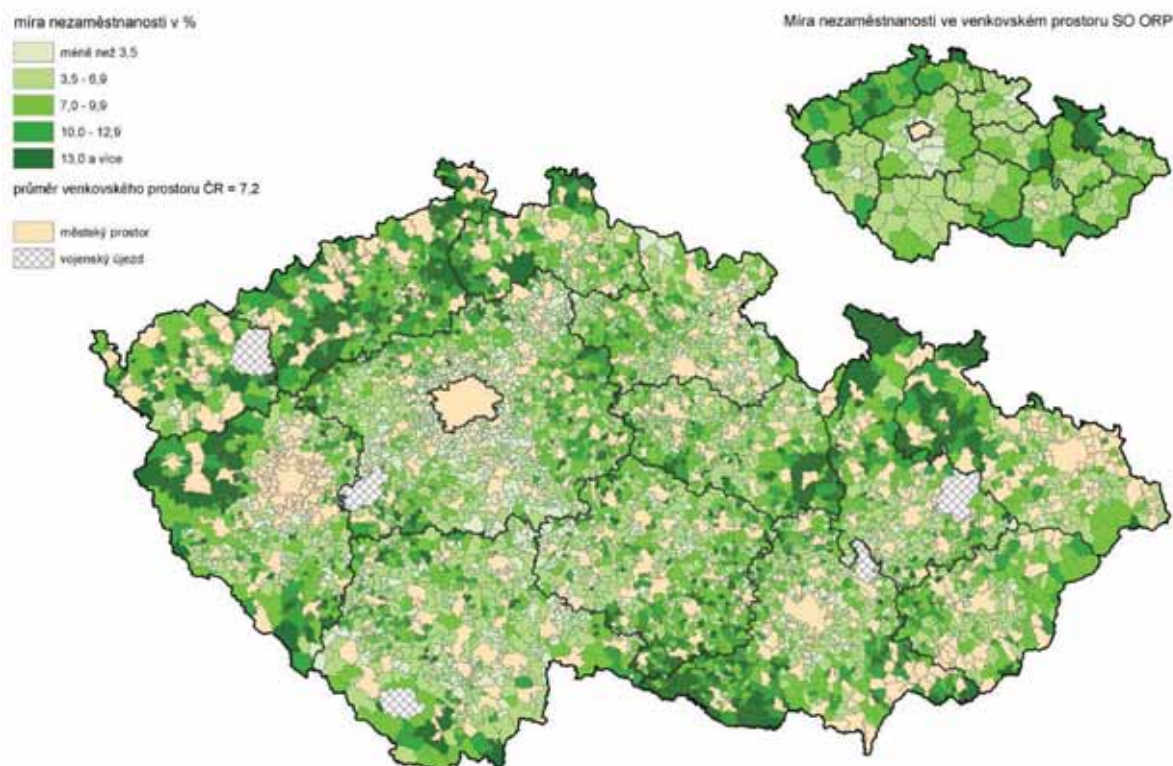
NEDOSTATEČNĚ FUNGUJÍCÍ MÍSTNÍ EKONOMIKA

Dlouhodobé srovnání registrované míry nezaměstnanosti pro venkov a pro města ukazuje, že od roku 2003 se míra nezaměstnanosti na venkově pohybuje nad republikovým průměrem. Ve venkovském prostoru existují také větší problémy v zaměstnávání osob nad 55 let.

V úrovni příjmů existuje mezi venkovem a městy značný rozdíl. Venkované pobírají 91,8 procent průměru celkových hrubých a 92,8 procenta čistých peněžních příjmů, výrazně hlubší schodek se pak projevuje při srovnání s obyvateli velkých měst (84,2 %, resp. 86,0 %).¹¹ S nižšími mzdami v agrárním sektoru souvisí do značné míry také příjmy a výdaje venkovských domácností. Ty jsou ve srovnání s městskými domácnostmi podle statistik početnější, ale podíl pracujících osob je v domácnostech na venkově nižší než celostátní průměr, a zejména než ve velkých městech s 50 tisíci a více obyvateli.

Z hlediska podnikání je tradičním sektorem zemědělství, ten však dlouhodobě zaznamenává dynamické snižování produkce. Naopak potenciál je spatřován v cestovním ruchu. Byli to ostatně také chalupáři, kteří dokázali i přes nepřízeň doby zachovat historicky cenný ráz českých a moravských vesnice. Pro venkov je přitom důležité, aby tato rekreační funkce zůstala zachována. Je v ní totiž skryt budoucí potenciál pro venkovský rozvoj v rozšířené EU. Oprava původních sídel a jejich rekreační využití pro venkovskou turistiku je v současnosti nezbytnou součástí úspěšné venkovské politiky a dobrou nepřímou podporou místních zemědělců a odbytu jejich lokální produkce.

Graf – Míra nezaměstnanosti ve venkovském prostředí

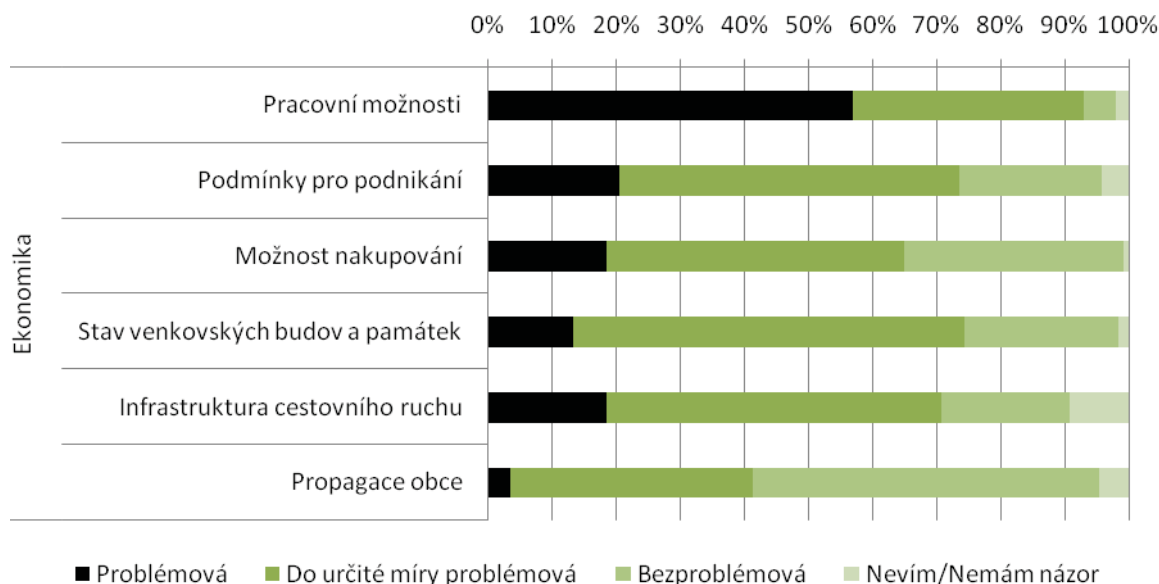

Zdroj: ČSÚ. Postavení venkova ve Středočeském kraji, Praha 2009.

¹¹ http://www.agroweb.cz/zpravodajstvi/Nezamestnanost-v-nasem-zemedelstvi-roste__s43x56727.html

Závažnost ekonomických problémů venkova potvrdila také ohnisková skupina a realizované dotazníkové šetření. Z něho vyplynulo, že nejzávažnějším problémem, kterému venkov čelí, jsou otázky související s trhem práce. Pracovní příležitosti na venkově hodnotilo jako problémové 57 % obcí, jako částečně problémové pak 36 %.

Graf – Ekonomické problémy na venkově

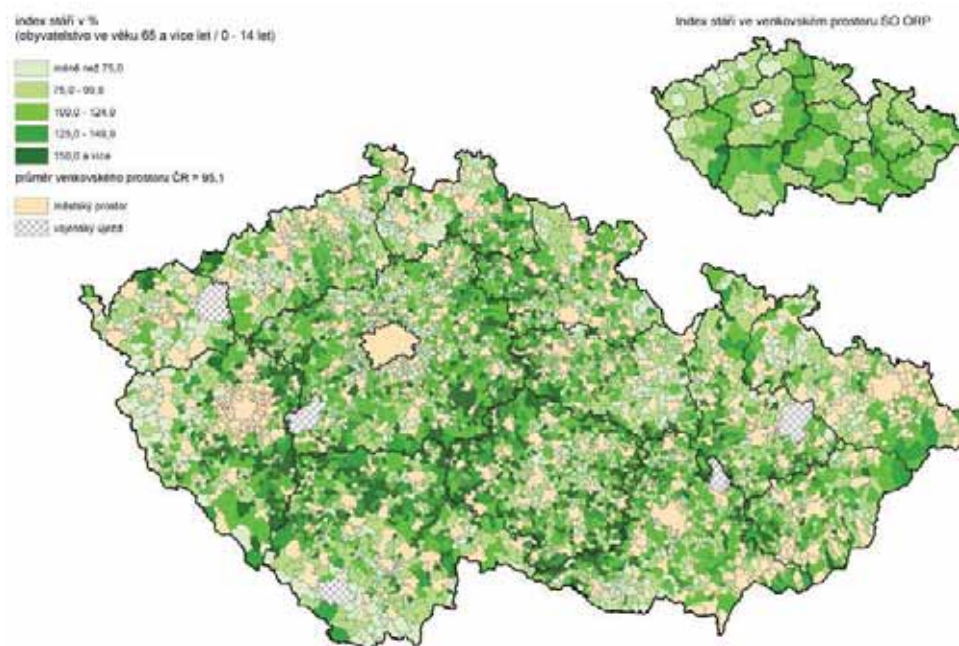

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

OMEZENÁ NABÍDKA VEŘEJNÝCH SLUŽEB

V současné době je venkov domovem zejména pro starší obyvatele a pro bohatší vrstvu lidí. Proti celostátním průměrným údajům vykazovala věková struktura venkova jako celku v roce 2000 jednak vyšší podíl obyvatel starších 65 let (14,8 %), ale i dětské složky (16,6 %). Tím jak venkov neustále populačně stárne, narůstá význam sociálních a sociálně zdravotních služeb. Ostatně kvalita života lidí na venkově je kromě jiného dána dostupností veřejných služeb, jako je například zdravotnictví, školství, volnočasové aktivity, sport, kultura apod.

Graf - Index stárí v obcích venkovského prostoru

Zdroj: ČSÚ. Postavení venkova ve Středočeském kraji, Praha 2009.

Podíváme-li se na následující tabulku, zjistíme, že velká část venkovských obcí je vybavena mateřskými školkami, s vybaveností v oblasti základního školství či dokonce zdravotnictví je to však výrazně horší.

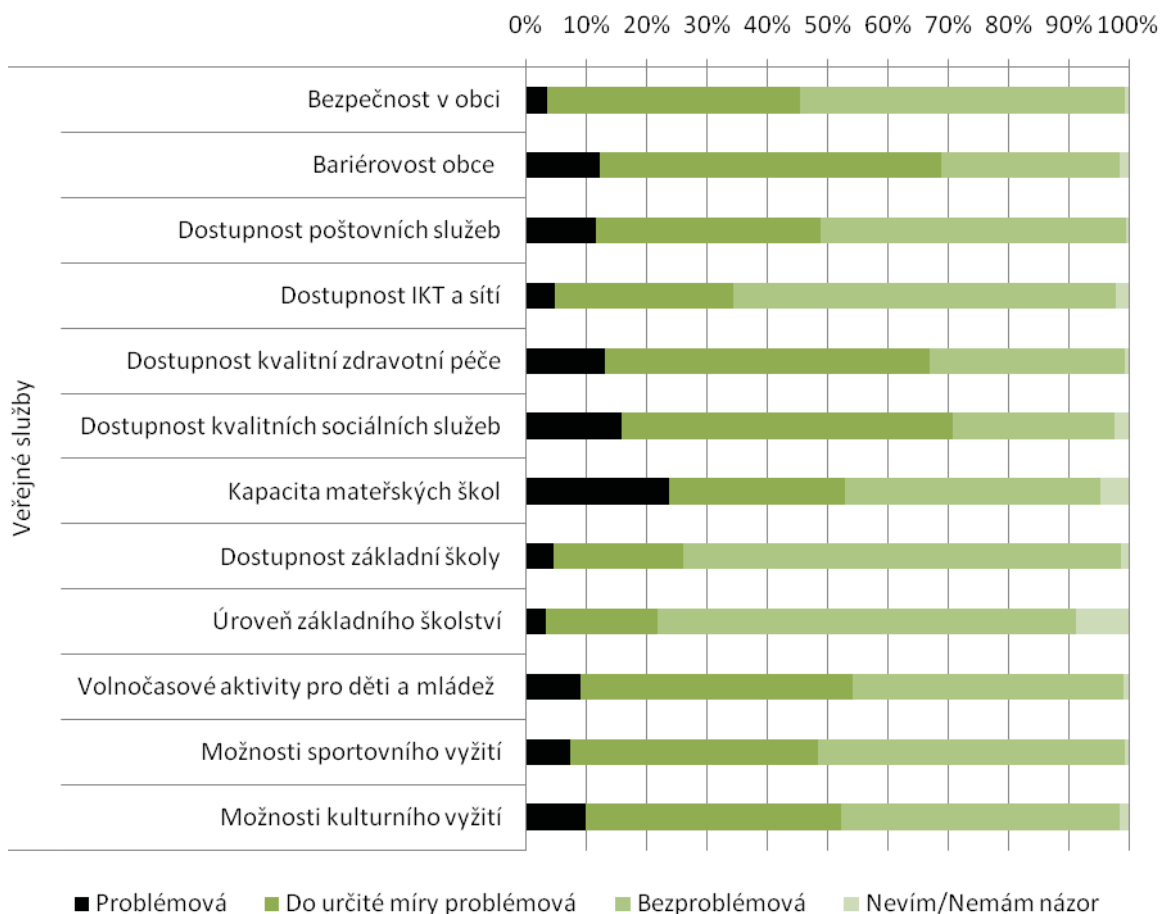
Graf - Procentuální podíl venkovských obcí podle krajů Česka s alespoň jednou vybranou veřejnou službou ve správním obvodu obce k roku 2006 a 2007

Procentuální podíl obcí s alespoň 1 veřejnou službou					
Kraj	mateřská škola	základní škola neúplná	základní škola úplná devítiletá	lékař pro dospělé	lékař pro děti
Středočeský	39,7	17,0	11,2	21,0	14,4
Jihočeský	32,2	12,4	10,5	20,5	16,6
Plzeňský	32,8	15,1	10,5	19,7	12,9
Karlovarský	50,5	23,8	13,3	35,2	10,5
Ústecký	48,8	15,1	14,0	27,1	13,0
Liberecký	56,3	33,9	16,9	25,7	15,3
Královéhradecký	46,4	24,7	11,1	19,3	9,1
Pardubický	45,9	22,7	12,9	14,8	12,0
Vysočina	33,4	17,1	10,0	15,0	13,4
Jihomoravský	59,1	30,3	13,4	20,0	17,6
Olomoucký	66,1	31,9	17,4	31,1	21,1
Zlínský	69,2	36,4	14,0	32,4	30,8
Moravskoslezský	77,0	41,6	21,7	38,5	26,1
CELKEM	46,3	22,2	12,6	22,0	15,7

Zdroj: CEP, 2010, s.34.

V rámci realizovaného dotazníkového šetření obce témata související s veřejnými službami (školství, sociální služby, zdravotnictví, kultura, sport, apod.) hodnotí spíše neutrálně. Pouze v případě kapacit mateřských škol lze zaznamenat vyšší intenzitu problémů, což souvisí s častějšími zřizovatelskými kompetencemi v této oblasti.

Graf – Problémy v oblasti veřejných služeb ve městech

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

3. RÁMEC PODPORY VENKOVA Z EVROPSKÝCH FONDŮ

Stejně jako stávající smlouvy nehovoří výslovně o městech a jejich podpoře, ani rozvoj venkova v nich není specificky zmíněn. Lisabonská smlouva podle článku 174 hovoří o snižování rozdílů mezi úrovní rozvoje různých regionů a snižování jejich zaostalosti. K tomu Unie využívá strukturální fondy, tj. orientační sekci Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu, Evropský sociální fond a Evropský fond pro regionální rozvoj, investice Evropské investiční banky a jiné dostupné finanční nástroje.¹²

Unie si však uvědomuje důležitost fungování místních komunit, postavení venkova pro udržitelnost života v členských státech a jeho úlohu pro tvář Evropy, zejména proto, že cca 80 % území EU je venkovského typu. Evropa dosud hledá nejlepší model, kterým by rozvoj venkova podpořila a je otázkou, nakolik se jí to daří. Podpora rozvoje venkova byla, stejně jako podpora měst, původně součástí regionální politiky. Společná zemědělská politika (SZP) se dlouho koncentrovala hlavně na zemědělství a produkci potravin. Teprve v 90. letech 20. století se v ní začaly objevovat i jiné aspekty, jako např. zohlednění environmentálních dopadů zemědělské výroby na společnost. Až teprve později, od roku 2000, kdy se hledalo nové směřování Společné zemědělské politiky (SZP), se stal součástí jejího 2. pilíře i rozvoj venkova¹³, a zde patří dodnes. Přestože spojení se zemědělstvím může být částečně pochopitelné, kvůli sektorovému zaměření SZP, silné zemědělské zájmové lobby a významu SZP pro některé členské státy má rozvoj venkova v SZP ztíženou pozici. Navíc z politiky soudržnosti podpora venkova nevymizela a nepřímo ji ovlivňují také sektorové politiky EU (např. politika životního prostředí, dopravy, zaměstnanosti atp.).

Mimo „klasickou“ podporu venkova prostřednictvím regionální politiky nebo SZP přinesla devadesátá léta také zavedení iniciativ Evropské komise typu LEADER¹⁴ nebo URBAN. Těmi se Komise snažila podpořit nové teoretické koncepty rozvoje území v praxi, které dávají větší prostor aktérům v území a dávají jim větší odpovědnost. Iniciativy měly vyčleněny specifické prostředky na úrovni Komise a pokračovaly až do roku 2006. Po reformě evropských politik od roku 2007 se „rozpustily“ do programů členských států. Snahou bylo více zohlednit principy, které měly iniciativy podpořit, v národních politikách států EU tak, aby je členské státy využívaly přirozeně jako součást svých přístupů. Metoda LEADER se tak měla stát běžnou a všem přístupnou součástí programů, a to jako 4. osa programů rozvoje venkova členských zemí Unie.

¹² Čl. 175 Smlouvy o fungování EU ve znění Lisabonské smlouvy.

¹³ Tzv. 1. pilíř SZP pokrývá přímé platby zemědělcům. Z 2. pilíře se poskytují dotace do zemědělství a do rozvoje venkova.

¹⁴ LEADER = Links Between Actions for the Development of the Rural Economy. Propojení akcí pro rozvoj venkovského hospodářství.

Tabulka - Schéma vývoje evropských politik na podporu rozvoje venkova

Období	SZP	Regionální politika	Podpora rozvoje venkova	Iniciativy na podporu venkova
1. období 1958 (1975 ¹⁵) – 1988	Vytvoření Společné zemědělské politiky, vznik EAGGF a ESF	Formování regionální politiky, vznik ERDF (1972)	Neexistovala	Neexistovaly
2. období 1989 – 1993	Počátek reformy SZP – snížení garantované ceny zemědělských produktů a přijetí kvót	1. reforma fondů solidarity, vytvoření kohezního fondu	Cíl 1 regionální politiky zahrnuje podporu zemědělství a venkova (financovanou z EAGGF a FIFG); specifický cíl 5b na podporu rozvoje venkova regionů Cíle 2	LEADER I
3. období 1994 – 1999	Přijetí obecných principů reformy SZP, zavedení přímých plateb; zavedení snižování výdajů na SZP	2. reforma strukturálních fondů, zdvojnásobení prostředků	Cíl 1 regionální politiky zahrnuje podporu zemědělství a venkova (financovanou z EAGGF a FIFG); specifický cíl 5b na podporu rozvoje venkova regionů Cíle 2	LEADER II
4. období 2000 – 2006	Vznik 2. pilíře SZP, postupný přechod na decoupling ¹⁶ (vznik systému SPS – plateb na farmu), vznik předvstupního programu SAPARD	Zjednodušení regionální politiky	Rozvoj venkova financovaný z EAGGF a ERDF prostřednictvím operačních programů ¹⁷ .	LEADER+
5. období 2007 – 2013	Úplné převedení rozvoje venkova pod SZP; zavedení systému SAPS (plateb na plochu); dobrovolná modulace; zavedení zemědělského poradenského systému; zavedení cross-compliance ¹⁸	Další zjednodušení regionální politiky	Rozvoj venkova jako součást SZP realizovaný prostřednictvím Programů rozvoje venkova; dílčí opatření řeší regionální politika prostřednictvím operačních programů (investice do infrastruktury určité velikostní kategorie obcí, cestovní ruch atp.)	Zrušení samostatné iniciativy LEADER, metoda LEADER jako 4. osa dotačních programů rozvoje venkova členských států s horizontálním zaměřením do všech os těchto programů
6. období 2014 – 2020 ^{19 20}	Další tlak na převádění přímých plateb do 2. pilíře SZP; zrušení SPS a SAPS a jejich nahrazení vícesložkovým systémem založeným na platebních nárocích (podpora aktivních zemědělců ²¹ a tlak na „ozelenění“ přímých plateb ²²)	Úzká vazba regionální politiky na cíle Strategie Evropa 2020; koordinace regionální politiky a SZP; další, zejména administrativní, zjednodušování, koncentrace zdrojů	?	Metoda LEADER jako součást SZP i regionální politiky

Zdroje: vlastní zdroje a MÁTL, Ondřej et al. Naše města a evropské peníze : Potenciál městské dimenze strukturální a kohezní politiky Evropského společenství. Praha : MEPCO, 2009. 106 s.

¹⁵ Období regionální politiky začíná až v 70. letech 20. století.

¹⁶ Odstranění vazby podpor na zemědělskou výrobu.

¹⁷ Např. v České republice existoval v období let 2004 – 2006 Operační program rozvoj venkova a multifunkční zemědělství.

¹⁸ Vazba vyplácení plateb zemědělcům na dodržování stanovených standardů (zákonné požadavky na hospodaření a dobré zemědělské a ekologické podmínky). Humpál, VÚZE, 2006.

¹⁹ K datu vzniku této publikace se jedná o návrhy na reformy od roku 2014, které ještě mohou doznat změn.

²⁰ Toto období je velmi silně poznamenáno světovou finanční krizí a tlakem na zvýšení konkurenceschopnosti EU. Veškeré aktivity SZP i regionální politiky jsou proto návázány na politický dokument EU Strategie Evropa 2020, který stanovuje specifické cíle, jichž má EU v horizontu do roku 2020 dosáhnout. Součástí je také větší provazba a koordinace intervencí z regionální politiky a Společné zemědělské politiky.

²¹ Platba bude obsahovat základní platbu, 30% složku ozelenění a platbu pro mladé farmáře.

²² Ozelenění zahrnuje diverzifikaci pěstovaných plodin (nejméně 3 plodiny), uchování stálých pastvin a vyčlenění 7 % obhospodařované půdy na ekologické účely.

Dokumenty EU zaměřené na podporu rozvoje venkova se často opírají o tzv. místní rozvoj. V zásadě jde o přístup charakterizovaný termíny jako „zdola nahoru“, „integrace“, „participace“, „partnerství“, „místně orientovaný přístup“ atp. Vede k udržitelnému rozvoji komunit / obcí / měst / regionů a k aktivnímu zahrnutí aktérů v území do procesu rozvoje. Jde o „územní přístup“ k rozvoji a o zohlednění udržitelných aspektů pro budoucnost území a lidí na něm žijících. Místní rozvoj se případ od případu liší rozsahem, zaměřením i teoretickými východisky, přičemž ne vždy je zřejmý cíl, ke kterému směřuje. V základu se však soustředí na sociální a ekonomický rozvoj znevýhodněných oblastí, je spojen s určitým územím, integruje různé sektorové politiky a v území mobilizuje různé aktéry²³.

Podporu místního rozvoje, ať už na úrovni měst nebo venkova, řeší členské státy EU a Evropská komise dlouhodobě, spolu s vývojem ekonomických teorií spojujících hospodářský rozvoj s územím a jeho kapitálem. Vymezení nepřliš velkého území, na kterém k rozvoji dochází, je pro místní rozvoj zásadní. Rozvoj je podmíněn nemateriálními a vztahovými zdroji, sociálními a institucionálními vztahy a otevřeným systémem řízení (governance). Má svá pozitiva ve formě zacílení intervencí, lepšího využití zdrojů, včetně účinnější specializace, a schopnosti na daném území řešení integrovat. Má i své negativní stránky, protože vyvolává soutěž mezi územími (dělí společnost na ty, kteří vyhrávají a ty, kdo prohrávají). To může negativně stigmatizovat lidi na daném území žijící, protože úspěch či neúspěch personifikuje. Tenze mezi soutěží a spoluprací je dosud nevyřešeným aspektem investic do místního rozvoje. Dalším negativem může být krátkodobý pohled na investiční politiky a neschopnost lokálních aktérů sledovat dlouhodobé politické priority a cíle²⁴.

Místní rozvoj může mít formu jak podpory aglomeračních vazeb měst (např. české integrované plány rozvoje měst jsou jedním z příkladů), tak formu podpory venkovských komunit metodou LEADER (prostřednictvím místních akčních skupin). Iniciativy LEADER a URBAN se tak vlastně staly nástroji podpory konceptu místního rozvoje, který se nyní Evropská komise snaží v souvislosti se zacílením politik zohlednit napříč strukturálními fondy přímo prostřednictvím programů v gesci členských států. S různými přístupy založenými na místním rozvoji počítá také podpora směřovaná do rozvoje území v programovacím období EU od roku 2014²⁵.

U venkova je však koncept místního rozvoje akcentován více než jinde. Je to dáno významem území pro venkov (z hlediska geografického je 80 % území EU venkovem) a menším množstvím obyvatel na venkově žijícím. Aktéři na venkově jsou vzájemně více provázáni a jejich participace na rozvoji je pro venkov zásadní. Svou společenskou roli hraje zemědělství, protože zemědělské aktivity ovlivňují chod života venkova. Realizace místního rozvoje je tedy nutná se zapojením zemědělců.

Výše uvedené vede k nejasnému vymezení rozvoje venkova (spočívající už v tom, že z teoretického hlediska je těžké vymezit venkovský prostor a jeho „hranice“ jsou spíše administrativního rázu a liší se stát od státu), těžkostem při definování rozhraní podpory mezi „venkovem“ a „městem“ a k otázkám,

²³ IRS a IGOP (2011 : 5).

²⁴ IRS a IGOP (2011).

²⁵ Unie pro to chce využít řadu nástrojů, například Integrované teritoriální investice (určené zejména pro města), Společné akční plány (financované zejména z ESF) nebo komunitně vedený místní rozvoj založený na metodě LEADER (Community Led Local Development).

kteří se týkají institucionálního uspořádání podpory rozvoje venkova (tj. jak rozvoj venkova podpořit, prostřednictvím jakých nástrojů a kdo by měli být hlavními aktéry).

ČESKÝ KONTEXT ROZVOJE VENKOVA

V České republice je metoda LEADER použita paralelně s podporou jednotlivých obcí a mikroregionů, resp. svazků obcí. Venkov je tak podporován jak přes programy rozvoje venkova a dotace spravované veřejnou správou, tak přes operační programy nebo prostřednictvím metody LEADER přes místní akční skupiny (MAS). Zatímco ale MAS mají jako součást unijní podpory z Programu rozvoje venkova vyčleněny specifické prostředky na svůj rozvoj, se kterými mohou operovat, u svazků obcí tomu tak není. Podpora svazků obcí dle zákona o obcích č. 128/2000 Sb. nemá v dotačních programech specifickou formu, svazky obcí jsou u jednotlivých opatření většinou jen jedním z řady příjemců vedle obcí nebo dalších příjemců. Což nemusí být špatně, na druhé straně to ale otevírá otázku, zda je smysluplné, aby některé zejména nákladné infrastrukturní projekty byly realizovány pouze na území jednotlivé obce, resp. zda není ve veřejném zájmu poskytování služby v území nějakým způsobem koordinovat a předurčit, např. velikostí území nebo počtem obyvatel. Výkon samosprávy by tím nemusel být dotčen, protože vždy by bylo na rozhodnutí jednotlivých starostů a zastupitelstev a na dohodě obcí mezi sebou, kde, jak a jaké služby poskytovat. S novou reformou Společné zemědělské politiky od roku 2010, která uvažuje o rozšíření působnosti místních akčních skupin (MAS) i k využití v ostatních strukturálních fondech (tj. v ERDF a ESF), tedy v operačních programech, také vyvstává otázka, nakolik jsou tato uskupení schopná zprostředkovat řádově větší objemy peněz, aniž by to destabilizovalo systém veřejné správy v České republice a na venkově. Přestože přidaná hodnota zapojení různých aktérů na venkově do procesu rozvoje prostřednictvím MAS je neopominutelná, ne všechny MAS fungují ideálně. Otázkou k diskusi je také politická legitimita jejich rozhodování o veřejných prostředcích, protože MAS nejsou tvořeny jen volenými zastupiteli. V této souvislosti sama Komise zmiňuje nutnost podřídit strategie MAS těm, kdo jsou *"tvůrci veřejných politik, aby bylo zajištěno, že stanovení místních potřeb "zdola nahoru" přihlíží k prioritám stanoveným na vyšší úrovni"*²⁶. A protože v Česku neexistuje povinnost vztahovat strategie MAS k strategiím např. svazků obcí a protože řízení MAS probíhá zejména vertikálně prostřednictvím ministerstva zemědělství, vznikají mezi starosty určité obavy, zda budou moci o rozvoji území skutečně rozhodovat.

Z výše uvedeného je zřejmé, že podpora místního rozvoje z dotačních titulů není v Česku příliš koordinována a řídí se víceméně zájmy té které skupiny. Situaci nepřidává ani to, že fakticky na venkově existuje celá řada různých zprostředkujících subjektů, které spolu často své intervence nekoordinují. Na úrovni státu chybí jasná představa o rozvoji venkovského území, o tom, kteří aktéři jsou pro jeho rozvoj důležití, ve kterých oblastech má kdo jakou roli a proč je třeba mít jasné mantinely, jak místní územní rozvoj podpořit. Venkov tak doplácí na ještě ne zcela usazenou reformu veřejné správy, roztržitý přístup resortů, které mají v ČR rozvoj „v gesci“, na nedostatečnou koordinaci aktivit ze strany krajů, nevyřešené problémy z let před rokem 1989 (např. stále probíhající komplexní pozemkové úpravy) a v neposlední řadě na vzájemnou nevraživost, která z toho pramení. Dosud v Česku chybí přístup, který by považoval rozvoj venkova za horizontální politiku se svými

²⁶ Prvky společného strategického rámce na období 2014–2020 pro Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond, Fond soudržnosti, Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova a Evropský námořní a rybářský fond. Pracovní dokument útvarů Komise, 2012, s. 9. Viz http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/index_en.cfm

sektorovými aspekty (životní prostředí, doprava, energetika, zemědělství atp.), pro kterou by stát měl vytvořit stabilní finanční, institucionální a legislativní základnu. Jedním ze způsobů, jak se s výzvami, které komunitně vedený místní rozvoj dle představ Evropské komise po roce 2013 přinese, by mohlo být znovuoobnovení poradních shromáždění, jako byly u bývalých okresů. Tato shromáždění by mohla vytvářet strategie rozvoje území, která by pokrývala, k nimž by se následně mohly vztahovat strategické dokumenty a projekty MAS.

4. INTERVENCE NA PODPORU VENKOVA

Podle Půčka a Ochraný²⁷ je evropské fondy možné analyzovat z několika hledisek. Prvním aspektem je obsahový rozměr výdajových politik, pokrývajících cíle a příjemce pomoci. Obsahová analýza se zabývá otázkou, jaké cíle jsou, resp. mají být podporovány a komu jsou, resp. mají být určeny. Druhým aspektem je finanční rozměr pokrývajících téma rozsahu poskytované podpory. Třetím, posledním, aspektem je pak organizační rozměr. Ten se věnuje pravidlům využívání evropských fondů, a v našem případě specificky roli venkovských obcí a jejich postavení v implementaci politiky soudržnosti a společné zemědělské politiky v České republice.

OBSAHOVÝ ROZMĚR KOHEZNÍ POLITIKY

Tato část se bezprostředně týká míry uspokojování potřeb a problémů venkova. Popisuje, jaké jsou hlavní oblasti intervencí v programovacím období 2007-2013, a nastiňuje prioritní oblasti podpory venkova z evropských fondů po roce 2014.

HLAVNÍ OBLASTI INTERVENČÍ

V programovacím období 2007-2013 je při implementaci kohezní politiky v České republice využíváno 26 operačních programů, které jsou rozděleny mezi tři cíle politiky hospodářské a sociální soudržnosti - konvergence, regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost a evropská územní spolupráce. Vedle toho část venkovských obcí může čerpat v rámci Programu rozvoje venkova implementujícího Společnou zemědělskou politiku v tuzemském kontextu. Určitá obec může čerpat pouze z toho operačního programu, který pokrývá oblast, kde leží. Většinou tedy přichází v úvahu 7 tematických OP (s tím, že OP Doprava a OP Věda a Výzkum jen velmi omezeně, OP Podnikání a inovace pouze na objekty pro podnikání nebo pro vlastněné firmy), 1 ROP (dle příslušného NUTS II), s výjimkou Středočeského kraje i jeden až dva programy příhraniční spolupráce a dále 2 nadregionální OP.²⁸ Struktura programů, jejich koordinace a řízení je shrnuto v dokumentu nazvaném Národní strategický referenční rámec, který vychází z již dříve zpracovaného Národního rozvojového plánu ČR. Celková dokumentace operačních programů představuje cca 3.000 stran textu, společně s prováděcími dokumenty se jedná o cca 5 až 6 tisíc stran textu.²⁹

Z hlediska tematického zaměření implementační architektury je třeba konstatovat, že programy jsou pojaté nesmírně široce, snahou je podporovat v podstatě vše. Nejčastěji uváděnými cíli jsou zkvalitnění životního prostředí, rozvoj lidských zdrojů, ekonomický rozvoj, rozvoj cestovního ruchu. Poměrně často se také objevuje důraz na zvýšení kvality života, případně rozvoj technické infrastruktury a dopravní dostupnosti. Vzhledem k nízkému objemu prostředků, s nimiž je možné

²⁷ PŮČEK, Milan; OCHRANA, František. *Chytrá veřejná správa*. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, Národní orgán pro koordinaci, 2009. 200 s. s. 23

²⁸ HARTMANN, Igor; ŠKORŇA, David; OJČÍKOVÁ, Helena. *Dotační tituly EU : Pro obce, svazky obcí, organizace zakládané a zřizované obcemi v programovacím období 2007-2013*. Praha : MMR, 2009. 99 s. Dostupné z WWW: <<http://www.smocr.cz/data/files/dotacni-tituly-eu.pdf>>.

²⁹ *Analýza operačních programů pro potřeby měst a obcí České republiky*. Praha : MEPCO, 2007. 149 s. Dostupné z WWW: <<http://www.smocr.cz/dotace-a-granty/strukturalni-fondy/z-ceho-muzete-v-letech-2007-2013-cerpat-evropske-dotace.aspx>>.

volně nakládat, není možné plnit všechny ambiciózní cíle. Převážná většina intervencí je navíc sektorové povahy, stále přetrvává dominující sektorový přístup s nekoordinovaným územním dopadem. To je navíc umocněno rivalitou mezi jednotlivými sektory i mezi orgány ústřední, regionální a lokální správy. V současném období tak nejsou efektivně definovány ty nejpotřebnější aktivity a na ně směřovány finanční prostředky.³⁰

Podrobná informace o operačních programech a opatřeních využitelných obcemi v rámci programovacího období 2007 – 2013 je součástí přílohy 2.³¹

VYMEZENÍ PRIORITNÍCH OBLASTÍ VENKOVA PRO BUDOUCÍ SMĚŘOVÁNÍ PODPORY

Z pohledu starostů je v souvislosti s budoucností využívání evropských fondů patrně nejdůležitější odpověď na otázku, co bude možné financovat v kontextu toho, co obce financovat potřebují. Přestože debata o prioritách čerpání jak na evropské úrovni, tak na národní úrovni není dosud definitivně uzavřena, již dnes je jasné, že v porovnání se současným stavem budou možnosti výrazně omezenější.

Součástí souboru legislativních návrhů pro kohezní politiku, zveřejněných Evropskou komisí 6. října 2011, jsou také taxativně vymezené oblasti, které bude možné z evropských fondů financovat. S cílem maximalizovat politiky soudržnosti při dosahování evropských priorit Komise navrhuje posílit proces strategického plánování. Toto opatření znamená to, že Evropská komise navrhuje zaměřit finanční prostředky na omezený počet tematických cílů, které by byly v souladu se strategií Evropa 2020. Návrh nařízení o společných ustanoveních v článku 9 definuje na evropské úrovni následující tematické cíle:

- Posílení výzkumu, technologického rozvoje a inovací;
- Zlepšení přístupu k informačním a komunikačním technologiím, jejich využití a kvality;
- Zvýšení konkurenceschopnosti malých a středních podniků, odvětví zemědělství, rybářství a akvakultury;
- Podpora přechodu na nízkouhlíkové hospodářství ve všech odvětvích;
- Podpora přizpůsobení se změně klimatu, předcházení rizikům a řízení rizik;
- Ochrana životního prostředí a podpora účinného využívání zdrojů;
- Podpora udržitelné dopravy a odstraňování překážek v klíčových síťových infrastrukturách;
- Podpora zaměstnanosti a podpora mobility pracovních sil;
- Podpora sociálního začleňování a boj proti chudobě;
- Investice do vzdělávání, dovedností a celoživotního učení;
- Posilování institucionální kapacity a účinné veřejné správy.

Evropská komise v návrzích nejenže navrhla zúžit počet tzv. priorit tj. oblastí, které by se měly z fondů Evropské unie financovat, ale dokonce stanovila i přesné poměry, jak by měly být tyto jednotlivé fondy rozděleny. Čtvrtinu prostředků budou muset konvergenční regiony investovat do lidských

³⁰ *Zhodnocení regionální politiky na úrovni krajů v ČR a návrh jejího zefektivnění* [online]. Praha : DHV, 2007 [cit. 2010-07-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/zaverecna-zprava-projektu-2769.aspx>>.

³¹ Tato příloha byla zpracována s využitím následujících textů: *Analýza potenciálních potřeb obcí po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky* : Pracovní verze. Hradec Králové : Centrum EP, 2010. 40 s. a *Programy pro místní samosprávu*. Praha : MMR, 2008. 6 s.

zdrojů (ESF), polovinu zdrojů v rámci EFRR pak do malých a středních podniků, vědy a výzkumu a tzv. zelené ekonomiky.

Také Česká republika již své priority investování z evropských fondů na národní úrovni projednala. Dne 31. srpna 2011 vláda přijala dokument nazvaný Souhrnný návrh zaměření budoucí kohezní politiky EU po roce 2013 v podmínkách České republiky, který definuje národní rozvojové priority a tematické oblasti pro čerpání fondů EU po roce 2013. Těmi jsou:

- Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky
 - o Podpora podnikání
 - o Podpora růstu založeného na inovacích a výsledcích výzkumu a vývoje
 - o Fungující trh práce jako předpoklad konkurenceschopné ekonomiky
 - o Zvyšování kvality vzdělávání
- Rozvoj páteří infrastruktury
 - o Podpora konkurenceschopnosti zlepšením dopravní infrastruktury
 - o Rozvoj infrastruktury elektronických komunikací
 - o Zkvalitňování energetických sítí
 - o Rozvoj environmentální infrastruktury
- Zvyšování kvality a efektivity veřejné správy
 - o Zkvalitňování legislativního a regulačního prostředí
 - o Podpora optimalizace procesů ve veřejné správě
 - o Vytvoření a rozvoj standardů veřejných služeb
 - o Zavádění a rozvoj digitalizace agend veřejné správy
 - o Zvyšování kvalifikace ve veřejné správě
- Podpora sociálního začleňování, boje s chudobou a systému péče o zdraví
 - o Podpora sociálního začleňování a boje s chudobou
 - o Podpora systému péče o zdraví
- Integrovaný rozvoj území
 - o Posílení regionální konkurenceschopnosti
 - o Podpora územní soudržnosti
 - o Zlepšování kvality životního prostředí

Většina potřeb obcí s výjimkou rozvoje sportu spadá do národních rozvojových priorit, které jsou definovány jako poměrně všeobecné. Na rozdíl od evropských priorit jsou relativně úzce zaměřeny a celá řada témat, která obce dle potřeb plánují řešit, do těchto oblastí nespadá. Naopak celá řada evropských priorit jako je podpora vědy a výzkumu, zlepšení přístupu k informačním a komunikačním technologiím či využití obnovitelných zdrojů energie nepředstavuje primární zájem představitelů místních samospráv.

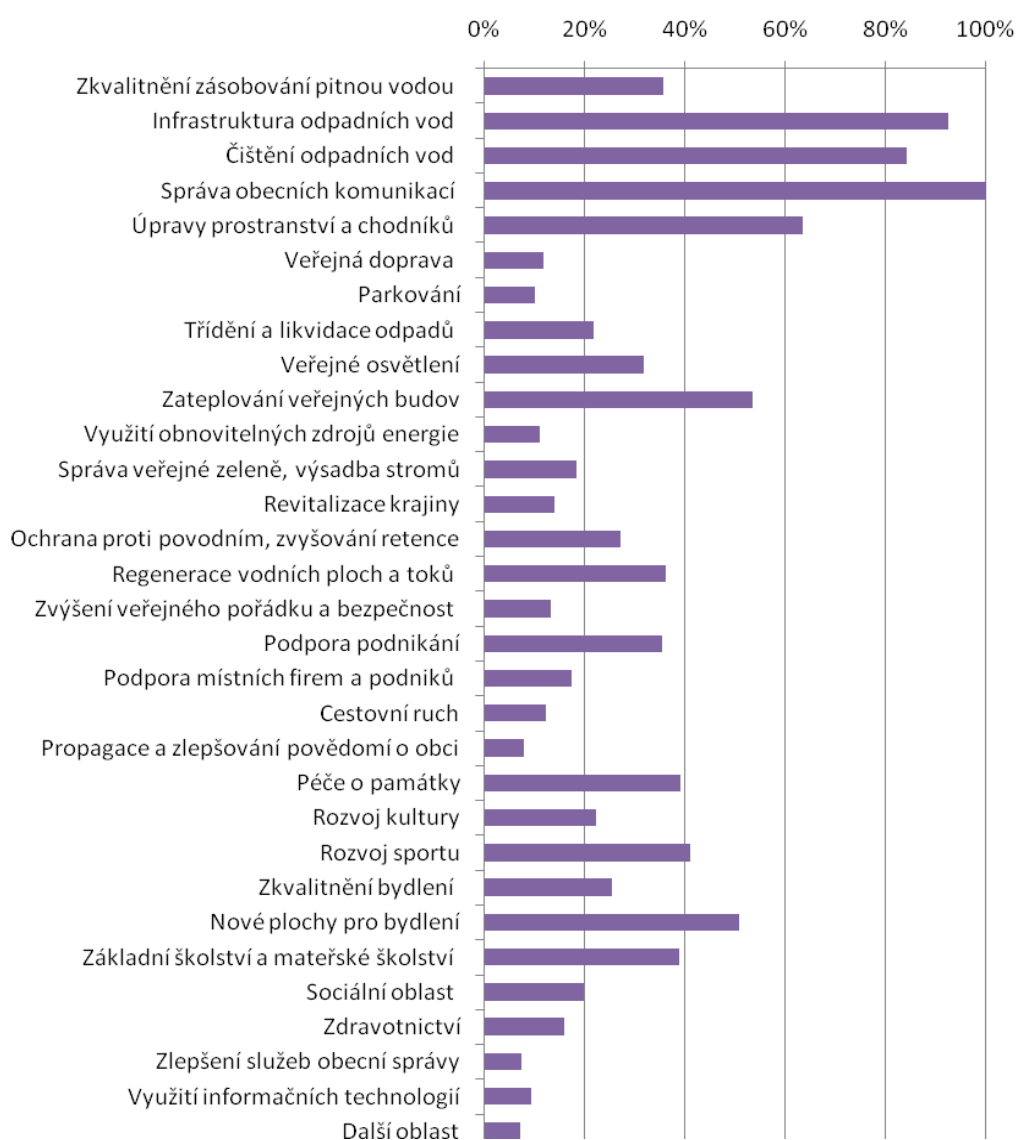
Z uvedených dokumentů, vlastního dotazníkového šetření i uspořádané ohniskové skupiny je patrné, že hlavní prioritou pro příští programovací období totiž zůstávají tzv. tvrdé, infrastrukturní projekty. Dlouhodobá pomoc infrastruktury představuje nejdůležitější a nejúčinnější regionální ekonomický nástroj. Infrastrukturní opatření má vliv na všeobecné zlepšení kvality území a působí spolehlivěji a trvaleji, než např. finanční nástroje.³² Prioritou jsou jak infrastrukturní projekty v dopravní oblasti (správa obecních komunikací, úpravy veřejného prostranství a chodníků), tak v environmentální oblasti (infrastruktura odpadních vod a jejich čištění, zateplování veřejných budov a částečně též zásobování pitnou vodou). Preferovanou oblastí je také rozvoj obcí spočívající v nových plochách pro

³² ADAMČÍK, Stanislav. *Regionální politika a management regionů, obcí a měst*. Ostrava : VŠB - TU, Ekonomická fakulta, 2000. 133 s.

bydlení, rekonstrukci osvětlení a jiných sítí apod. Obce vnímají silně také svoji roli krajinotvůrce (regenerace vodních toků, protipovodňová opatření, revitalizace krajiny, výsadba zeleně apod.). Naopak na okraji zájmu je zlepšování služeb veřejné správy, využívání informačních technologií, stejně jako využívání obnovitelných zdrojů energie.

V souvislosti se změnou struktury populace a její vyšší orientací na zákaznický přístup získají v budoucnu na důležitosti také veřejné služby, byť nyní nejsou starosty a starostkami vnímány jako prioritní téma pro investování. Některé z těchto služeb, zejména pak sociální a zdravotní služby, se totiž v souvislosti se stárnutím populace stanou nevyhnutelnou součástí obecního zájmu, jiné, jako třeba kultura, volnočasové aktivity a aktivní odpočinek, narostou na významu v souvislosti s přáními obyvatel venkova. Realizované dotazníkové šetření však ukázalo, že s výjimkou podpory mateřského školství je oblast veřejných služeb ve srovnání s jinými prioritami upozadována.

Graf – Priority venkovských obcí pro čerpání evropských fondů

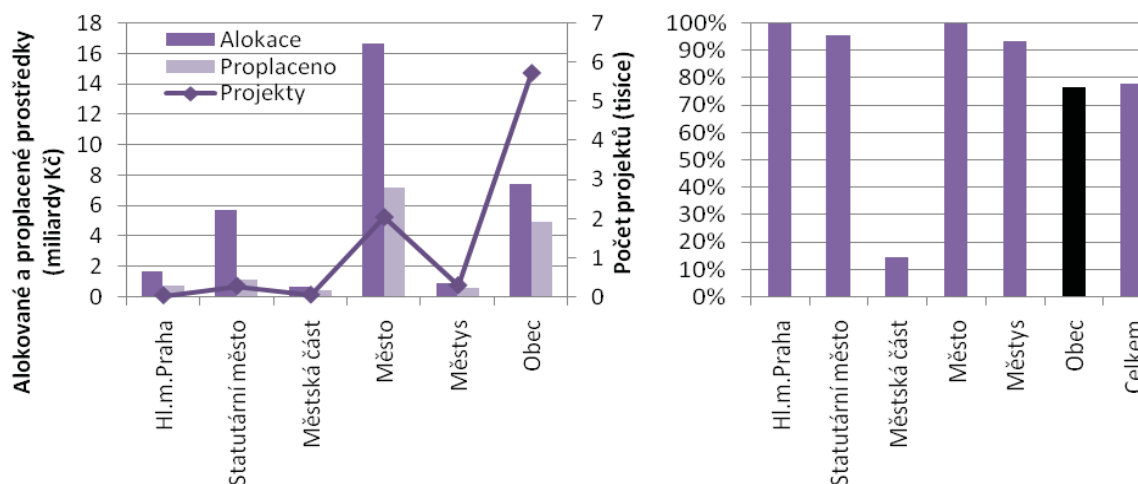

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Přibližně 41 % výdajů venkovských obcí jsou kapitálové výdaje. Investiční výdaje obcí činí v přepočtu na jednoho obyvatele cca 7 tisíc Kč. Investice z evropských fondů jsou významnou částí kapitálových výdajů obcí, bez evropských fondů by celá řada projektů nebyla vůbec realizována. Je nesporné, že evropské prostředky umožňují realizaci mnoha smysluplných projektů. Pro obce a města jsou proto evropské fondy významnou příležitostí pro modernizaci infrastruktury, rozšíření služeb a zvýšení kvality života pro své občany.

Tuto příležitost drtivá většina obcí využívá. Podle zveřejněného Seznamu příjemců podpory z fondů EU více než 70 % venkovských obcí v současném programovacím období realizuje nebo již uskutečnilo projekt podpořený z fondů Evropské unie. Z celkového počtu 6.250 obcí jich dotaci získalo 4.884, a to na 8.399 projektů. Celková alokace na projekty obcí činila 33 miliard Kč, proplaceno bylo k polovině roku 2010 15 miliard Kč. Srovnáme-li údaje o intervencích v obcích a městech s informací, že v polovině roku 2010 bylo v České republice řídicími orgány schváleno 15.859 projektů v celkové hodnotě 366,5 miliard Kč, můžeme konstatovat, že obce realizují více než polovinu projektů (53 %), z celkové alokace však dosud získaly necelou desetinu prostředků (9%).

Graf – Evropské dotace a projekty místních samospráv, podíl samospráv s dotací

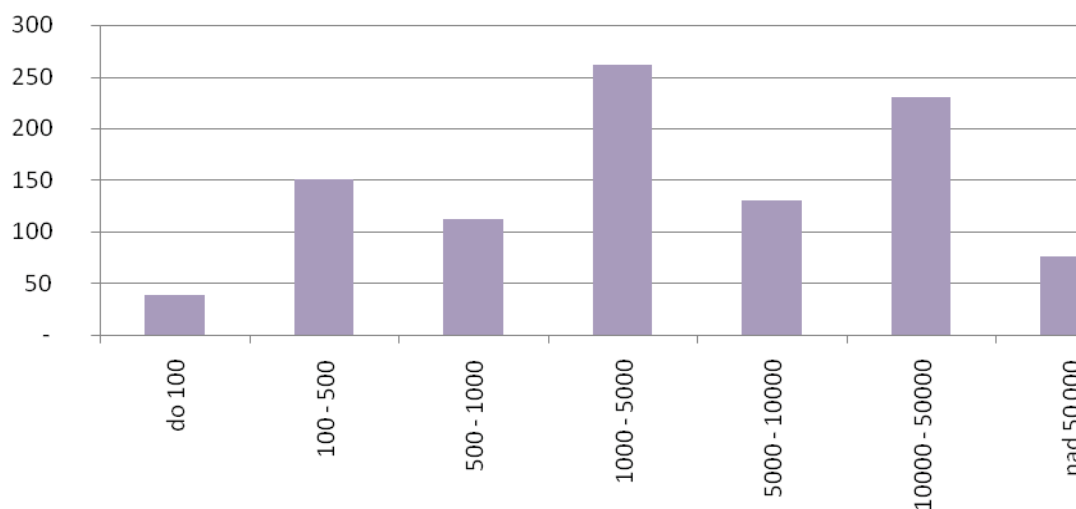

Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj : *Fondy Evropské unie* [online]. 2010 [cit. 2010-08-09]. Seznam příjemců podpory z fondů EU. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/2eec9b32-0674-48ba-a419-90fa51db8823/Seznamy-prijemcu>>., vlastní výpočty

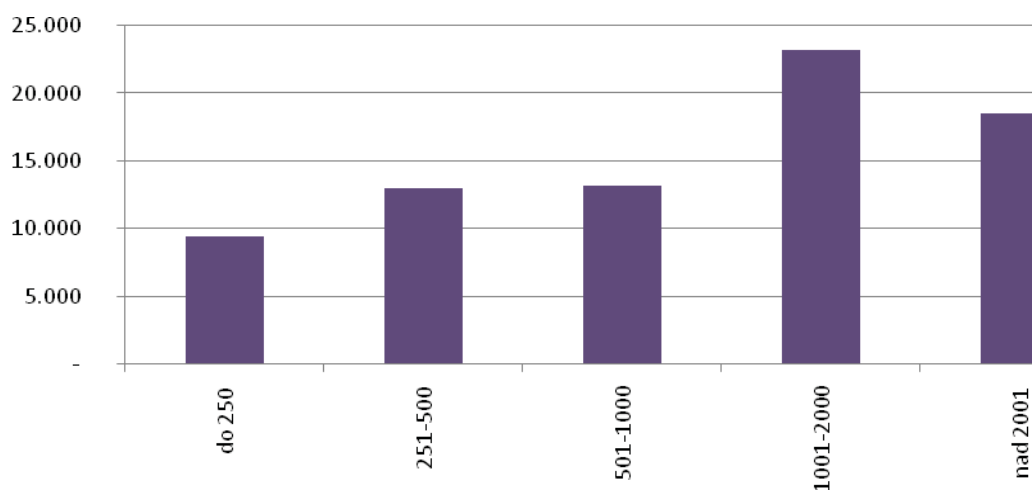
Podíváme-li se na údaje o předpokládaném / uvažovaném rozpočtu projektů získaných z dotazníkového šetření, vidíme, že obce považují za klíčové projekty různé velikosti. Medián výše dotace u mapovaných projektů činí 3,8 milionu Kč, poměrně velký počet projektů však má rozpočet vyšší než 10 milionů Kč. Průměrná výše dotace na realizované projekty se liší s velikostí obce. Jak je vidět na následujících grafech, s počtem obyvatel obce mírně narůstá výše dotace. Výjimkou jsou v tomto ohledu venkovské obce nad 2 tisíce obyvatel, kde výše dotace mírně klesá oproti sousední velikostní kategorii obcí. Přestože jsou evropské zdroje významným zdrojem příjmů, projekty nejčastěji tvoří do 10 % rozpočtu obce, velká část projektů nepřesahuje jednorozhodný rozpočet obce.

Existují však obce, které realizují projekty, jejichž hodnota vysoce převyšuje každoroční rozpočty obcí, a to v některých případech i rozpočty během mandátu komunálního zastupitelstva.

Graf – Histogram výší dotace u realizovaných projektů (v tis. Kč)

Graf – Průměrná výše dotace na realizované projekty podle velikostních kategorií (v tis. Kč)

Graf – Relativní výše dotace vzhledem k rozpočtu (násobky příjmů rozpočtu)

Třetím a posledním aspektem hodnocení kohezní politiky je její organizační rozměr. Tato část se věnuje administraci a hodnocení pravidel pro realizaci projektů, týká se role venkova a jeho postavení v implementaci evropských fondů v ČR. Přináší současně doporučení, k jakým změnám či zjednodušením by mělo dojít, aby byla evropská kohezní a zemědělská politika v oblasti rozvoje venkova efektivnější.

HODNOCENÍ SOUČASNÉ ORGANIZACE EVROPSKÝCH FONDŮ Z POHLEDU VENKOVA

Zkušenosti venkova s využíváním evropských fondů jsou poměrně ambivalentní, a to jak z hlediska administrativního vymezení venkova pro čerpání evropských fondů, informovanosti, přípravy projektů, řízení projektů, spolupráce se zainteresovanými aktéry či globálního souladu s obecním plánováním a výkonem samosprávy jako takové.

Administrace se venkovským obcím jeví složitá a nevhodně nastavená. U programů, ve kterých mohou venkovské obce žádat o prostředky, je situace značně nepřehledná. Například o peníze na obnovu a rozvoj, tj. fakticky na nejdůležitější prostředky, o které obce stojí financující občanskou vybavenost, služby, ochranu památek nebo revitalizaci území, se obce do 500 obyvatel mohou ucházet v Programu rozvoje venkova. Revitalizace brownfields je však omezena velikostí 5 ha. Obce nad 500 obyvatel a pokud má obec brownfields větší než 5 ha musejí žádat v místně příslušných regionálních operačních programech. Program rozvoje venkova dále hradí vodohospodářskou infrastrukturu u obcí do 2 tis. obyvatel, avšak i zde se najdou výjimky - nezpůsobilé jsou obce, které leží ve zvláště chráněných oblastech. Tyto obce spolu s obcemi nad 2 tis. obyvatel musejí žádat u Operačního programu Životní prostředí. Vzhledem k omezeným finančním zdrojům na rozvoj venkova v tomto programu a vysoké finanční náročnosti projektů čistíček a kanalizací však poptávka vysoce převyšuje nabídku. Kromě projektů, které obce předkládají přímo zprostředkujícím orgánům příslušných programů pak ještě mohou obce na menší projekty získávat podporu prostřednictvím místních akčních skupin, kde na mikroúrovni o prostředky soutěží spolu s dalšími žadateli. Správou těchto prostředků jsou pověřeny místní akční skupiny, které pro každý rok disponují určitou sumou peněz v řádu milionů Kč, o které žádají ministerstvo zemědělství v souladu se svými strategiemi místního rozvoje. V neposlední řadě mnohé obce využívají programy přeshraniční spolupráce.

Na venkově se tak díky rozdrobené struktuře programů financují spíše ad hoc projekty, které neřeší problémy vyššího řádu. Například omezené prostředky v Programu rozvoje venkova a zároveň ambice financovat z něj vodohospodářské projekty obcí do 2 tis. obyvatel vedou k tomu, že se financují jednotlivosti tam, kde měli více štěstí. Nezkoumá se, zda a) neexistuje levnější řešení nebo b) zda by případně projekt nemohl vyřešit problémy na úrovni vyššího územního celku nebo sousedících obcí. Způsobilost dle podmínek daného programu je jedinou a hlavní metou schválení projektu a jeho financování. Promrhává se tak šance systémově vyřešit plošné problémy venkovských obcí, které mají nejen s vodohospodářskou infrastrukturou.

Více než proklamovaným vysokým počtem programů jsou však hlavní nešvary nastaveného implementačního systému způsobeny resortismem, chráněním si vlastního písečku ze strany orgánů státní správy a regionálních rad, nepropojením práce úřadů a neochotou dívat se na projekty očima

těch, kdo mají peníze využívat. Chybí snaha sjednotit pravidla a kontroly, využívat méně zprostředkujících orgánů, a když už, tak využít jeden pro několik operačních programů. Přitom z pohledu žadatele není ani tak důležité, kdo projekt hodnotí a schvaluje, ale komu je možné projekty předkládat a s kým žádost konzultovat. V současnosti neexistuje jedno kompetentní kontaktní místo³³, které by poskytovalo souhrnné informace o možnostech podpory projektů různých typů žadatelů (ať už se jedná o obec, firmu nebo neziskovou organizaci). Rozdrobenost systému představuje riziko z hlediska zbytečného plýtvání zdroji. Čím více řídicích a zprostředkujících orgánů, tím nákladnější systém je, tím více se prodražuje, tím více papírování a byrokracie přináší.

Podobné překážky identifikovala také analýza CEPu³⁴:

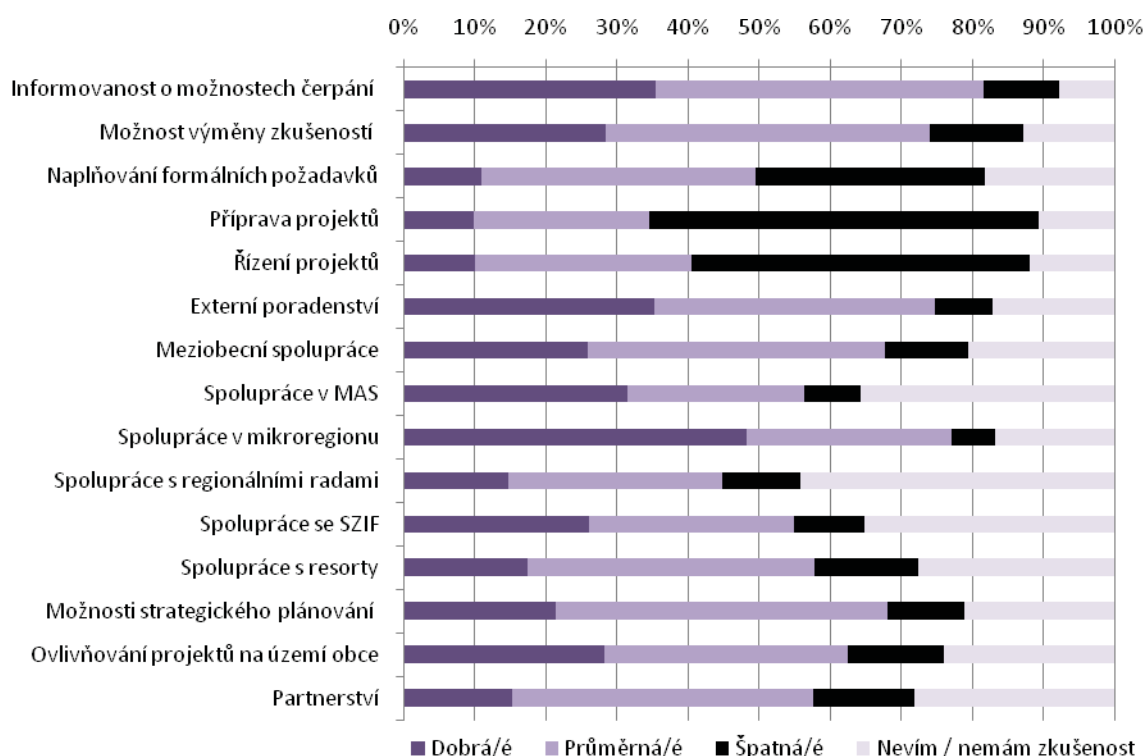
- složitost žádostí, složitost pravidel čerpání a uznatelnosti nákladů
- vysoké požadavky na kofinancování, (ne)dostupnost úvěrů
- nepřehlednost a složitost operačních programů, nejednoznačnost výkladu pravidel, nedostatečná kapacita a čas pro seznámení s využitelnými prostředky kohezní politiky a její někdy obtížný jazyk
- nejasná pravidla bodování a údajné netransparentní rozdělování prostředků
- neuplatňování komplexního integrovaného přístupu k rozvoji na místní úrovni při rozdělování prostředků
- přístupy některých odborných pracovníků na řídicích a zprostředkujících orgánech OP k žadatelům (obcím) – suverenita jednání, nezkušenost, arogance
- doba hodnocení žádostí a následná příprava smluvních podmínek; obce jsou pod časovým tlakem – administrátor jedná se zpožděním, které žadatel nemůže nikde kompenzovat
- doba odsouhlasení žádosti o platbu a odeslání na účet žadatele (v dobrém čase je to ½ roku, v některých případech to trvá i 1 rok a více), to je z hlediska malých obcí a zajištění finančních toků a vložených prostředků neúnosné
- časté změny v prováděcí dokumentaci OP v průběhu realizace projektů, které přinášejí zvýšenou administraci a nároky na lidské zdroje příjemce
- časté změny pracovníků na řídicích a zprostředkujících orgánech OP, které přinášejí rozdílné nároky a názory vůči žadatelům
- nedostatek a nízká kvalifikace lidských zdrojů v projektovém řízení na obcích

Není proto divu, že mezi největší problémy evropských fondů řadí venkovské obce administraci projektů a jejich personálním pokrytí. Zatímco nadměrná byrokracie je opakujičím se problémem všech místních samospráv, omezené personální kapacity jsou problémem sui generis spočívajícím v omezené správní kapacitě venkovských obcí jako takové.

³³ Skutečnost, že se touto oblastí zabývá celá řada jak veřejnoprávních tak soukromých subjektů neznamená, že jsou k tomu kompetentní a že jejich rada je pro konečného příjemce validní.

³⁴ Analýza potenciálních potřeb obcí po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky. Hradec Králové : Centrum EP, 2010. 40 s

Graf – Hodnocení využívání evropských fondů

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Další administrativní omezení se týkají například měnících se podmínek „za pochodu“ (např. neuznatelnost DPH v PRV), u projektů je velký nepoměr mezi vloženou prací, finančními prostředky a na druhé straně nejistotou výsledku. Velkou překážkou pro obce je nutnost realizovat projekty pomocí vlastních finančních zdrojů a pak teprve čekat na proplacení z peněz EU. Zde obce zmiňují, že by bylo vhodné, kdyby stát poskytl obcím překlenovací úvěry na realizaci projektů a nemusely by tak čerpat nevýhodné komerční produkty.

DOPORUČENÍ PRO ZEFEKTIVNĚNÍ SYSTÉMU EVROPSKÝCH FONDŮ V BUDOUCÍM OBDOBÍ

Přijaté Programové prohlášení Vlády České republiky³⁵ se ve vztahu k organizaci evropských fondů zaměřuje na zjednodušení administrativy. Jednodušší implementační systém a zjednodušení administrativních postupů přitom musí vycházet z odstranění dalších legislativních bariér a zjednodušování požadavků, které stávající systém na žadatele klade. Podle programu má vláda připravit návrh systému institucionálního zajištění implementace operačních programů v programovém období 2014-2020, s důrazem na jejich provázanost a koordinaci. Pro nadcházející rozpočtové období hodlá prosazovat radikální snížení počtu operačních programů a jejich podřízení vládě. Klade si za cíl posílit informovanost všech subjektů, podílejících se na čerpání prostředků z evropských fondů. Plánuje také zavést vstupní i průběžné kontroly projektů a pomoci při odstraňování chyb, aby bylo eliminováno riziko pozdějšího vracení dotací kvůli nedržení postupu.

³⁵ Programové prohlášení Vlády České republiky. Praha : Úřad vlády ČR, 4. srpna 2010. 42 s. Dostupné z WWW: <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlaseni_vlady.pdf>.

Strategie rozvinutí preventivních a kontrolních mechanismů a její převedení do praxe by měla znamenat nižší riziko chybovosti. Vláda se zavázala změnit nastavení financování projektů na tzv. průběžné financování všude, kde je to možné. Rozšíření úspěšných modelů zrychleného proplácení, které v praxi prokáže svoji prospěšnost a účinnost, bude dalším krokem, který přispěje ke zrychlení čerpání a přiblíží ČR k dosažení vytčených cílů. Vláda se dále aktivně zavázala hájit zájmy ČR v oblasti hospodářské, sociální, územní soudržnosti a rozvoje měst v rámci EU, OSN, Rady Evropy a dalších mezinárodních organizací.

Stejně jako vláda České republiky, také venkovské obce navrhuji zjednodušit a sjednotit celý systém a urychlit jeho jednotlivé etapy. V tomto kontextu analýza uvádí následující návrhy na změnu systému využívání evropských fondů:

- Podpořit spolupráci menších obcí a zajistit integrovaný přístup k venkovu;
- Navýšit objemy alokací evropských prostředků pro projekty a potřeby venkovských obcí;
- Koncentrovat podporu jen na několik témat, kde je situace dle místních samospráv nejpalčivější tak, aby došlo ke skokové změně;
- Změnit zaměření alokací s tím, že podstatně více peněz by mělo být směřováno do infrastruktury (doprava, životní prostředí, apod.);
- Snížit počet operačních programů, decentralizovat je a posílit regionální operační programy případně společný regionální program na úkor tematických;
- Umožnit srovnání projektů napříč kraji a napříč operačními programy, umožnit výměnu zkušeností mezi obcemi podobného typu s podobnými potřebami;
- Podporovat personální kapacity obcí pro administraci a řízení projektů;
- Zkvalitnit a zajistit poradenskou činnost řídicích a zprostředkujících orgánů;
- Otevřít kontinuální výzvy pro předkládání projektů;
- Používat územní specifikaci podpory v rámci operačních programů, případně územní vymezení cílové skupiny v příslušných výzvách;
- Změnit hodnotící kritéria, opustit ukazatel výše nezaměstnanosti;
- Zřídit pracovní skupiny monitorovacích výborů s cílem přípravy konkrétních výzev a jejich kritérií a zapojit do těchto skupin zástupce místních samospráv, kteří nejlépe znají specifické potřeby území;
- Zjednodušit a sjednotit veškeré pokyny, příručky, formuláře, software, metodiky, pravidla a podmínky pro zpracování žádostí o dotace a kompletní řízení projektů ze strany konečných příjemců;
- Vypracovat a zveřejnit vzorové typy žádostí, umožnit vyšší standardizaci intervencí;
- Nepožadovat takové informace, které jsou běžně ověřitelné ve veřejných registrech (v obchodním rejstříku, z údajů ČSÚ, katastru nemovitostí apod.);
- Zveřejňovat všechny podané žádosti včetně informace o stavu a průběhu jednotlivých projektů během projektového cyklu;
- Odbourat vylučování projektů za formální chyby (klíčový je pouze soulad oborového zaměření projektu s programem, právní status žadatele a umístění projektu);
- Definovat potřebu daného řešení jako základní kritérium hodnocení projektu;
- Zavést dvoustupňové hodnocení stavebně investičních projektů tak, aby veškeré podklady bylo nutné dodat až v momentě, kdy je jasné, že je projektová idea schválena;
- Omezit politické vlivy při hodnocení a výběru projektů;

- Diferencovat intenzitu podpory (nastavit různé míry spolufinancování, které by v případě převisu žádostí o podporu umožnily podpořit větší počet projektů menší částkou a dosáhnout tak pákového efektu);
- Zrychlit celý projektový cyklus (zejména pak od ukončení výzvy po obdržení první splátky)
- Zajistit předfinancování (zálohové financování jež je obdobou tzv. limitek) u obecních projektů, obecně rozšířit možnosti průběžného financování a snížit tak na minimum zátěž spojenou s financováním projektů;
- Zajistit podporu při realizaci výběrových řízení na dodávky služeb v rámci projektů;
- Zajistit, že DPH bude uznatelným nákladem ve všech programech a pro všechny velikostní kategorie obcí;
- Vymezit termíny pro proplácení projektů ze strany implementačních orgánů a dodržovat je;
- Sjednotit kontrolní činnost, omezit vstupní a průběžné kontroly projektů, kupříkladu odbourat následné kontroly finančních úřadů, které kontrolují již zkontrolované;
- Zrevidovat využívání technické pomoci, omezit neadresné informační aktivity a bombastické mediální kampaně, zajistit větší informovanost subjektů, zřídit jedno kontaktní informační místo.

ZÁVĚR

Život lidí na venkově má u nás historicky dlouhou tradici. Skoro každá rodina by své kořeny našla právě tam. Nyní se zdá, že život ve městech svým způsobem začíná lidi obtěžovat, a proto se stále více lidí začíná vracet ke svým kořenům – na venkov. Nahrává k tomu i fakt, že většina rodin vlastní osobní automobil, a tak doprava není hlavní omezující faktor, proč zůstat žít ve městě.

Základním cílem rozvoje venkova by mělo být udržení a zkvalitnění života lidí na venkově. Pokud se venkov vylidní, žádný rozvoj se konat nebude. To věděli již středověcí panovníci, kteří „osadnické“ aktivity ve venkovských oblastech podporovali. Město totiž z povahy věci nabízí větší „lákadla“ než malé obce nebo vesnice typu lepší práce za více peněz, pohodlnější bydlení, doprava, vzdělání, služby, zdravotnictví, kultura či sportovní vyžití. Pokud tato „lákadla“ nebudou přímo nebo v dostupné vzdálenosti od bydliště v obci či vesnici, bude trend stěhování z venkova do měst, zejména u mladší generace, pokračovat. A demografická struktura na venkově bude mít čím dál větší deficit.

Poslední systematická inventura stavu území České republiky byla provedena před předchozí přípravou programového období 2007-13. Změny v ekonomice a jejich dopad na území v letech 2006-2012 jsou opravdu významné a přinesly několik klíčových fenoménů. Některé regiony na úrovni NUTSII či NUTSIII se dlouhodobě nevymanily ze strukturální krize a některé regiony se k nim začaly přidávat pomalým růstem či stagnací. Navíc narůstají intraregionální rozdíly a prohlubuje se propast mezi centrem a periferií.

Evropské fondy nemohou zajistit všechno – na to nemají potřebné finanční kapacity ani vhodné nástroje. A jejich primární struktura není ani tímto směrem nastavena. Ale mohou alespoň přispět, např. podporou vytváření pracovních příležitostí, rozvojem místní ekonomiky, podporou základní infrastruktury a dostupné občanské vybavenosti ve venkovských oblastech. Je přitom potřeba si uvědomit, že venkovské obce jsou z hlediska evropské regionální i zemědělské politiky velmi specifickou oblastí k řešení. Tato analýza ukázala, že jakákoliv rozvojová činnost v malých obcích je v současné době závislá především na dotacích – pokud obec dotaci nezíská, je pravděpodobné, že se projekt neuskuteční. Integrovaný přístup řešení problémů by byl vítán, v současné situaci je však z finančních důvodů prakticky nerealizovatelný. Značné rezervy jsou také v připravenosti na nové trendy - rozvoj digitální agendy a informačních a komunikačních technologií, kdy se mnohé menší obce staví k celé problematice prozatím spíše rezervovaně.

Evropské instituce i tuzemská vláda začaly prosazovat významný posun pro budoucí využití evropských fondů, a to jasné soustředění na zvyšování konkurenceschopnosti. Tento rámec bude mít limitující dopad také na český venkov, který se bude muset nové situaci přizpůsobit. Rýsuje se tak několik oblastí, kam by bylo žádoucí budoucí podporu směřovat.

První a nejvýznamnější oblast potřeb podle tohoto průzkumu jsou témata spojená s udržitelnou veřejnou infrastrukturou a snižováním její ekologické i energetické náročnosti provozu. Jde o priority, které jsou v současných evropských dokumentech často zmiňovány v souvislosti se snižováním energetické náročnosti (technologicky vyspělé systémy veřejné dopravy, energeticky méně náročné veřejné budovy a jejich provoz) a ekologicky méně škodlivé veřejné investice a služby (jde o celou oblast vodního a odpadového hospodářství a snižování produkce CO₂).

Významným zjištěním analýzy a oblasti, ve které obce vidí své priority, je krajinotvorná role obce (regenerace vodních toků, protipovodňová opatření, revitalizace krajiny, výsadba zeleně apod.). S touto oblastí souvisí také snaha rozvíjet obce plochami pro nové bydlení, které mají přilákat nové obyvatele a nastartovat místní růst.

Poslední identifikovanou skupinou priorit je pak podpora školství, a to včetně předškolní výchovy.

Z hlediska dobrého zacílení intervencí v území se jeví jako zásadní řešit taktéž institucionální systém veřejné správy a možnosti jeho úpravy tak, aby lépe vyhovoval potřebám v území. Dotační programování proto otevírá prostor pro debatu nad systémem veřejné správy v ČR a rozhodujících aktérech, kteří tento systém ovlivňují nebo do něj vstupují. V této souvislosti je nutné otevřít diskuzi s ministerstvem vnitra nad možnostmi fungování systému veřejné správy v ČR. Jednou ze šancí je v tomto ohledu na úrovni obcí s rozšířenou působností využít bývalé poradní instituty okresních úřadů, tzv. okresní shromáždění, jejichž rolí by bylo koordinovat rozvoj na území obce s rozšířenou působností. Tyto orgány by také mohly řešit provazbu integrovaných plánů měst do území okolních obcí nebo návaznost aktivit místních akčních skupin na strategii rozvoje dané obce s rozšířenou působností. Součástí tohoto řešení by měla být personální a finanční podpora těchto orgánů. Mohly by pak například poskytovat společné řešení pro několik obcí se stejnými problémy.

Z hlediska organizace je žádoucí se také zamyslet nad celkovým zjednodušením správy evropských prostředků. Každopádně bude nezbytné, aby se v příštím období více koordinovaly podpory a projekty v rámci kohezní politiky, strukturálních fondů a společné zemědělské politiky, tj. z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova. Vedle zmiňovaných multiplikačních efektů je důležité si uvědomit i to, že každý program je historicky finančně jinak orientován. Zatímco zdroje z Programu rozvoje venkova pokrývají spíše malé, specificky zaměřené investiční projekty, velké projekty podporované ostatními evropskými fondy mají mít spíše plošný dopad do venkovských oblastí.

LITERATURA

ADAMČÍK, Stanislav. *Regionální politika a management regionů, obcí a měst*. Ostrava : VŠB - TU, Ekonomická fakulta, 2000. 133 s.

Analýza operačních programů pro potřeby měst a obcí České republiky. Praha : MEPCO, 2007. 149 s. Dostupné z WWW: <http://www.smocr.cz>

Analýza potenciálních potřeb obcí po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky [online]. Hradec Králové : Centrum evropského projektování, 2010 [cit. 2012-06-01]- Dostupné z: <http://www.smocr.cz/cz/obce-a-evropa/co-trapi-obce-a-mesta-v-ceske-republice.aspx>

BARBOUR, R. S.; KITZINGER, J.: *Developing Focus Group Research*. SAGE Publications Ltd.1999.

ČEPELKA, Oldřich. *Iniciativa Evropské unie LEADER pro rozvoj venkova*. Praha: MMR, 2001.

České zemědělství šest let po vstupu do Evropské unie: Výzkumná studie [online]. Praha: Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2010 [cit. 2012-01-05]. ISBN 978-80-86671-81-9. Dostupné z: <http://www.uzei.cz/left-menu/publikacni-cinnost/studie/2010/studie103.pdf>

Český statistický úřad. *Registr sčítání obvodů a budov* [online]. 2010 [cit. 2010-07-26]. Dostupné z WWW:

<http://www.czso.cz/csu/rso.nsf/i/statistika_registru>.

ČSÚ. *Postavení venkova ve Středočeském kraji, Praha 2009*.

EU Rural Development Policy 2007 - 2013 [online]. Brusel: Evropská komise, 2008 [cit. 2012-01-05]. ISBN 978-92-79-07499-8. Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/publi/fact/rurdev2007/2007_en.pdf

EU. Nařízení Rady (ES) Č 1698/2005 ze dne 20. září 2005 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV). In: Brusel, 2005. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=68e85504-93b7-4cc0-85f3-260e5994be05>

EU. Nařízení Rady (ES) č. č. 1083/2006 ze dne 11. července 2006 o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu. In: Brusel, 2006. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=68e85504-93b7-4cc0-85f3-260e5994be05>

FAJMON, Hynek. *Čeští zemědělci a Společná zemědělská politika EU*. Informační příručka europoslance Hynka Fajmona. Praha: EPP-ED, 2005.

HARTMANN, Igor; ŠKORŇA, David; OJČÍKOVÁ, Helena. *Dotační tituly EU : Pro obce, svazky obcí, organizace zakládáné a zřizované obcemi v programovacím období 2007-2013*. Praha : MMR, 2009. 99 s. Dostupné z WWW: <<http://www.smocr.cz/data/files/dotacni-tituly-eu.pdf>>.

HOORENS, Dominique, et al. *Sub-national Governments in the European Union : Organisation, responsibilities and finance*. France : Dexia, July 2008. 655 s.

HUMPÁL, Jaroslav. *Platba na farmu* [PPT]. VÚZE, 2006? [cit. 5. ledna 2012]. Dostupné z: http://www.foa.cz/files/prezentace/humpal_platba-na-farmu.pdf

JANČÁK, Vít, et al. *Regional Differentiation of Selected Conditions for the Development of Human and Social Capital in Czechia*. Geografie - Sborník ČGS, 113, 3, s. 269 - 284 (2008).

Kontrola podmíněnosti: Cross-compliance [online]. Praha: MZe, 2009 [cit. 2012-01-05]. ISBN 978-80-7084-783-1. Dostupné z: <http://www.foa.cz/webAdmin3/sendUniData.php?GUID=7IGq7SvRtXTelV3K>

LEADER [online]. Praha: MZe, 2009 [cit. 2012-01-05]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/37121/_02_Brozura_LEADER_budoucnost_venkova_2009.pdf

MACHÁLEK, Emil, PĚLUCHA, Martin. *České zemědělství v podmínkách reformy SZP EU a nástroje k její realizaci: Přímé platby a cross-compliance, zvyšování konkurenceschopnosti* [online]. [cit. 2012-01-05]. Dostupné z: http://www.ireas.cz/download/publikace/prz_publikace.pdf

MÁTL, Ondřej, SRNOVÁ, Eva, ŠTEGMANNOVÁ, Ingrid. *Budoucnost měst v České republice. Analýza potřeb měst po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky*. Praha: Svaz měst a obcí ČR, 2010.

Ministerstvo pro místní rozvoj : Fondy Evropské unie [online]. 2010 [cit. 2010-08-09]. *Seznam příjemců podpory z fondů EU*. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/2eec9b32-0674-48ba-a419-90fa51db8823/Seznamy-prijemcu>

Národní strategický plán rozvoje venkova České republiky 2007 - 2013. Praha: MZe, 2006. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/koncepce-a-strategie/narodni-strategicky-plan-rozvoje-venkova.html>

OUŘEDNÍČEK, Martin. *Differential Suburban Development in Prague Urban Region* [online]. [cit. 2012-01-05]. Dostupné z: <http://web.natur.cuni.cz/~slamak/gacr/annaler.pdf>

PĚLUCHA, Martin. a kol. *Rozvoj venkova v programovacím období 2007 - 2013 v kontextu reformy SZP EU*. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, o.p.s., 2006. ISBN 80-86684-42-3.

Program rozvoje venkova České republiky 2007 - 2013. Praha: MZe, 2007. Dostupné z: http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/CmDocument?rid=/apa_anon/cs/dokumenty_ke_stazeni/eafrd/1180428724933.pdf

PERLÍN, Radim, KUČEROVÁ, Sylvie, KUČERA, Zdeněk. *Typologie venkovského prostoru Česka*. Geografie, 115, č. 2, s. 161 - 187.

PERLÍN, Radim. *Vymezení venkovských obcí v Česku*. Obec a finance, 2/2009, v Deníku veřejné správy publikováno 14. 7. 2009

Program SAPARD v České republice. Praha: Ústav zemědělských a potravinářských informací, 2002. ISBN 80-7271-100-8.

Program SAPARD: K přípravě projektů pro rozvoj venkova. Praha: MMR, 2001.

Programové prohlášení Vlády České republiky. Praha : Úřad vlády ČR, 4. srpna 2010. 42 s. Dostupné z http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlaseni_vlady.pdf.

Prvky společného strategického rámce na období 2014–2020 pro Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond, Fond soudržnosti, Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova a Evropský námořní a rybářský fond. Pracovní dokument útvarů Komise, 2012, s. 9. Dostupné z http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/index_en

PŮČEK, Milan; OCHRANA, František. *Chytrá veřejná správa*. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, Národní orgán pro koordinaci, 2009. 200 s. s. 23

Rozvoj územní veřejné správy v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie. Praha: MVČR, 2004. ISBN 80-239-4100-3.

Rural Development in the European Union: Statistical and Economic Information. Report 2009. Brusel: Evropská komise, Generální ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova, 2009. Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/agrista/rurdev2009/RD_Report_2009.pdf

Structural Actions 2000 – 2006: Commentary and Regulations. Brusel: Evropská komise, 1999.

Study on the contribution of local development in delivering interventions co-financed by the European Regional Development Fund (ERDF) in the periods 2000 – 2006 and 2007 – 2013: Interim Report [online]. Milano: IRS a IGOP, 2011 [cit. 2012-01-05]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/eval2007/local_dev_inception.pdf

The Reform of the European Structural Funds and the Cohesion Fund [online]. 3. listopadu 1998, 1998(92) [cit. 2012-01-05]. Dostupné z: <http://www.parliament.uk/documents/commons/lib/research/rp98/rp98-092.pdf>

Zhodnocení regionální politiky na úrovni krajů v ČR a návrh jejího zefektivnění [online]. Praha : DHV, 2007 [cit. 2010-07-01]. Dostupné z: <<http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/zaverecna-zprava-projektu-2769.aspx>>.

PŘÍLOHA 1 – VÝVOJ EVROPSKÝCH POLITIK NA PODPORU ROZVOJE VENKOVA

Tato příloha popisuje historický kontext evropských politik zaměřených na rozvoj venkova a způsob jejich implementace v České republice.

SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA

Společná zemědělská politika (dále jako SZP) má svůj původ ve smlouvách o Evropském hospodářském společenství (1958) (dále jako EHS). Dle Fialy a Pitrové¹ by bez ní EHS vůbec nevznikla. Původním cílem bylo strategické zajištění produkce potravin a zajištění fungujícího trhu s nimi, což se stalo základní podmínkou společného trhu jako celku. Země, které na společné zemědělské politice trvaly (např. Francie a Itálie), se tak snažily chránit zemědělce jako sociální skupinu, zvýšit jejich životní standard a zajistit jim stabilní příjmy. Důvody byly zcela pragmatické - v 50. a 60. letech minulého století se jednalo o významnou voličskou základnu zemědělských zemí.

Dodnes však jde o nejkontroverznější společnou politiku EU. Více než ostatní zatěžuje společný unijní rozpočet. Až do její reformy v roce 1992 přispívala SZP k postupům, které zatěžovaly životní prostředí, podporovala nadprodukcí potravin a destabilizovala světový trh s potravinami, protože garantovala zemědělcům ceny na trhu. To mělo negativní vliv na mezinárodní vztahy Společenství se zbytkem světa, ale také na rostoucí výdaje Společenství a zatížení jeho rozpočtu. Evropský zemědělský garanční a orientační fond (EZGOF, European Agricultural Guidance and Guarantee Fund), který byl vytvořen v roce 1962, tvořil ještě v roce 1995 52 % rozpočtu Evropských společenství. Zhruba 92 % fondu bylo určeno na garance cen a jen 8 % mělo řešit restrukturalizaci zemědělství a podporu nových trendů².

V podstatě od počátku vzniku SZP se Komise snažila o reformu SZP, ta však narážela na neochotu Rady EU a tedy členských států ke skutečné reformě sáhnout. V roce 1985 vydala Komise Zelenou knihu Budoucnost společné zemědělské politiky³, která chtěla vyvážit výdaje a příjmy SZP a řešit nadprodukcí vybraných zemědělských položek. Teprve až nadměrně rostoucí výdaje na SZP a hrozící finanční kolaps Společenství v roce 1988 však Radu donutily se reformou doopravdy zabývat. Tzv. Delorovým balíkem I⁴ Rada rozhodla o snížení garantované ceny zemědělských produktů a přijetí kvót. V roce 1992 pak McSharryho reformou II přijala Rada tři obecné principy reformy SZP – SZP se měla stát součástí ostatních politik Evropských společenství a rozhodování o ní už nadále nemělo být izolované, ke zvyšování produkce mělo dojít, jen pokud bude zajištěn odbyt výrobků, a v oblasti zemědělství měly začít platit zásady volného obchodu, ale se zachováním principů SZP. Reforma znamenala odklon od garantování cen výměnou za systém přímých plateb, „tj. zajištění životního standardu zemědělcům bez přímé závislosti na objemu dotací“⁵. Přímé platby⁶ (původně přímé kompenzační platby) byly nejprve zaměřeny na obdělávanou plochu nebo na počty chovaných zvířat (systémy SAPS, TOP-UP a LFA⁷). Díky těmto nástrojům došlo postupem času ke snížení administrativně stanovených cen zemědělských

¹ Fiala, P., Pitrová, M., 2009.

² Dtto.

³ Perspectives for the Common Agricultural Policy - Green Paper. COM (85) 333 final, 15 July 1985. Dostupné z http://aei.pitt.edu/931/1/perspectives_for_cap_gp_COM_85_333.pdf

⁴ Finanční perspektiva 1988 - 1992

⁵ Fiala, P., Pitrová, M. (2009 : 468)

⁶ Přímé platby znamenaly postupné odstraňování vazby podpor na zemědělskou výrobu, tzv. decoupling.

⁷ Systém SAPS – Single Area Payment Scheme – jednotná platba na plochu; TOP-UP – doplňkové platby k platbě na plochu; LFA – podpora méně příznivých oblastí a oblastí s ekologickým omezením. Fajmon a kol., 2005.

výrobní (včetně cen na trhu), přičemž přímé platby nahrazovaly ztrátu. Hlavní motivací bylo zejména snížit zemědělskou produkci⁸. Negativním důsledkem však byly zvýšené administrativní náklady na SZP.

Pro politiku rozvoje venkova jako součást SZP byla důležitá konference o rozvoji venkova z roku 1996 v irském Korku a přijetí Korské deklarace Živý venkov⁹. Deklarace upozornila na to, že 80 % území Evropské unie lze považovat za venkovské a že na tomto území žije čtvrtina obyvatel EU. Doporučila členským státům zaměřit se na udržitelný rozvoj venkova a zahrnout jej jako součást vlastních politik. Dle Deklarace rozvoj venkova potřebuje horizontální přístup, který zahrnuje integrovaná a multidisciplinární řešení, jejichž součástí je životní prostředí, diverzifikace hospodářských aktivit, posílení environmentálních funkcí venkova nebo podpora kultury, turismu a rekreace na venkově. Deklarace také zmínila nutnost vyvážení veřejných investic do infrastruktury mezi venkovským a městským územím a zajištění dostupnosti veřejných služeb. Politiky na podporu rozvoje venkova mají respektovat princip subsidiarity, tj. musí být do maximální možné míry decentralizované. Zde vidíme počátky odklonu zaměření SZP výhradně na segment zemědělství a jeho nahrazování řešením problémů venkova.

Reforma SZP dále pokračovala představením akčního programu Agendy 2000¹⁰, plánu, který se vyjadřoval k reformám Společné zemědělské politiky a politiky soudržnosti, k rozšíření a k budoucímu finančnímu rámci od počátku roku 2000. Z hlediska rozvoje venkova se jednalo o zásadní dokument, protože financování zemědělství bylo rozšířeno o politiku rozvoje venkova¹¹ (prakticky tak vznikl 2. pilíř Společné zemědělské politiky), došlo k zavedení předvstupního nástroje SAPARD a zásadnímu zjednodušení SZP. Před Agendou 2000 existovala široká škála nástrojů k naplnění cílů v oblasti zemědělství a územního / místního rozvoje, Agenda 2000 však zavedla jednotné řízení těchto nástrojů pod jedním nařízením¹².

Politika rozvoje venkova byla dále součástí Lisabonské strategie EU přijaté v roce 2000, zejména strategie udržitelného rozvoje¹³. Venkovský prostor má dle Lisabonské strategie důležitou roli pro hospodářský růst a oživení zaměstnanosti¹⁴. Reformy uzavřela dohoda z roku 2003 za řeckého předsednictví, která stanovila pravidla i pro nově přistupující země střední a východní Evropy. Dohoda zavedla decoupling, tj. oddělení podpor od zemědělské výroby vedoucí k nadprodukci, cross-compliance, tj. zavádění zákonných požadavků na hospodaření v oblasti životního prostředí, nezávadnosti potravin a blaha (welfare) hospodářských zvířat, a modulaci, tj. postupné převádění fondů z 1. do 2. pilíře SZP, přičemž snižování se má týkat zejména větších zemědělských podniků¹⁵. Do roku 2013 je tento systém založen na dobrovolnosti¹⁶ a na „nové“ členské státy EU se má vztahovat až od doby, kdy jejich přímé platby dosáhnou stejné úrovně, jaká je ve „starých“ členských zemích.

Druhou evropskou konferencí, která určila budoucí směr reformy SZP, byla konference v Salzburku v roce 2003¹⁷. Závěry této konference nejenže potvrdily důležitost podpory zemědělství a lesnictví jako součást evropské krajiny a dostupnost kvalitních a bezpečných potravin zohledňujících blaho zvířat, ale mnohem více se zaměřily na rozvoj venkova mimo zemědělský sektor. Ze závěrů vyplynulo, že venkovský prostor potřebuje diverzifikovat činnosti, řešit přístup obyvatel k veřejným službám, zvrátit nepříznivý demografický vývoj a snížit

⁸ Pělucha, M. a kol. (2006 : 58)

⁹ Viz http://ec.europa.eu/agriculture/rur/cork_en.htm.

¹⁰ Agenda 2000 je akčním programem přijatým Komisí v roce 1997 v reakci na závěry Rady v Madridu v prosinci 1995. Týkala se všech otázek, kterým měla Evropská společnost čelit na počátku 21. století. Na základě Agendy 2000 Komise v roce 1998 předložila ke schválení 20 legislativních návrhů, které byly následně v roce 1999 Radou přijaty. Legislativní návrhy se týkaly reformy Společné zemědělské politiky, reformy strukturální politiky, předvstupních finančních nástrojů a finanční perspektivy po roce 1999.

¹¹ Rozvoj životaschopných venkovských oblastí a ohled na životní prostředí v zemědělské politice.

¹² Nařízení Rady 1257/1999 ze 17. května 1999 (OJ L 160, 26.6.1999).

¹³ Evropská rada ve Stockholmu a v Göteborgu, 2001.

¹⁴ Pělucha, M. a kol. (2006 : 71).

¹⁵ EK (2008 : 6).

¹⁶ Humpál, J. VÚZE, 2005.

¹⁷ Viz http://ec.europa.eu/agriculture/events/salzburg/index_en.htm.

nezaměstnanost. Konference také zmínila důležitost přístupu zdola nahoru metodou LEADER, roli partnerství a nutnost zjednodušovat implementaci.

Reforma o něco posunula Společnou zemědělskou politiku směrem ke konkurenceschopnějšímu a na trh více orientovanému zemědělství. V roce 2005 byl zaveden systém SPS (Single Payment Scheme – jednotné platby na farmu)¹⁸ pro přímé platby zemědělců, který nahradil systém SAPS. SPS měl více zohledňovat pravidla cross-compliance¹⁹, tj. je více spojen s nutností dodržovat standardy na úrovni farmy. Cílem je nasměrovat zemědělskou výrobu k udržitelnému způsobu života a posílit roli zemědělce jako správce krajiny. Od roku 2007 byl také pro větší informovanost o dopadu zemědělských činností pro společnost zaveden zemědělský poradenský systém. Reformy dále znamenaly zrušení všech forem podpor vývozu v rámci Světové obchodní organizace do roku 2013.

Důležitým krokem reforem bylo také zřízení nového Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (2005), který převzal orientační funkci Evropského zemědělského garančního a orientačního fondu (EAGGF). EAGGF se přejmenoval na Evropský zemědělský záruční fond (EAGF) a omezuje se na financování přímých plateb, mechanismů tržní regulace a dalších plateb spojených se zemědělskou výrobou²⁰.

Zatím poslední reformní kroky SZP probíhají od roku 2010. Návrhy nařízení k budoucnosti SZP zachovávají dvoupilířový systém financování rozvoje zemědělství a venkova (přímé platby a nenárokové dotace) a tři cíle SZP - životaschopnou produkci potravin, udržitelné hospodaření s přírodními zdroji a opatření v oblasti klimatu a vyvážený územní rozvoj. Návrh reformy odstraňuje systém plateb SPS a SAPS (na farmu a na plochu) a poprvé zavádí do prvního pilíře SZP vícesložkovou strukturu přímých plateb, která má pomoci zohlednit environmentální podmínky při zemědělské produkci. Součástí přímých plateb tak má být silná ekologická složka, tzv. ozelenění²¹, a přímá podpora pouze pro aktivní zemědělce²². Na ekologizaci by mělo jít 30 % přímých plateb SZP. Do požadavků podmíněnosti má být zahrnuta i voda. V oblasti rozvoje venkova jsou zdůrazňovány cíle udržitelného hospodaření s přírodními zdroji a opatření v oblasti klimatu, jako je např. obnova, zachování a posílení ekosystémů, podpora účinnosti zdrojů a nízkouhlíkové zemědělství odolné vůči klimatu. Podpora mladých farmářů má být zajištěna specifickou přímou platbou těmto farmářům a schématem pro mladé farmáře. Nová legislativa také zavádí stropování přímých plateb (tzv. capping), které má snížit přímé dotace velkým podnikům²³.

Budoucí investiční opatření v Programu rozvoje venkova mají být odůvodněny analýzami potřebnosti a reálným zdůvodněním potřeb. Za to však bude možné relativně flexibilně a variabilně podpory cílit. Původní osy programů rozvoje venkova jsou nahrazeny systémem priorit, kterých Komise navrhuje 6:

- Podpora přenosu znalostí v zemědělství a lesnictví
- Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a životaschopnosti zemědělských hospodářství a lesnictví
- Podpora pro organizaci potravinového řetězce a řízení rizik
- Obnova, ochrana a udržení ekosystémů závislých na zemědělství a lesnictví
- Podpora efektivního využívání zdrojů a přechod na nízkouhlíkové hospodaření v oblasti zemědělsko-potravinářského odvětví a lesnictví

¹⁸ Česká republika jej začala aplikovat od roku 2009.

¹⁹ Zákonné požadavky na hospodaření v oblasti životního prostředí, nezávadnosti potravin a welfare hospodářských zvířat a rostlinolékařství, a dobré zemědělské a ekonomické podmínky zahrnující uplatnění zemědělské produkce formou nepotravinářského využití (biopaliva, produkce z půdy uvedené do klidu a daňová zvýhodnění). Humpál, J. VÚZE, 2005.

²⁰ Fiala, P., Pitrová, M., 2009.

²¹ Ozelenění zahrnuje diverzifikaci pěstovaných plodin (nejméně 3 plodiny), uchování stálých pastvin a vyčlenění 7 % obhospodařované půdy na ekologické účely.

²² Dle návrhů nařízení má jít o fyzickou či právnickou osobu (či jejich skupiny), jejichž podíl přímých plateb na celkových příjmech z nezemědělských činností představují minimálně 5 %. To však neplatí pro farmáře, jejichž přímé platby v předešlém roce nepřesáhly 5000 €.

²³ Rámcová pozice MZe k budoucí podobě Společné zemědělské politiky. MZe, 2011.

- Podpora sociálního začleňování, redukce chudoby a ekonomický rozvoj venkovských oblastí²⁴

Opatření zůstávají v podobném rozsahu, jako ve stávajícím nařízení, tj. znovu obsahují opatření na stabilizaci a podporu venkovské infrastruktury, života na venkově a na vytváření strategií místního rozvoje. Zachována zůstává také podpora pro metodu LEADER.

REGIONÁLNÍ POLITIKA

Rozvoj venkova je také součástí regionální politiky. Přestože první náznaky o regionální politice lze nalézt už ve smlouvě o Evropském hospodářském společenství²⁵, fakticky tato politika vznikala až v průběhu 70. let minulého století. Hlavním motorem jejího zavádění byla nejen snaha řešit ekonomickou různorodost regionů Společenství, ale zejména poskytnout méně vyspělým státům kompenzaci za další ekonomickou integraci²⁶ a realizaci volného trhu²⁷. První fondy regionální politiky byly založeny v 60. letech minulého století, v roce 1972 pak byl založen Evropský fond pro regionální rozvoj (European Regional Development Fund, ERDF). Pro regionální politiku bylo zásadní přijetí Jednotného evropského aktu (1983), protože regionální politika včetně strukturálních fondů (EAGGF, ESF a ERDF) se poprvé výslovně objevily v zakládajících smlouvách ES. Dále pak stejně, jako měl Delorsův balík I (1988) vliv na SZP ve smyslu počátku snižování výdajů na SZP, měl vliv i na regionální politiku, která naopak začala svou pozici v rozpočtu posilovat. Od roku 1989 se tak dá hovořit o regionální politice tak, jak ji známe dnes se svými principy, cíli, programy a iniciativami, přestože ve skutečnosti byla ještě několikrát reformována.

Pro regionální politiku jsou z hlediska alokací hlavním územím způsobilým čerpat podporu regiony EU, které jsou stanoveny administrativně na základě počtu obyvatel (tzv. regiony NUTS II) a které pomoc z hlediska soudržnosti opravdu potřebují. Způsobilost těchto regionů čerpat podporu EU je metodicky založena na průměrném HDP na obyvatele ve srovnání s průměrnou výší HDP na obyvatele Evropské unie. V dobách počátečních Komise klasifikovala šest typů „postižených“ regionů (tzv. cílů); jeden z nich se soustředil na urbanizovaná území a jeden na venkov²⁸. Bylo také zavedeno programové plánování čerpání financí. Od roku 2000 existují už jen tři cíle regionální politiky²⁹ a opatření na podporu rozvoje venkova (tj. cíl 5a a 5b) se transformovala do 2. pilíře Společné zemědělské politiky. Jejich financování zajišťovala nejprve orientační sekce Evropského zemědělského orientačního a garančního fondu (EZOGF). Zatím poslední dokončená reforma v roce 2006 převedla rozvoj venkova pod 2. pilíř SZP a zavedla současné cíle Konvergence, Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost a Evropská územní spolupráce³⁰. Rozvoj venkova jako součást 2. pilíře SZP začal financovat Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova, který se z EZOGF vyčlenil.

Poslední reforma, která probíhá od roku 2010, znamená zásadní změnu ve směřování politiky soudržnosti. Zatímco dosud se soustředila zejména na vyrovnávání rozdílů mezi jednotlivými regiony EU, od roku 2014 má

²⁴ Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova z října 2011. Viz http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/index_en.htm

²⁵ Čl. 2 Smlouvy o EHS. Na základě této smlouvy vznikl Evropský sociální fond a Evropský zemědělský garanční a orientační fond.

²⁶ George (1996 : 229) in Fiala, P., Pitrová, M. (2009 : 504).

²⁷ Tuto skutečnost poprvé pojmenovala tzv. Thomsonova zpráva z roku 1973.

²⁸ Komise postupně vyčlenila 6 typů regionů – zaostalé regiony (chybějící infrastruktura, malé příjmy, tradiční zemědělská výroba atp.), regiony poznamenané průmyslovým úpadkem, periferní regiony, pohraniční regiony, pohraniční regiony na vnějších hranicích EU, regiony s urbanistickými problémy a venkovské regiony. Armstrong, 1993 : 133 – 134 in Fiala, Pitrová, 2009 : 507. Pro roky 1994 – 1999 byly stanoveny následující cíle: 1) Podpora hospodářsky zaostalých regionů (HDP do 75 % průměru EU), 2) Přeměna regionů nebo jejich částí silně postižených úpadkem průmyslu, 3) Boj s dlouhodobou nezaměstnaností a zprostředkování zapojení do pracovního života, 4) Uzpůsobení pracovníků průmyslovým změnám, 5a) Modernizace zemědělského a rybářského sektoru, 5b) Rozvoj venkovských oblastí, 6) Rozvoj regionů s extrémně nízkou hustotou obyvatel. EK (1999 : 9)

²⁹ Pro roky 2000 – 2006 byly definovány tyto cíle: 1) Podpora hospodářsky zaostalých regionů (úroveň NUTS II; HDP na obyvatele nepřesahuje 75 % průměru Společenství), 2) Podpora regionů procházejících hospodářskou a sociální restrukturalizací (úroveň NUTS III), 3) Rozvoj lidských zdrojů prostřednictvím podpory zaměstnanosti a modernizace vzdělávacích systémů. EK (1999 : 9).

³⁰ Nařízení Rady č. 1083/2006 z 11. července 2006 o obecných ustanoveních o ERDF, ESF, FS a o zrušení nařízení (ES) č. 1260/1999.

být výrazně navázána na zvyšování konkurenceschopnosti Evropské unie, na tzv. Strategii Evropa 2020. Budoucí období bude také poznamenáno menším množstvím prostředků, které bude nutné vyvážit buď vyšším spolufinancováním nebo využitím návratných finančních nástrojů typu JESSICA u měst. Města získávají v politice soudržnosti specifickou podporu jako součást snahy investice do území koncentrovat. Návrhy nařízení obsahují společný rámec pro všechny fondy, včetně zemědělského, což má vést k větší koordinaci intervencí mezi operačními programy a programem rozvoje venkova.

Zacílení na konkurenceschopnost se má dít prostřednictvím vymezených tematických cílů jak pro ERDF:

- výzkum, vývoj a inovace,
- informační a komunikační technologie,
- podpora malých a středních podniků,
- ochrana životního prostředí,
- řešení klimatických změn a nízkouhlíková ekonomika
- udržitelná doprava,

tak pro ESF:

- podpora zaměstnanosti,
- sociální začleňování a chudoba,
- vzdělávání,
- podpora kapacit ve veřejné správě.

Zároveň bude tlak na důsledné odůvodnění potřebnosti intervencí do sektorů a do jednotlivých území na základě potřeb a strategií členského státu. Důsledkem většího tlaku na dopady politiky bude také velmi pravděpodobné snížení počtu operačních programů v České republice a pečlivější výběr okruhu financovatelných aktivit, které musejí naplňovat tematické cíle EU. Způsobilost výdajů by také měla být stanovena společně pro všechny fondy EU (např. u všech fondů se navrhuje neuznatelnost DPH).

PODPORA MÍSTNÍHO ROZVOJE, INICIATIVA A METODA LEADER

Důležitou součástí regionální politiky se stalo založení iniciativ Společenství v roce 1989. Jednalo se o zvláštní formu finančních podpor Komise, které měly řešit specifické problémy týkající se celého území Evropských společenství. V programovém období 1994 – 1999 existovalo třináct iniciativ, po reformě v roce 2000 zbyly 4³¹, aby v roce 2007 byly zcela zrušeny a staly se částečně součástí národních programů financovaných evropskými fondy.

Evropská iniciativa LEADER³², která fungovala jako LEADER I od roku 1989, byla zaměřena na podporu rozvoje venkova. V letech 1994 - 1999 byla jako LEADER II určena pro regiony způsobilé v cíli 1 (regiony nedosahující 75 % průměru HDP EU) a v cíli 5b (rozvoj venkovských oblastí, regiony nad 75 % průměru HDP EU)³³, od roku 2000 byla realizována pod názvem LEADER+ ještě jako iniciativa Komise. V období let 2007 – 2013 je LEADER součástí národních programů rozvoje venkova jako jejich 4. osa a horizontálně má pokrývat opatření ostatních tří os, tj. konkurenceschopnost zemědělství, životní prostředí a hospodářskou diverzifikaci venkova a kvalitu života na venkově.

Jak uvádí Čepelka³⁴, existují velké rozdíly ve využití metody LEADER v jednotlivých zemích EU. Vliv na uplatnění metody mají historický a politický kontext země, současná praxe členských států v podpoře venkova a specifické charakteristiky venkova daného členského státu. Historie dala vzniknout dvěma „typům“ venkova

³¹ LEADER+, Interreg III, Urban II a Equal.

³² Zkratka LEADER znamená Links between Actions for the Development of the Rural Economy – Propojení akcí pro rozvoj venkovského hospodářství.

³³ The Reform of the European Structural Funds and the Cohesion Fund (1998 : 12).

³⁴ Čepelka, O. (2001 : 63 – 68).

v Unii – venkovu, který podstoupil změny na začátku 20. století nebo těsně po 2. světové válce a jehož ekonomická, demografická a sociální situace v regionech byla relativně stabilní a na druhé straně venkovu, který čelil celé řadě krizí (vylidňování, rychlý růst nezaměstnanosti, restrukturalizace atp.).

Politický systém a současná praxe podpory venkova v členském státě zásadně ovlivňuje existence národních nebo regionálních politik rozvoje venkova, stupeň decentralizace veřejné správy, praktické využití spolupráce institucí a partnerství a přístup k evropské integraci. „V zemích, které mají sofistikovanou, příp. dlouhodobě uplatňovanou politiku rozvoje venkova, nehrál LEADER stěžejní roli, i když pomohl nastartovat a zkonsolidovat místní partnerství a integrované přístupy k rozvoji venkova na místní úrovni... Naopak jestliže v zemi neexistovala žádná politika venkova, pomohl LEADER venkovským komunitám a dalším subjektům, aby si tuto problematiku uvědomily, a někdy dokonce inspiroval vznik národních programů (Španělsko, Irsko).“ Čepelka, O. (2001 : 65). Opravdové změny pak LEADER přinesl tam, kde existovaly praktiky multisektorálního přístupu a tvorby horizontálních partnerství, jinak nebyl příliš efektivní.

Aplikace principu LEADER závisí také na přístupu členského státu k evropské integraci – tak například tam, kde je tento přístup spíše vlažný, udělaly země málo k tomu, aby metodu LEADER aplikovaly a adaptovaly ji do své vnitřní organizační struktury (např. Velká Británie). V neposlední řadě měly na uplatnění metody vliv národní odlišnosti v pohledu na charakteristiku venkova. Např. v zemích jako Irsko, Finsko nebo Rakousko žije více než 40 % obyvatel na venkově, takže LEADER zde hraje velkou roli.

Vzhledem k tomu, že iniciativa LEADER již samostatně neexistuje a nyní je součástí 2. pilíře Společné zemědělské politiky jako horizontální opatření, vžil se pro pojmenování podpory místního rozvoje na venkově termín „metoda LEADER“.

Metoda LEADER staví na tom, že místní aktéři (podnikatelé, firmy, obyvatelé orgány) chápou, že to jsou především oni, kdo se musí postarat o udržitelný rozvoj území, ve kterém žijí, podnikají nebo působí. Vytvářejí proto účelové, Unii podporované místní akční skupiny (dále jako MAS) reprezentující partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem. Minimální účast soukromého sektoru v MAS je 50 % (jde o zástupce hospodářských a sociálních partnerů, zástupců občanské společnosti a jejich sdružení). Pro efektivní fungování má MAS zřízeny povinné orgány – manažera MAS, výběrovou komisi, orgán pro přípravu strategického plánu MAS, dozor nad jeho realizací (např. programový výbor) a účetní. Každá MAS pokrývá jasně vymezené, geograficky homogenní území, kde žije nejméně 10 a nejvíce 100 tisíc obyvatel, pro něž připraví strategický plán Leader. Ten má závaznou osnovu a vymezuje oblasti podpory podle Programu rozvoje venkova ČR 2007 – 2013. Program rozvoje venkova také stanovuje, jaký právní statut může MAS mít – může to být buď obecně prospěšná společnost podle zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, ve znění pozdějších předpisů, občanské sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů (tedy ne dle §829 zákona č. 40/1964 Sb.), nebo zájmové sdružení právnických osob podle § 20, písm. f) zákona č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Iniciativa LEADER+ nebyla novým členským státům v letech 2004 – 2006 zpřístupněna. Od roku 2004 však byly rozvoj venkova v souladu s iniciativou LEADER+ a vznik územních strategií rozvoje venkova podporovány z opatření Operačního programu rozvoj venkova a multifunkční zemědělství³⁵ 2004 – 2006 (OP RVMZ) částkou 84 mil. Euro. Toto opatření bylo určeno nejen příjemcům z řad místních akčních skupin, ale také obcím, svazkům obcí, podnikatelským subjektům nebo neziskovým organizacím³⁶. Před tímto programem byla metoda podporována z národního dotačního titulu – meziprojektového Programu obnovy venkov, a to už od roku 1991. Od roku 2004 Ministerstvo zemědělství podporovalo vznik místních akčních skupin také národním dotačním programem LEADER 2004 – 2007, který měl dohromady k dispozici 277 mil. Kč. Dle výzkumu, který realizovalo Ministerstvo vnitra v roce 2007, vzniklo díky popularizaci programu nejvíce MAS v letech 2005 – 2007³⁷ (což

³⁵ Podopatření OP RVMZ 2.1.4 Rozvoj venkova.

³⁶ MVČR, 2004.

³⁷ Viz <http://www.mvcr.cz/clanek/mikroregiony-a-mistni-akcni-skupiny.aspx>

odpovídá národnímu dotačnímu programu Leader 2004 – 2007). V současné době na území ČR existuje více než 150 MAS³⁸, přičemž se předpokládá podpora vytváření MAS tam, kde neexistují.

Vedle MAS fungují v území také mikroregiony. Vznik mikroregionů koresponduje s dotačním programem SAPARD (2000 – 2004). SAPARD a pozdější Operační program rozvoj venkova a multifunkční zemědělství 2004 – 2006 se soustředily na podporu meziobecní spolupráce a na tvorbu hmotných podmínek pro rozvoj života na venkově. Programy LEADER i SAPARD měly stejný cíl – podporu kvality života na venkově, ochranu přírodního a kulturního dědictví, tvorbu pracovních míst a rozvoj podnikání³⁹. SAPARD (a OP RVMZ) při své realizaci počítal se zapojením svazků obcí a vytvářením strategií rozvoje komunikovaných s veřejností prostřednictvím obce nebo mikroregionu, LEADER využíval a využívá účelově vytvářené místní akční skupiny složené ze zástupců veřejné správy, podnikatelů, neziskových organizací nebo veřejnosti, které samy rozhodují o tom, který projekt podpořit, ať už jej předkládá obec, místní podnikatel, místní zemědělec nebo nezisková organizace. Oba programy se snažily na určitém vymezeném území vytvářet postupy a principy založené na decentralizaci, integraci a aktivizaci místních aktérů, kteří si mají pomoci sami. Místní akční skupiny a mikroregiony jsou ale často subjekty, které působí na stejném území a bývají propojeny společnou organizační a managementem rozvoje území⁴⁰.

Lze tak konstatovat, že podpora venkova v ČR z evropských dotací probíhala nejprve prostřednictvím národních dotačních titulů (Program obnovy venkova od roku 1991), dále pak z programu SAPARD (do roku 2004), národními dotačními tituly v gesci MZe pod názvem Program LEADER 2004 – 2007, prostřednictvím operačních programů od roku 2004 a od roku 2007 přes operační programy a program rozvoje venkova. Zajímavý je v tomto směru návrh Komise pro příští programovací období let 2014 - 2020, dle něž by metoda LEADER prostřednictvím MAS byla v případě, že se tak členský stát rozhodne, financovatelná nejen jako součást programů rozvoje venkova, ale také jako součást operačních programů (tj. jednotlivé MAS by byly financovány dle toho, z jakého fondu převažují investice na jejich území)⁴¹.

³⁸ Viz <http://eagri.cz/public/web/mze/venkov/mistni-akcni-skupiny/>

³⁹ Čepelka, O. (2001 : 58 - 59)

⁴⁰ Viz <http://www.mvcr.cz/clanek/mikroregiony-a-mistni-akcni-skupiny.aspx>

⁴¹ Návrh nařízení EP a Rady o společných ustanoveních ohledně Evropského fondu pro regionální rozvoj, Evropského sociálního fondu, Fondu soudržnosti, Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova a Evropského námořního a rybářského fondu, jichž se týká společný strategický rámec, o obecných ustanoveních ohledně Evropského fondu pro regionální rozvoj, Evropského sociálního fondu a Fondu soudržnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1083/2006. Viz http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2014/proposals/regulation/general/general_proposal_cs.pdf

PŘÍLOHA 2 – EVROPSKÉ PROGRAMY A OPATŘENÍ PRO VENKOV¹

Tato příloha obsahuje popis dostupných evropských programů a opatření, v rámci nichž mohou v programovacím období 2007 – 2013 venkovské obce čerpat. Z fondů EU jsou financovány projekty v různých oblastech počínaje životním prostředím a konče vědou a výzkumem.

Tabulka – Oblasti podpory z dotačních titulů EU

Oblast	Podporované projekty
Ochrana životního prostředí	Např. budování čistíren odpadních vod, rozvodných sítí pitné vody, výsadba regenerační zeleně, instalace větrných elektráren, budování systémů odděleného sběru odpadů, investiční podpora vzdělávacích, poradenských a informačních center environmentálního vzdělávání apod.
Rozvoj dopravy a dopravní infrastruktury	Např. výstavba a opravy silnic, obchvatů, říční infrastruktury, budování přestupních terminálů integrované veřejné dopravy apod.
Rozvoj měst a obcí, přeshraniční spolupráce	Např. úpravy veřejných prostranství, včetně výsadby okrasné zeleně, infrastruktura pro poskytování sociálních, vzdělávacích a zdravotnických služeb, infrastruktura pro poskytování zájmových a volnočasových aktivit, přeshraniční spolupráce v oblasti rozvoje mezilidských vztahů, společenských a kulturních aktivit, regenerace bytových domů apod.
Rozvoj venkova	Oproti období 2000 — 2006 již pod strukturální fondy nespadá podpora konkurenceschopnosti zemědělství, lesnictví a rozvoje venkova. Tyto oblasti jsou financovány prostřednictvím Programu rozvoje venkova financovaného z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova.
Zlepšování kvality služeb poskytovaných veřejnou správou a samosprávou	Např. výstavba datových sítí pro potřeby služeb veřejné správy, zavádění moderních metod zvyšování výkonnosti, kvality a transparentnosti veřejné správy apod.
Rozvoj cestovního ruchu	Např. rozvoj kapacit ubytovacích zařízení, vybudování, rekonstrukce a obnova skanzenů, muzeí apod., budování cyklostezek a cyklotras s využitím pro cestovní ruch, prezentace turistických destinací apod.
Rozvoj lidských zdrojů	Např. rekvalifikační kurzy pro nezaměstnané, poskytování sociálních služeb, zvyšování kvality výuky cizích jazyků, vytvoření systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, inovace vzdělávacích programů, vzdělávání pracovníků, podpora dalšího vzdělávání apod.
Podpora podnikání, vědy a výzkumu	Např. podpora při zakládání podniků, nákupu výrobních technologií, podpora patentové aktivity podniků, vědeckovýzkumných institucí a vysokých škol, výstavba a další rozvoj existujících průmyslových parků, podpora rozvoje poradenství v oblasti eko-technologií a environmentálních systémů řízení, podpora marketingových služeb apod.

Zdroj: Informace o fondech EU. Ministerstvo pro místní rozvoj [online]. [cit. 2012-05-08].

Dostupné WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU>>.

¹ Tato příloha byla zpracována s využitím následujících textů: *Analýza potenciálních potřeb obcí po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky* : Pracovní verze. Hradec Králové : Centrum EP, 2010. 40 s. a *Programy pro místní samosprávu*. Praha : MMR, 2008. 6 s.

Podpora prostřednictvím operačních programů a regionálních operačních programů v období 2007 – 2013 je ve výši 26,69 mld. Euro. Program rozvoje venkova disponuje pro toto období částkou 2,16 mld. Euro (jde pouze o částku na 2. pilíř SZP, tedy bez přímých plateb). Specifická podpora MAS je součástí Programu rozvoje venkova 2007 – 2013 v gesci ministerstva zemědělství s celkovou alokací 5 % částky na program, tj. 140,8 mil. Euro². Cílená podpora svazků obcí v podstatě neexistuje (u některých opatření jsou svazky obcí jedním z možných příjemců, avšak nejsou nijak upřednostňovány). Zprostředkující mezistupeň mezi čtyřmi fondy soudržnosti (ERDF, ESF, FS a EARDF) a konkrétními příjemci finanční podpory v členských státech a regionech, které si každá členská země EU dojednává s Evropskou komisí, jsou operační programy (OP) a program rozvoje venkova (PRV). Jak OP, tak PRV představují dokumenty zajišťující průnik priorit politiky hospodářské, sociální a územní soudržnosti EU a priorit Společné zemědělské politiky a individuálních zájmů členských států. Pro období let 2007 – 2013 si Česká republika vyjednala 26 operačních programů a jeden program rozvoje venkova. Osm z operačních programů je zaměřeno tematicky (např. na dopravu, vědu a vzdělávání, zaměstnanost, životní prostředí) a sedm zeměpisně (na Středočeský kraj, Střední Moravy, Moravskoslezsko atd.). Ostatní OP umožňují přeshraniční, meziregionální a nadregionální spolupráci či zajišťují technické, administrativní a výzkumné zázemí realizace politiky soudržnosti. Program rozvoje venkova je zaměřen tematicky na zemědělství, avšak zahrnuje také územní horizontální opatření na podporu rozvoje venkova (osa 3 a 4 PRV). Každý subjekt, který chce požádat o finanční podporu z fondů EU, musí předložit projekt řídicímu nebo zprostředkujícímu orgánu operačního programu, resp. programu rozvoje venkova. U tematicky zaměřených operačních programů a programu rozvoje venkova jsou řídicími orgány resortní ministerstva, u územně vymezených OP regionální rady regionů soudržnosti, tj. územní celky odpovídající jednomu nebo více českým krajům zřízené za účelem přijímání dotací z evropských fondů. Rozvoj venkova v České republice tak fakticky zahrnuje jak podporu jednotlivých obcí, tak svazků obcí / mikroregionů nebo podporu jednotlivých aktérů rozvoje prostřednictvím místních akčních skupin. Podpora je také realizována národními dotacemi spravovanými veřejnou správou (státem nebo kraji); ty však nejsou předmětem této analýzy.

Tabulka - Přehled operačních programů programového období 2007–2013

Zkratka OP	Název OP a zdroj financování	Řídící orgán	Zdroje v mld. Eur
0. PRV*	Program rozvoje venkova (EAFRD)	Ministerstvo zemědělství	2,3
1. cíl: Konvergence			
Tematické OP			
1. OP D	OP Doprava (FS/ ERDF)	Ministerstvo dopravy	21,8
2. OP ŽP	OP Životní prostředí (FS/ ERDF)	Ministerstvo životního prostředí	18,5
3. OP PI	OP Podnikání a inovace (ERDF)	Ministerstvo průmyslu a obchodu	11,5
4. OP VaVpl	OP Výzkum a vývoj pro inovace (ERDF)	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	7,8
5. OP VK **	OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost (ESF)	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	6,9
6. OP LZZ *	OP Lidské zdroje a zaměstnanost (ESF)	Ministerstvo práce a sociálních věcí	6,9
7. IOP **	Integrovaný operační program (ERDF)	Ministerstvo pro místní rozvoj	6,0
8. OP TP **	OP Technická pomoc (ERDF)	Ministerstvo pro místní rozvoj	0,9
Regionální OP			
9. ROP SZ	ROP pro NUTS II Severozápad (ERDF)	RR Severozápad (Ústí nad Labem)	2,8
10. ROP MS	ROP pro NUTS II Moravskoslezsko (ERDF)	RR Moravskoslezsko (Ostrava)	2,7
11. ROP JV	ROP pro NUTS II Jihovýchod (ERDF)	RR Jihovýchod (Brno)	2,7
12. ROP SM	ROP pro NUTS II Střední Morava (ERDF)	RR Střední Morava (Olomouc)	2,5
13. ROP SV	ROP pro NUTS II Severovýchod (ERDF)	RR Severovýchod (Hradec Králové)	2,5
14. ROP JZ	ROP pro NUTS II Jihozápad (ERDF)	RR Jihozápad (České Budějovice)	2,3
15. ROP SČ	ROP pro NUTS II Střední Čechy (ERDF)	RR Střední Čechy (Praha)	2,1
2. cíl: Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost			
16. OP PK	OP Praha – Konkurenceschopnost (ERDF)	Magistrát hlavního města Prahy	0,9
17. OP PA	OP Praha – Adaptabilita (ESF)	Magistrát hlavního města Prahy	0,4

² EK (2009 : 360).

Zkratka OP	Název OP a zdroj financování	Řídící orgán	Zdroje v mld. Eur
3. cíl: Evropská územní spolupráce			
18. ČR-PL	OP Přeshraniční spolupráce ČR-Polsko	Ministerstvo pro místní rozvoj	0,8
19. ČR-SR ***	OP Přeshraniční spolupráce SR-ČR	---	---
20. R-ČR ***	OP Přeshraniční spolupráce Rakousko-ČR	---	---
21. S-ČR ***	OP Přeshraniční spolupráce Sasko-ČR	---	---
22. B-ČR ***	OP Přeshraniční spolupráce Bavorsko-ČR	---	---
23. OP MS ***	OP Mezeiregionální spolupráce	---	---
24. OP NS ***	OP Nadnárodní spolupráce	---	---
25. Interact ***	Servisní program INTERACT II	---	---
26. ESPON ***	Program ESPON 2013	---	---

* Pouze částka na 2. pilíř SZP a specifickou podporu MAS.

** OP je tzv. víceúčelový operační program, tzn. že OP je vedle 1. cíle "Konvergence" financován také z finančních prostředků pro 2. cíl "Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost".

*** OP není v gesci českého ŘO.

Zdroj: MMR, Měsíční monitorovací zpráva o průběhu čerpání strukturálních fondů, fondu soudržnosti a národních zdrojů v programovém období 2007–2013: červenec 2010, 2010. 84 s.

PODPORA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Operační program Životní prostředí umožňuje svým zaměřením realizaci projektů obcí a měst celkem v 17 oblastech. Nejvíce zásadní intervencí je oblast snižování znečištění vod skrze výstavbu, rekonstrukci a intenzifikaci centrálních ČOV, stokových systémů, úpraven vody a zdrojů pitné vody, rekonstrukce a dostavba přivaděčů a rozvodných sítí pitné vody, vč. souvisejících objektů sloužících veřejné potřebě. V této oblasti se podpora dále vztahuje na snížení znečištění způsobujícího eutrofizaci, snížení znečištění průmyslových zdrojů, aktivity komplexního monitoringu stavu povrchových a podzemních vod a systémy pro omezování rizika povodní. Oblast zlepšování kvality ovzduší se zaměřuje na snížení imisní zátěže ze zdrojů v objektech nenapojených na centrální zdroje tepla, snížení příspěvku k imisní zátěži obyvatel prostřednictvím omezení emisí z energetických systémů, vč. centrálních zdrojů tepla. Dále se jedná také o snížení imisní zátěže omezením prašnosti z plošných zdrojů a inovace systémů sledování a hodnocení imisní zátěže na území ČR. Oblast omezování emisí je pokryta rekonstrukcemi spalovacích a nespalovacích zdrojů za účelem snížení emisí NO_x, SO₂ a prachových částic. Spadá sem i záměna technologií a technická opatření na zdrojích vedoucí k odstranění či snížení emisí VO_C a NH₃ do ovzduší. Další oblastí intervence je výstavba nových zařízení a rekonstrukce stávajících s cílem zvýšení využívání obnovitelných zdrojů energie pro výrobu tepla, elektřiny a kombinované výroby tepla a elektřiny. Spadá sem i realizace úspor energie a využití odpadního tepla u nepodnikatelské sféry. Čtvrtou komplexní oblastí je zkvalitnění nakládání s odpady, pod které spadají integrované systémy nakládání s odpady, systémy odděleného sběru, skladování a manipulace s odpady kromě systémů pro separaci nebezpečných zdravotnických odpadů, kde je podpora určena pouze pro příspěvkové organizace obcí. Spadají sem i zařízení na úpravu nebo využívání odpadů (zejména třídění, úprava a recyklace) a odstraňování nepovolených a rekultivace starých skládek. Oblastí podpory je také odstraňování starých ekologických zátěží, omezování průmyslového znečištění a snižování environmentálních rizik, podpora biodiverzity, obnova krajinných struktur, optimalizace vodního režimu krajiny, podpora regenerace urbanizované krajiny, prevence sesuvů a skalních řícení, monitoring geofaktorů a následků hornické činnosti, hodnocení neobnovitelných přírodních zdrojů, vč. zdrojů podzemních vod a konečně rozvoj infrastruktury pro realizaci environmentálních vzdělávacích programů, poskytování environmentálního poradenství a informací.

Tabulka – Podporovaná opatření obcí v oblasti životního prostředí

OP Životní prostředí
1.1 Snížení znečištění vod
1.2 Zlepšení jakosti pitné vody
1.3 Omezování rizika povodní

2.1 Zlepšení kvality ovzduší
2.2 Omezování emisí
3.1 Výstavba nových zařízení a rekonstrukce stávajících zařízení s cílem zvýšení využívání OZE pro výrobu tepla, elektřiny a kombinované výroby tepla a elektřiny
3.2 Realizace úspor energie a využití odpadního tepla
4.1 Zkvalitnění nakládání s odpady
4.2 Odstraňování starých ekologických zátěží
5.1 Omezování průmyslového znečištění
6.1 Implementace a péče o území soustavy Natura 2000
6.2 Podpora biodiverzity
6.3 Obnova krajinných struktur
6.4 Optimalizace vodního režimu krajiny
6.5 Podpora regenerace urbanizované krajiny
6.6 Prevence sesuvů a skalních řícení, monitorování geofaktorů a následků hornické činnosti a hodnocení neobnovitelných přírodních zdrojů včetně zdrojů podzemních vod
7.1 Rozvoj infrastruktury pro realizaci environmentálních vzdělávacích programů, poskytování environmentálního poradenství a environmentálních informací

Zdroj: Programy pro místní samosprávu. Praha : MMR, 2008. 6 s.

PODPORA DOPRAVY

Operační program Doprava přístupný pro venkovské obce jako konečné příjemce v zásadě není.

ROZVOJ MĚST, OBCÍ A REGIONŮ

Regionální operační programy jsou pro obce a města důležitým dotačním titulem, jelikož průřezově obsahují priority zaměřené na jejich rozvoj a zvyšování konkurenceschopnosti. Společným jmenovatelem regionálních operačních programů z hlediska obcí je podpora projektů cestovního ruchu, (např. výstavba a modernizace turistické infrastruktury a doprovodných služeb, vč. marketingových koncepcí), rozvoj městských a venkovských oblastí s 500 až 5000 obyvateli prostřednictvím zkvalitnění vzdělávací, sociální a zdravotnické infrastruktury. A dále podpora budování a rekonstrukce regionální dopravní infrastruktury. Pod tyto spadá výstavba a modernizace silnic II. a III. třídy, dále projekty regionálních letišť, nákup dopravních prostředků veřejné dopravy a zavádění systémů integrace veřejné dopravy.

Tabulka – Podporovaná opatření obcí v oblasti regionálního rozvoje

Regionální operační programy
ROP NUTS II Jihovýchod
1.1. Rozvoj dopravní infrastruktury v regionu
1.2. Rozvoj dopravní obslužnosti a veřejné dopravy
1.3. Obnova vozového parku drážních vozidel hromadné přepravy osob
1.4. Rozvoj infrastruktury pro bezmotorovou dopravu
2.1. Rozvoj infrastruktury pro cestovní ruch
2.2. Rozvoj služeb v cestovním ruchu
3.1. Rozvoj urbanizačních center
3.2. Rozvoj regionálních středisek
3.3. Rozvoj a stabilizace venkovských sídel
3.4. Veřejné služby regionálního významu
ROP NUTS II Jihozápad
1.1. Modernizace regionální silniční sítě
1.2. Rozvoj infrastruktury pro veřejnou dopravu
1.3. Modernizace vozového parku veřejné dopravy
1.4. Rozvoj regionálních letišť

1.5. Rozvoj místních komunikací
2.1. Integrované projekty rozvojových center
2.1. Revitalizace částí měst a obcí
2.3. Rozvoj infrastruktury základního, středního a vyššího odborného školství
2.4. Rozvoj infrastruktury pro sociální integraci
2.5. Rozvoj zdravotnické péče
3.1. Rozvoj infrastruktury cestovního ruchu
3.2. Revitalizace památek a využití kulturního dědictví v rozvoji cestovního ruchu
3.3. Rozvoj služeb cestovního ruchu, marketingu a produktů cestovního ruchu
ROP NUTS II Moravskoslezsko
1.1. Rozvoj regionální silniční dopravní infrastruktury
1.2. Rozvoj a dostupnost letiště Ostrava
1.3. Rozvoj dopravní obslužnosti
1.4. Infrastruktura integrovaného záchranného systému a krizového řízení
2.1. Infrastruktura veřejných služeb
2.2. Rozvoj cestovního ruchu
2.3. Podpora využívání brownfields
2.4. Marketing regionu
3.1. Rozvojové póly regionu
3.2. Subregionální centra
4.1. Rozvoj venkova
ROP NUTS II Severovýchod
1.1 Rozvoj regionální silniční dopravní infrastruktury
1.2 Podpora projektů zlepšujících dopravní obslužnost území
1.3 Rozvoj veřejných mezinárodních letišť
2.1 Rozvoj regionálních center
2.2 Rozvoj měst
2.3 Rozvoj venkova
3.1 Rozvoj základní infrastruktury a doprovodných aktivit v oblasti CR
3.2 Marketingové a koordinační aktivity v oblasti CR
4.1 Podpora rozvoje infrastruktury pro podnikání
4.2 Podpora rozvoje spolupráce se středními školami a učiteli, dalšími regionálními vzdělávacími institucemi a úřady práce
ROP NUTS II Severozápad
1.1 Revitalizace a regenerace městských aglomerací
1.2 Infrastruktura v oblasti rozvoje lidských zdrojů
2.1 Budování kapacity pro místní rozvoj, informovanost a osvěta veřejnosti
2.2 Investice pro zlepšení fyzické infrastruktury
3.1 Rozvoj dopravní infrastruktury regionálního a nadregionálního významu
3.2 Rozvoj dopravní obslužnosti regionu
4.1 Budování a rozvoj atraktivit a infrastruktury CR
4.2 Zlepšování kvality a nabídky ubytovacích a stravovacích zařízení
4.3 Podpora marketingu a tvorby a rozvoje produktů CR
ROP NUTS II Střední Čechy
1.1 Regionální dopravní infrastruktura
1.2 Udržitelné formy veřejné dopravy
2.2 Veřejná infrastruktura a služby cestovního ruchu
2.3 Propagace a řízení turistických destinací Středočeského kraje
3.1 Rozvoj regionálních center
3.2 Rozvoj měst
3.3 Rozvoj venkova
ROP NUTS II Střední Morava
1.1. Regionální dopravní infrastruktury
1.2. Veřejná doprava
1.3. Bezmotorová doprava

2.1. Rozvoj regionálních center
2.2. Rozvoj měst
2.3. Rozvoj venkova
2.4. Podpora podnikání
3.1. Integrovaný rozvoj cestovního ruchu
3.2. Veřejná infrastruktura a služby
3.4. Propagace a řízení

Zdroj: Programy pro místní samosprávu. Praha : MMR, 2008. 6 s.

ROZVOJ VENKOVA

Specifickou kapitolou podpory místních komunit je pak podpora rozvoje venkova jako součást Programu rozvoje venkova v gesci MZe. Projekty obcí se mohou soustředit na nákup lesnické techniky a podnikání v lesích, zakládání provozoven ke zpracování a využití zůstatkové biomasy pro energetické a jiné účely a jejich technické vybavení. Pokud je obec vedena jako zemědělský podnikatel, tj. je vlastníkem zemědělské půdy či lesa a hospodář s nimi a jako zemědělský podnikatel je evidována u Ministerstva zemědělství, může být příjemcem dotací směřovaných do zemědělského sektoru – např. na první zalesnění zemědělské půdy, zlepšování druhové skladby lesních porostů, obnovu lesů po kalamitách, jako vlastník lesa může získat dotace na neproduktivní investice v lesích, založení porostů rychle rostoucích dřevin pro energetické využití atp.

Z hlediska obnovy a rozvoje na venkově pak mohou projekty řešit investice do základní vodohospodářské infrastruktury obcí do 2 tis. obyvatel (vodovody, kanalizace, ČOV – netýká se však obcí ležících ve zvláště chráněných územích, v nichž tuto infrastrukturu podporuje Operační program Životní prostředí), budování a obnovu místních komunikací do 5 mil. Kč, zlepšení vzhledu obcí (úprava veřejných prostranství a územně plánovací dokumentace) a místní občanské vybavení a služby v obcích do 500 obyvatel. Program tedy nepodporuje služby a základní občanské vybavení (školy, zdravotnická zařízení, místní komunikace atd.) v obcích nad 500 obyvatel – tato podpora zůstala v gesci regionálních operačních programů. V rámci Osy IV program podporuje vznik a rozvoj místních akčních skupin a realizaci jejich strategií rozvoje metodou LEADER. Příjemci podpory jsou místní akční skupiny.

Tabulka – Podporovaná opatření obcí v Programu rozvoje venkova (vyjma opatření zaměřených na zemědělské podnikatele)

Program rozvoje venkova
Osa I Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví
I.1.2 Investice do lesů
Osa III Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova
III.2.1 Obnova a rozvoj vesnic
III.2.2 Občanské vybavení a služby
III.2.3 Ochrana a rozvoj kulturního dědictví venkva
III.3.1 Vzdělávání a informace
Osa IV LEADER
IV. Místní akční skupina, realizace místní rozvojové strategie, realizace projektů spolupráce

Zdroj: Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 - 2013. Praha : MZe, 2007. 327 s.

ZLEPŠOVÁNÍ KVALITY SLUŽEB POSKYTOVANÝCH VEŘEJNOU SPRÁVOU

Integrovaný operační program umožňuje obcím realizovat projekty ve čtyřech oblastech intervence. Prvou oblastí je zavádění ICT v územní veřejné správě, kde se jedná hlavně o elektronizaci agend veřejné správy, vybudování komunikační infrastruktury resp. přístupových míst pro komunikaci s informačními systémy veřejné správy a sdílení dat s centrálními registry včetně tvorby nových registrů. Druhou oblastí je zvyšování kvality a

dostupnosti veřejných služeb v oblasti sociální integrace. Skrze investiční podporu se zavádí jednotný přístup k transformaci pobytových zařízení sociálních služeb na jiné, více integrující typy a dále se podporuje zajištění dostupnosti služeb, umožňujících návrat příslušníků nejvíce ohrožených sociálně vyloučených romských lokalit zpět na trh práce a do společnosti. Třetí oblastí je národní podpora využití potenciálu kulturního dědictví, zaměřená na realizaci vzorových projektů obnovy a využití nejvýznamnějších součástí nemovitého památkového fondu ČR. Čtvrtou oblastí je modernizace a rozvoj systémů tvorby územních politik zahrnující podpora při zavádění územně analytických podkladů obcí a tvorby/aktualizace územních plánů obcí. Obce a města realizují především projekty e-governmentu (zřizování kontaktních míst CzechPOINT) a tvorbu územních plánů.

Tabulka – Podporovaná opatření obcí a měst v oblasti integrovaných projektů

Integrovaný operační program
1.2 Zavádění ICT v územní veřejné správě
2.1 Služby v oblasti sociální integrace
2.2 Služby v oblasti veřejného zdraví
2.3 Služby v oblasti zaměstnanosti
2.4 Služby v oblasti bezpečnosti, prevence a řešení rizik
3.2 Národní podpora využití potenciálu kulturního bohatství
3.3 Zlepšení prostředí v sídlištích
3.4 Modernizace a rozvoj systémů tvorby územních politik

Zdroj: Programy pro místní samosprávu. Praha : MMR, 2008. 6 s.

PODPORA VZDĚLÁVÁNÍ

Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost podporuje projekty obcí ve třech prioritních osách. V rámci počátečního vzdělávání se podpora zaměřuje na zvyšování kvality ve vzdělávání skrze vytváření podmínek pro implementaci školních vzdělávacích programů, nových vyučovacích metod, zvyšování kvality výuky cizích jazyků, využívání ICT nebo spolupráce s aktéry trhu práce na regionální a místní úrovni. Dále se jedná o aplikaci vyučovacích metod a forem podporujících rovný přístup ke vzdělávání, propracování a rozšíření nabídky asistenčních, speciálně-pedagogických a psychologických služeb pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Součástí může být i vybudování zachytivé sítě pro ohrožené osoby. Třetí oblastí podpory je vzdělávání pracovníků škol a školských zařízení, a to prostřednictvím metodické podpory výuky cizích jazyků, zvyšování manažerských kompetencí pracovníků škol a obecně zvýšení dostupnosti, kvality a atraktivity nabídky dalšího vzdělávání pro ně. Oblast dalšího vzdělávání je zaměřena na podporu provázanosti počátečního a dalšího vzdělávání, zavádění moderních a inovativních vzdělávacích technologií a metod pro organizace působící v této oblasti. Výše jmenované oblasti intervencí (major. vzdělávání pracovníků, zavádění nových vyučovacích metod, podpora ICT) jsou pro malé resp. venkovské obce důležité v souvislosti s jimi zřizovanými základními a mateřskými školami.

Tabulka – Podporovaná opatření obcí a měst v oblasti vzdělávání

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
1.1 Zvyšování kvality ve vzdělávání
1.2 Rovné příležitosti žáků, včetně žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
1.3 Další vzdělávání pracovníků škol a školských zařízení
2.1 Systémový rámec terciárního vzdělávání a rozvoje lidských zdrojů ve výzkumu a vývoji
2.2 Podpora vyššího odborného vzdělávání
2.3 Podpora vysokoškolského vzdělávání
2.4 Lidské zdroje ve výzkumu a vývoji
2.5 Partnerství a sítě
3.1 Systémový rámec dalšího vzdělávání

3.2 Individuální další vzdělávání

3.3 Podpora nabídky dalšího vzdělávání
--

Zdroj: Programy pro místní samosprávu. Praha : MMR, 2008. 6 s.

ROZVOJ LIDSKÝCH ZDROJŮ A ZAMĚSTNANOSTI

Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost podporuje obce, města nebo jimi zřizované organizace ve třech prioritních osách. Sociální integrace je rozvíjena prostřednictvím podpory vzdělávání zadavatelů, poskytovatelů a uživatelů sociálních služeb. Dále pak pomocí systémové podpory sociálních služeb a subjektů působících v sociální oblasti a podpora nástrojů umožňujících aplikaci zákona o sociálních službách a dalších právních norem. Speciálně je vyčleněna podpora sociální integrace příslušníků romských lokalit, resp. sociálně vyloučených romských komunit. S tím se pojí vzdělávání zadavatelů, poskytovatelů a uživatelů služeb, rozvoj partnerství a systémová podpora sociálních služeb v těchto lokalitách, resp. komunitách jako takových. V oblasti integrace sociálně vyloučených skupin na trhu práce se jedná zejména o aktivity a podpůrné, zejména poradenské, služby vedoucí k motivaci a aktivizaci cílové skupiny k zaměstnání, jeho udržení a dalšímu profesnímu vzdělávání. Součástí je též podpora tvorby a realizace komplexních programů zaměstnanosti za spolupráce místních iniciativ a sociálních partnerů. Téma rovných příležitostí žen a mužů na trhu a sladění pracovního a rodinného života mohou obce naplňovat projekty zpřístupňujícími nabídku vzdělávacích a rekvalifikačních programů podporujících přístup žen k získání klíčových ICT dovedností na trhu práce, tvorby programů odstraňujících projevy diskriminace na trhu práce na základě pohlaví, vzdělávání rodičů na mateřské a rodičovské dovolené, podporu a rozvoj služeb péče o děti za účelem sladění pracovního a rodinného života jejich rodičů. Doplnující aktivitou je v této oblasti podpora aktérů rodinné politiky na místní, regionální, národní a mezinárodní úrovni. Oblast posilování institucionální kapacity a efektivnosti veřejné správy zahrnuje např. zefektivnění řízení lidských zdrojů, rozvoj distančních forem vzdělávání nebo provádění analýz a procesních auditů s cílem aplikovat moderní metody zvyšování výkonnosti, kvality a transparentnosti veřejné správy. Jedná se též o podporu průřezové komunikace mezi jednotlivými resorty směrem k územním samosprávním celkům, posilování etických standardů, využívání systému zpětné vazby s uživateli veřejných služeb a rozšiřování aplikací e-governmentu, včetně vytvoření informačního systému o veřejných službách. Mezinárodní dimenze je naplňována výměnou zkušeností a přenosem příkladů dobré praxe mezi členskými státy v otázkách zaměření a implementace ESF. To zahrnuje nutný vznik partnerství a tematických sítí. Pro rozvoj malých obcí je důležité zvyšovat kvalitu řízení obce např. pomocí vzdělávání pracovníků, zavádění CAF metody při řízení úřadu, zapojením do národního plánu elektronizace veřejné správy (eGON centra), ale i řešení sociální integrace (např. terénní sociální práce sociálně vyloučených romských lokalitách).

Tabulka – Podporovaná opatření obcí v oblasti rozvoje lidských zdrojů a zaměstnanosti

OP Lidské zdroje a zaměstnanost
--

2.1. Posílení aktivních politik zaměstnanosti

3.1. Podpora sociální integrace a sociálních služeb

3.2. Podpora sociální integrace romských lokalit
--

3.3. Integrace sociálně vyloučených skupin na trhu práce
--

3.4. Rovné příležitosti žen a mužů na trhu práce a sladění pracovního a rodinného života
--

4.2. Posilování institucionální kapacity a efektivnosti samosprávných celků

Zdroj: Programy pro místní samosprávu. Praha : MMR, 2008. 6 s.

PODPORA PODNIKÁNÍ

Operační program Podnikání a inovace umožňuje zapojení obcí ve dvou oblastech podpory. Pokud obec vystupuje jako podnikatelský subjekt, může realizovat aktivity inovačního projektu, projektu na ochranu práv průmyslového vlastnictví a zakládat nebo rozvíjet centra průmyslového výzkumu, vývoje a inovací včetně stavebních prací a vybavení technologií a zařízeními. V rámci rozvíjení prostředí pro podnikání a inovace mohou

obce zakládat nebo rozšiřovat podnikatelské zóny, stavět nebo rekonstruovat podnikatelský objekt určený k pronájmu. Lze také pořizovat projektové dokumentace projektu, kterým dojde k výstavbě, rekonstrukci nebo regeneraci podnikatelské nemovitosti.

Tabulka – Podporovaná opatření obcí v oblasti podnikání

OP Podnikání a inovace
2.1 Bankovní nástroje podpory malých a středních podniků
3.1 Úspory energie a obnovitelné zdroje energie
5.1 Platformy spolupráce
5.2 Infrastruktura pro rozvoj lidských zdrojů
5.3 Infrastruktura pro podnikání

Zdroj: Programy pro místní samosprávu. Praha : MMR, 2008. 6 s.

PODPORA VĚDY, VÝZKUMU A INOVACÍ

Obce a města splňující definici výzkumné organizace dle pravidel Rámce ES pro státní podporu VaVal (2006/C323/01), mohou realizovat projekty ve čtyřech oblastech podpory OP Věda a výzkum pro inovace. Prvou oblastí je budování evropských center excelence, která zahrnuje stavební činnost, pořizování přístrojového, laboratorního a informačního vybavení se zásadním důrazem na mezinárodní kvalitu a aspekt projektů. Budování regionálních vědeckovýzkumných center je druhou možností pro města. I zde lze realizovat investiční stavební projekty včetně vybavení technologiemi s důrazem na spolupráci vybudovaných center s aplikační sférou. Dále se může jednat o projekty posilující spolupráci mezi aplikační sférou a veřejným sektorem nebo projekty zaměřené na spolupráci mezinárodními výzkumnými partnery. Třetí oblastí je komercializace výsledků výzkumných organizací a ochrana duševního vlastnictví. Zde je kladen důraz na transfer technologií ve formě vzniku center pro transfer technologií, založení a řízení mechanismů financování testovací fáze při zakládání technologických firem, podpora zakládání spin-off firem nebo vybavování testovacích, měřících a ověřovacích center přístrojovým vybavením. Poslední oblastí je propagace a informovanost o výsledcích výzkumu a vývoje. Obce a města mohou realizovat projekty, jako jsou návštěvnická informační centra ve výzkumných organizacích, vědecko-technická muzea nebo obecně veškeré prostředky informačních technologií přispívající k popularizaci VaV (specializované internetové portály, databáze). Mezi nástroje popularizace lze zařadit také organizaci výstav, konferencí nebo roadshow.

EVROPSKÁ ÚZEMNÍ SPOLUPRÁCE

Projekty meziregionální spolupráce obcí se mohou zaměřovat na neinvestiční aktivity v oblasti inovace a znalostní ekonomiky, životního prostředí a ochrany před riziky. Projekty v rámci nadnárodní spolupráce mohou být zaměřeny na zlepšování rámcových podmínek pro inovace vč. budování kapacit a podpory rozvoje znalostí. Dále sem padá rozvíjení multimodální logistické spolupráce, zlepšování vzájemné propojenosti Střední Evropy, podpora trvale udržitelné a bezpečné mobility a prosazování ICT ve veřejných službách (komunikace a systémy efektivního řízení dopravy). V oblasti životního prostředí se jedná o snižování rizik přírodních a člověkem způsobených katastrof, podporu využívání energie z obnovitelných zdrojů, zvyšování energetické účinnosti, podpora technologií a postupů šetrných k životnímu prostředí a obecně budování vysoce kvalitního prostředí na základě řízení přírodních zdrojů a dědictví. Do poslední oblasti podpory patří budování polycentrických sídelních struktur, řešení územních dopadů demografických a sociálních změn na rozvoj měst a využívání kulturních zdrojů ke zvyšování jejich atraktivit. Průnikem oblastí intervencí v přeshraniční spolupráci je zejména oblast podpory rozvoje podnikatelského prostředí, rozvoj dopravní infrastruktury a dostupnosti pohraničí, ochrana životního prostředí včetně prevence rizik, podpora rozvoje cestovního ruchu a zachování kulturního dědictví, síťování a tvorba partnerství včetně územní spolupráce veřejných institucí, rozvoj lidských zdrojů a vzdělávání.

Program rozvoje venkova
1.1 Zlepšování rámcových podmínek pro inovaci
1.2 Budování kapacit pro šíření a aplikaci inovace
1.3 Podpora rozvoje znalostí
2.1 Zlepšování vzájemné propojenosti Střední Evropy
2.2 Rozvíjení multimodální logistické spolupráce
2.3 Podpora trvale udržitelné a bezpečné mobility
2.4 Informační a komunikační technologie (ICT) a alternativní řešení pro zlepšování přístupu
3.1 Budování vysoce kvalitního životního prostředí na základě řízení přírodních zdrojů a přírodního dědictví
3.2 Snižování rizik a dopadů přírodních a člověkem způsobených katastrof
3.3 Podpora využívání energie z obnovitelných zdrojů a zvyšování energetické účinnosti
3.4 Podpora technologií a činností, které jsou šetrné k životnímu prostředí
4.1 Budování polycentrických sídelních struktur a územní spolupráce
4.2 Řešení územních dopadů demografických a sociálních změn na rozvoj měst a regionů
4.3 Využívání kulturních zdrojů ke zvyšování atraktivity měst a regionů
Operační programy přeshraniční spolupráce
OP Přeshraniční spolupráce ČR - Bavorsko
1.1. Hospodářská spolupráce a rozvoj ekonomického prostoru
1.2. Cestovní ruch, volný čas a rekreace
1.3. Profesní vzdělávání a trh práce
1.4. Výchova a všeobecné vzdělávání, věda, výzkum, kultura, zdravotnictví a sociální péče, civilní ochrana a ochrana před katastrofami
1.5. Síť
2.1. Životní prostředí a ochrana přírody
2.2. Územní plánování a rozvoj venkovského prostoru
2.3. Doprava
OP Přeshraniční spolupráce ČR - Polsko
1.1. Posilování dostupnosti
1.2. Ochrana životního prostředí
1.3. Prevence rizik
2.1. Rozvoj podnikatelského prostředí
2.2. Podpora rozvoje cestovního ruchu
2.3. Podpora spolupráce v oblasti vzdělávání
3.1. Územní spolupráce veřejných institucí
3.2. Podpora společenských, kulturních a volnočasových aktivit
3.3. Fond mikroprojektů
OP Přeshraniční spolupráce ČR - Rakousko
1.1. Infrastruktura související s podnikáním a inovacemi
1.2. Cestovní ruch, kultura a hospodářské aktivity v oblasti volného času
1.3. Rozvoj lidských zdrojů, trh práce, vzdělávání a kvalifikace
1.4. Prevence zdravotních a sociálních rizik, sociální integrace
2.1. Doprava a regionální dostupnost
2.2. Životní prostředí a prevence rizik
2.3. Udržitelné sítě, institucionální spolupráce a územní plánování
OP Přeshraniční spolupráce ČR - Sasko
1.1. Kooperativní zlepšení a rozvoj a výstavba potřebné infrastruktury a spolupráce v oblasti regionálního plánování a rozvoje
1.2. Kooperace v oblasti lidských zdrojů, socio-kulturního rozvoje a partnerské spolupráce
1.3. Kooperace v oblasti bezpečnosti, záchranných služeb, ochrany před katastrofami a protipožární ochrany
1.4. Společný fond malých projektů
2.1. Hospodářská kooperace a rozvoj přeshraničních hospodářských struktur

2.2. Kooperace a rozvoj přeshraničních struktur v cestovním ruchu
3.1. Kooperace v oblasti ochrany klimatu, ochrany lesa a přírody, péče o krajinu a odpadového hospodářství
3.2. Kooperace v oblastech protipovodňové ochrany, vodního hospodářství a vodních staveb
OP Přeshraniční spolupráce ČR - Slovensko
Podpora sociokulturního a hospodářského rozvoje přeshraničního regionu a spolupráce
Rozvoj dostupnosti přeshraničního území a životního prostředí

Zdroj: Programy pro místní samosprávu. Praha : MMR, 2008. 6 s.

PŘÍLOHA 3 - VÝSTUPY Z DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

ÚVOD

V rámci analýzy potřeb venkova bylo realizováno dotazníkové šetření¹, jehož podrobnější výstupy popisuje tato příloha. Předmětem šetření byly potřeby venkovských obcí² a jejich zkušenosti s využíváním evropských fondů. Dotazníkové šetření proběhlo v období duben až květen 2011. Dotazníky byly rozesílány e-mailem, určeny byly vedoucím představitelům obcí tj. starostům. Dotazníky byly distribuovány jménem předsedy Svazu měst a obcí České republiky. S ohledem na skutečnost, že v současné době jsou představitelé obcí zahlceni různými anketami a dotazníky, usilovala tato forma oslovení obcí o co největší návratnost založenou na současné minimalizaci transakčních nákladů. Osloveny byly všechny obce, které nemají statut statutárního města či města. Celkově bylo rozesláno 5.673 dotazníků (a to jak do členských obcí Svazu, tak nečlenům). Vyplněné dotazníky byly zaslány zpět přímo výzkumnému týmu, a to v elektronické podobě. V rámci dotazníkového šetření byly získány odpovědi od celkem 1.164 subjektů, návratnost tedy činila 20,5 %. Třicet šest dotazníků bylo v rámci zpracování vyřazeno z důvodů nekonzistence dat či duplicity.

Analýzovaný soubor tedy obsahuje 1.128 odpovědí. S ohledem na velikost a reprezentativnost souboru je možné data získaná v rámci výzkumu s určitou mírou opatrnosti zobecnit na všechny venkovské obce v České republice. Jednotkou analýzy jsou jednotlivé obce. Dotazníky se kromě identifikačních údajů o obcích (název obce, umístění v kraji, počet obyvatel, velikost rozpočtu, personální kapacity, členství ve sdruženích) soustředily na sběr informací o potřebách venkova a relaci mezi místní samosprávou a evropskými fondy. Úvodní otázky byly zaměřeny na hodnocení různých oblastí života na venkově a priorit pro investování. Další otázky se týkaly zkušeností při využívání evropských fondů, informací o konkrétních realizovaných projektech, identifikace konkrétních problémů a překážek na jedné straně a dobré praxe na straně druhé. Součástí dotazníku byla také možnost konkrétních doporučení k zefektivnění systému čerpání evropských fondů. Dotazník byl konstruován tak, aby jeho vyplňování organizacemi bylo co nejvíce časově úsporné. Byly kombinovány jak otevřené, tak uzavřené otázky. Vzor dotazníku je uveden v závěrečné části přílohy.

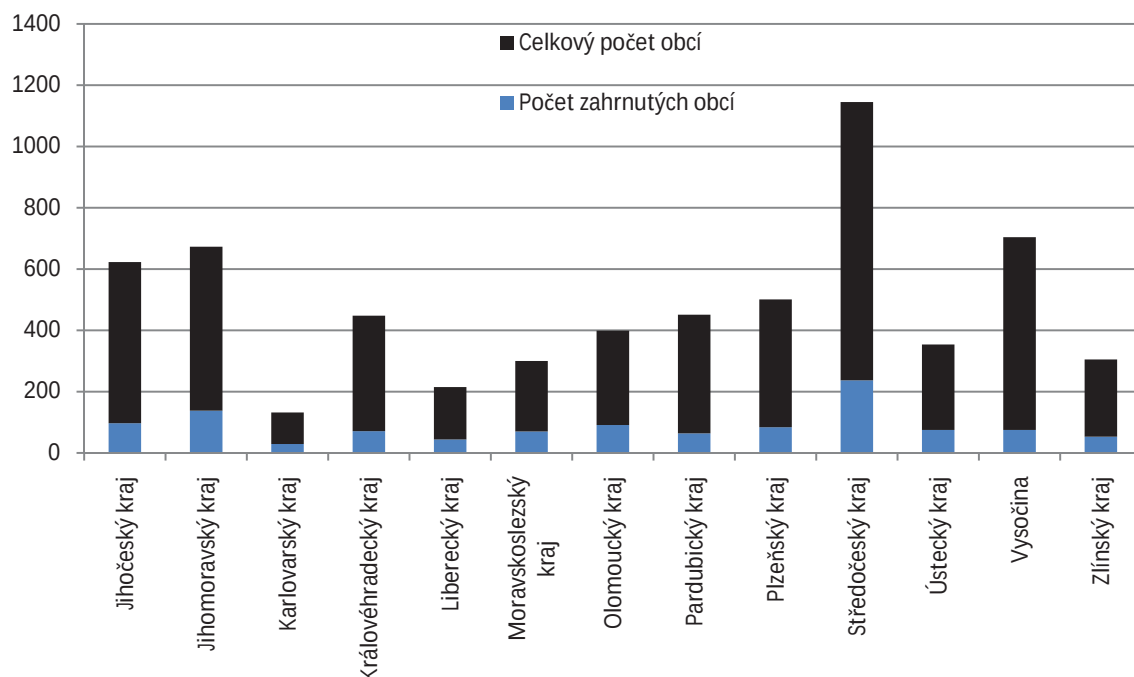
INFORMACE O ZKOUMANÝCH OBCÍCH

Zkoumaný soubor zahrnující odpovědi z 1.128 obcí pokrývá celé území České republiky. Jak je patrné na následujícím grafu, největší počet odpovědí (237) pochází od venkovských obcí ze Středočeského kraje, nejmenší (44) pak z Libereckého kraje. Největší počet odpovědí se pak podařilo získat v Moravskoslezském kraji (odpovědi se podařilo získat od 23,3 % obcí), nejmenší pak v kraji Vysočina (10,7 %). To odpovídá skutečnosti, že v kraji Vysočina je nejmenší průměrná velikost obce tzn. jde o převážně venkovský region s velmi rozdrobeným osídlením a naopak, největší je v Moravskoslezském kraji coby průmyslové oblasti s vysokým stupněm urbanizace a integrace obcí. Správní kapacity obcí s malou velikostí jsou tak do určité míry překážkou pro získání odpovědí.

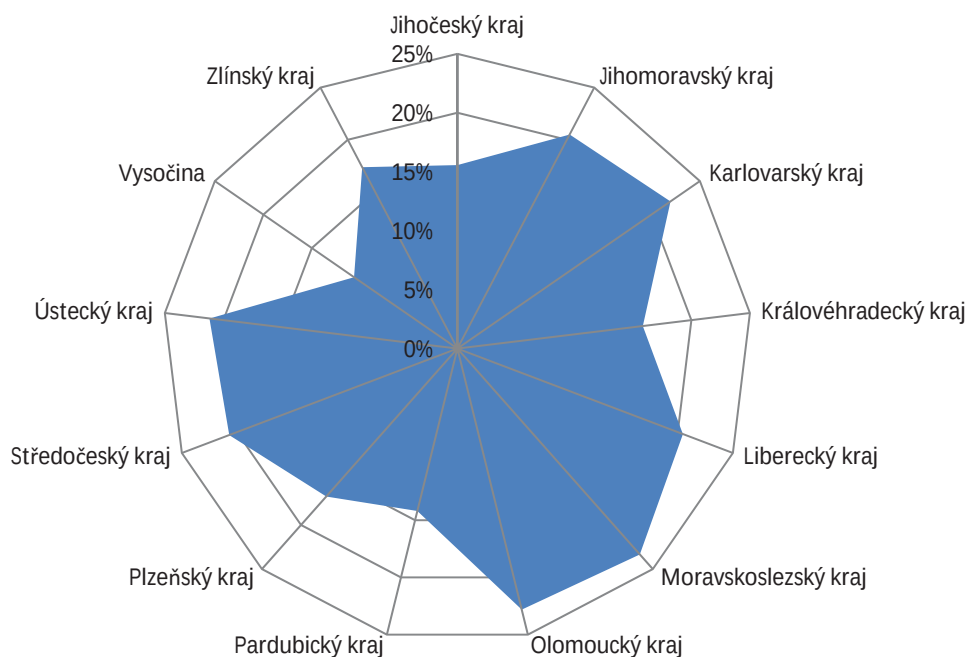
¹ Realizované dotazníkové šetření je explorativní studií v oblasti mapování potřeb obcí a zkušeností s využíváním evropských fondů.

² V České republice je z hlediska územněsprávního uspořádání nejnižším samosprávným společenstvím občanů obec. Obec, jejíž území tvoří územní celek, jenž je vymezen hranicí, je základní jednotkou veřejné správy a samosprávy a zpravidla, v různé míře podle typu obce, i státní správy. Venkovskou obcí je pro účely tohoto dotazníkového šetření považována obec, která nemá statut města.

Graf – Počty zahrnutých odpovědí z celkového počtu obcí v jednotlivých krajích³

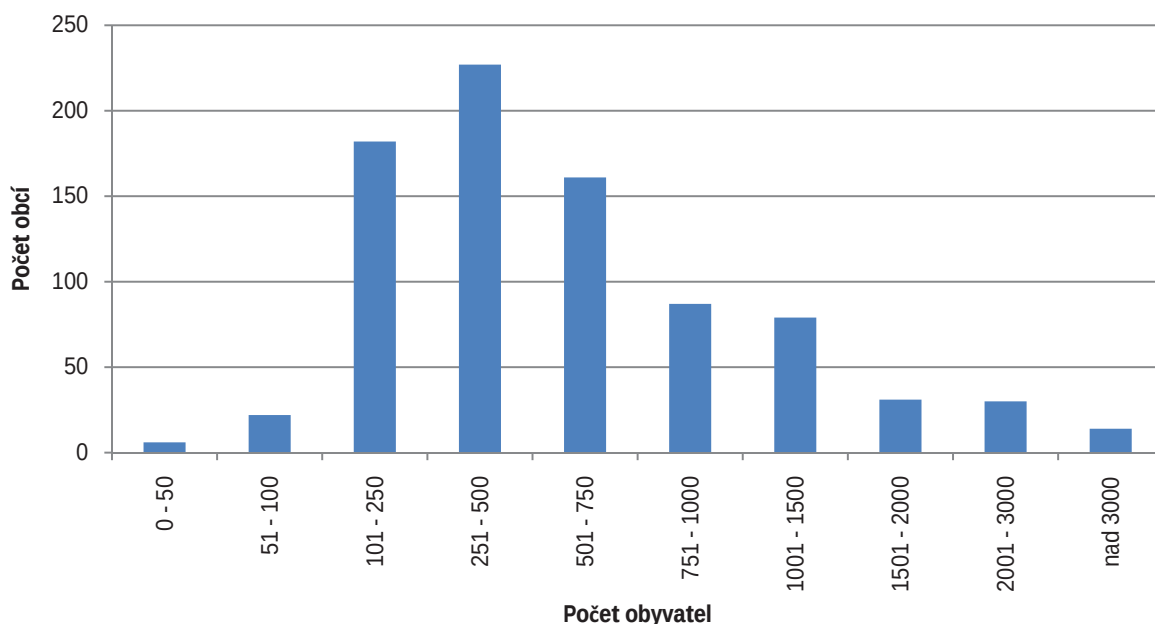
Graf – Podíly získaných a zahrnutých odpovědí venkovských obcí v jednotlivých krajích

Sídelní struktura České republiky se vyznačuje značnou roztržitostí, jež je dána dlouhým historickým vývojem sídelní sítě. Ve velikostních skupinách do 1.000 obyvatel se nachází téměř 80 % všech obcí; mediánová velikost obce je pouhých 382 obyvatel, tzn. plná polovina obcí má méně než 382 obyvatel. Medián zkoumaného souboru odpovědí je pak 478 obyvatel, největší počet odpovědí se podařilo získat od velikostní kategorie obcí mezi 251 a 500 obyvateli.

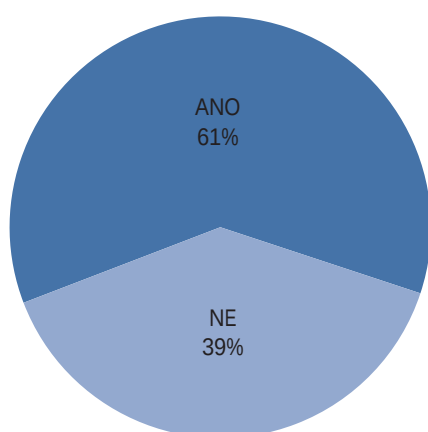
³ Údaje o počtu obcí v krajích viz. http://www.czso.cz/cz/cr_1989_ts/0201.pdf

Graf – Velikostní kategorie zahrnutých obcí měřené počtem obyvatel (N=839)

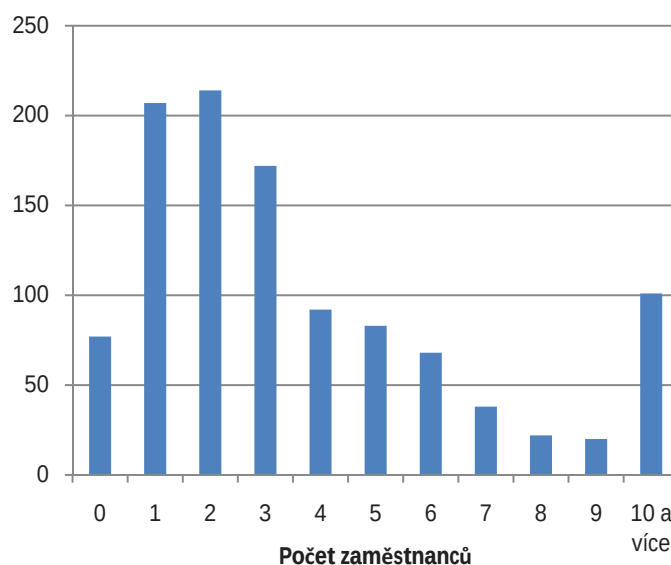

Z hlediska správního je relevantním údajem také informace o personálních kapacitách obcí. Administrace evropských fondů totiž vyžaduje nejenom vlastní zdroje, ale také čas, který musí představitelé a zaměstnanci obcí připravit, event. řízení projektů věnovat. Ve zkoumaném souboru je u 61 % starosta uvolněný⁴; většina zastoupených obcí má do tří zaměstnanců, mnoho zejména těch nejmenších obcí však nemá stálé zaměstnance na celý pracovní úvazek žádné. Typická situace je, že je starosta/ka uvolněný/á, vedle toho na radnici pracuje ještě účetní. Další částečné úvazky na dohodu o pracovní činnosti tvoří například knihovník/ice nebo technický pracovník/ice. Sezónně pak obec ještě zaměstnává omezený počet lidí na dohodu o provedení práce a využívá institutu veřejně prospěšných prací.

Graf – Personální kapacity zahrnutých obcí
Uvolněný starosta (N=1128)

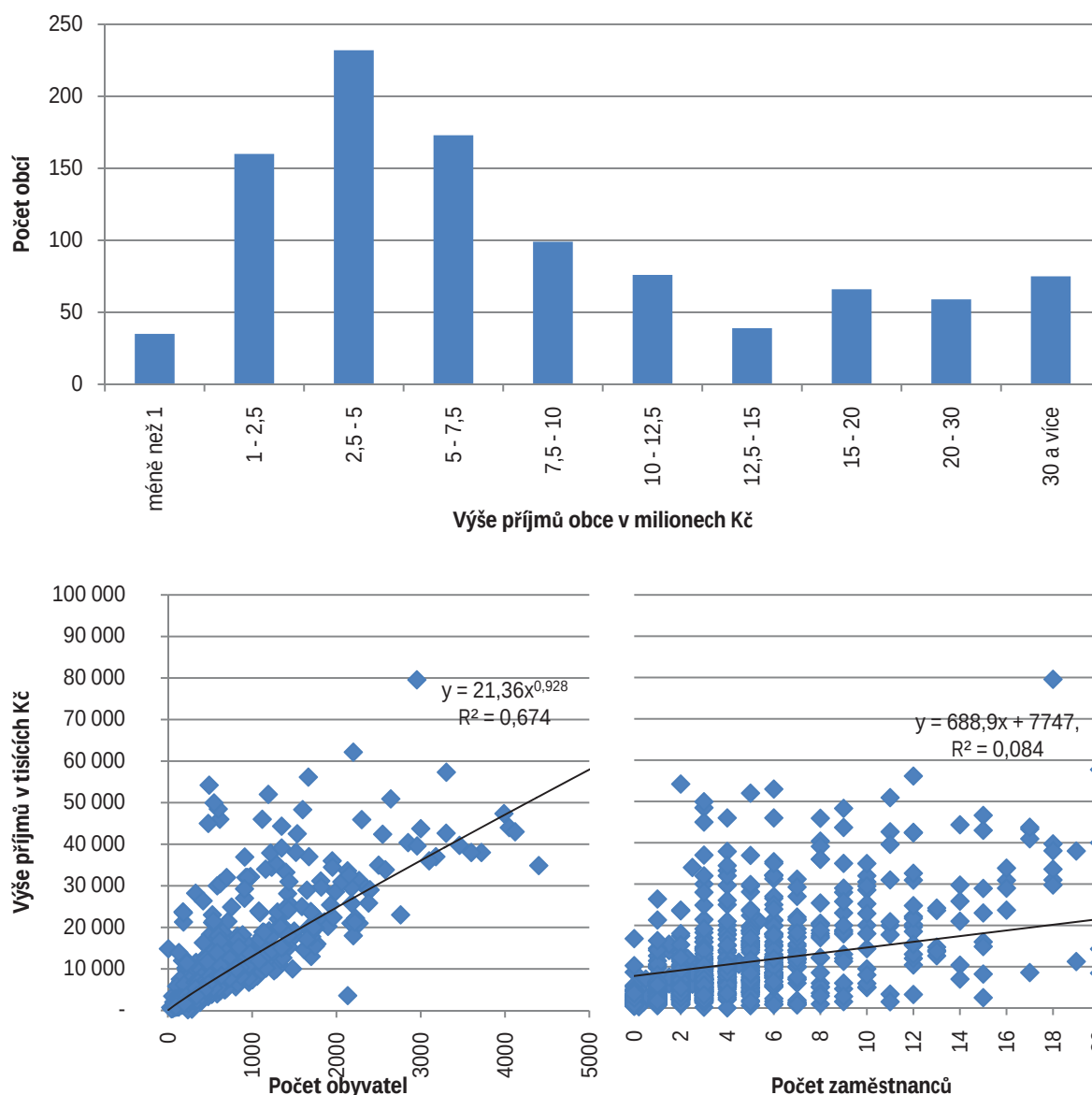
Počet zaměstnanců (N=1094)

⁴ Rozhodnutí o stanovení počtu dlouhodobě uvolněných členů zastupitelstva včetně starosty je v souladu s ustanovením § 84 odst. 2 písmeno m) zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, vyhrazeno zastupitelstvu obce. Celkový údaj o stavu dlouhodobě uvolněných zastupitelů ve venkovských obcích není na celostátní úrovni dostupný.

Pro možnosti obcí realizovat investiční projekty včetně těch spolufinancovaných z evropských fondů je zásadní také výše příjmů. V roce 2010 činily v průměru celkové příjmy obcí na obyvatele 23.260 Kč.⁵ Daňové příjmy z rozpočtového určení daní se podílí na celkových příjmech v průměru 47 %, dotace včetně těch evropských pak tvoří 35 %. Příjmy venkovských obcí, které reagovaly na dotazníkové šetření, se nejčastěji pohybují mezi dvěma a deseti miliony Kč. Vzhledem k nastavení rozpočtového určení daní je u těchto příjmů zjevná úzká vazba na počet obyvatel, nicméně jak je patrné z grafu i obce s nižším počtem obyvatel jsou i díky dotacím schopny získat nemalé zdroje na investiční aktivity. Naopak vazba se neukazuje mezi velikostí příjmů a personálními kapacitami obce.

Graf – Histogram příjmů obcí a jejich souvislost s počtem obyvatel/zaměstnanců (N=839)

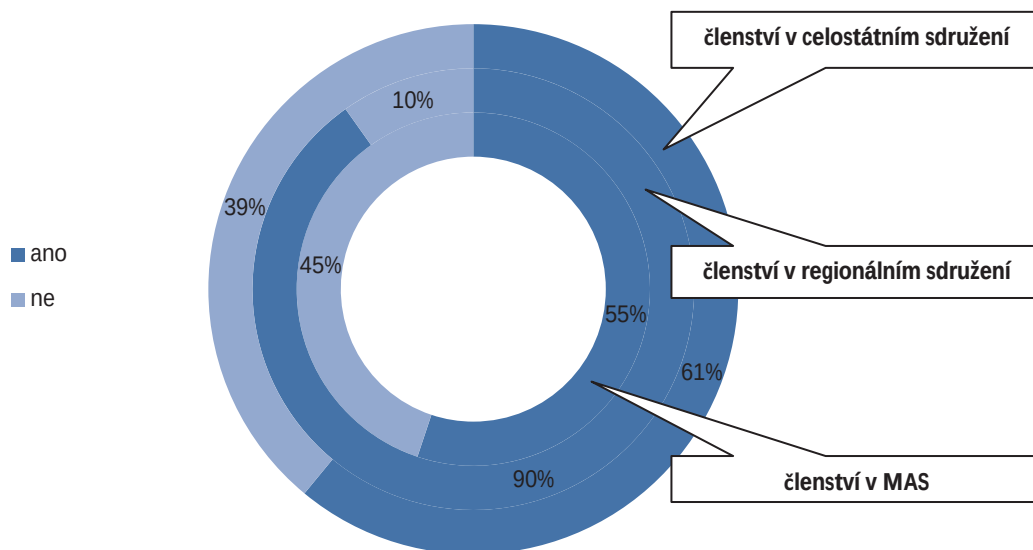

Pro venkovské obce, které nemají takový administrativní aparát a zdroje na sledování evropských dotačních titulů a obecně na sledování různých podpůrných nástrojů a politik vůbec, je také důležitá meziobecní spolupráce a členství v různých regionálních a celostátních sdruženích. Obce, které reagovaly na dotazníkové šetření, přikládají největší význam regionální spolupráci (90 % respondentů uvedlo, že je členem regionálního sdružení obcí), méně využívají spolupráce na národní úrovni (členem sdružení obcí s celostátní působností bylo

⁵Kameníčková, V. Hospodaření obcí podle velikostních skupin (příjmová část rozpočtu). Dostupné na <http://www.denik.obce.cz/clanek.asp?id=6521067>

61 % respondentů) a ještě méně spolupráce v rámci Místních akčních skupin (členem MAS je 55 % respondentů).

Graf – Členství obcí ve sdruženích a jiných skupinách (N=1005 celostátní, N=1089 regionální a N=1045 MAS)

Analýza výskytu slov ukázala, že v případě sdružení s celostátní působností jsou respondenti nejčastěji členy Svazu měst a obcí ČR⁶ (478 obcí), dále pak Spolku pro obnovu venkova⁷ (149 obcí) a Sdružení místních samospráv⁸ (94 obcí). Velká část obcí je přitom často členem více sdružení. V případě regionálních sdružení jsou nejvíce zastoupenou kategorií mikroregiony (329 obcí), dobrovolné svazky obcí (237 obcí) a euroregiony. Slovní mrak názvů regionálních sdružení a místních akčních skupin na následující straně ukazuje, že názvy sdružení, jejichž jsou respondenti členy, mají nejčastěji geografický, případně historický charakter. Mnohé z MASEK mají přitom v samotném názvu slovo venkov.

⁶ Dle informací zveřejněných na webových stránkách www.smocr.cz je Svaz měst a obcí České republiky (SMO ČR) celostátní, dobrovolnou, nepolitickou a nevládní organizací, založenou jako zájmové sdružení právnických osob. Členy Svazu jsou obce a města. Svaz měst a obcí ČR je partnerem pro vládní i parlamentní politickou reprezentaci. Podílí se na přípravě a tvorbě návrhů legislativních i nelegislativních opatření v oblastech týkajících se kompetencí obcí. Činnost Svazu je založena především na aktivitě starostů, primátorů a členů zastupitelstev obcí a měst, kteří se nad rámec svých povinností věnují i obecným problémům samosprávy. V současné době Svaz sdružuje kolem dvou a půl tisíce měst a obcí.

⁷ Dle informací zveřejněných na webových stránkách www.spoov.org je Spolek pro obnovu venkova České republiky (SPOV) nevládní neziskové organizace registrovaná jako občanské sdružení, jejímž posláním je přispívat k rehabilitaci venkova, k obnově a prohloubení společenského a duchovního života na venkově, k posílení hospodářské stability a prosperity venkova. Posláním je současně účastnit se evropské spolupráce při obnově venkova a v neposlední řadě pak překonávat úzce resortní přístupy k řešení problémů obnovy vesnice a rozvoje venkova a podporovat a realizovat Program obnovy venkova.

⁸ Dle informací zveřejněných na webových stránkách www.smscr.cz je Sdružení místních samospráv ČR (SMS) nevládní apolitickou organizací s celostátní působností, která sdružuje a hájí zájmy obcí a měst v ČR. Ze širokého spektra aktivit ve prospěch samospráv lze zmínit především prosazování spravedlivého dělení daňových výnosů mezi obce a města v ČR (rozpočtové určení daní). Agenda SMS ČR dnes zahrnuje připomínkování nejrůznějších legislativních návrhů, prezentace a prosazování potřeb menších obcí a měst, hájení zájmů venkova a jeho obyvatel a spolupráce v boji proti korupci ve veřejné správě. SMS ČR je silným partnerem vlády, parlamentu i krajů v ČR.

Graf – Slovní mrak⁹ názvů regionálních sdružení

Graf – Slovní mrak názvů Místních akčních skupin

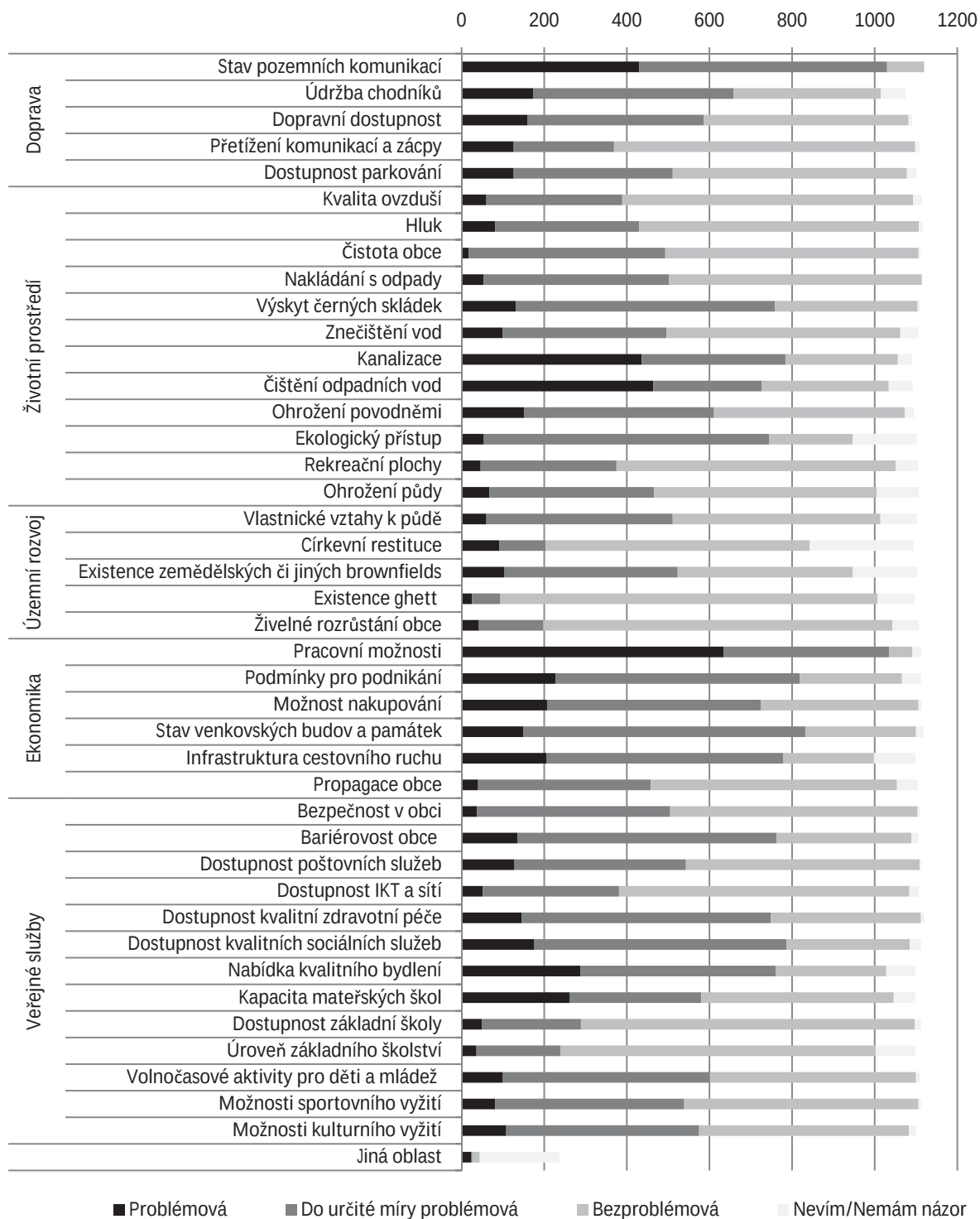

⁹ Slovní mrak představuje grafické znázornění textu založené na frekvenci jednotlivých slov. Větší výskyt slova je zobrazen větší velikostí písma na obrázku.

HLAVNÍ PROBLÉMY

Mezi hlavní problémy, které trápí podle respondentů venkovské obce, patří nedostatek pracovních příležitostí, nevyhovující čištění odpadních vod a související kanalizační síť a špatný stav pozemních komunikací. Naopak jako relativně bezproblémové je vnímáno základní školství a otázky související s územním rozvojem (církevní restituce, existence ghett, živelná suburbanizace apod.).

Graf – Hodnocení problémů venkovských obcí (N=1075-1121)¹⁰

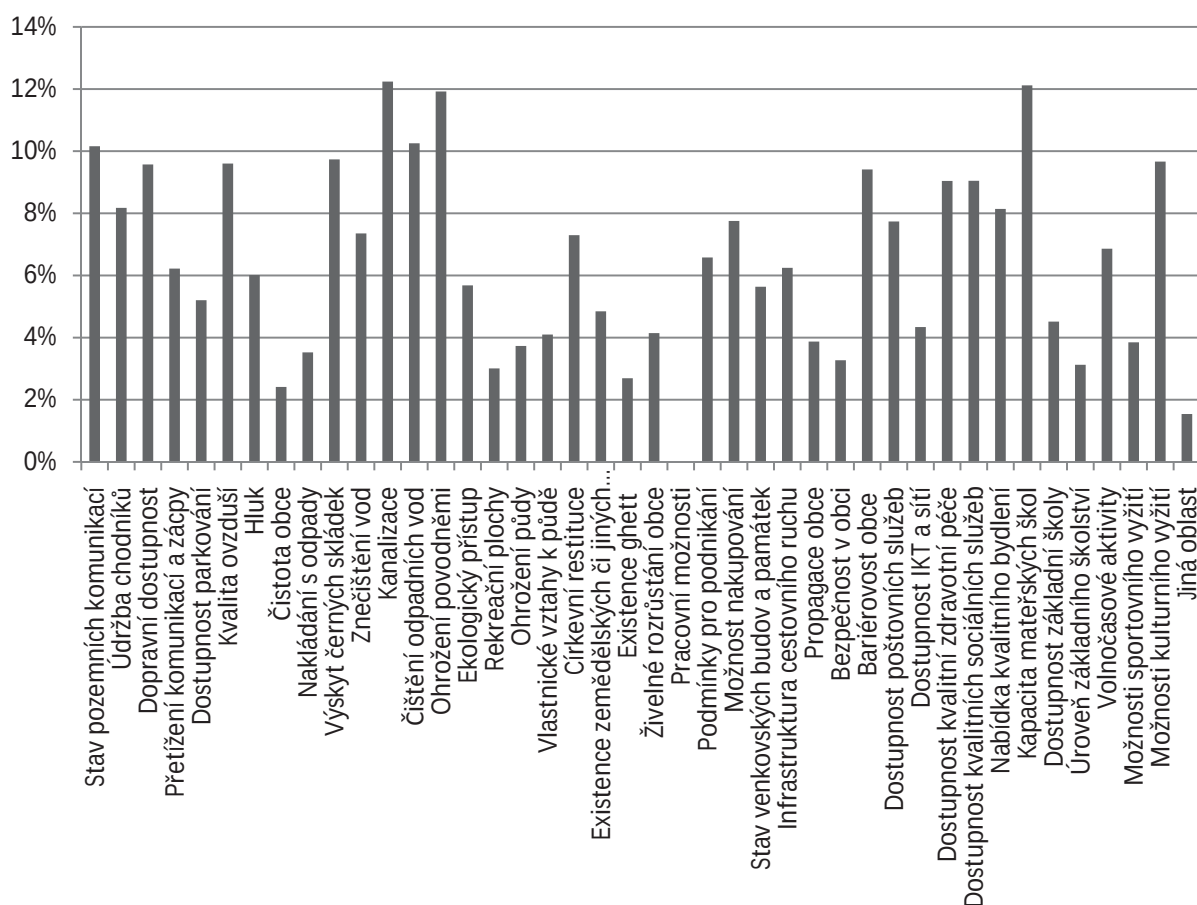
¹⁰ Z jiných problémů respondenti uváděli malý zájem lidí o zapojení do dění v obci, špatné mezilidské vztahy, lidská neslušnost a neodpovědnost, soužití s chalupáři, odchod mladých za prací, výskyt sociopatologických jevů (prostituce, gamblersství, apod.) a související nedostupnost policie.

Pokud se podíváme na nejčastější problémy z pohledu velikostních skupin obcí, vidíme, že hlavní problémy se opakují. Menší obce mají poměrně logicky větší problémy s možnostmi nakupování, tématem je také dostupnost a kapacita mateřských škol. Naopak větší obce nad 2.000 obyvatel mají problémy s parkováním a nezaznamenávají problémy s čištěním odpadních vod a kanalizací. To odpovídá závazku státu v oblasti čištění městských odpadních vod, který Česká republika podepsala při vstupu do Evropské unie a podle kterého by obce s ekvivalentním počtem 2.000 obyvatel měly mít tuto oblast již vyřešenu. Detailnější analýza dat také ukazuje, že se hlavní problémy příliš neliší napříč jednotlivými regiony (nejvíce problémy varují v případě nedostatečné kanalizace, ohrožení povodněmi a kapacit mateřských škol).

Tabulka – Prvních pět hlavních problémů venkova podle velikostních kategorií obcí (dle počtu obyvatel)

Velikostní kategorie	1. místo	2. místo	3. místo	4. místo	5. místo
do 250	Pracovní možnosti	Čištění odpadních vod	Kanalizace	Stav pozemních komunikací	Možnost nakupování
251-500	Pracovní možnosti	Čištění odpadních vod	Kanalizace	Stav pozemních komunikací	Kapacita mateřských škol
501-1000	Pracovní možnosti	Čištění odpadních vod	Stav pozemních komunikací	Kanalizace	Nabídka kvalitního bydlení
1001-2000	Pracovní možnosti	Stav pozemních komunikací	Čištění odpadních vod	Kanalizace	Infrastruktura cestovního ruchu
nad 2001	Pracovní možnosti	Stav pozemních komunikací	Dostupnost parkování	Infrastruktura cestovního ruchu	Ohrožení povodněmi

Graf – Regionální variace hlavních problémů venkova měřené průměrnou odchylkou v procentech¹¹

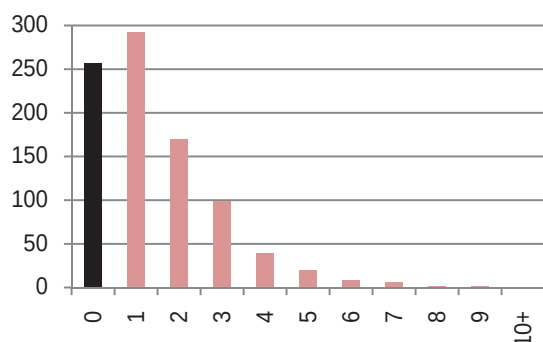

¹¹ Průměrná odchylka zobrazuje průměr absolutních odchylek bodů dat od jejich střední hodnoty. Referenčním kritériem, ke kterému jsou odchylky vztaženy, jsou pracovní možnosti.

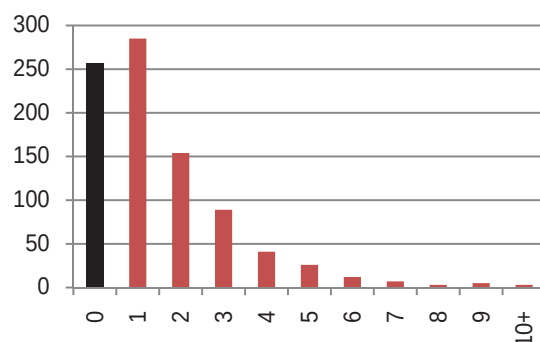
REALIZOVANÉ PROJEKTY

Venkovské obce usilují o řešení problémů mimo jiné i realizací projektů financovaných z evropských fondů. Jak je patrné z následujících grafů, většina obcí realizuje jeden nebo dva projekty. Pouze výjimečně obce realizují více než čtyři evropské projekty. Více než čtvrtina obcí (257 respondentů) přitom nerealizuje žádný projekt. Počet realizovaných projektů přitom příliš nesouvisí s velikostí rozpočtu (měřeném výší příjmů) ani s počtem zaměstnanců obce. Nepotvrzuje se tak hypotéza, že personálně lépe vybavené obce jsou schopny realizovat více dotačních projektů.

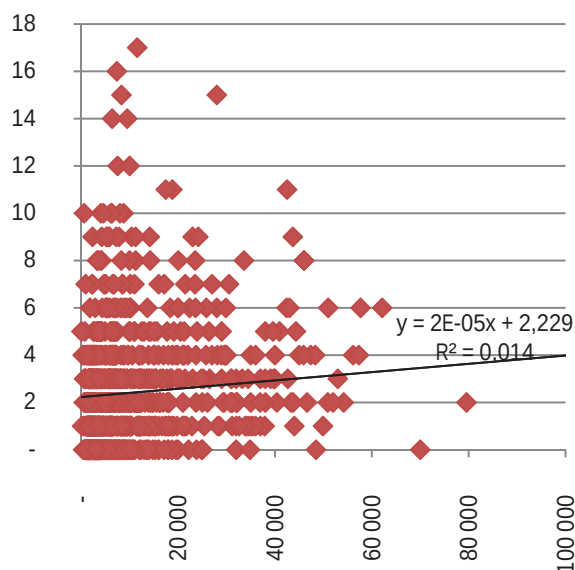
Graf – Počet projektů realizovaných jednotlivými obcemi
v minulosti (N=897)

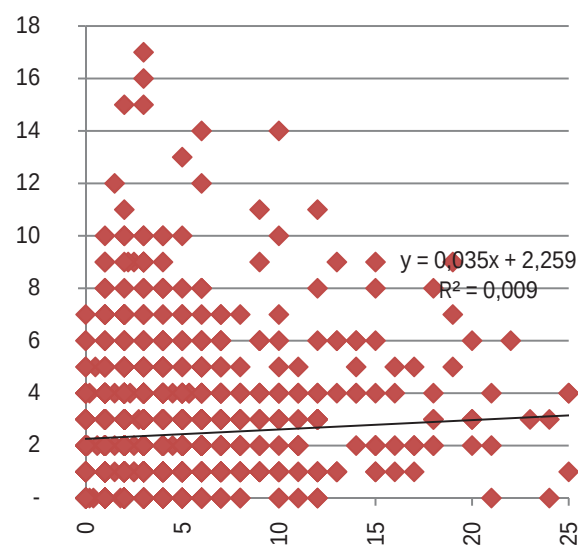
v současnosti (N=882)

souvislost s výší rozpočtu obce (v tis. Kč)

souvislost s počtem zaměstnanců obcí

Z hlediska zaměření projektu převládají řešení v oblasti životního prostředí a komunikací. Ukazuje se také, že s výjimkou projektů v oblasti životního prostředí, kde lze sledovat nárůst projektů, a projektů v oblasti informatiky¹², kde je zaznamenán pokles projektů, se počet realizovaných projektů v jednotlivých oblastech v minulosti a v současnosti příliš neliší.

¹² V případě oblasti informatiky je to způsobeno realizací typového projektu Zakládání nových kontaktních míst Czech POINT, který byl realizován v rámci výzvy E-Government v obcích v gesci Ministerstva vnitra. V rámci této výzvy, kdy bylo možné zažádat buď o podporu plné verze Czech POINT nebo o upgrade již stávajícího pracoviště, bylo podpořeno 5318 projektů po celé České republice.

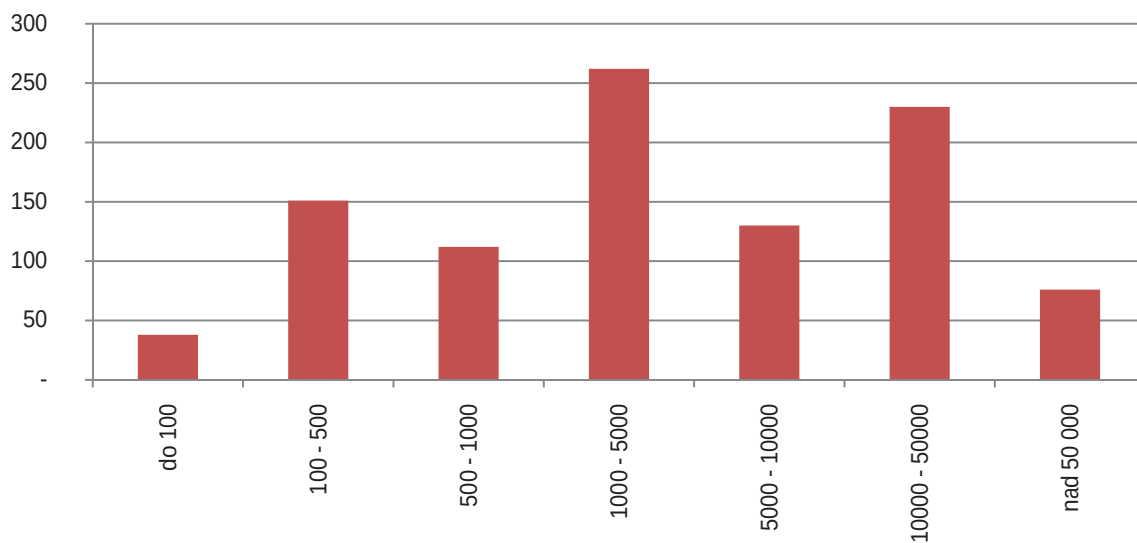

Graf – Slovní mrak programů financujících realizované projekty

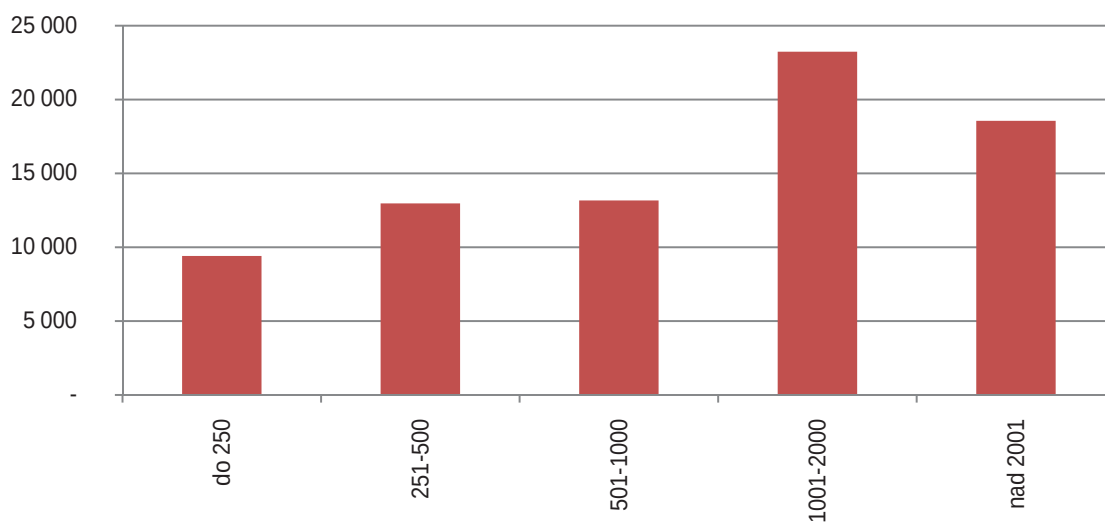

Příloha 3 11

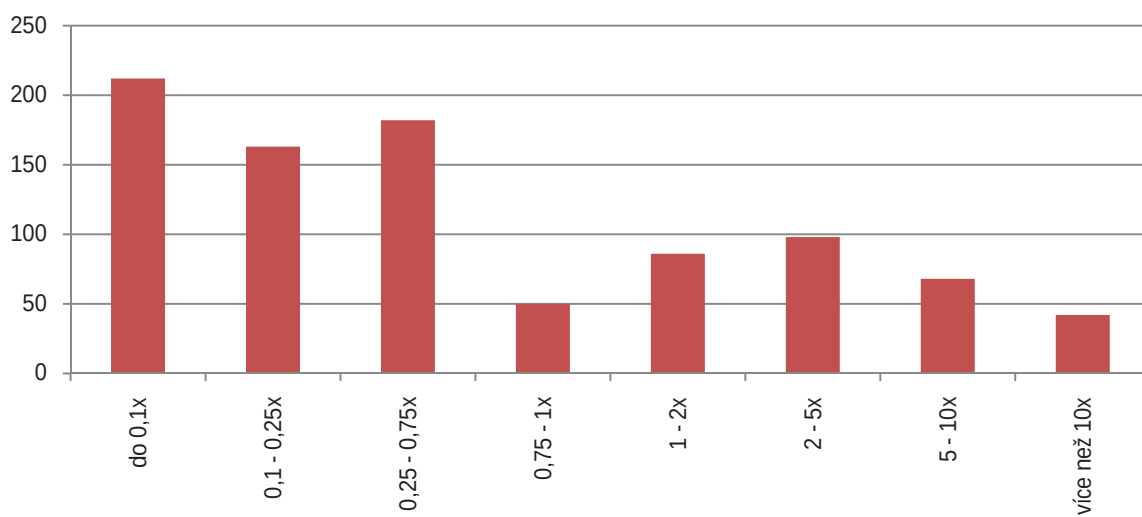
Graf – Histogram výší dotace u realizovaných projektů (v tis. Kč)

Graf – Průměrná výše dotace na realizované projekty podle velikostních kategorií (v tis. Kč)

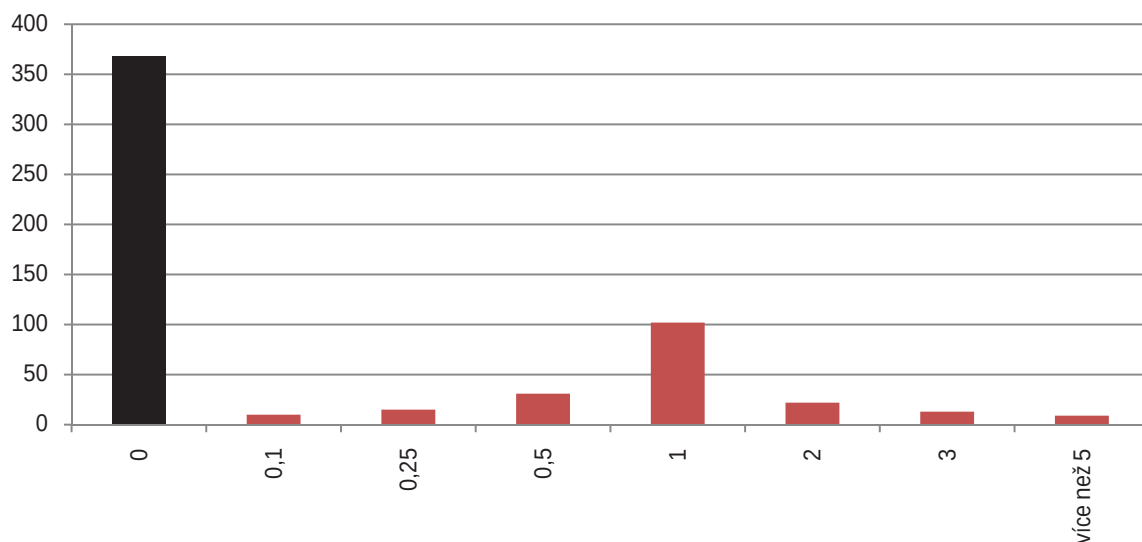

Graf – Relativní výše dotace vzhledem k rozpočtu (násobky příjmů rozpočtu)

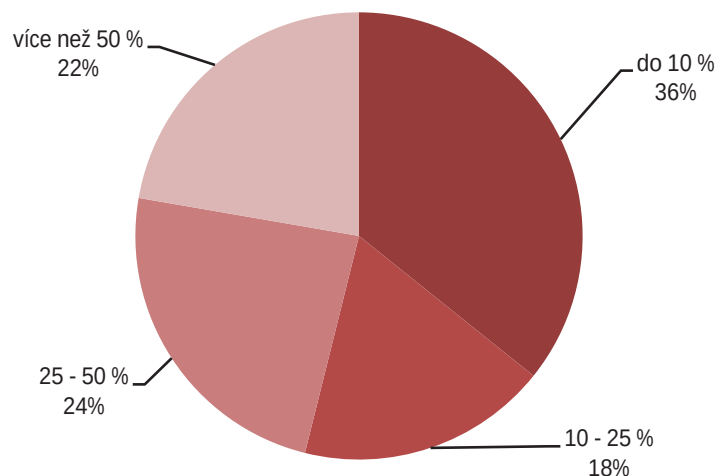

Většina obcí nevyčleňuje na realizaci projektů vlastní zaměstnance. Pokud tak činí, jedná se zpravidla o jednoho člověka, v převážné míře pracujícího na projektu na částečný úvazek. Často se jedná o samotného starostu/starostku, který/á se vedle své standardní činnosti věnuje řízení projektu. U více než třetiny obcí tvoří vyčleněné personální zdroje do 10 % celkových personálních kapacit.

Graf – Počet úvazků obce vyčleněných na realizaci projektu

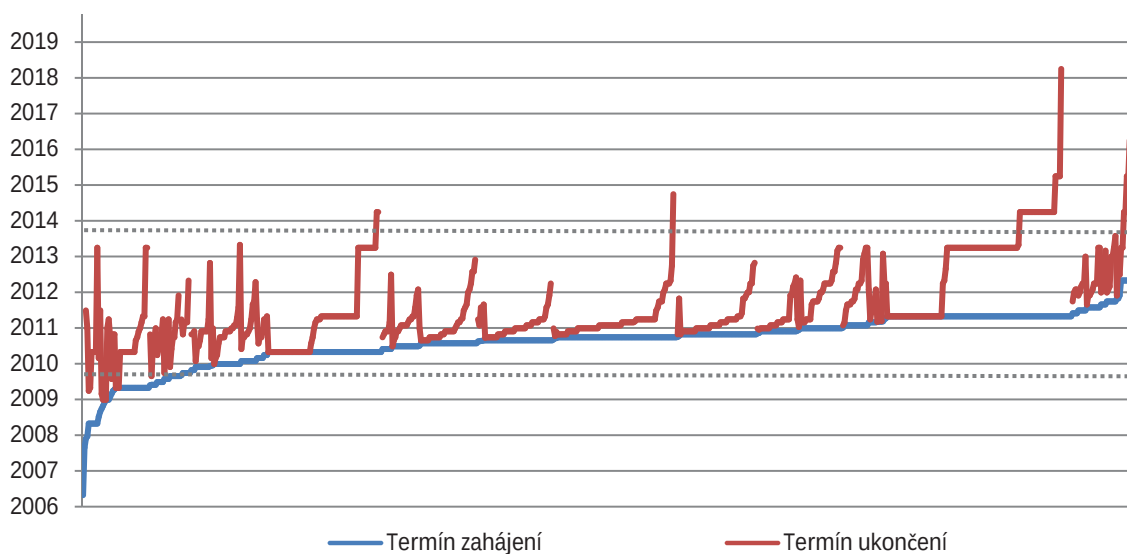

Graf – Podíl úvazků obce vyčleněných na realizaci projektu na celkových personálních kapacitách obce

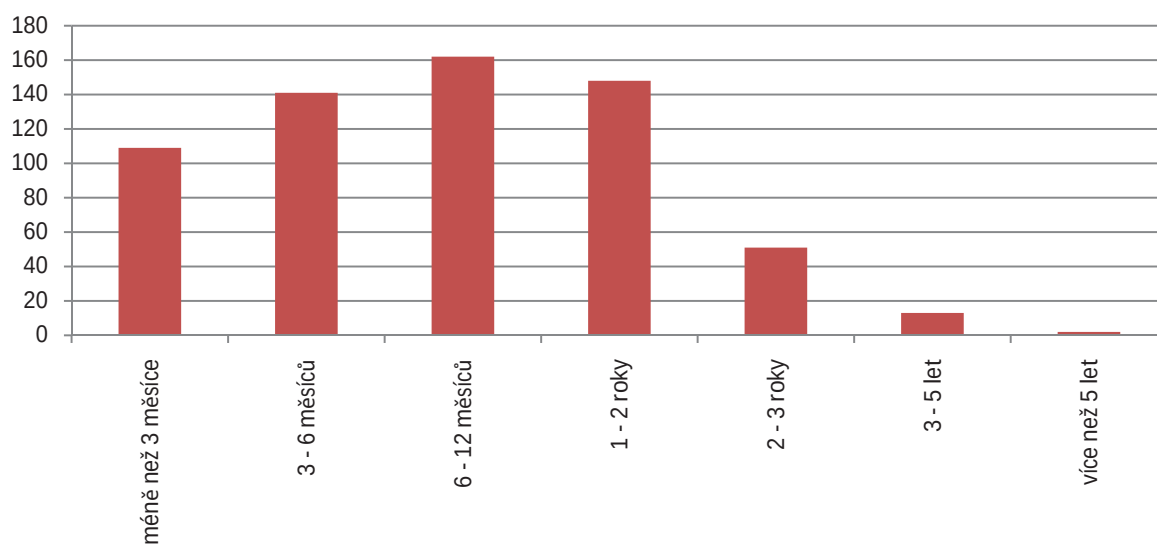

Z hlediska časování trvají projekty v průměru půl roku (medián délky trvání projektu je 6,96 měsíců). Pouze výjimečně délka trvání projektu přesahuje 3 roky a zasahuje tak do dalšího volebního období. Respondenti zpravidla uvádějí, že by mohli zahájit okamžitě, pokud získají dotační prostředky k realizaci projektu. Vzhledem k naléhavosti řešených problémů je vnímána také potřeba začít co nejdříve (odpovědi typu: nejlépe ihned, včera bylo pozdě apod.). Vzhledem k náročnosti získávání dotace i realizace samotného projektu je však pro určité obce nemožné časování projektu naplánovat (odpovědi typu: ve hvězdách apod.). Jak je patrné na následujícím grafu, v programovacím období 2007 – 2013 byl rozjezd projektů poměrně pozvolný, větší aktivita obcí byla zaznamenána během let 2010 a 2011.

Graf – Termíny zahájení a (předpokládané) termíny ukončení projektů

Graf – Délka projektů

Velká část projektů se v době dotazování nacházela v přípravné fázi. Pro projekty stavebního typu, bylo nejčastěji k dispozici stavební rozhodnutí a územní rozhodnutí.^{14,15} V některých případech již probíhala realizace výběrového řízení.

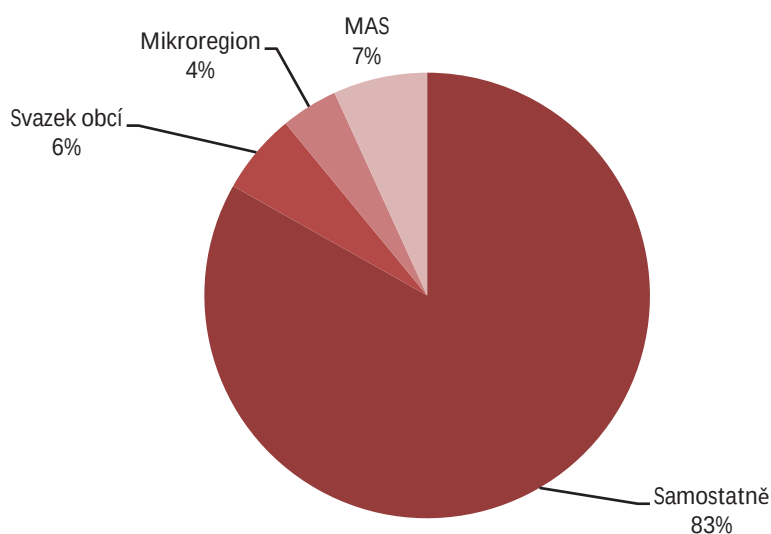
¹⁴ Právě průtahy ve stavebním a územní řízení jsou častým problémem souvisejícím s využíváním evropských fondů, jejichž čerpání je na rozdíl od využívání vlastních zdrojů obce časově omezené. Zcela běžné jsou případy, kdy radnice připraví projekt, požádá o vydání územního rozhodnutí (coby předstupeň stavebního povolení), ale pak zjistí, že by termín dokončení stanovený ve výzvě nemusela stihnout a riskovala by vrácení dotace.

¹⁵ Opačným problémem jsou pak situace, kdy obec zaplatí za projekt, zafinancuje související stavební připravenost a pak dotaci nezíská, přičemž vlastní zdroje na realizaci projektu nemá a vynaložené náklady jsou tak zmařeny.

Z hlediska způsobu realizace jsou obce nejčastěji v roli realizátorů (739 případů), dále pak investorů (144 případů) a partnerů (75 případů). Většina projektů je tak realizována samostatně, výrazně méně často v partnerství se třetími subjekty. V takovém případě byla u sledovaných projektů nejčastější spolupráce v rámci místní akční skupiny, v rámci svazku obcí a dále také mikroregionu.

Graf – Spolupráce na realizaci projektu

Zkušenosti venkova s využíváním evropských fondů jsou velmi ambivalentní, a to jak z hlediska informovanosti, přípravy projektů, řízení projektů, spolupráce se zainteresovanými aktéry či globálního souladu s obecním plánováním a výkonem samosprávy jako takové.

Jak je patrné z následujícího grafu, více než 35% obcí pozitivně hodnotí informovanost o možnostech čerpání evropských prostředků, 11 % potom negativně. Lze tak konstatovat, že složitý a roztržštěný systém implementace politiky soudržnosti a související politiky rozvoje venkova vede k omezeným informacím o evropských fondech a možnostech jejich využití pro rozvoj venkova. Obce současně upozorňují na to, že noví zastupitelé, kteří získali mandát ve volbách v roce 2010, nemají dostatek informací o dotačních příležitostech. Kladné hodnocení nad záporným převažuje i v případě reflexe možnosti výměny zkušeností a dobré praxe, téměř polovina (46 %) respondentů však opět vnímá situaci v dané oblasti jako průměrnou. Větší pozornost by tak bylo možné věnovat výměně zkušeností mezi obcemi, informování o vzorových projektech a jejich aplikaci v podobě typových žádostí.

Obce naopak spíše negativně hodnotí své zkušenosti s administrací projektů a formálními aspekty implementace evropských fondů. Téměř třetina (32 %) respondentů má špatné zkušenosti s naplňováním formálních náležitostí. Respondenti tak potvrzují obecně známou informaci o nadměrné byrokracii spojené s čerpáním evropských fondů.

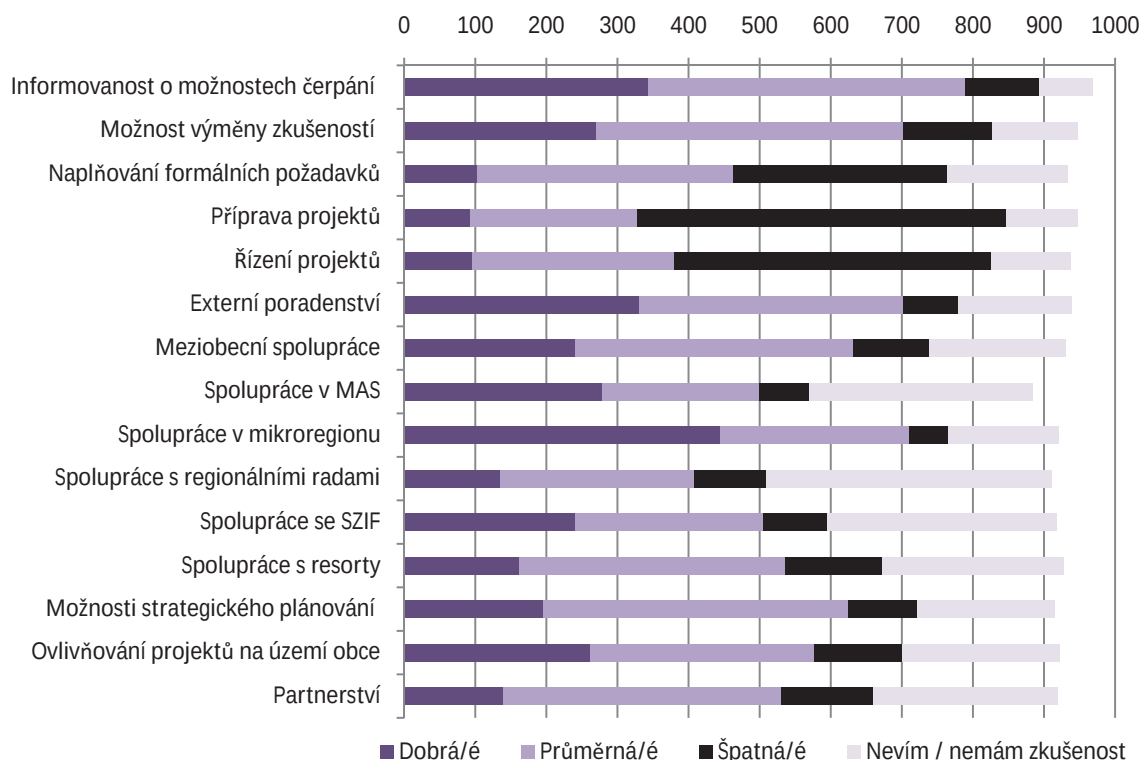
Vzhledem ke kapacitám venkovských obcí je poměrně logické také negativní hodnocení vlastních personálních kapacit potřebných pro přípravu a řízení projektů. Více než polovina (55 %) respondentů hodnotí jako neuspokojivé své personální kapacity spojené s přípravou evropských projektů, o něco méně (48 %) respondentů pak hodnotí jako špatné personální kapacity obcí spojené s řízením projektů. Naopak zkušenosti s externími poradenskými firmami hodnotí obce spíše pozitivně (35 % respondentů vnímá externí spolupráci jako dobrou, pouze 8 % ji hodnotí jako špatnou).

Zajímavé je také hodnocení spolupráce. Obce obecně hodnotí pozitivněji spolupráci na lokální úrovni než spolupráci s regiony či státem. Zejména spolupráce v rámci mikroregionu je hodnocena velmi pozitivně (48 % respondentů vnímá tuto spolupráci jako dobrou), o něco méně kladně je hodnocena spolupráce s MAS (32 % pozitivních odpovědí) a mezi obcemi samotnými (26 % pozitivních odpovědí). Spolupráci s regiony a státem obce hodnotí poměrně ambivalentně. Spolupráce s regionálními radami je přitom méně vyhraněná (15 % hodnotí tuto spolupráci pozitivně, 11 % negativně) než spolupráce s ministerstvy (v tomto případě je relace 17 % pozitivně, 15 % negativně). Pozitivněji je přitom vnímána spolupráce se Státním zemědělským intervenčním fondem (SZIF); 26 % hodnotí tuto spolupráci pozitivně, pouze 10 % negativně. Podrobnější analýza těchto dat také ukazuje, že spolupráce s regionálními radami se také výrazně odlišuje regionálně; zejména v NUTSu II Jihozápad a NUTSu II Střední Čechy je spolupráce s regionální radou hodnocena více negativně.

Obce poměrně ambivalentně hodnotí také možnost provázat evropské fondy se strategickým plánováním a obecně možnostmi ovlivňovat projekty na svém území. Pouze necelá třetina (28 %) respondentů v tomto ohledu vnímá situaci jako dobrou. Partnerství s podnikatelskými subjekty, občanským sektorem a dalšími organizacemi respondenti hodnotí také neutrálně.

¹⁶ Tato část obsahuje také analýzu odpovědí obcí na otevřené otázky vztahující se k hodnocení pozitiv a negativ využívání evropských prostředků. Identifikuje tak nejčastěji zmiňované překážky a problémy stejně tak jako příklady dobré praxe, na které venkov při implementaci politiky soudržnosti naráží.

Graf – Hodnocení využívání evropských fondů (N=910-968)

KONKRÉTNÍ PROBLÉMY A PŘEKÁŽKY OBCÍ PŘI VYUŽÍVÁNÍ EVROPSKÝCH FONDŮ

Obce také uváděly konkrétní problémy a překážky při využívání evropských fondů. Nejčastěji uváděným problémem při využívání evropských prostředků (239, tj. 43 % odpovídajících respondentů) přitom je nadměrná byrokracie a administrativní náročnost provázející celý projektový cyklus od přípravy projektů až po jeho vyhodnocení. Obce uvádí, že administrativa spojená s čerpáním evropských prostředků je tak vysoká, že se často nevyplatí projekt realizovat.

Druhou průřezovou překážkou, která podle některých obcí (58, tj. 10 % odpovídajících respondentů) ovlivňuje celý projektový cyklus, je personální náročnost dotačního řízení a související nutnost využívání externích poradenských firem. Jak uvádí zejména menší obce, ve kterých starosta často ani není uvolněný, nedostatek kapacit a zkušeností s dotační problematikou představuje pro venkovské obce velký problém, způsobuje závislost externích poradenských firmách, což si vyvolává další náklady při nejistém výsledku dotačního řízení.

Obecně obce nejsou spokojeny již se samotným systémem vyhlášení výzev, který je z jejich pohledu často nepružný a z pohledu potřeb venkova nesmyslný. Výzvy často neumožňují obcím řešit akutní problémy, systém neumožňuje požádat o dotaci na řešení konkrétní problematiky, kterou venkov nejvíce pálí. Pokud obce s projektem neuspějí, jsou zpravidla frustrovány výší vynaložených nákladů, které jsou jednou provždy neefektivně vynaloženy, protože obec často nemá jiné zdroje, ze kterých by mohla projekt realizovat. Negativní zkušenost a neúspěch u některé z výzev také často vede k tomu, že obce již o další peníze nežádají. V první etapě, při přípravě projektů reagujících na výzvy, jsou mezi hlavními identifikovanými překážkami zejména malé a nevyhovující alokace (8 % odpovídajících respondentů), neustálé změny podmínek (6 % odpovídajících respondentů) a špatná spolupráce s implementačními orgány (5 % odpovídajících respondentů). Všechny tyto faktory vedou k velké složitosti přípravné etapy projektu. Kupříkladu velké množství operačních programů znamená velké množství pravidel a metodik a tím nejednotnost dotačních pravidel. Tato pravidla jsou navíc neustále inovována a doplňována (často i s měsíční frekvencí) nejenom během vyhlášení výzvy, ale po celou dobu administrace a realizace projektu, aniž by existoval systém informování příjemců o změnách pravidel.

V etapě hodnocení projektů spatřují vybrané obce jako problém spatřují nevyhovující kritéria (12 % odpovídajících respondentů). Kritika je směřována především na zahrnutí faktoru výše nezaměstnanosti mezi hodnotící kritéria. Obce nerozumí kupříkladu tomu, co má nezaměstnanost společného s potřebou čištění odpadních vod a považují toto kritérium za diskriminační. Dále hodnotí negativně neprůhlednost hodnotícího procesu (6 % odpovídajících respondentů), jeho nadměrnou časovou náročnost (9 % odpovídajících respondentů) a v neposlední řadě politické ovlivňování výběrového procesu (3 % odpovídajících respondentů). Právě politické ovlivňování výběru projektů ze strany jiných orgánů veřejné správy je často vnímáno jako velká křivda samosprávné demokracie; specifickou a často zmiňovanou kauzou je v této souvislosti přehodnocování výzev v ROP Jihozápad a situace v ROP Střední Čechy.

Venkovské obce nezmiňují příliš problémů během realizace projektu, což lze interpretovat také tak, že jiné problémy převládají, jsou řešeny realizačními firmami nebo si je obce neuvědomují. Určité nejasnosti panují ohledně pravidel veřejné podpory a veřejných zakázek (1 %). V případě veřejných zakázek obce často nerozumí tomu, proč na jednu stranu mají bojovat s nezaměstnaností a na druhou stranu nemohou zvolit místní firmu, dodavatele či realizátora projektu. Nedostatky ve vztahu k veřejným zakázkám jsou podle obcí navíc platné obecně, nejen ve vztahu k evropským fondům.

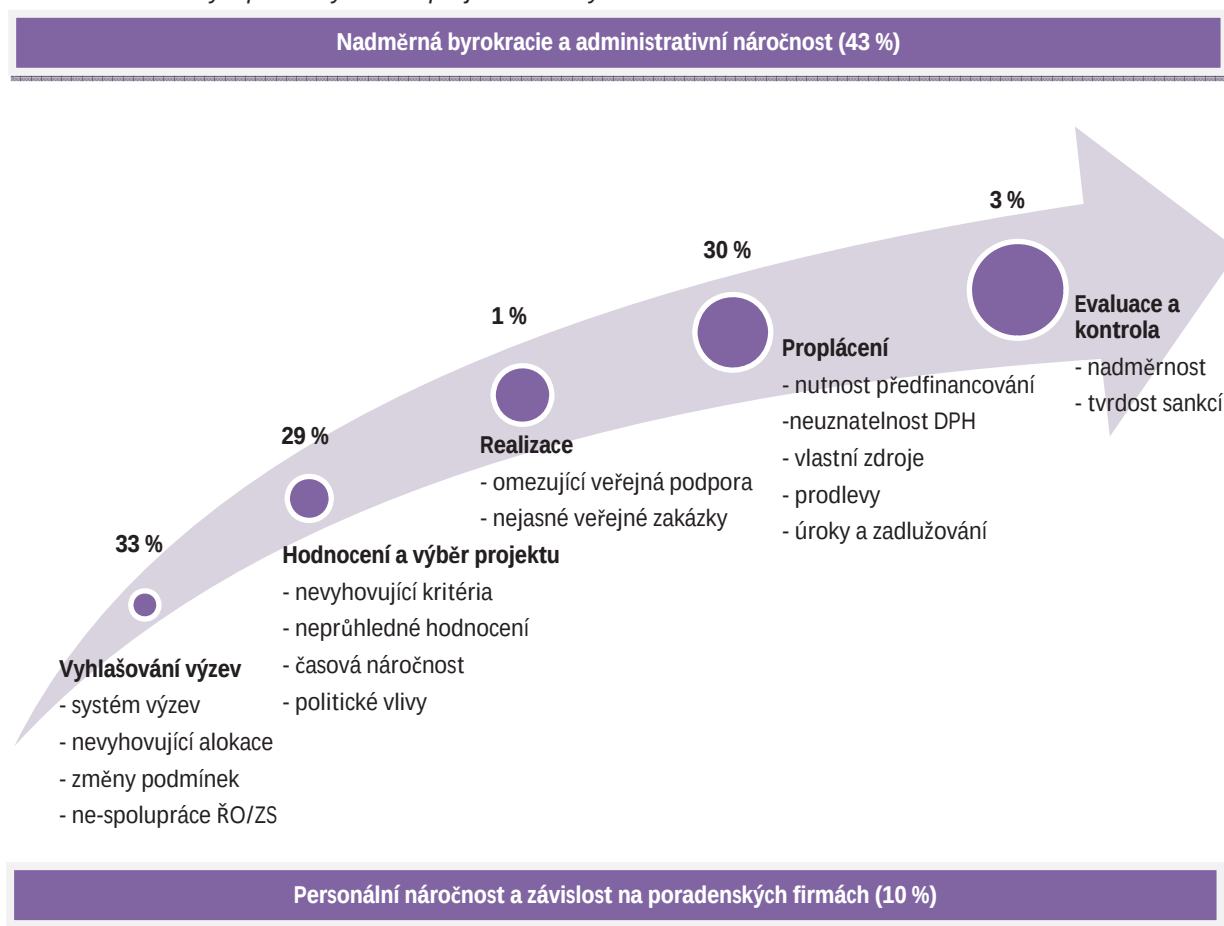
Velká část problémů venkova se vztahuje k etapě proplácení evropských prostředků. Obce kriticky hodnotí nutnost předfinancování projektů (6 % odpovídajících respondentů), které je podle jejich názoru ve srovnání se systémem limitů krokem zpět. Venkov (7 % odpovídajících respondentů) také vnímá negativně nutnost zajištění vlastních zdrojů na spolufinancování projektů s odkazem na skutečnost, že obecní rozpočty jsou poměrně omezené. Obce současně uvádí, že nejde jen o zajištění proklamovaných 15 %, ale zejména o to, že mnoho nákladů není považováno za uznatelných (například DPH) a skutečné spolufinancování se tak často blíží i 30 či 40 %. Jako jeden z velkých problémů jsou vnímány vznikající prodlevy při proplácení projektů po jejich vyúčtování (8 % odpovídajících respondentů). Obce přitom uvádí, že průtahy spojené s proplácením projektů často trvají i více než půl roku (opakuje se zejména špatná situace v případě OP ŽP). Tyto průtahy, současně s nezbytným spolufinancováním projektů, tak často vedou k prodlužování překlenovacích úvěrů, dalším nákladům v podobě úroků a celkovému vyššímu zadlužování obcí (4 % odpovídajících subjektů přitom explicitně zmiňuje vícenáklady v podobě úroků a obecně zadlužování za problém).

Množství zmiňovaných problémů vztahujících se k etapě vyhodnocení a kontroly projektů je spíše omezené, neznamená to však, že je tato oblast považována za bezproblémovou. Venkovské obce nejčastěji upozorňují na problém nadměrné a opakované kontroly z různých míst (2 % odpovídajících respondentů) a tvrdosti sankcí (1 %). Zástupci těchto obcí vyjadřují nespokojenost nejenom s četností kontrol, ale i jejich s nepřiměřenou délkou, protichůdnými závěry, administrativní zátěží a dlouhým obdobím po skončení projektu, kdy je možné kontroly realizovat.

Box – Překážky a problémy při využívání evropských prostředků - příklady odpovědí venkovských obcí:

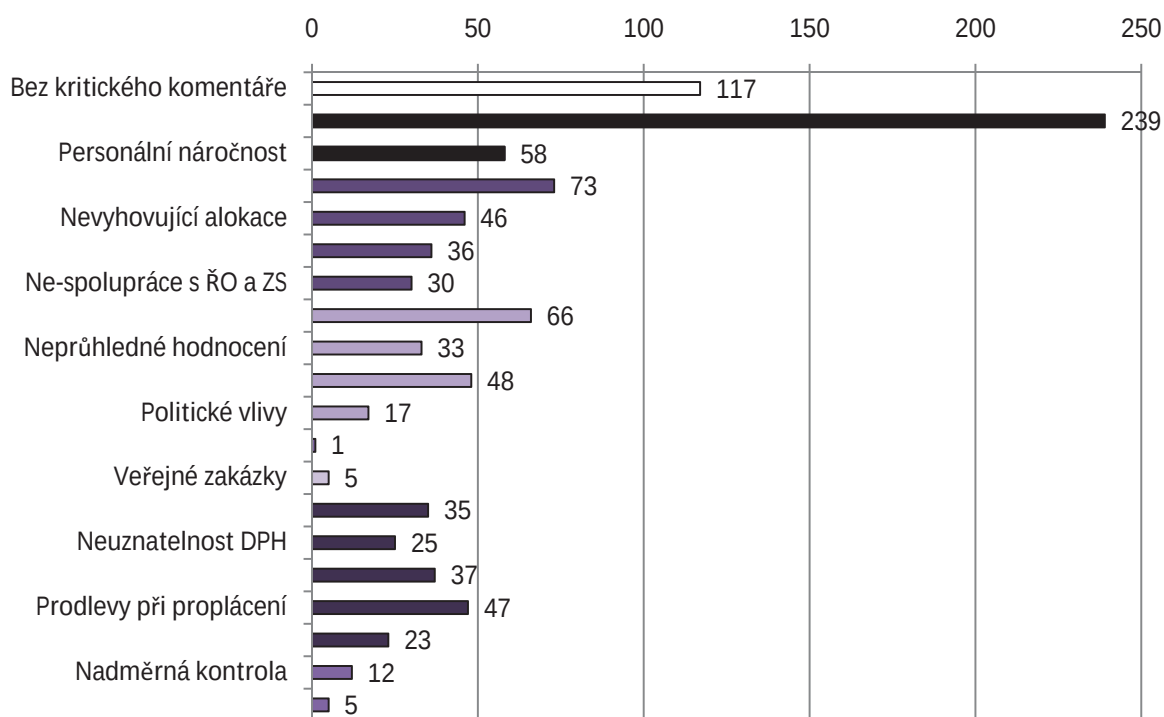
- Informovanost a školení bylo v začátcích, nyní pro nové starosty je osvěta nedostatečná. Firmy nabízející služby při zpracování žádostí jsou často nekvalifikované a drahé. Nevíme, na co si dát pozor, aby dotace nebyly kráceny.
- Dotace z evropských fondů jsou naprostý nesmysl, zvláště administrativa a propagační tabule, my si bez evropských fondů už ani neuprdneme.
- Nevyhovuje nám způsob, jakým se udělují peníze z evropských fondů. Pouze to, co se vypisuje, ne to co bychom potřebovali. Jsme malá obec a to je problém, když sedí na úřadě pouze uvolněný starosta a je na vše sám, přílišná administrativa a ukrutné podmínky.....Vyhovovalo by nám, abychom prostě dostali peníze a použili je na co potřebujeme, jak potřebujeme bez vedlejších podmínek a bez určení na co je musíme použít a do kdy utratit. Každý starosta malé obce by prostředky určitě použil efektivněji, kdyby mohl jistou akci udělat svými silami, určitě by to přišlo levněji.
- Byrokracie spojená s vyřizováním jakýchkoliv dotací z EU je katastrofální, opravdu hraničí s ekonomickými limity, protože náklady na vyřízení dotace a její následné udržení se začínají blížit výši vlastní dotace.
- Přebujelá administrativa - Žádost na SZIF z Leader MAS o 850 000 měla 622 (!!!) stran příloh.
- Celý proces získávání dotací je administrativně zdoluhavý, s nutností vyplňování řady naprosto bezcenných formulářů a často se špatně nastavenými zadávacími podmínkami (obvykle musí být projekt, stavební povolení, výběr zhotovitele atd.) což je v případě, že dotace není přidělena zbytečně vynaložená energie i finanční prostředky.
- Program obnovy venkova je pro naši velikostní kategorii velmi omezen, což je překážka na kterou narážíme. Přikláním se k názoru, že je to určitá diskriminace občanů bydlících v obcích nad 2000 obyvatel. Doporučuji analýzu kolika obyvatel v republice se to týká. ROP je program, který se díky zbytečným obavám, že ho nebudou obce umět čerpat, zbytečně široce rozkročil, čímž se dosáhlo toho, že již dnes (r. 2011) je prakticky vyčerpán.
- Vadí nám skutečnost, že se vše utajuje, přitom jde o veřejné peníze a tudíž máme právo vědět, jak byly hodnoceny i jiné projekty. Právě touto skutečností se přispělo k nekalostem. Osobně si myslím, že jsme měli dobré projekty, dobře připravené, ale špatným administrováním jsme na řadu zpracovaných a zaplacených projektů nedosáhli.
- Nespravedlivé a neprůhledné hodnocení - stejný projekt hodnocen dvakrát a až 10 bodový rozdíl.
- Při bodovém hodnocení žádostí o dotace je naše obec, potažmo region, s dlouhodobou nízkou nezaměstnaností diskriminován kritériem hodnotící procento nezaměstnanosti. Přitom se na případné realizaci projektu podílí dodavatelská firma z úplně jiného kraje či okresu vzešlá z výběrového řízení
- Obce s neúspěšnými projekty mají pocit, že rozhodnutí výběrové komise se pak ve finále děje spíše dle lobbingu známých a stavebních firem. U malých obcí pak náklady 30 až 80 tis. Kč na zpracování žádosti o dotaci a náklady na projektovou dokumentaci pro stavební řízení v řádu 100 tis. Kč až 2 mil. Kč u neúspěšných žádosti představují značné finanční zatížení rozpočtu obce.
- Příliš složitá agenda při přípravě žádosti. Pro získávání vyššího počtu bodů je nutné do projektu zařazovat i akce, které sice navyšují bodový zisk, ale pro naši obec nejsou podstatné a důležité. Tím se samozřejmě navyšují celkové náklady na realizaci celého projektu.
- Nedostatečná četnost jednání Výboru Regionální rady. Jestliže obec v říjnu 2010 získá vyrozumění o schválení k dopracování podané žádosti před uzavřením Smlouvy o poskytnutí dotace z ROP, získá stavební povolení, rozjede výběrová řízení, začne realizovat akci a potažmo platit faktury a hlavně dodá v předstihu všechny vyžádané dokumenty, stejně se konečná žádost – projekt nedostane ke schválení na RR dříve než na konci května. K podpisu samotné smlouvy nejspíš dojde někdy v srpnu a až 22 dní po podpisu můžeme žádat o první proplacení námi zainvestovaných peněz. Nelze provést ani modifikované platby, protože bez zmíněné smlouvy nelze založit ani specifický účet pro modifikované platby. Četnost jednání Výboru Regionální rady je v naprostém nesouladu s potřebami obcí.
- Každá i sebemenší změna se musela složitě písemně administrovat - příklad: při pořízení levnější techniky na údržbu zeleně než bylo v projektu musela obec požádat o schválení, z čehož lze dovodit, že dotační program je nastaven tak, že šetřit prostředky je špatné.

- V roce 2006 - OPI - Ministerstvo životního prostředí prostřednictvím SFŽP - projekt Odbahnění rybníka, vše bylo stále v pořádku - realizace, dokumenty, výběrové řízení - po kolaudaci nám bylo sděleno, že máme chybu ve výběrovém řízení - při kontrolách ze strany ministerstva se mluvilo o sankci, nakonec nám bylo sděleno (rok 2008), že dotace nebude proplacena, nedostali jsem 2,6 miliony korun, což pro obec s ročním rozpočtem 3,5 - 4 mil. korun je hrozná rána. Před začátkem akce jako po ukončení měl SFŽP k dispozici stejné doklady, kdyby nás na chybu (která podle nás nebyla) někdo upozornil před začátkem akce nebo v průběhu, dalo se něco udělat, opravit, vyhlásit nové výběrové řízení, ale 2 roky po kolaudaci už se opravit nic nedá - podle mého. S pracovníky SFŽP byla velice špatná komunikace, neodpovídali na dopisy, komunikovali telefonem - což ale dnes nedoložím, měnili se pracovníci, takže se SFŽP už nechci mít nic společného. Definitivní vyjádření o tom, že dotace nebude přidělena jsme obdrželi v říjnu 2010. Problém v čerpání prostředků z evropských fondů vidím ve profinancování. V Programu obnovy venkova jsou peníze pro malé obce, máme projekty, co bychom potřebovali vybudovat, ale akce se musí nejdříve zaplatit a potom je proplacena, i když je možnost průběžných plateb. V roce 2009 jsme z tohoto programu dostali dotaci na kanalizaci a ČOV, celkové náklady byly 33 miliónu korun, na celou akci jsme si brali úvěr, dnes ještě dlužíme 5 mil. korun, takže i když bychom chtěli žádat a máme stále co budovat, nechceme se dále zadlužovat, když ani nemáme žádnou záruku kolik peněz ze státního rozpočtu dostaneme, nemluvě o úrocích, které jsme za rok zaplatili než přišly dotace. V roce 2008 - 2009 jsme čerpali dotaci z Ministerstva zemědělství ČR na vodovod, byly tzv. limity, kdy dotační částka byla uložena v bance určené ministerstvem, obce předkládaly faktury, které po kontrole banka firmě proplácela, takže obec vlastně musela mít finanční prostředky na svůj podíl akce. Pro obce tyto dotace formou "limitů" byly určitě výhodnější.
- Při realizaci kanalizace a ČOV jsme museli čekat 8 měsíců na finanční prostředky k proplacení úvěru a tím se nám navýšily úroky řádově o 1 mil. Kč. Navíc jsme museli třikrát sepsat dodatek k úvěrové smlouvě z důvodu prodloužení termínu splátky formou dotace. Náklady na technický dozor investora a koordinátora bezpečnosti práce nejsou uznatelnými náklady, ale bez nich nelze akci realizovat.
- Obec získala dotace ve výši 76,4%, avšak SFŽP zastavil platby na začátku prosince 2010 a do dnešních dnů nám dluží na dotacích cca 20 000 000 Kč a já zase dlužím stavební firmě, která stavbu prováděla cca 11 000 000 Kč. Stavba byla úspěšně dokončena, běží zkušební provoz a stát se chová, jako když se nic neděje!
- Nejvíce řešený a mnohokrát zmiňovaný problém, na který upozorňují všichni příjemci dotací je kontrola projektů z několika subjektů. Každá kontrola vyžaduje něco jiného a velice často si i protiřečí. Projekt by měl být kontrolován pouze poskytovatelem...
- Málo vlastních zdrojů = zajištění úvěru bez vyhlídky, že bude včas proplacena dotace, zbytečně se prodražuje vlastní stavba. Bodové hodnocení předkládaných žádostí nutí investory k realizaci základní stavby rozšiřovat o další i nepotřebné doložky k projektům a vlastní náklady na pořizování stavebních dokumentací jsou velkou zátěží. Než se kopne do země, v tu ránu má obec z vlastních rozpočtů dost velké ztráty. Stavba je realizovaná podstatně dříve a pak dlouho příjemce dotace čeká až se zadministruje žádost o vlastní proplacení dotace. Fin.prostředky - tedy veřejné finance pak jdou na úroky poskytovatelům úvěru.
- Celý systém poskytování evropských dotací je jeden velký nesmysl, v Bruselu přeci nejsou tiskárny na peníze. Je to pouze příležitost pro umělou zaměstnanost. Řešením je snížit daně a do Bruselu posílat peníze pouze na nutnou správu Bruselských institucí. Daňový poplatník ví sám nejlépe jak naložit s volnými financemi. Vždyť celou správní agendou se tratí minimálně jedna polovina financí vyčleněných na dotace, nemluvíme o ztrátách na velkých stavbách. Nechápu kde je jaká kontrola, na projekt zateplení jednoho pavilonu základní školy za cca 3 500 000 jsem měl deset opakujících se kontrol a měl jsem velký problém najít chybějící 4 m2 z celkových 300. Jak to, že se zadá stavba nemocnice za stovky milionu korun firmě která nemá zedníka, když já musím požadovat aby dodavatel stavby za 3 mil. Kč musel doložit reference. Jak to, že do nemocnice vyhraje konkurz na dodavatele zdravotnického materiálu vyhraje společnost, která neví, co vlastně vyhrála. Tak se dá pokračovat na padesát stran.

Výskyt problémů a překážek u jednotlivých obcí (N=562)

Graf – Četnost uváděných problémů a překážek při využívání evropských prostředků

Počet zastoupení (N=953)

DOBŘÍ ZKUŠENOSTI VENKOVA PŘI VYUŽÍVÁNÍ EVROPSKÝCH FONDŮ

Četnost pozitivních zkušeností obcí s využíváním evropských fondů je nižší než jejich vyjádřené negativní názory (celkem 469 odpovědí). Většina pozitivních zkušeností se zaměřuje na možnost realizace konkrétního projektu a získání dodatečných zdrojů do rozpočtu obce. Téměř polovina obcí (43 % odpovídajících respondentů) současně uvedla, že s využíváním evropských prostředků dobré zkušenosti nemá. Dobré zkušenosti obcí se přitom váží zejména na Program rozvoje venkova a Operační program Životní prostředí.

Pro část obcí (1 % odpovídajících respondentů) je obecně pozitivem prolínajícím se celým projektovým cyklem zvyšování administrativní kapacity, podpora efektivnějšího řízení, posilování manažerských dovedností jednotlivých pracovníků a využíváním potenciálu outsourcingu (v podobě dobré spolupráce s poradenskými organizacemi).

V první etapě projektového cyklu, přípravě projektů reagujících na výzvy, obce (23 % odpovídajících respondentů) nejčastěji pozitivně hodnotí samotnou možnost předkládání a uplatňování rozvojových projektů. Obce také částečně pozitivně hodnotí spolupráci a kvalitu komunikace s implementačními orgány (13 % odpovídajících respondentů). Zástupci obcí oceňují jak postup úředníků v poradenské činnosti, jejich vstřícnost a flexibilitu, tak dobrou komunikaci a možnosti osobních, telefonických či e-mailových konzultací. Při srovnání s četností vyjádřených negativních zkušeností obcí v této oblasti v předchozí části je patrné, že situace je často individuální, přičemž pozitivní zkušenosti mírně převládají. K etapě hodnocení projektů se obce pozitivně vyjadřovaly pouze okrajově; pozitivně byla v ojedinělých případech (3 % odpovídajících respondentů) vnímána transparentnost hodnotícího procesu a zveřejnění kritérií hodnocení projektů (čímž se dá odhadnout bodový zisk a případně předkládaný projekt přizpůsobit maximálnímu bodovému zisku). Při srovnání s četností vyjádřených negativních zkušeností obcí v této oblasti v předchozí části, je patrné, že negativní hodnocení hodnotícího procesu jednoznačně převládá.

Patrně největší pozitiva s využíváním evropských projektů jsou spojena s vlastní realizací projektů; více než pětina obcí (22 % odpovídajících respondentů) uvádí jako dobrou zkušenost konkrétní realizované smysluplné projekty, z nichž mají užitek obyvatelé obcí (příklady zahrnují různé typy projektů výstavby komunikací, čištění odpadních vod, zateplování škol či revitalizace zeleně). Okrajová část obcí (2 % odpovídajících respondentů) vnímá jako pozitivum v rámci realizovaných projektů možnost navázání partnerství (a to zejména s partnery ze zahraničí při realizaci projektů příhraniční spolupráce) a zapojování občanů.

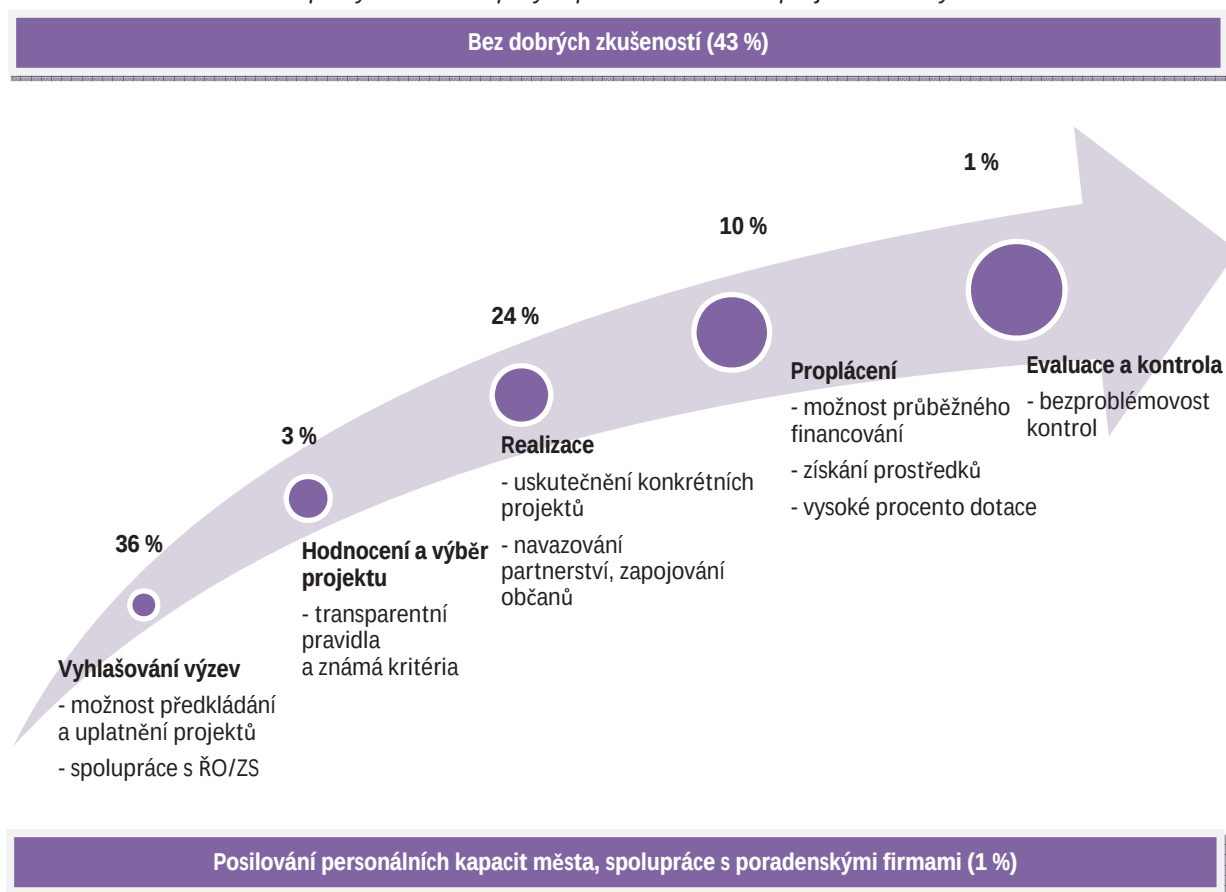
Obce také pozitivně vnímají skutečnost, že jsou jim evropské peníze nakonec proplaceny. Necelá desetina obcí (7 % odpovídajících respondentů) vnímá jako pozitivum, že získají další zdroje na rozvojové aktivity obcí. Obzvláště pozitivně je v tomto ohledu vnímáno to, že se často jedná o získání investičních finančních prostředků na zlepšení kvality života ve obci, který by si jinak rozpočet obce nemohl nikdy dovolit. Pouze výjimečně je pozitivně (1 % odpovídajících respondentů) také hodnoceno vysoké procento dotace z celkových nákladů projektu. Okrajová část obcí zmiňuje spokojenost s možnostmi průběžného financování (1 % odpovídajících respondentů).

Dobré zkušenosti obcí s kontrolní činností jsou v zásadě výjimečné. Bezproblémovost kontrolního procesu uvádí jako dobrou zkušenost pouze necelé 1 % odpovídajících respondentů. Při srovnání s předchozí částí je zřejmé, že negativní zkušenosti obcí jsou v této oblasti o něco čtenější.

Box – Dobré zkušenosti při využívání evropských prostředků - příklady odpovědí venkovských obcí:

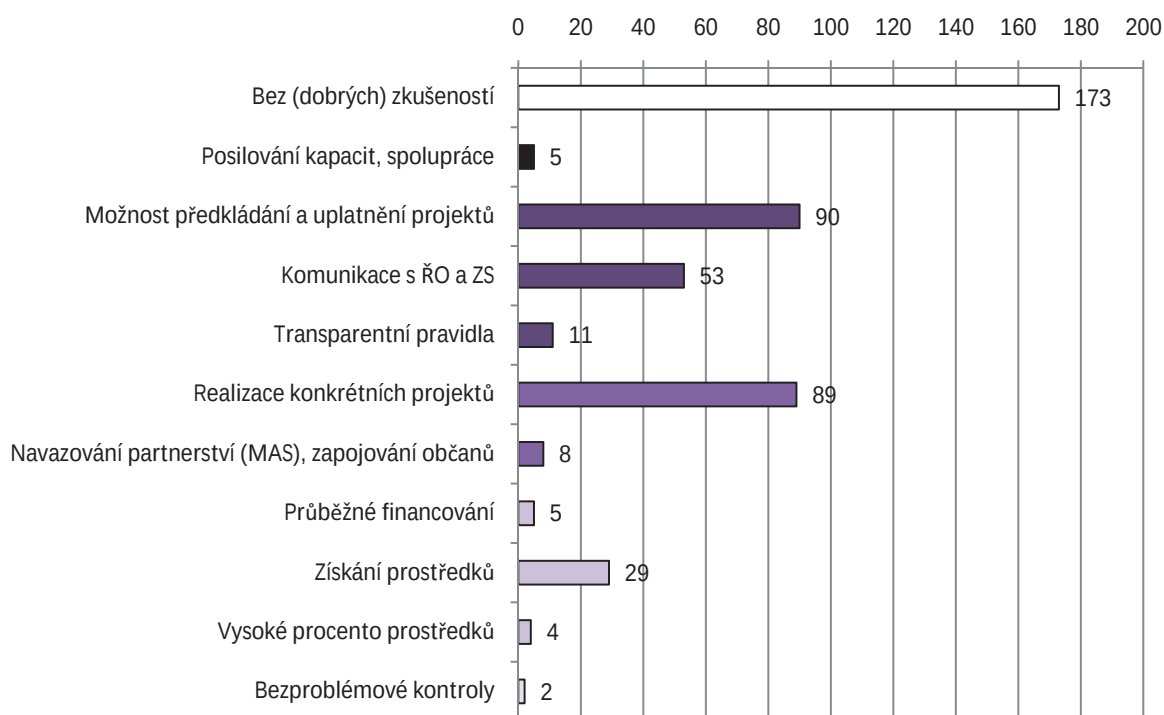
- Nemáme, vždy se jedná o stres, který není náležitě oceněn, protože stačí chyba a je po dotaci, což také nechápu! Když udělám vědomě podvod, tak samozřejmě nemám nic proti trestu, ale pokud zapomenu jeden papír a je mnohdy finančně likvidační postih pro obec, tak se nedivím, že menší obce se mnohdy velkým dotacím vyhýbají.
- Přes velice rozsáhlou, zatěžující jak časově, tak finančně a mnohdy zbytečnou administrativu, v případě čerpání z PRV prostřednictvím MAS vlastně dvojnásobnou (nehledě na zásadní problém, jaké procento rozdělovaných peněz se vlastně dostane ke konečnému spotřebiteli...?) jsme jako malá obec pořídili dvě větší stavby z evropských peněz.
- Ano, výborná, i když administrativně velmi složitá a náročná je spolupráce se SFŽP (OPŽP) a se SZIF ČR. V rámci SFŽP jsme úspěšně realizovali rekonstrukci centrální kotelny (ochrana ovzduší – OPŽP) a nyní máme v zásobníku akceptovaných projektů velký projekt centrální ČOV, rekonstrukce kanalizace a posílení hl. vodovodních řadů v obci. Doufáme, že se zásobník projektů podaří úspěšně nasytit finančními prostředky a celá akce neskončí pro 78 obcí a měst v zásobníku fiaskem.
- Od roku 2007 jsme odevzdali pět projektů (žádostí) o dotace z fondů EU, přijato jich bylo 5, dva byly poté pro nedostatek finančních prostředků ze strany SZIF zamítnuty. Projekty jsme vypracovali vlastními silami. Pokud bychom si nechali projekty vypracovat specializovanou firmou, náklady na vypracování a realizaci těchto projektů by činily asi 250 tis. Kč. Tím jsme tyto náklady obci ušetřili. Vše z PRV. Byly to následující inv.akce: - Obnova dvou místních komunikací a obnova veřejného prostranství; - Rekonstrukce mateřské školy Šabina; -Obnova místních komunikací ve východní části obce. Jsme malá obec s rozpočtem řekněme 4 mil. Kč. Bez využití dotačních titulů bychom investiční akce, které jsou uvedeny výše, nemohli realizovat.
- Vynikající je metoda LEADER, kde se o projektech rozhoduje na základě místní rozvojové strategie, kterou mohou ovlivnit místní subjekty, projekty hodnotí a vybírají místní zástupci a kancelář MAS poskytuje poradenství.
- Pozitivum je, že se dají získat do rozpočtu dodatečné finance na investiční akce, když obec úspěšně zvládne ohromnou administrativní zátěž při jejich realizaci a při udržitelnosti.
- Dobrá zkušenost jednoznačně ze SFŽP kdy dostaneme 90 % fakturace na účet obce a pak doplatíme jen 10 % spoluúčast
- Byl to program rozvoje venkova, pokud byl DPH uznatelný náklad.
- Možnost získání větších prostředků i pro malé obce, bez nutnosti politické podpory jako u státních či krajských dotací. Rozhoduje potřeba a kvalita projektu a ne to, jak je starosta kde zapsán, s kým se zná, či jakou má politickou příslušnost! Nevzniká zde prostor ke korupci!
- Vstřícné jednání všech pracovníků fondu, snaha pomoci.
- Využíváme také evropské dotace na zřizování pracovních míst v rámci výkonu VPP. Ty jsou bohužel nyní nesmyslně značně omezeny tím, že nemůžeme zaměstnat osoby, které se již osvědčily po dobu 3 let.
- Co se týká dobré zkušenosti při využívání evropských dotací, tak nám velmi pomohl Zlínský kraj, protože nám energetická agentura ve Zlíně pomohla nejen se zpracováním projektu, ale i monitorování této dotace. (SFŽP ČR - zateplení mateřské školy). Dále nám zpracovává i další zateplení kulturního domu.
- Díky evropským dotacím jsme opravili a rozšířili obecní majetek, využili alternativních zdrojů energie, ale taky díky tomu, že nám na předfinancování půjčila „sprátelená obec“ a místní podnikatelé(PRV).
- Nevím jestli je čerpání dotací s POSV Plzeňského kraje z Evropských dotací, ale způsob žádostí a závěrečné vyhodnocení je velice jednoduché a stručné bez finančně nákladných projektů. Např na kanalizaci jsme dostali dotaci s PSOV Plzeňského kraje ve výši 150 000,- a stačilo žádost vyplnit na dvou listech. Další příklad opačný: Dotace Zelená úsporám přiznaná dotace 150 000,- Kč Projekt stál 20000,- Kč žádost byla podána více jak před rokem byla nám přiznána v závěru roku 2010 dosud není písemně potvrzena a nelze ji realizovat. Žádost obsahuje min. 100 stran.

Schéma – Dobré zkušenosti při využívání evropských prostředků během projektového cyklu

Výskyt pozitivních zkušeností a dobré praxe u jednotlivých obcí (N=400)

Graf – Četnost uváděných příkladů dobrých zkušeností při využívání evropských prostředků

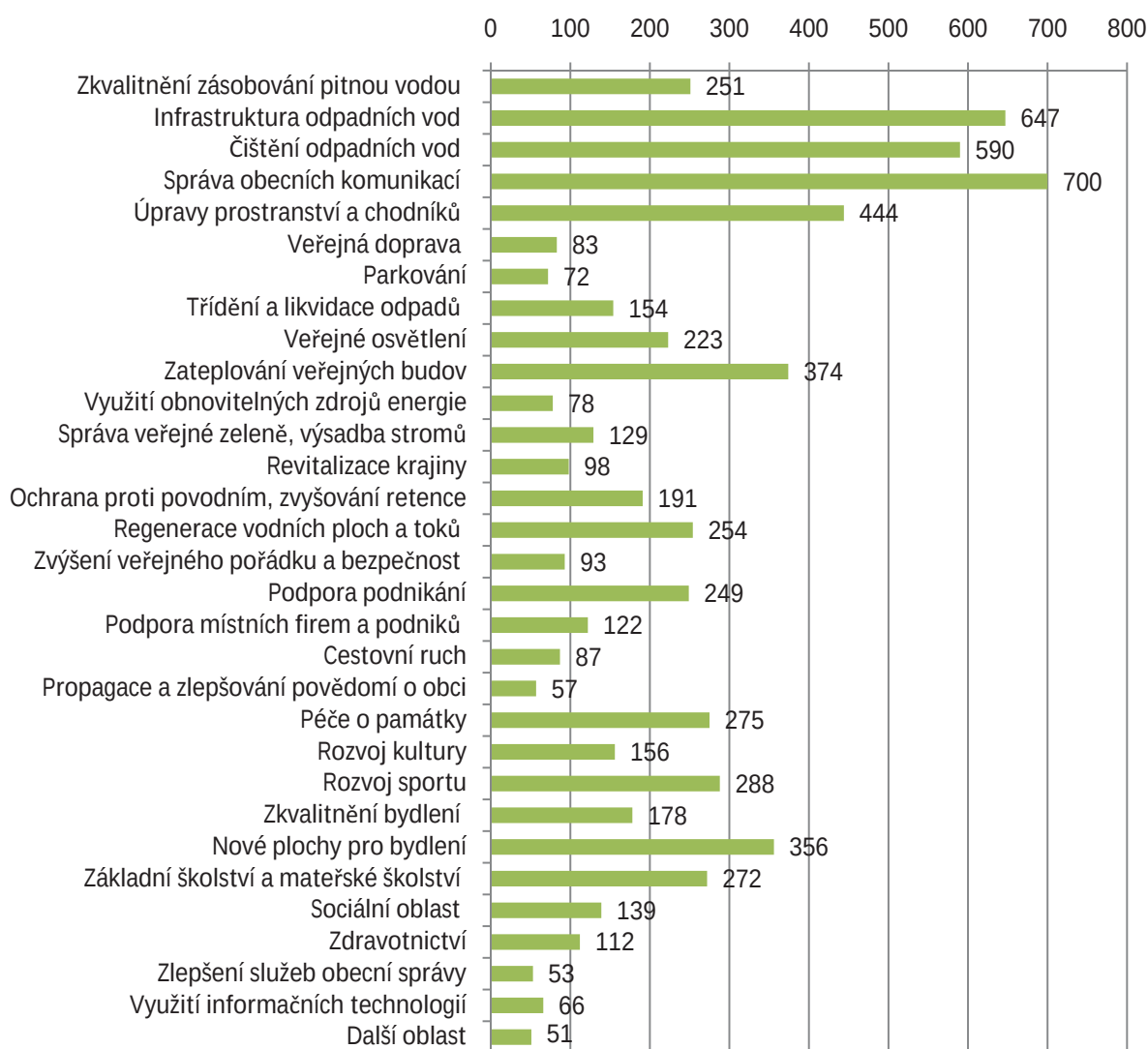

Celkem 469 odpovědí od celkového počtu respondentů (N=400)

PRIORITY A DOPORUČENÍ PRO BUDOUCÍ VYUŽÍVÁNÍ EVROPSKÝCH FONDŮ

Evropské prostředky představují pro venkov potenciál jak pro dobudování a modernizaci infrastruktury, tak pro zkvalitnění poskytovaných služeb i rozvoje lidských zdrojů. Pro venkovské obce jsou nicméně největší prioritou právě infrastrukturní projekty a to jak v dopravní oblasti (správa obecních komunikací, úpravy veřejného prostranství a chodníků), tak v environmentální oblasti (infrastruktura odpadních vod a jejich čištění, zateplování veřejných budov a částečně též zásobování pitnou vodou). Preferovanou oblastí je také rozvoj obcí spočívající v nových plochách pro bydlení, rekonstrukci osvětlení a jiných sítí apod. Naopak na okraji zájmu je zlepšování služeb veřejné správy, využívání informačních technologií, stejně jako využívání obnovitelných zdrojů energie. Jak navíc uvedl jeden z respondentů, je sice možné "vyjmenovávat priority a jednotlivosti, nicméně vše by se mělo odvíjet od územních plánů a plánů rozvoje obce, tak jak stanoví priority zastupitelstvo pro dané období". Vzhledem k tomu, že mandáty stávajících zastupitelstev skončí obecními volbami v roce 2014, je poměrně problematické nastavit priority až do roku 2020 (resp. 2023 budeme-li aplikovat pravidlo N+3).

Graf – Priority venkovských obcí pro čerpání evropských fondů¹⁷

¹⁷ V 51 případech představitelé venkova označili jinou prioritní oblast, než byla zmíněna ve formuláři. Jednalo se zejména o potřebu realizovat další projekty investičního typu: výkup pozemků, oprava obecních budov (radnice, hasičská zbrojnice), rekonstrukce rozhlasu či zavedení internetového spojení. Specifickou kategorií byla také podpora konkrétních veřejných služeb – pošta, pečovatelské domovy a jiné služby pro seniory, divadelních představení apod. Mezi dalšími oblastmi hodnými podpory byla zmíněna potřeba inestovat do jazykového vzdělávání občanů a mezinárodních výměn.

Kromě tematických priorit obce vyslovily také návrhy na změnu systému.¹⁸ Celkem 400 respondentů vyjádřilo své návrhy na zlepšení systému evropských fondů; 76 obcí pak uvedlo, že žádné návrhy nemá, případně nemá se systémem zkušenosti. Nejvíce se starostové/ky zaměřují na snížení byrokracie. Nejčastěji (42 % odpovídajících respondentů) tak obce navrhují zjednodušit a sjednotit celý systém (zjednodušení a sjednocení všech pokynů, příruček, formulářů, software, metodik, pravidel a podmínek pro zpracování žádostí o dotace a kompletní řízení projektů ze strany konečných příjemců). Obce navrhují z povinných příloh vynechat informace, které jsou běžně ověřitelné ve veřejných registrech (v obchodním rejstříku, z údajů ČSÚ, katastru nemovitostí apod.). Část obcí (4 % odpovídajících respondentů) také vnímá jako akutní zrychlení celého procesu a zkrácení doby proplácení dotace – během celého projektového cyklu od podání žádosti o platbu po obdržení finančních prostředků.

Některé obce (6 % odpovídajících respondentů) považují za důležité podporovat své personální kapacity pro administraci a řízení projektů a zajistit profesionální poradenství ze strany implementačních orgánů (zejména pak krajů).

Při rozboru návrhů souvisejících s první etapou projektového cyklu, vyhlásováním výzev, je patrné, že obce obecně vyjadřují nespokojenost se systémem výzev a skutečností, že je na ně nahlíženo jako na jiné konečné příjemce. Velká část obcí (32 % odpovídajících subjektů) proto navrhuje relativně radikální, nicméně obtížně prosaditelnou, tezi, že by evropské prostředky měly přímo směřovat a posílit rozpočty obcí ve vazbě na rozpočtové určení daní. Jako žádoucí řešení je v tomto ohledu navrhováno přerozdělení alokací jednotlivým obcím podle počtu obyvatel. Obce považují takové řešení za nejefektivnější, protože samy nejlépe vědí, co je trápí a na co zdroje využít.¹⁹ Některé obce (5 % odpovídajících respondentů) dále uvádí, že je objem evropských prostředků nedostatečný a bylo by žádoucí jej navýšit. Necelá pětina (15 % odpovídajících respondentů) považuje za vhodné změnit alokace, přičemž více peněz by dle jejich názoru mělo být směřováno do infrastruktury, opravy komunikací, čištění odpadních vod, kanalizace apod. Celkem 5 % obcí požaduje zeštíhlení implementačního systému (snížení počtu operačních programů a jejich decentralizace a snížení počtu výzev). Objevily se také návrhy přenést některé pravomoci na úroveň bývalých okresů.

V rámci etapy hodnocení projektů některé obce (5 % odpovídajících respondentů) považují za klíčové definovat potřebu daného řešení jako základní kritérium hodnocení projektu. Opakuje se (3 %) také nutnost snížení korupce během hodnotícího procesu a omezení politických vlivů.

Během etapy realizace projektu obce (3 %) požadují vyšší flexibilitu. Obecně je kladen důraz na vyřešení problematiky financování neuznatelné DPH, pružnější řešení problémů souvisejících se změnami projektů.

V etapě proplácení obce obecně navrhují rozšíření možností průběžného financování a předfinancování projektů ze strany státu (9 % odpovídajících respondentů). Obce obecně nesouhlasí s principem zpětného proplácení nákladů u evropských projektů a požadují zavedení zálohového financování (obdoba limitek), aby nemusely čerpat drahé úvěry komerčních bank. Zazněl zde mimo jiné návrh vytvořit státní fond, ze kterého by si obce bezúročně půjčovaly. Současně část obcí (2 %) vyjádřila požadavek na jasné vymezení a dodržování termínů pro proplácení ze strany implementačních orgánů.

U kontrolní etapy obce nejčastěji (2 % odpovídajících respondentů) navrhují sjednocení kontrolní činnosti (např. odbourání následné kontroly finančních úřadů, které kontrolují již zkontrolované). Jako velmi riziková je totiž vnímána možnost vrácení dotace.

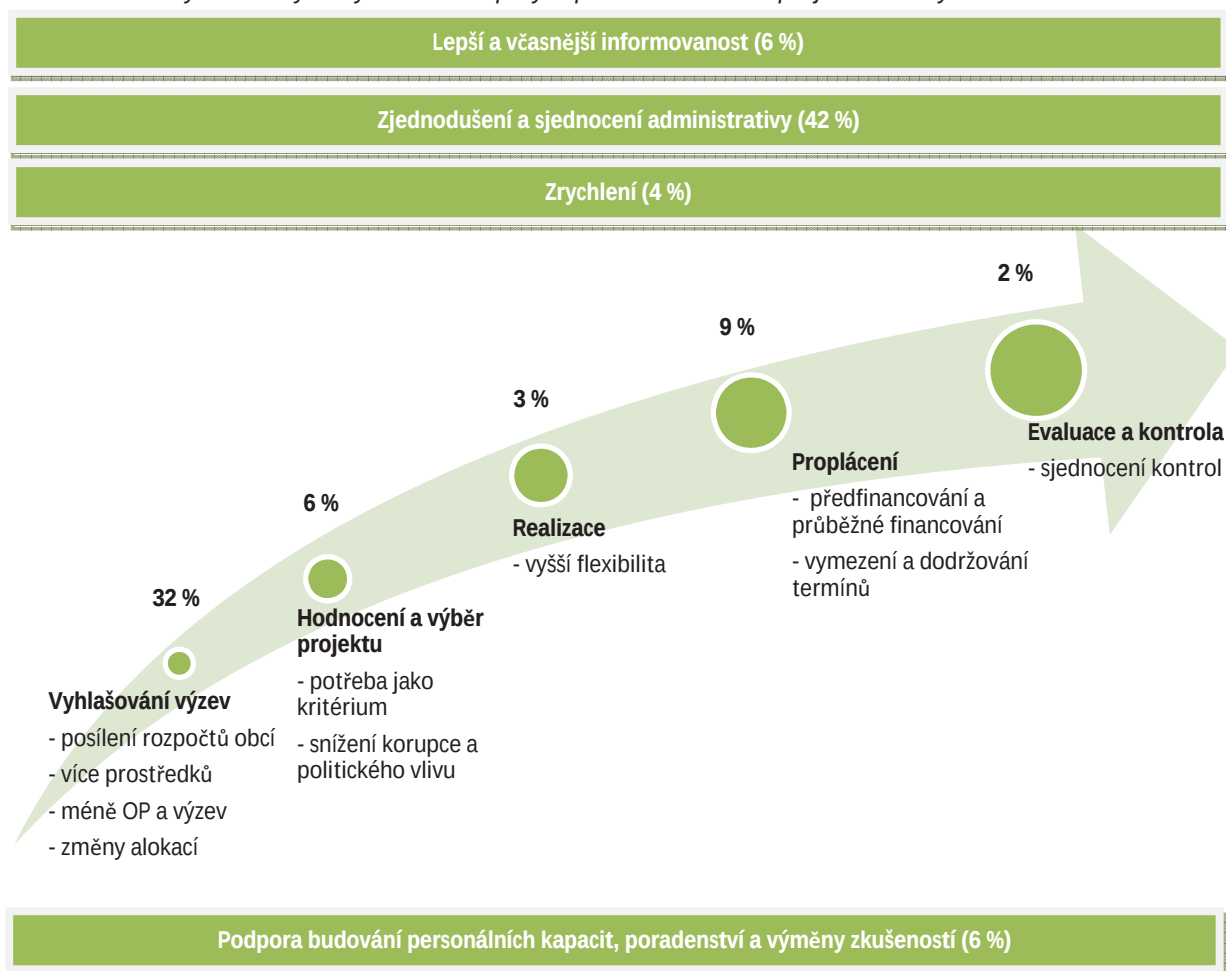
¹⁸ Tato část obsahuje analýzu odpovědí obcí na otevřenou otázku vztahující se k doporučením změn při implementaci politiky soudržnosti.

¹⁹ Tento návrh koresponduje s obecným a opakujícím se požadavkem měst na omezování dotací a posilování vlastních příjmů obecních samospráv.

Box – Návrhy na zlepšení při využívání evropských prostředků - příklady odpovědí venkovských obcí:

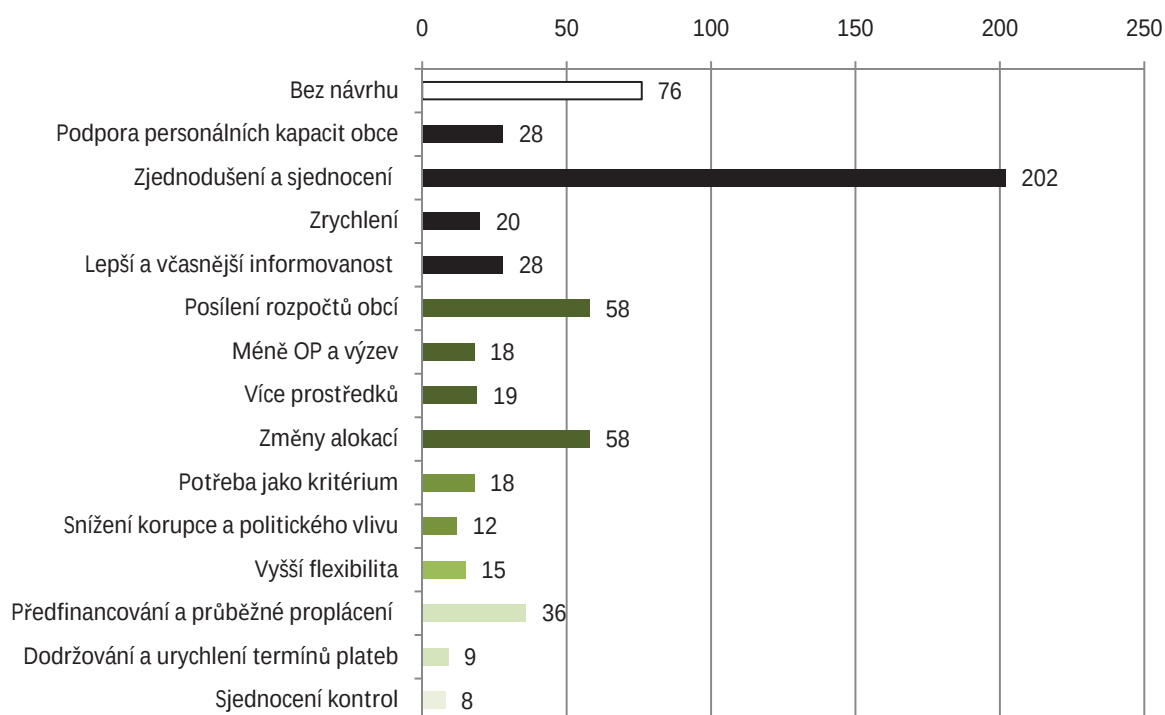
- Jsme malá obec bez uvolněného starosty a dosáhnout na projekty z evropských dotací je pro nás jen utopií.
- Navrhují zrušit veškeré dotace na všech úrovních. Z hlediska ekonomického dochází akorát k selhávání trhu, dochází k demoralizaci apod. Dotace akorát berou peníze. Správa dotací je nesmírně drahá, dotace nemohou být nikdy spravedlivě rozděleny. Pokud by došlo k rozpuštění veškerých dotací do rozpočtů samosprávných celků, byly by tyto peníze podstatně lépe využity.
- Vzhledem k tomu, že jsme malá obec, mělo by dojít k zjednodušení celé agendy, včetně financování. Dotace zejména z PRV by měly směřovat přímo do obecních rozpočtů, ne zemědělcům.
- Při diskusi s německými partnery vyplynulo, že jejich schvalovací proces je administrativně jednodušší a rychlejší, tedy porovnat oba systémy, typy formulářů a dotačních požadavků, zjistit rozdíly a vyvodit důsledky pro zrychlení, usnadnění a zkvalitnění celého procesu čerpání evropských dotací.
- Současný stav počtu OP z evropských dotací je nesmyslně vysoký a programy kterých by bylo možno využít pro rozvoj obce (např. PRV a OPŽP) jsou již vyčerpány. Náš návrh je, aby byl pro další období byl redukován tento nesmyslně vysoký počet OP.
- Utrácet méně za tzv. měkké projekty (semináře, školení, kurzy...). Výrazně přidat tzv. tvrdým projektům, protože jsem přesvědčen o tom, že kvalitní infrastruktura vytvoří pro občany podmínky pro další rozvoj a uplatnění. Tzv. měkké projekty jsou nezřídka jen o mlácení prázdné slámy" za nadprůměrné honoráře pro lektory a realizátory, samozřejmě z dotací. To jsou také peníze, které chybí v obcích naší velikosti.
- Zrušit nutnost předfinancovat projekty, omezit eurohujerskou propagandu dotací (směšné pomníčky u každého opraveného propustku...) ...Plně chápu, proč mají mít možnost financování přes dotace neziskové organizace. U samosprávných obcí je mi tento přístup ovšem záhadou...
- Měli bychom znát, kde konkrétně žádat o dotaci a ne abychom žádosti museli prostřednictvím pochybných firem, které za zpracování vyberou desítky tisíc a není záruka získání dotace. Například v naší žádosti na opravu místních komunikací ze SZIF činily náklady na projekt 150 tisíc Kč, za zpracování žádosti jsme zaplatili 30 tisíc Kč. Výsledek byl, že dotace nebyla přiznána pro nedostatek finančních prostředků.
- Pokud je projekt dostatečně připraven, že dojde ke schválení a přiznání dotace, nekomplikovat vyúčtování. Obce musí předfinancovat, to většinou znamená vzít si úvěr a ten je určen jen na konkrétní akci, platí z něj úroky a samozřejmě chce peníze co nejdříve splatit. Posouváním termínů vyúčtování, je obec dlouho v úvěru, po vyúčtování sotva dodrží termín šedesát dnů k poukázání peněz, musí se prodlužovat úvěr apod. Po této zkušenosti zastupitelé váhají souhlasit s nějakým dalším projektem z evropských dotací. S každým vyúčtováním jsou jiné požadavky, možná by pomohla jasná a stručná metodika.
- Z pohledu malé obce je příprava projektu velmi náročná zejména z hlediska finančních nákladů a když projekt nevyjde, jsou to vyhozené peníze, přitom zejména malé obce mají díky nespravedlivému RUD sotva na udržení provozu. Hlavním smyslem MAS byla podpora nadregionálních projektů, nakonec jsou podporovány projekty, které v obcích řeší zanedbanou údržbu obecního majetku, což by měla každá obec zvládnout jako řádný hospodář z obecního rozpočtu.
- Připravit několik šablon podobně jako tomu bylo u čerpání prostředků pro školy (např. A výstavba bytů, B odpadová politika, C předškolní a školní zařízení atp., pak (percentuálně) poměrem podle počtu obyvatel stanovit, na jak vysokou částku by obec mohla dosáhnout, stanovit harmonogram čerpání, způsob dokladování.
- Nepochopitelnou záležitostí je odevzdávat vše v originálu a kopii. Přitom samotná žádost se podává elektronicky. Je to mrhání penězi našich daňových poplatníků. Návrhem jak zefektivnit podávání žádosti je, nejprve vyplnit elektronickou žádost, poslat hodnotitelům a na základě posouzení by postoupila žádost do dalšího kola a hodnotitelé by požadovali další podklady a doklady.
- Pokud obec dotaci dostane, měl by se průběh dotace řídit podmínkami platnými v době přidělení a ne podmínkami schvalovanými po době přidělení. Smlouva s pravidly by měla přijít před samotnou akcí a také informace o přidělení dotace dříve než dva dny před pořádáním akce, kdy už logicky musí být vše zařízeno, takže se nedá přizpůsobit pravidlům dotace ani při nejlepší vůli...
- Zjednodušené a méně riskantní získávání dotace. Příliš velká rizika a možnosti pochybení a následné vrácení dotace i včetně penále. Hrozí nekontrolované zadlužení obce.

Schéma – Návrhy na změny ve využívání evropských prostředků během projektového cyklu

Výskyt návrhů u jednotlivých obcí (N=476)

Graf – Četnost uváděných návrhů na zlepšení při využívání evropských prostředků

Celkem 605 návrhů od celkového počtu respondentů (N=476)

ZÁVĚREČNÉ SHRNUTÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Předmětem šetření byly potřeby venkovských obcí a jejich zkušenosti s využíváním evropských fondů. Zkoumaný soubor zahrnující odpovědi z 1.128 obcí pokrývá celé území České republiky, z hlediska získaných odpovědí je jej možné považovat za reprezentativní.

Mezi hlavní problémy, které podle respondentů venkovské obce trápí, patří nedostatek pracovních příležitostí, nevyhovující čištění odpadních vod a související kanalizační síť a špatný stav pozemních komunikací. Naopak jako relativně bezproblémové je vnímáno základní školství a otázky související s územním rozvojem (církvní restituce, existence ghett, živelná suburbanizace apod.).

Venkovské obce usilují o řešení problémů mimo jiné i realizací projektů financovaných z evropských fondů. Většina obcí realizuje jeden nebo dva projekty. Pouze výjimečně obce realizují více než čtyři evropské projekty. Více než čtvrtina zastoupených obcí nerealizuje žádný projekt. Počet realizovaných projektů přitom příliš nesouvisí s velikostí rozpočtu (měřeném výší příjmů) ani s počtem zaměstnanců obce. Z hlediska zaměření projektu převládají řešení v oblasti životního prostředí a komunikací, tedy oblastí, kde obce zaznamenávají největší problémy. Venkovské obce nejčastěji čerpají dotace na realizované projekty z Programu rozvoje venkova, dále pak z Operačního programu Životní prostředí a regionálních operačních programů. Menší část projektů je realizována prostřednictvím Místních akčních skupin.

Zkušenosti venkova s využíváním evropských fondů jsou velmi ambivalentní, a to jak z hlediska informovanosti, přípravy projektů, řízení projektů, spolupráce se zainteresovanými aktéry či globálního souladu s obecním plánováním a výkonem samosprávy jako takové.

Četnost pozitivních zkušeností obcí s využíváním evropských fondů je nižší než četnost negativních zkušeností. Většina pozitivních zkušeností se přitom zaměřuje na možnost realizace konkrétního projektu a získání dodatečných zdrojů do rozpočtu obce.

Nejčastěji uváděným problémem při využívání evropských prostředků je pak nadměrná byrokracie a administrativní i personální náročnost. Obecně obce nejsou spokojeny již se samotným systémem vyhlašování výzev, který je z jejich pohledu často nepružný a z pohledu potřeb venkova nesmyslný. Výzvy často neumožňují obcím řešit akutní problémy, systém neumožňuje požádat o dotaci na řešení konkrétní problematiky, kterou venkov nejvíce pálí. Pokud obce s projektem neuspějí, jsou zpravidla frustrovány výší vynaložených nákladů, které jsou jednou provždy neefektivně vynaloženy, protože obec často nemá jiné zdroje, ze kterých by mohla projekt realizovat. Negativní zkušenost a neúspěch u některé z výzev také často vede k tomu, že obce již o další peníze nežádají.

I do budoucna jsou pro venkovské obce největší prioritou infrastrukturní projekty, a to jak v dopravní oblasti (správa obecních komunikací, úpravy veřejného prostranství a chodníků), tak v environmentální oblasti (infrastruktura odpadních vod a jejich čištění, zateplování veřejných budov a částečně též zásobování pitnou vodou). Preferovanou oblastí je také rozvoj obcí spočívající v nových plochách pro bydlení, rekonstrukci osvětlení a jiných sítí apod.

Vážená paní starostko, vážený pane starosto,

obracíme se na Vás se **žádostí o vyplnění dotazníku, jehož cílem je zmapovat potřeby obcí pro financování v příštích letech a zjistit Vaše zkušenosti s využíváním dotací z evropských fondů**. Jedná se o evropské dotace z Programu rozvoje venkova nebo z tematických, resp. regionálních operačních programů. Toto dotazníkové šetření je součástí projektu Analýza potřeb venkova, který zpracovává **Svaz měst a obcí ČR**. Tato analýza navazuje na Analýzu potřeb měst, kterou Svaz zpracovával na podzim minulého roku a jejíž výsledky jsou dostupné na <http://www.smocr.cz/cz/obce-a-evropa/co-trapi-obce-a-mesta-v-ceske-republice.aspx>.

Závěry z tohoto šetření Svaz využije při diskuzi o nastavení podmínek čerpání evropských fondů po roce 2013 na evropské úrovni a pro přípravu národních programových dokumentů (Programu rozvoje venkova nebo operačních programů). Cílem je státním úřadům poskytnout takové informace, které pomohou řešit aktuální potřeby a problémy obcí a venkova. Zjištěné informace využijeme také při formulaci požadavků na změnu stávajících pravidel a podmínek týkajících se dotačních řízení pro obce. Výstupy z dotazníku a analýza Vám budou zpětně poskytnuty.

Komu je dotazník určen (na koho se obracíme) a kdo ho má vyplňovat?

Dotazník je určen představitelům obcí a městysů - zajímají nás především názory starostek / starostů. Touto cestou bychom rádi shromáždili Vaše zkušenosti a názory na situaci ve Vaší obci, zjistili příklady dobré praxe i to, co z Vašeho pohledu naopak nefunguje ideálně.

Jak dotazník vyplnit?

Prosíme Vás, abyste dotazník vyplňovali **elektronickou formou přímo v počítači**. Zodpovězení většiny otázek vyžaduje pouze zaškrtnutí pole kliknutím myši do okénka (☐). U některých otázek je prostor pro Vaše vyjádření či rozvedení Vaší odpovědi v textovém poli (). Velice uvítáme, pokud odpovědi rozšíříte o své postřehy či názory. Prostor pro Vaše vyjádření najdete rovněž na úplném konci dotazníku. Vyplnění dotazníku trvá cca 45 minut.

Vyplněný dotazník prosím zašlete na e-mailovou adresu dotaznik@smocr.cz pokud možno do 15. května 2011.

Předem děkujeme za Vaši spolupráci a za čas, který věnujete vyplnění tohoto dotazníku.

S úctou,

Ing. Oldřich Vlasák

předseda Svazu měst a obcí ČR

Informace o Vaší obci

Název obce			
Umístění v kraji			
Jihočeský kraj	☐	Pardubický kraj	☐
Jihomoravský kraj	☐	Plzeňský kraj	☐
Karlovarský kraj	☐	Středočeský kraj	☐
Královéhradecký kraj	☐	Ústecký kraj	☐
Liberecký kraj	☐	Vysočina	☐
Moravskoslezský kraj	☐	Zlínský kraj	☐
Olomoucký kraj	☐		
Počet obyvatel			
Starosta		Uvolněný ☐	Neuvolněný ☐
Počet zaměstnanců obce (včetně uvolněných zastupitelů)			
Výše příjmů rozpočtu obce v roce 2010 (v tis Kč)			

Je Vaše obec členem:	Ano	Ne
Místní akční skupiny	☐	☐
	Uvedte jaké:	
regionálního sdružení obcí (svazek obcí, mikroregion atp.)	☐	☐
	Uvedte jakého:	
celostátního sdružení obcí (Svaz měst a obcí ČR, Spolek pro obnovu venkova atp.)	☐	☐
	Uvedte jakého:	

1. Jak byste ohodnotil/a následující oblasti života ve Vaší obci?

	Problémová	Do určité míry problémová	Bezproblémová	Nevím/Nemám názor
Stav pozemních komunikací	☐	☐	☐	☐
Údržba chodníků	☐	☐	☐	☐
Dopravní dostupnost do krajských nebo územních center (dostupnost krajského města, ORP atp. veřejnou dopravou)	☐	☐	☐	☐
Přetížení dopravních komunikací, zácpy v obci	☐	☐	☐	☐
Dostupnost parkovacích míst	☐	☐	☐	☐
Kvalita ovzduší	☐	☐	☐	☐
Hluk	☐	☐	☐	☐
Čistota obce	☐	☐	☐	☐
Nakládání s odpady	☐	☐	☐	☐
Výskyt černých skládek	☐	☐	☐	☐
Znečištění vod (povrchových a podzemních)	☐	☐	☐	☐
Kanalizace	☐	☐	☐	☐
Čištění odpadních vod	☐	☐	☐	☐
Ohrožení povodněmi	☐	☐	☐	☐
Úroveň znalostí obyvatel o hospodaření šetrném k životnímu prostředí	☐	☐	☐	☐

	Problémová	Do určité míry problémová	Bezproblémová	Nevím/Nemám názor
Rekreační (zelené) plochy	☐	☐	☐	☐
Ohrožení půdy v obci erozí nebo degradací	☐	☐	☐	☐
Vlastnické vztahy k půdě	☐	☐	☐	☐
Církevní restituce	☐	☐	☐	☐
Pracovní příležitosti (možnosti zaměstnání v obci)	☐	☐	☐	☐
Podmínky pro podnikání	☐	☐	☐	☐
Možnost nakupování	☐	☐	☐	☐
Dostupnost poštovních služeb	☐	☐	☐	☐
Dostupnost informačních a komunikačních technologií a sítí	☐	☐	☐	☐
Existence zemědělských nebo jiných upadajících ploch (brownfields)	☐	☐	☐	☐
Živelné rozrůstání obce	☐	☐	☐	☐
Existence ghett (segregace občanů)	☐	☐	☐	☐
Bezpečnost v obci	☐	☐	☐	☐
Bariérovost obce (dostupnost pro lidi s postižením)	☐	☐	☐	☐
Dostupnost kvalitní zdravotní péče	☐	☐	☐	☐
Dostupnost kvalitních sociálních služeb	☐	☐	☐	☐
Nabídka kvalitního bydlení	☐	☐	☐	☐
Kapacita mateřských škol	☐	☐	☐	☐
Dostupnost základní školy	☐	☐	☐	☐
Úroveň základního školství	☐	☐	☐	☐
Volnočasové aktivity pro děti a mládež (hřiště, kluby, atp.)	☐	☐	☐	☐
Možnosti sportovního vyžití	☐	☐	☐	☐
Možnosti kulturního vyžití, existence spolků a dodržování tradic	☐	☐	☐	☐
Stav venkovských budov a památek	☐	☐	☐	☐
Infrastruktura cestovního ruchu	☐	☐	☐	☐
Propagace obce	☐	☐	☐	☐
Jiná oblast (uveďte jaká...)	☐	☐	☐	☐

2. Na jaké oblasti by Vaše obec potřebovala soustředit evropské dotace?
(zaškrtněte maximálně 5 odpovědí)?

	5 priorit pro využití evropských fondů
Zkvalitnění zásobování pitnou vodou	☐
Infrastruktura odpadních vod (stokové sítě, retenční nádrže, odkanalizování)	☐
Čištění odpadních vod (čističky)	☐
Správa obecních komunikací (údržba a výstavba silnic)	☐
Úpravy veřejného prostranství a chodníků	☐
Veřejná doprava	☐
Parkování	☐
Veřejná čistota, třídění a likvidace odpadů	☐
Veřejné osvětlení	☐
Zateplování veřejných budov	☐
Využití obnovitelných zdrojů energie na venkově	☐
Správa veřejné zeleně, výsadba stromů	☐

	5 priorit pro využití evropských fondů
Revitalizace krajiny	☐
Ochrana proti povodním, zvyšování retence	☐
Regenerace vodních ploch a toků (rybníky, vodní nádrže, hráze)	☐
Zvýšení veřejného pořádku a bezpečnost (obecní policie, hasiči)	☐
Podpora podnikání na venkově	☐
Podpora místních firem a podniků zaměřených na kulturu a cestovní ruch (místní hudební skupiny, tradiční spolky, dobrovolní hasiči atp.)	☐
Infrastruktura pro cestovní ruch a marketing cestovního ruchu	☐
Propagace a zlepšování povědomí o obci	☐
Péče o památky	☐
Rozvoj kultury včetně povědomí o místních památkách a zvycích	☐
Rozvoj sportu	☐
Zkvalitnění bydlení	☐
Nové plochy pro bydlení	☐
Základní školství a mateřské školství	☐
Sociální oblast (dávky a služby)	☐
Zdravotnictví	☐
Zlepšení služeb obecní správy	☐
Využití informačních a komunikačních technologií	☐
Další oblast (prosím uveďte jaké:)	☐

3. Jaké projekty financované z evropských fondů jste v obci dosud realizovali nebo realizujete? Zaškrtněte prosím všechny možnosti.

Zaměřené na:	V minulosti	V současnosti
- životní prostředí (kanalizace, ČOV, vodovod, skládky, sběrné dvory apod.)	☐	☐
- obnovu a rozvoj venkovské zástavby a veřejného prostranství	☐	☐
- infrastrukturu v obci (komunikace, chodníky)	☐	☐
- inženýrské sítě	☐	☐
- informatiku (informační centra, internet, rozhlas apod.)	☐	☐
- cestovní ruch	☐	☐
- sociální oblast	☐	☐
- architekturu a kulturní dědictví	☐	☐
- volnočasové aktivity	☐	☐
- přeshraniční spolupráci	☐	☐
Jiné, prosím specifikujte:	☐	☐

Projekt nerealizujeme ☐

4. Podrobnější informace o hlavních projektech realizovaných v současnosti:

Projekt 1

Název projektu	
Stručný popis projektu	
Vaše role v projektu (realizátor, partner atp.)	
Předpokládaný celkový rozpočet (v tis. Kč)	
Do jakého programu projekt předkládáte? (Program rozvoje venkova, regionální operační program atp.)	
Počet úvazků vyčleněných na projekt Vaší obcí	
Termín zahájení realizace (i plánovaný v budoucnu)	

Termín ukončení realizace				
Stav připravenosti projektu (stavební povolení, územní rozhodnutí, výběrové řízení na dodavatele atp.)				
Projekt předkládáte	samostatně ☐	jako svazek obcí ☐	jako mikroregion ☐	jako MAS ☐

Projekt 2

Název projektu				
Stručný popis projektu				
Vaše role v projektu (realizátor, partner atp.)				
Předpokládaný celkový rozpočet (v tis. Kč)				
Do jakého programu projekt předkládáte? (Program rozvoje venkova, regionální operační program atp.)				
Počet úvazků vyčleněných na projekt Vaší obce				
Termín zahájení realizace (i plánovaný v budoucnu)				
Termín ukončení realizace				
Stav připravenosti projektu (stavební povolení, územní rozhodnutí, výběrové řízení na dodavatele atp.)				
Projekt předkládáte	samostatně ☐	jako svazek obcí ☐	jako mikroregion ☐	jako MAS ☐

Projekt 3

Název projektu				
Stručný popis projektu				
Vaše role v projektu (realizátor, partner atp.)				
Předpokládaný celkový rozpočet (v tis. Kč)				
Do jakého programu projekt předkládáte? (Program rozvoje venkova, regionální operační program atp.)				
c				
Termín zahájení realizace (i plánovaný v budoucnu)				
Termín ukončení realizace				
Stav připravenosti projektu (stavební povolení, územní rozhodnutí, výběrové řízení na dodavatele atp.)				
Projekt předkládáte	samostatně ☐	jako svazek obcí ☐	jako mikroregion ☐	jako MAS ☐

5. Jak byste ve Vaší obci při využívání evropských fondů zhodnotil/a ...

	Dobrá/é	Průměrná /é	Špatná/é	Nevím / nemám zkušenost
Informovanost o možnostech čerpání dotací na projekty obcí	☐	☐	☐	☐
Možnost výměny zkušeností a dobré praxe mezi obcemi	☐	☐	☐	☐
Zkušenost s naplňováním formálních náležitostí	☐	☐	☐	☐
Personální kapacity obce pro přípravu projektů	☐	☐	☐	☐
Personální kapacity obce pro řízení projektů	☐	☐	☐	☐
Využívání externí poradenské spolupráce	☐	☐	☐	☐
Možnost ovlivňovat realizované projekty na území obce	☐	☐	☐	☐

Možnosti meziobecní spolupráce	☐	☐	☐	☐
Spolupráci v Místní akční skupině	☐	☐	☐	☐
Spolupráci v rámci svazku obcí / mikroregionu	☐	☐	☐	☐
Spolupráci s ministerstvy jako řídicími orgány (Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo pro místní rozvoj atp.)	☐	☐	☐	☐
Spolupráce s regionálními radami (projekty předkládané do Regionálních operačních programů)	☐	☐	☐	☐
Spolupráce se Státním zemědělským a intervenčním fondem (projekty předkládané do Programu rozvoje venkova)	☐	☐	☐	☐
Možnosti strategického plánování rozvoje obce	☐	☐	☐	☐
Partnerství s podnikateli, neziskovými organizacemi a dalšími subjekty	☐	☐	☐	☐

- 6. Na jaké konkrétní problémy a překážky jste při využívání evropských fondů ve Vaší obci narazili? U problému / překážky uveďte také konkrétní program, o který se jednalo (Program rozvoje venkova, regionální operační program atp.).**

- 7. Máte naopak nějakou dobrou zkušenost s využíváním evropských dotací ve Vaší obci? Znovu prosím uveďte, o jaký program se jednalo.**

- 8. Máte nějaké konkrétní návrhy, které by zlepšily a zefektivnily využití evropských dotací Vaší obci?**

- 9. Jaké aktivity, informace či služby byste v souvislosti s rozvojem Vaší obce uvítali od Svazu měst a obcí České republiky?**

Následující prostor můžete využít k vyjádření svých poznámek, komentářů či postřehů.

**Velice děkujeme za Váš čas a ochotu vyplnit tento dotazník.
Vaše názory umožní Svazu měst a obcí ČR účinněji hájit potřeby místních samospráv
při diskuzi o efektivitě využívání evropských fondů
a při rozhodování o nastavení pravidel
budoucí politiky soudržnosti a budoucí zemědělské politiky.**

PŘÍLOHA 4 – VÝSTUPY Z DISKUZE PŘEDSTAVITELŮ OBCÍ

ÚVOD

Tato příloha představuje výstupy z diskuze skupiny představitelů obcí, která byla realizována v rámci Analýzy potřeb venkova. Jejím cílem bylo podrobněji rozebrat potřeby měst a jejich zkušenosti a preference při využívání evropských fondů.

Diskuze se zúčastnilo šest představitelů obcí, jedna zástupkyně města, jehož přidružené obce jsou součástí Místní akční skupiny, a tři zástupci kanceláře Svazu měst a obcí České republiky se zkušenostmi s programováním a implementací evropských fondů. Účastníci diskuze reprezentovali svazovou Komoru obcí, Regionální komisi a Komisi pro životní prostředí, zúčastnil se také předseda partnerské organizace Svazu Spolku pro obnovu venkova, který je zároveň starostou venkovské obce. Skupina byla sestavena tak, aby reprezentovala pluralitu názoru venkovských obcí z hlediska velikosti (kromě jednoho města se jednalo o obce ve velikosti do 2 tisíc obyvatel), jejich regionálního umístění, profesního a genderového zaměření i politické orientace. Seznam všech členů diskuzní skupiny je uveden v závěrečné části přílohy.

Diskuze se uskutečnila 25. listopadu 2011 a trvala 2 hodiny. Použita byla metoda ohniskové skupiny (focus group), jejímž cílem je prostřednictvím skupinové interakce lépe pochopit zkoumanou problematiku. Podstatné jsou přitom názory, zkušenosti a doporučení zúčastněných aktérů.¹

V úvodu byli účastníci seznámeni s cílem diskuze a organizací setkání. Bylo zdůvodněno, proč se setkání koná, že navazuje na vývoj debat k politice soudržnosti a dříve realizovanou Analýzu potřeb měst; následně byl představen celý projekt Analýzy potřeb venkova. Vlastní diskuze byla z hlediska obsahu rozdělena do čtyř bloků. První se věnoval potřebám venkovských obcí, tedy na co by evropské peníze mohly v budoucnu přispět. Diskuze se soustředila zejména na otázky stavu základní infrastruktury na venkově a institucionálních překážek rozvoje venkova. Druhý blok se soustředil na organizační a administrativní aspekty implementace evropských fondů z pohledu venkova (příprava, hodnocení a realizace projektu, informovanost, personální kapacity, míra byrokracie, zkušenosti s MAS, elektronizace správy, personální náročnost atp.). Třetí blok se věnoval finanční náročnosti potřeb obcí a optimálnímu objemu prostředků. Zaměřil se na to, zda jsou evropské fondy účelně vynakládány, zda by projekty bez evropských peněz byly vůbec realizovány, jaký podíl v rozpočtech obcí dotace tvoří, jaký je/měl by být způsob financování projektů, jak to je s jejich spolufinancováním atp. V poslední části se otázky soustředily na vizi rozvoje obce v horizontu do roku 2020 a jak moc je pro obce a venkov důležitá její image.

Všichni účastníci diskuze byli s přehledem témat seznámeni předem. Výstupy z diskuze byly účastníkům poskytnuty k připomínkám.

OBSAHOVÉ ASPEKTY VYUŽÍVÁNÍ EVROPSKÝCH PROSTŘEDKŮ

Jaké problémy obce v současné době trápí?

- Vylidňování venkova (mimo příměstských obcí, které naopak trápí problémy spojené se suburbanizací a rozrůstáním měst). Obce přitom nemají dostatečné nástroje pro řešení těchto problémů.
- Nedokončené pozemkové úpravy, chybějící cestní síť.

¹ Veselý, A., Nekola, M. (eds.), 2007, s. 179.

- Nedobudovaná infrastruktura – kanalizace, čističky, propojení obcí.
- Hygienická pravidla zvyšující požadavky na technické vybavení majetku obcí (např. vybavení kuchyní v jídelnách škol, bezbariérovost atp.).
- Omezovaná veřejná a integrovaná doprava.
- Zajištění dostupných a kvalitních škol
- Protipovodňová opatření, zadržování vody v krajině a půdě.

Problémy se obecně vážou na potřebu udržet na venkově obyvatele a zajistit jim dostupné a kvalitní veřejné služby.

Jaké jsou nejčastější typy projektů, které obce v současné době realizují?

- Nejčastěji jsou realizovány opatření v oblasti životního prostředí, které vyplývají ze závazků ČR vůči EU (čističky, kanalizace); taktéž nutné financovat i po roce 2013.
- Dotace pro financování rozvoje v území obce jsou důležité. Jejich nevýhodou však je fakt, že obce musejí realizovat projekty, které pro ni nejsou prioritní, nicméně je na ně vyhlášena dotační výzva.

Jaké hlavní problémy a potřeby budou obce řešit po roce 2013?

- Řešení venkovských „brownfields“ (např. staré sady, neobdělávaná zemědělská půda, bývalá JZD, objekty po zkrachovalých podnicích)
- Podpora místního podnikání a s tím spojená motivace pro obce aktivně participovat na podpoře zaměstnanosti (např. podpořit obce v tom, aby mohly zvýhodnit některé podnikatele, pokud se chtějí v obci usadit a podnikat, následně využít měkké projekty hrazené z ESF. Limitující jsou však v tomto ohledu pravidla hospodářské soutěže a zákon o zadávání veřejných zakázek).
- Zavádění nových technologií do zemědělství, které nejen slouží zemědělcům, ale také nezpůsobují škody na obecním majetku.
- Zajištění propojení vysokých škol a zemědělců a univerzit a obcí. *(Např. použití pyrosiřičitanu a jeho vypouštění do kanalizace místní bramborárnou ničí biofloru v dočišťovacím rybníčku obecní biočističky. I přes snahu obce věc řešit, neměla vysoká škola, na kterou se starosta obrátil, zájem.)*
- Ochrana půdního fondu (proti erozi, proti nedodržování osevních postupů, ve prospěch živočišné výroby a organických hnojiv atp.).
- Z hlediska zelené ekonomiky (např. investic do energetických úspor) obcím chybí systémová řešení (např. solární energie by měla být doplňkovým zdrojem energie). Nutnost zajistit větší propojení výstavby bioplynových stanic s potřebami obcí *(Ize např. využívat biohmotu obcí, tj. trávu apod., v bioplynových stanicích. Veřejný prospěch je dvojitý - jednak se obce zbaví bioodpadu a jednak se tím snižuje spotřeba účelově pěstované kukuřice, která, pokud je pěstována dlouhodobě na jednom poli, půdu ničí.)*

ORGANIZAČNÍ ASPEKTY IMPLEMENTACE A INSTITUCIONÁLNÍ USPOŘÁDÁNÍ

Jaké jsou zkušenosti obcí s využíváním evropských fondů?

- Evropské dotace jsou vnímány jako náročné na realizaci a vzhledem k obtížnosti přípravy také nejisté. Je nutné počítat s dlouhou dobou na přípravu (zejména u investičních projektů – např. nutnost zajistit stavební povolení pro žádost o dotaci je limitující) a s personálním a finančním zatížením obce při přípravě i realizaci projektů. Obce by také potřebovaly pomoci s vypracováním projektů – agentury jsou drahé. Cestou je spolupráce venkovských obcí při přípravě projektů *(v jednom případě se osvědčila společnost založená mikroregionem pro přípravu projektů)*.
- Rozdrobenost systému – velký počet programů – znamená vysokou specializaci každého z nich a striktní pravidla. Obce by však potřebovaly spíše široce nastavené programy a jednotná pravidla pro realizaci projektů.

- Omezující je nutnost vyřizovat podpisy smluv osobně v sídle příslušného úřadu, nevyužívá se zasílání dokumentů datovými schránkami s elektronickým podpisem.

Mají obce dostatečné informace o možnostech čerpání evropských fondů? Jaké jsou zkušenosti obcí s uplatňováním principu partnerství? Jaké mají obce zkušenosti se strategickým řízením rozvoje obce?

- Dle diskutujících je informovanost o dotacích v podstatě dobrá – kdo informace chce, získá je.
- Na místní úrovni chybí opravdová spolupráce nemotivovaná penězi – ať už zemědělců a obcí nebo s neziskovým sektorem. Spolupráci je třeba budovat, i např. prostřednictvím metody LEADER. Rizikem je však byrokratické svazování spolupráce.
- Strategické plány pro rozvoj území jsou důležité, avšak ztrácejí na významu v prostředí, kde jejich realizace závisí na dotacích (nerealizují se věci prioritní, ale ty, na které jsou dotace).
- Strategii obce je nutné navázat na strategie širšího území (např. svazku nebo MAS) a vyšších územních celků.
- Vyplácí se zapojení veřejnosti do plánů obcí, je to však časově náročné. Ne vše lze také realizovat dle přání veřejnosti.

Jak obce hodnotí spolupráci s řídicími orgány?

- Spolupráce s řídicími orgány a zprostředkujícími subjekty je výrazně ovlivněna lidmi, kteří v nich pracují.
- Negativně je vnímán politický podtext hodnocení projektů, ale také to, že dle pravidel není tak důležitá ekonomická hospodárnost projektů, ale detailní formální naplnění projektové dokumentace.

Jakou roli v rozvoji obcí hrají Místní akční skupiny (dále jako MAS)?

- Obě uskupení – jak místní akční skupiny, tak svazky obcí a mikroregiony – jsou pozitivní a řeší problémy území; nedá se posoudit, který subjekt má více výhod. V MAS může být výhodou zapojení zemědělců.
- MAS dělají v některých případech veřejnou prezentaci projektů a při hodnocení jsou zastoupeny další sektory (podnikatelský, občanský), což zvyšuje kvalitu hodnocení. Pro hodnocení projektů by se proto mohly začít využívat veřejné prezentace projektů.

Jak probíhá spolupráce s kraji / ORP / hlavním krajským městem?

- Spolupráce má různou kvalitu. Někde funguje, jinde s obtížemi (např. nejsou zohledněny potřeby obce v strategických dokumentech krajů).
- Lze si představit, že příměstské obce by byly součástí integrovaného plánu většího města v dosahu obce. Je to však víceméně o ochotě měst se starat o přilehlé obce.

FINANČNÍ ASPEKTY VYUŽÍVÁNÍ EVROPSKÝCH PROSTŘEDKŮ

Jak ovlivňují realizaci projektů priority programů? Je stávající objem prostředků dostatečný?

- Některé projekty by se bez evropských dotací nerealizovaly.
- Obce preferují snížení objemu prostředků na „měkké“ projekty a posílení objemu prostředků na „tvrdé“ investice.
- Zbytečná je nadměrná propagace projektů a náklady, které se „projí“.
- Problémem je maximální výše nákladů projektu vyhlášená ve výzvě nebo snížení spolufinancování projektu i přesto, že vysoutežená dodávka služby byla nižší, než bylo plánováno v rozpočtu projektu.

Jaký podíl rozpočtů projektu tvoří náklady na administraci? Jaký způsob financování projektů by obcím nejvíce vyhovoval? Za jakou úrokovou míru jsou obce schopny si prostředky půjčit? Jaká je optimální výše spolufinancování evropských projektů z vlastních zdrojů obcí? Jaký je dopad využívání evropských fondů na zadlužení obcí?

- Cca 4 % nákladů projektu jdou na vrub jeho administrace. Město s cca 5 tis. obyvateli má člověka na 1,5 úvazku. Zástupce z jedné obce si určuje strop pro výdaje za zpracování projektu.
- Pro obce by bylo výhodné mít jednu státní banku, která by zprostředkovávala půjčky na projekty financované z evropských dotací, aby byly úroky co nejnižší.
- V současném systému se vyplatí nevyužívat pouze jednu banku, ale bankovní domy střídát. Únosný je úrok ve výši 3 - 4 %.
- Z hlediska profinancování nákladů projektu je nejvýhodnější systém limitek a průběžné financování.
- Velmi náročné je pro obce nedodržování lhůt ze strany řídicích a zprostředkujících orgánů
- Účelnost a nezbytnost projektu pro obec by měla být hodnocena a spojena s výší spolufinancování. Tj. spolufinancování by mělo být odstupňováno podle potřeby projektu pro obec. Náročné projekty (např. v oblasti životního prostředí) musí mít vyšší míru spolufinancování.
- Spolufinancování evropských projektů by nemělo mít dopad na hodnocení zadlužení obcí (dopad na dluhovou službu).

VIŠE ROZVOJE OBCE A BUDOUCNOST VYUŽÍVÁNÍ EVROPSKÝCH PROSTŘEDKŮ

Co by měly pomoci evropské dotace obcím pomoci dosáhnout?

- Cílem je udržet obyvatele na venkově, i prostřednictvím služeb nabízených obcí (obchod, lékař, nabídka restauračních zařízení atp.)
- Klíčové je vyřešení infrastruktury.

Jak důležitá je pro obce její image?

- Dotace mohou ovlivnit renomé obce, mají však sloužit k vyrovnání rozdílů mezi regiony / obcemi.
- Image obce je důležitá, i kvůli turismu; vliv má také kontinuita rozhodování v obci.

ZÁVĚREČNÉ SHRNUTÍ DISKUZE

Diskuze odborníků byla věnována mapování potřeb venkovských obcí a jejich zkušenostem a preferencím při využívání evropských fondů.

Debata potvrdila, že stejně jako pro města je pro venkov prioritou dobudovat základní infrastrukturu (mezi diskutované priority patřila infrastruktura životního prostředí, venkovská „brownfields“ a dopravní dostupnost). Některé projekty by se bez evropských dotací nerealizovaly. Obce by uvítaly snížení poměru peněz na „měkké“ projekty ve prospěch investic do „tvrdé“ infrastruktury.

Ukázalo se také, že venkovské obce více trpí nesystémovým přístupem státu k potřebám venkova. Mnohé problémy obcí by byly vyřešeny, kdyby se vyřešily pozemkové úpravy nebo se zajistila prostupnost krajiny cestami. Vnitřní normy státu (např. hygienické pro veřejná zařízení – školy, jídelny atp.) fungování obcí prodražují.

Jako velmi důležité se jeví užší propojení činnosti zemědělců a obcí. Jednostranné využívání půdy, neochota zemědělců uvědomovat si společenské dopady zemědělské činnosti nebo špatně nastavená pravidla programů (např. u bioplynových stanic) zbytečně zatěžují občany žijící na venkově, zvyšují náklady na fungování obcí nebo mají v případě nepříznivých klimatických podmínek dopad na to, jak moc bude obec zasažena. Důležité je propojení zemědělců a vysokých škol / výzkumných ústavů, které by se do budoucna měly zabývat ekologickými

dopady zemědělské produkce z pohledu veřejné správy. Pro budoucí programy je významné motivovat vysoké školy ke spolupráci nejen s podnikatelským sektorem, ale také s obcemi.

Projekty, které obce realizují, se víceméně točí kolem potřeby zajistit dostupné služby občanům na venkově, udržet je v obcích a zabránit odlivu obyvatel. To se netýká obcí u měst, které naopak trpí suburbanizací a nekoordinovanou výstavbou. Ta zatěžuje životní prostředí, zvyšuje energetickou spotřebu a činí veřejné služby hůře dostupnými. Tyto obce by potřebovaly specificky cílenou podporu a nebránily by se zahrnutí do integrovaných plánů rozvoje řízených většími městy.

Z hlediska života na venkově je zásadní dostupnost pracovních příležitostí. Z diskuze vyplynulo, že by obce uvítaly, aby z veřejných peněz, se kterými disponují, mohly více podpořit místní podnikání (např. prostřednictvím tzv. sociálně citlivého zadávání veřejných zakázek podporujícího místní firmy). Je však nutné najít způsoby, jak nenarušit veřejnou soutěž.

Evropské fondy, přestože jsou pro obce často složité, jsou podstatným zdrojem prostředků na investice v území. Sdružení sil obcí v mikroregionech, svazcích a místních akčních skupinách je pozitivní, přináší větší přidanou hodnotu za méně peněz a šetří prostředky na přípravu projektů. Nevýhodou evropských dotací však je, že v podstatě brání strategickým řešením potřeb, protože obce financují nejprve to, na co jsou vyhlášeny dotační výzvy, bez ohledu na priority strategických plánů. Strategické řízení rozvoje obce ale účastníci vnímají jako důležité. Účelné by bylo větší propojení strategií jednotlivých obcí a větších územních celků, resp. krajů. Návaznost však musí být i seshora dolů, tj. ve strategiích vyšších územně správních celků je nutné zohledňovat potřeby jednotlivých obcí.

Dle účastníků ohniskové skupiny by evropské dotace měly zohledňovat potřebnost projektu pro rozvoj obce. Tam, kde se realizují projekty základní infrastruktury a kde jsou projekty finančně velmi náročné, by míra spolufinancování měla být vyšší, u projektů „zbytných“ by naopak mohla být míra spolufinancování vyšší. Pravidla čerpání taktéž vyvolávají řadu otázek – pro starosty je nepochopitelný přístup, kdy ekonomická hospodárnost projektů není tolik důležitá jako detailní naplnění pravidel projektové dokumentace. Taktéž pravidla propagace, která projekt prodražují, považují venkovské obce za nadbytečná.

U administrace projektů je stále velká poptávka po zjednodušování systému. Informací je dostatek, je nutné umět je hledat. Zásadní je, kdo pracuje na úradech zprostředkujících a řídicích orgánů. Stále se málo využívá elektronická komunikace, je nutná osobní přítomnost při podpisech smluv. Nedodržování lhůt ze strany řídicích a zprostředkujících orgánů obcím ztěžují život. Poptávka je po zavedení motivačních systémů k větší spolupráci aktérů na venkově (zemědělců, neziskovém, podnikatelů a obcí) – dotační peníze sice spolupráci motivují, ta je však založena zcela pragmaticky na dotačních penězích. Maximální nebo minimální výše nákladů projektu ve výzvě některé projekty obcí ze soutěže předem eliminuje.

Odhadem 4 % nákladů projektu jdou na jeho administraci. Úvěrování kvůli předfinancování projektů účastníci nevnímali pozitivně – dle jejich názoru jde o zbytečné utrácení veřejných peněz, kterých se obcím nedostává. Nejpozitivnější z hlediska profinancování nákladů projektů obce vidí systém limitek a průběžného financování. Zadlužení kvůli spolufinancování evropských projektů by dle zúčastněných nemělo mít vliv na hodnocení dluhové služby obcí.

Svou budoucnost obce vidí zejména v udržení obyvatel na venkově a v dořešení základní infrastruktury. Ve srovnání s městy venkov mnohem méně chápe svou image a renomé jako podstatné pro svůj rozvoj. Pozitivní image místa je však důležitá z hlediska rozvoje turismu. Věhlas obce ovlivňuje i množství dotací, které obec získá. V tomto smyslu je negativní politický aspekt hodnocení projektů. Dotace by v dlouhodobém horizontu měly sloužit k překonávání strukturálních rozdílů mezi regiony a územími.

SLOŽENÍ DISKUZNÍ SKUPINY

Tabulka – Přehled účastníků diskusní skupiny

Jméno	Funkce	Role ve Svazu
Josef Bezdíček	starosta obce Čermná nad Orlicí	místopředseda Svazu, předseda Komory obcí
Ing. Pavel Kašpárek	starosta obce Úsilné	člen Komory obcí
Mgr. Eduard Kavala	starosta obce Běloutín, předseda Spolku pro obnovu venkova	partner
Antonín Lízner	starosta obce Příšovice	člen předsednictva Svazu, místopředseda Komory obcí
Mgr. Jan Soulek	starosta obce Bezručice	člen Regionální komise
Ivan Truksa	starosta obce Jenišov	člen Komise pro životní prostředí
Mgr. Jana Vildumetzová	starostka města Horní Slavkov	členka Předsednictva Svazu

Moderátorka

Mgr. Eva Srnová	referentka oddělení vnějších vztahů Svaz měst a obcí ČR
-----------------	--

Zapisovatelka

Mgr. Gabriela Hůlková	referentka oddělení vnějších vztahů Svaz měst a obcí ČR
-----------------------	--

Pozorovatel

Ing. Ondřej Mátl, MPA, MSc.	odborný garant Analýzy potřeb venkova
-----------------------------	---------------------------------------

PŘÍLOHA 5 – PŘÍPADOVÉ STUDIE

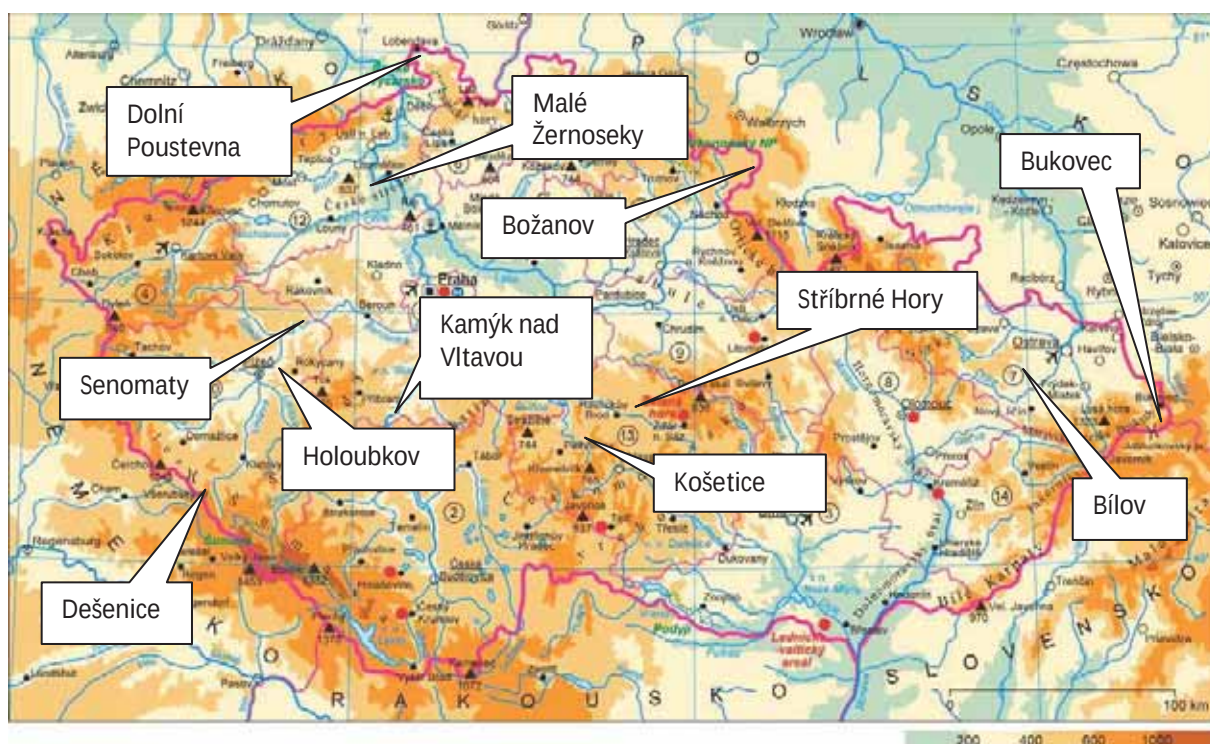
V rámci analýzy potřeb venkova byly realizovány případové studie¹. Tyto případové studie jsou příspěvkem k analyzovanému tématu, protože uvádí do praktických souvislostí potřeby venkova a ilustrují jejich podstatu.

Případové studie přináší základní informace o obcích, popisují hlavní problémy a výzvy v obci, přibližují realizované projekty a zkušenosti s využitím evropských fondů a představují další plánované aktivity a rozvojové vize do budoucna.

Případové studie byly zpracovány na základě polostrukturovaných rozhovorů s představiteli vybraných obcí a realizovaných pozorování v rámci návštěv v jednotlivých obcích. Dalším zdrojem informací byly výroční zprávy, vydané informační materiály, webové stránky obcí, vyplněné dotazníky, statistické ročenky a strategické dokumenty obcí.

Výběr se řídil snahou zohlednit různé velikostní kategorie obcí, jejich geografickou rozmanitost a postavení v systému veřejné správy. Podmínkou byla také realizace projektu financovaného z evropských fondů. Vybrané obce a jejich umístění je uvedeno na následujícím grafu.

Graf – Navštívené obce a jejich umístění

¹ Podle Concorana et al. (2004) výzkum případové studie vychází ze zájmu o dílčí případy, soustřeďuje se na jednotlivé aktéry, záležitosti atd. za účelem jejich pochopení s cílem ilustrovat, co funguje a co nefunguje.

CHARAKTERISTIKA A SROVNÁNÍ OBCÍ²

Případové studie pokrývají obce s různým statutem; nejčastější kategorií jsou logicky obce, současně byly zahrnuty i městyse a dokonce i město (Dolní Poustevna) s 2 tisíci obyvatel, které má však venkovský charakter. Zahrnuty byly jak obce v blízkosti větších měst (Holoubkov, Bílov), tak obce na periferii (Dešenice, Božanov).

Případové studie zahrnují obce různých velikostních kategorií; nejmenší zastoupená obec (Stříbrné Hory) má 250 obyvatel, největší obec (Dolní Poustevna) má 2 tisíce obyvatel. Z hlediska rozlohy má nejmenší zastoupená obec (Malé Žernoseky) 3,31 km², nejrozsáhlejší (Dešenice) pak 31,39 km². Nejvýše položenou obcí jsou Košetice ve výšce 520 metrů nad mořem, nejnižší položenou pak Malé Žernoseky ve výšce 159 metrů nad mořem.

Obce zahrnuté do případových studií se také odlišují podnikatelskou aktivitou ekonomických subjektů a rozsahem nabízených veřejných služeb v oblasti školství, sociálních věcí, zdravotnictví, sportu a kultury.

Tabulka – Srovnání charakteristik navštívených obcí (1. část)

Název obce:	Bílov	Božanov	Bukovec	Dešenice	Dolní Poustevna	Holoubkov
Znak:						
Status:	obec	obec	obec	městys	město	obec
Kraj:	Moravsko-slezský	Králové-hradecký	Moravsko-slezský	Plzeňský	Ústecký	Plzeňský
Okres:	Nový Jičín	Náchod	Frydek-Místek	Klatovy	Děčín	Rokycany
Obec s rozšířenou působností	Bílovec	Broumov	Jablunkov	Klatovy	Rumburk	Rokycany
Pověřená obec	Bílovec	Broumov	Jablunkov	Nýrsko	Šluknov	Rokycany
Katastrální výměra:	10,39 km ²	19,2 km ²	17,06 km ²	31,39 km ²	11,07 km ²	4,21 km ²
Části obce:	1	2	1	9	5	1
Nadmořská výška:	347 m	405 m	455 m	505 m	298 m	432 m
Počet obyvatel:	581	372	1 386	669	2000	1449
- ve věku 0-14 let	91	66	248	100	353	204
- ve věku 65 a více let	83	34	163	105	192	233
Míra nezaměstnanosti:	18,6 %	14,8 %	7,6 %	9,2 %	11,7 %	5,5 %
Počet podnikatelských subjektů	105	70	173	135	543	360
Školská zařízení:	2	1	4	2	3	2
Sociální zařízení:	0	0	0	0	3	1
Zdravotnická zařízení:	0	0	0	0	4	9
Sportovní zařízení	4	2	3	4	6	5
Kulturní zařízení:	1	2	2	6	4	1

² Zdrojem dat byla Městská a obecní statistika http://www.czso.cz/lexikon/mos_vdb.nsf/, v případě míry nezaměstnanosti pak <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/uzem/>.

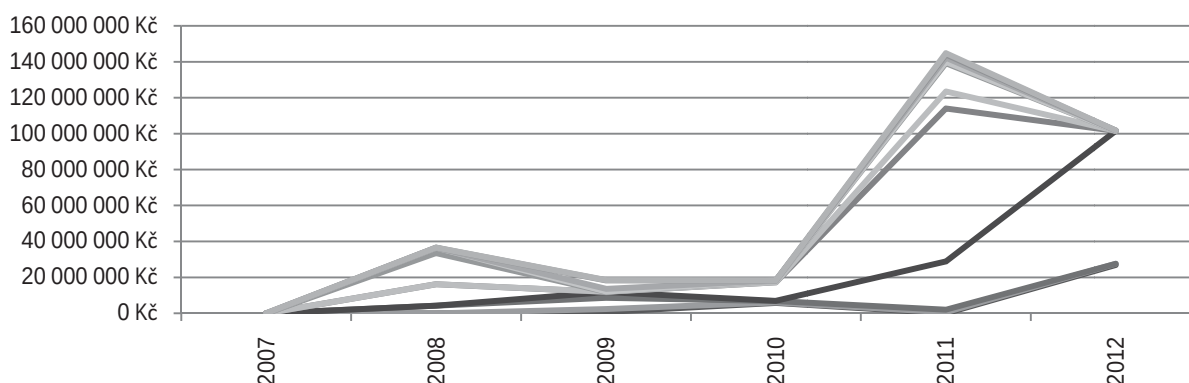
Tabulka – Srovnání charakteristik navštívených obcí (2. část)

Název obce:	Kamýk nad Vltavou	Košetice	Malé Žernoseky	Senomaty	Stříbrné Hory
Znak:					
Status:	obec	obec	obec	městys	obec
Kraj:	Středočeský	Vysočina	Ústecký	Středočeský	Vysočina
Okres:	Příbram	Pelhřimov	Litoměřice	Rakovník	Havlíčkův Brod
Obec s rozšířenou působností	Příbram	Pelhřimov	Lovosice	Rakovník	Havlíčkův Brod
Pověřená obec	Příbram	Pelhřimov	Lovosice	Rakovník	Přibyslav
Katastrální výměra:	11,84 km ²	12,92 km ²	3,31 km ²	14,1 km ²	3,73 km ²
Části obce:	2	2	1	3	1
Nadmořská výška:	274 m	520 m	159 m	336 m	473 m
Počet obyvatel:	909	743	687	1065	250
- ve věku 0-14 let	150	120	119	159	45
- ve věku 65 a více let	130	102	111	144	39
Míra nezaměstnanosti:	12,3 %	7,1 %	11 %	11,7 %	12 %
Počet podnikatelských subjektů	246	137	154	202	28
Školská zařízení:	2	2	1	2	1
Sociální zařízení:	2	0	0	0	0
Zdravotnická zařízení:	4	5	1	1	0
Sportovní zařízení	7	3	1	4	1
Kulturní zařízení:	3	3	0	2	2

REALIZOVANÉ EVROPSKÉ PROJEKTY

Zajímavé je také srovnání realizovaných evropských projektů jednotlivých obcí zahrnutých do případových studií.³ Vedle obecních projektů byly do srovnání zahrnuty také projekty obecních zařízení (školská zařízení, technické služby apod.).

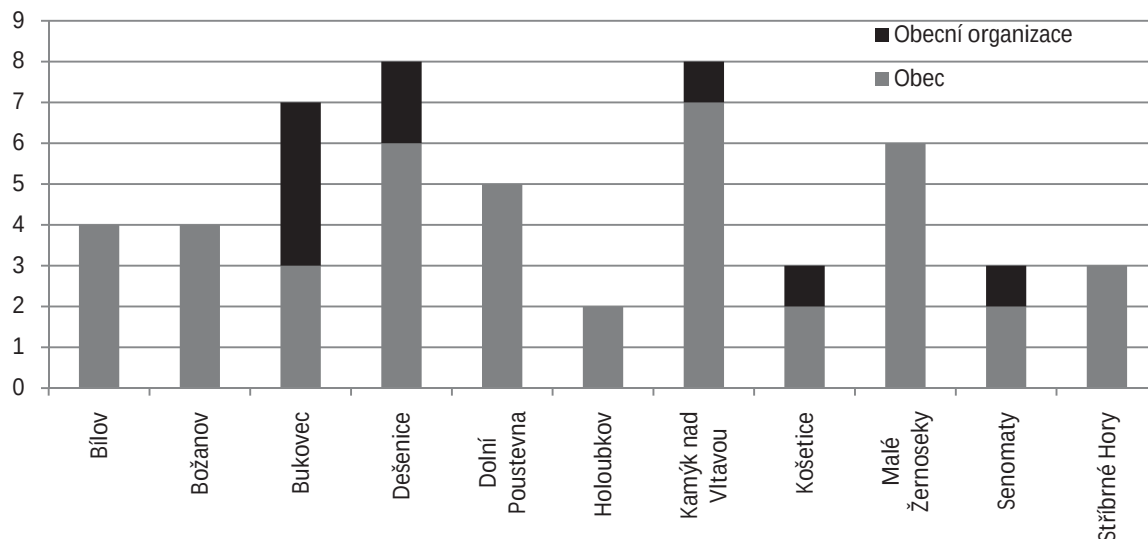
Graf – Časové dispozice projektů navštívených obcí dotovaných z evropských fondů

³ Zdrojem dat byl seznam příjemců dotací dostupná na <http://www.szif.cz/iri/portal/anonymous/spd> a <http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/2eec9b32-0674-48ba-a419-90fa51db8823/Seznamy-prijemcu>.

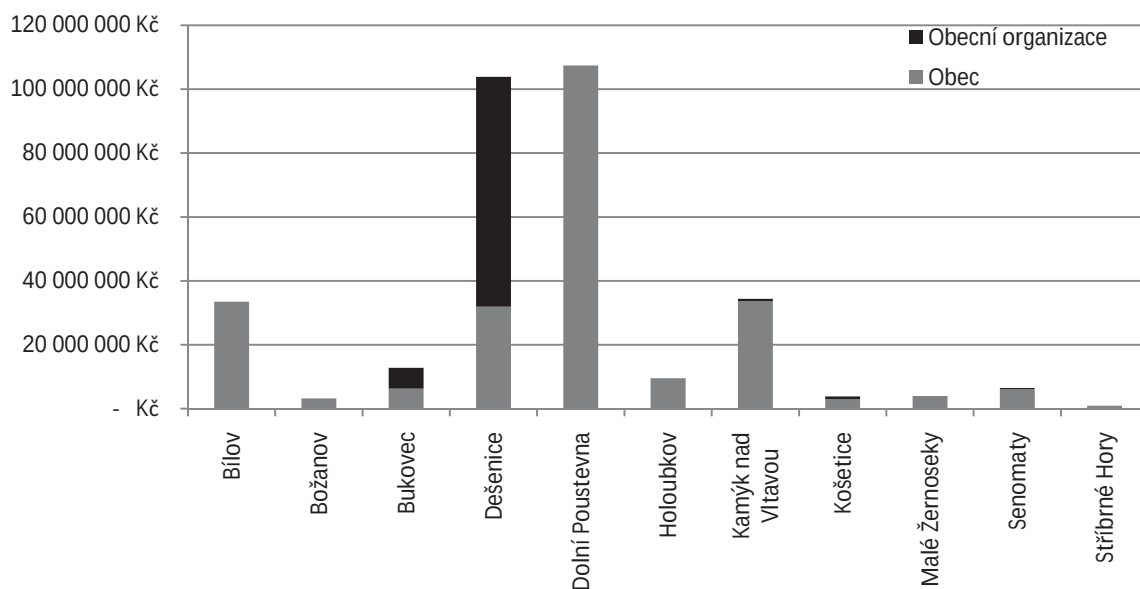
Jak je patrné z předchozího grafu, přestože současné programovací období začalo v roce 2007, navštívené obce začaly významněji čerpat až v roce 2008 a zejména pak v roce 2011. Aktivnější venkovské obce, jako Kamýk nad Vltavou nebo Dešenice, realizují i 7, resp. 8 projektů.

Graf – Počty projektů dotovaných z evropských fondů

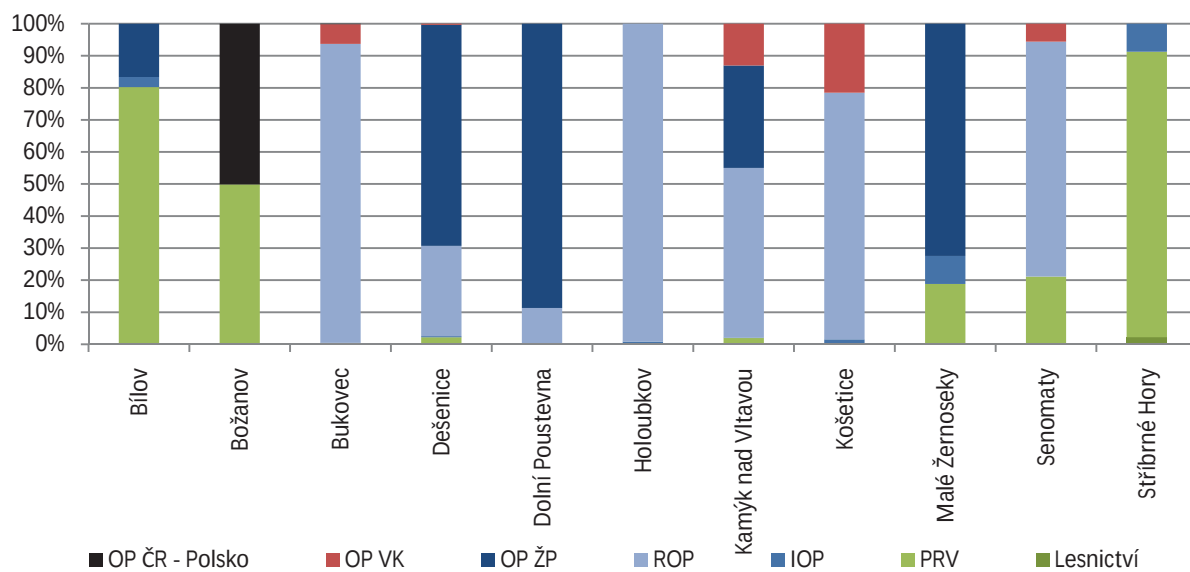
Významně se liší i výše získaných zdrojů. V případě realizace větších investičních projektů obce (Dešenice, Dolní Poustevna) během tohoto programovacího období získaly i více než 100 milionů Kč.

Graf – Výše dotace z EU na realizované projekty

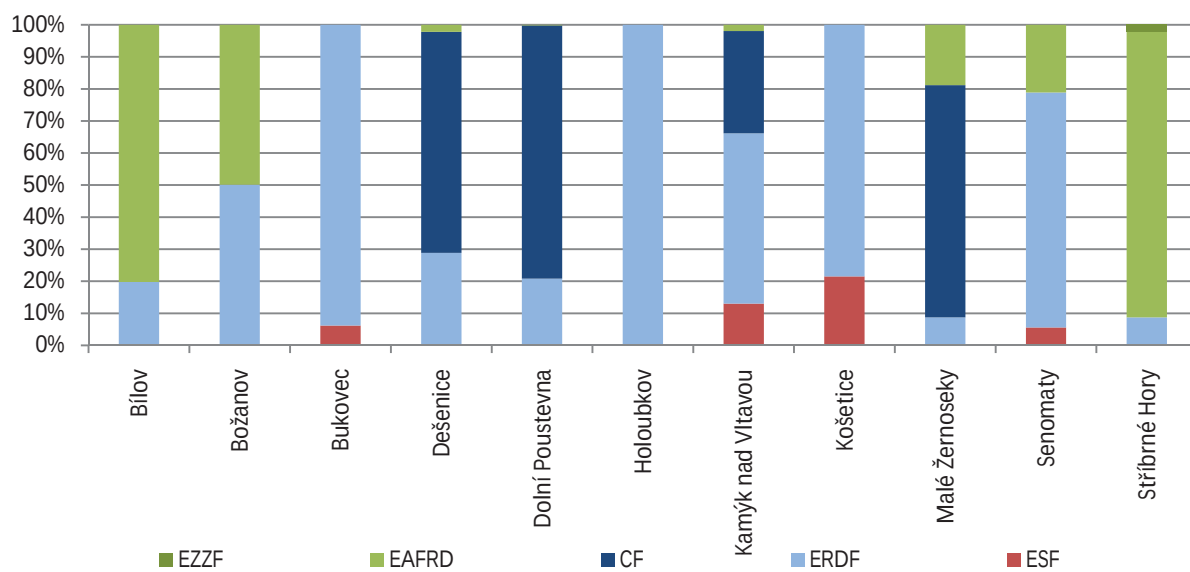

Jak je vidět na následujících grafech, liší se i využívané programy. Zatímco některé z obcí (Bílov, Božanov, Stříbrné Hory) jsou aktivnější v čerpání zdrojů ze společné zemědělské politiky prostřednictvím Programu rozvoje venkova, jiné se více spoléhají na strukturální fondy.

Graf – Využívané operační programy a zdroje alokací na realizované projekty

Graf – Využívané fondy a zdroje alokací na realizované projekty

ZÁKLADNÍ INFORMACE

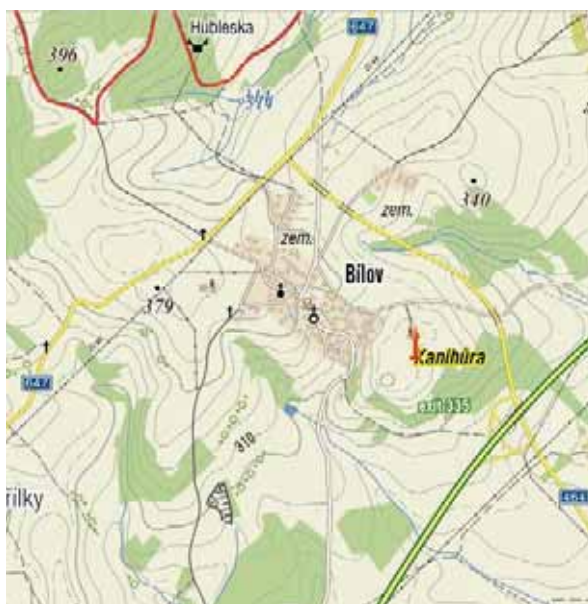
Obec Bílov leží v okrese Nový Jičín v Moravskoslezském kraji nedaleko města Bílovec a 32 km od statutárního města Ostravy. Leží v nadmořské výšce 347 m.n.m. a patří do území přírodní rezervace Oderské vrchy.

První písemná zmínka o obci je ze 14. století. V současnosti žije v obci 586 obyvatel, z nichž ekonomicky aktivních je 198. Pro další rok prognózy předvídají růst počtu obyvatel (700 až 750 v letech 2015 až 2025) díky výstavbě dálnice, jež zkrátí dojezd do Ostravy na 15 minut. Rozloha obce činí 1039 m².

Obec má celkem 7 zastupitelů (4 muže a 3 ženy), starosta a místostarosta je uvolněný. Z hlediska výkonu státní správy spadá Bílov pod obecní úřad obce s rozšířenou působností Bílovec. Obec je členem svazku obcí Region Poodří a Místní akční skupiny se stejným názvem.

V roce 2010 tvořily příjmy obce 17 249 mil. Kč. Zhruba 2 - 3 mil. Kč obci ročně zbývá na realizaci investičních aktivit a na rozvoj. V majetku obce je vlastní les o rozloze 128 hektarů, ve kterém obec nahodile těží. Příjmy z těžby dřeva jsou součástí rozpočtu obce. Dalším majetkem obce je 29 bytů, které obec pronajímá. Většinu bytů obec získala v rámci restitucí. Obec má také školu, školku, kulturní dům a provozuje dům s pečovatelskou službou, kde je k dispozici 8 bytů. Pozemkové úpravy má Bílov dokončeny.

Významnými turistickými atrakcemi na území obce jsou kostel sv. Vavřince, morový sloup z roku 1549, tři Boží muka a nově vybudovaná rozhledna. Z hlediska turismu jsou v obci možnosti sportovního vyžití (lyžování, cykloturistika, tenis), sportovního rybolovu a pěší turistiky. V obci působí fotbalový klub, klub motorkářů, myslivecké sdružení a spolek rybářů.

HLAVNÍ PROBLÉMY A VÝZVY V OBCI

Za největší problém obec považuje nabídku pracovních příležitostí. V minulosti velká část ekonomicky aktivních obyvatel jezdila za prací do Ostravy. Po útlumu hutní výroby však lidé dojíždějí spíše do okolních měst Studénky a Bílovce. Hlavním zaměstnavatelem v obci je firma Pemi-trade s.r.o. zaměřující se na potravinářství, další drobní zaměstnavatelé jsou zemědělský podnik, farma na chov prasat a soukromý zemědělec. V obci se nabízí celkem 36 pracovních příležitostí, 6 osob zaměstnává přímo Bílov.

Dlouhodobým problémem byl stav základní infrastruktury - pozemních komunikací a kanalizace, tento se však vyřešil vybudováním splaškové kanalizace a ČOV v roce 2011 a následnou opravou místních komunikací. Vzhledem k růstu počtu obyvatel se zvyšuje poptávka po bydlení - vzrostl zájem o stavební parcely a obec uvažuje o uzpůsobení některých pozemků pro výstavbu.

Problémové oblasti

- Pracovní příležitosti

Do určité míry problémové oblasti

- Stav pozemních komunikací
- Kanalizace
- Ohrožení půdy v obci erozí nebo degradací
- Podmínky pro podnikání
- Bezpečnost v obci
- Dostupnost zdravotní péče
- Dostupnost sociální péče
- Nabídka kvalitního bydlení

ZKUŠENOSTI S EVROPSKÝMI FONDY

Obec Bílov využívá na řešení svých problémů evropské fondy. V září 2010 začala realizovat projekt vybudování splaškové kanalizace včetně čističky odpadních vod dimenzované pro 750 obyvatel, který navazuje na vybudování čističky odpadních vod. Dotaci obec získala prostřednictvím Státního zemědělského a intervenčního fondu (SZIF) z Programu rozvoje venkova⁴. Rozpočet projektu je vyčíslen na 40 mil. Kč bez DPH, dosud bylo proplaceno 10,5 mil. Kč bez DPH.

Původní záměr bývalého zastupitelstva počítal pouze s úpravou původní dešťové kanalizace a jejím přestavěním na splaškovou. Toto řešení bylo příliš náročné a možnost získání dotace na jednotnou kanalizaci byla příliš malá, takže se obec nakonec rozhodla vybudovat separátní splaškovou kanalizaci, přičemž stávající kanalizační řád bude využíván jako dešťová kanalizace. Hlavní výzvou, kterou bylo potřeba při výstavbě čističky vyřešit, byla nutnost vyrovnat se se dvěma spády – Bílov leží v kopci, takže musela být vybudována přečerpávací stanice.

⁴ Program rozvoje venkova spravuje Ministerstvo zemědělství a je financován z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova.

Na přípravu projektu kanalizace si obec najala firmu, se kterou měla, při zpětném hodnocení projektu, dobré zkušenosti. Firma pro obec hledala i možnosti lepší bonifikace projektu. Například bylo možné získat více bodů předložením projektu na SZIF elektronicky prostřednictvím portálu farmáře. Administrace spojená s tímto úkonem nebyla velká, portál se podařilo vyřídit do tří dnů, a obec tak získala osm bodů navíc. Body se daly také získat tím, že obec už v záměru deklarovala, že zajistí napojení více než 75 % obyvatel na novou kanalizaci. Bílov se k tomuto ukazateli zavázal a získal tím 23 bodů. Aby jej naplnil, počítá s tím, že občanům maximálně napojení usnadní - pro obyvatele vyřizuje Žádost o územní souhlas na stavebním úřadě, koupí materiál potřebný pro napojení a občany připojí. Poplatky za užívání kanalizace bude obec počítat paušálně.

Bílov původně preferoval předložit svůj projekt do Operačního programu Životní prostředí (OP ŽP) prostřednictvím Státního fondu životního prostředí, a kvůli tomu čekal na vyhlášení výzvy k předkládání žádostí více než rok. Možnost čerpat z OP ŽP byla obci původně ústně přislíbena pracovníky ministerstva, nakonec to však pravidla neumožnila. Hlavním důvodem byl fakt, že v OP ŽP nemohou čerpat obce, které mají více než 500 obyvatel a nejsou v chráněné krajinné oblasti. Bílov tak zbytečně ztratil rok času čekáním na výzvu, přestože měl vyřízeny všechny podklady i stavební povolení.

Při zpětném hodnocení neměla obec s realizací projektu větší problémy - dílčí obtíže se dařilo průběžně odstranit. Jako menší problém se jevil profinancování dotace ze Státního zemědělského a intervenčního fondu. Obec si proto preventivně nastavila už v zadávacím řízení půlroční splatnost faktur pro dodavatele. Pro předfinancování projektu obec využila překlenovací úvěr ve výši 31 milionů od Komerční banky, která nabídla nejlepší podmínky na trhu - výše úroků se pohybovala pod 2 %. Úvěr byl po obdržení dotace ihned v plné výši splacen.

Bílov také uvažoval o využití dotačních prostředků pro bytovou výstavbu v obci nebo pro víceúčelové sportovní zařízení (pro sport, bowling, pohostinství atp.), narazil však na spoustu omezení, kvůli nimž se nakonec rozhodl dotace nevyužít. Získal však dotaci kraje na opravu školky (náklady ve výši 1 mil. Kč, dotace činila 400 tis. Kč) a na zateplení bytových domů (300 tis.Kč). Ze SFŽP z programu Zelená úsporám se podařilo získat na zateplení bytového a rodinného domu 325 tis. Kč. Taktéž získal dotaci na vybudování Malé vodní nádrže Bílov, která má

sloužit ke zlepšení stavu přírody a krajiny, zadržování vody v krajině a optimalizaci vodního režimu. Tento projekt financoval Operační program Životní prostředí a celkový rozpočet projektu byl 6,5 mil. Kč. Program umožňoval průběžné financování projektu. Místo funguje jako rekreační místo ke koupání a pro extenzivní chov a lov ryb.

DALŠÍ PLÁNOVANÉ AKTIVITY, ROZVOJOVÉ VIZE DO BUDOUCNA

V obci se počítá s dokončením kanalizace a přípojek k napojení obyvatel. Další investice by se měly soustředit na opravy místních komunikací, úpravy okolí obce a zasítování pozemků pro rodinné domy. Realizovat se bude i bytová výstavba prostřednictvím developerské firmy, bez finanční účasti obce. Územní plán je připraven pro vybudování multifunkčního zařízení pro sport a kulturu. Půjde o investice v řádu cca 100 mil. Kč, proto by Bílov uvítal možnost využít dotace.

Obec má dokončeny pozemkové úpravy. V příštím období budou potřeba na realizaci společných zařízení, které řeší pozemkové úpravy, nemalé finanční prostředky. Obec počítá se zapojením SFŽP.

„Kvůli majetku, který obec vlastní, nejsme tolik závislí na dotacích. Proto jsme se rozhodli některé pro obec ne až tak výhodné dotační tituly nevyužít. Kanalizace však pro obec byla tak velkou akcí, kterou bez dotace realizovat nelze. Vyřízení dotace z Programu rozvoje venkova nebylo problematické, i když jsme museli dopředu myslet na oddělení dešťové a splaškové kanalizace. Nevýhodou je, že dotace sice umožňuje uvést komunikace tam, kde se kanalizace budovala, do původního stavu, fakticky to však znamená pouze „zalepení děr“. Nakonec budeme muset místní komunikace opravit. Dobrou příležitostí nabízí také dotační tituly ministerstva životního prostředí nebo ministerstva zemědělství na ochranu přírody a krajiny, z nichž jsme čerpali například na vodní nádrž. Díky tomu se rozšířily možnosti rybaření pro již fungující rybářský spolek.“

Starosta Zdeněk Fusík

Kontakt:

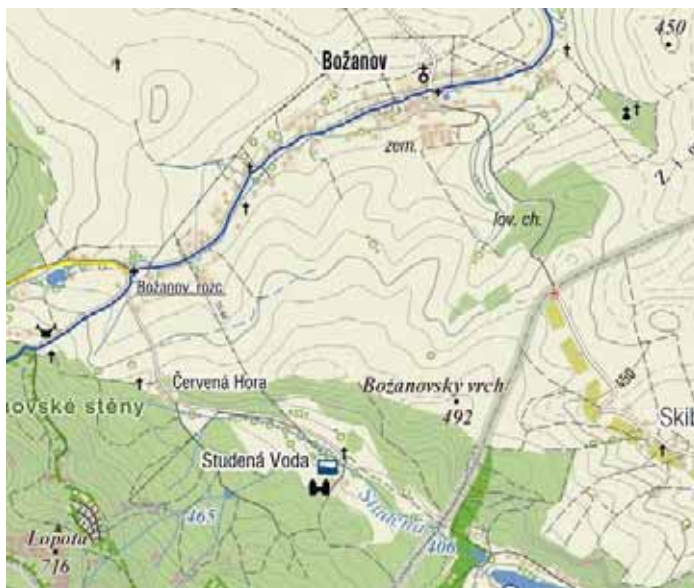
Obecní úřad Bílov, obec Bílov 5, 743 01 Bílov,
obec@bilov.cz, <http://www.bilov.cz>

ZÁKLADNÍ INFORMACE

Obec Božanov leží v okrese Náchod v Královéhradeckém kraji v Broumovské kotlině na hranicích s Polskem v nadmořské výšce 410 m.n.m. Je součástí chráněné krajinné oblasti Broumovsko a leží přímo pod národní přírodní rezervací Broumovské stěny. Obec má 359 obyvatel, od roku 2001 počet obyvatel v obci roste. Celková katastrální výměra obce činí 19,2 km².

První zmínky o obci pocházejí ze 13. století. Během druhé světové války byla obec součástí německé říše. Po válce byli němečtí obyvatelé žijící v Božanově odsunuti do Německa a obec byla znovu osídlena českými přistěhovalci.

Z hlediska státní správy obec spadá pod město Broumov, které je cca 10 km vzdálené. V obci působí devítičlenné zastupitelstvo (1 žena, 8 mužů), starosta je uvolněný. Božanov je členem Dobrovolného svazku obcí Broumovsko a místní akční skupiny (MAS) se stejným názvem.

V obci pracuje administrativní pracovnice a účetní v jedné osobě, údržbář a vedoucí prodejny potravin (2,5 úvazků). Během roku obec zaměstnává několik osob na veřejně prospěšné práce, jejichž mzdu hradí Úřad práce (v létě až 10 osob, v zimě cca 4). Obec podniká v lesním hospodářství (vlastní 60 ha lesa), vlastní obchod s potravinami a místní vodovod.

V roce 2011 obec vyměnila vodovodní řad a vybudovala kanalizaci v centru. Čištění odpadních vod je zajištěno žumpami nebo se používají nevyhovující septiky, resp. není zajištěno vůbec. Vesnice také provozuje tři skupinové čistírny pro tři domy, které byly vybudovány v letech 1998 - 2008, a o vybudování dalších uvažuje. Služby dostupné pro občany v obci zahrnují mateřskou školu, obchod s potravinami (vlastněný a provozovaný obcí), dvě pohostinství a Czechpoint. Základní škola je pro děti Božanova dostupná v Martínkovicích a Broumově. Od ledna 2012 provozuje Božanov poštovní služby PARTNER. Dopravně je obec propojena s Broumovem pravidelnou linkou autobusu, která v odpolední špičce jezdí zhruba jednou za hodinu, jinak jednou za dvě hodiny. Cesta trvá 15 min. Chybí zde však zdravotní zařízení - nejbližší lékař a nemocnice jsou v Broumově.

Z hlediska památek a turismu Božanovu dominuje kostel sv. Máří Magdaleny, dále se zde nachází kaple sv. Marie Lourdské. Ve vesnici se dochovalo mnoho domů (zemědělské usedlosti, rodinné domy a rekreační chalupy) s prvky německé architektury. Turisticky přitažlivé jsou také národní přírodní rezervace Broumovské stěny a chráněná krajinná oblast Broumovsko. Obcí prochází mezinárodní cyklotrasa č. 400, která spojuje Broumovské stěny na české straně se stolovými horami na polské straně. K rekreačním účelům a volnému času slouží vodní nádrž Pod Korunou a rekreační středisko Studená Voda (obojí je však v ne příliš vyhovujícím technickém stavu), víceúčelové a fotbalové hřiště a zrekonstruovaný sál obecního domu. Božanov pořádá řadu kulturních, sportovních a společenských akcí. Funguje zde Sbor dobrovolných hasičů, TJ Sokol, Myslivecké sdružení, Spolek přátel Božanova, Božanovské čarodějnice a B klub (zájmové aktivity organizované broumovským domem dětí a mládeže).

V roce 2011 činily příjmy obce 9,1 mil Kč, z toho více než 4 mil. tvořily dotace a zhruba stejnou částku tvořily příjmy daňové. Obec také měla více než 1,8 mil. Kč příjem díky hospodaření v obecním lese, investovala však do nákupu lesní techniky (cca 380 tis. Kč). Obecní vodovod prodělává - v roce 2011 byla ztráta vyčíslena zhruba na půl milionu korun a dluh na obnově vodovodního řadu se pohybuje ve výši 7 - 10 mil. Kč. Prodeju potravin obec v roce 2011 dotovala částkou cca 100 tis. Kč. Menší prostředky obec získává také pronájmem pozemků a ostatních nemovitých a movitých věcí. Pro rok 2012 obec počítá s investicemi ve výši 3,15 mil. Kč (výstavba dalších skupinových čistírek odpadních vod, nákup hasičského auta, splátka úvěru za nákup lesní techniky a výstavba víceúčelového sportoviště se zónou pro rodiče s dětmi - dotace přes MAS Broumovsko). Rozpočet obce je sestavován jako deficitní. Důvodem jsou investice, které obec realizovala zhruba od roku 2005 (výstavba domu pro mladé rodiny a domu s pečovatelskou službou pro seniory - 6 bytů, rekonstrukce obecního úřadu). Božanov splácí úvěr ve výši zhruba 5 mil. Kč; víceméně jde o splátky u akcí financovaných z dotací.

HLAVNÍ PROBLÉMY A VÝZVY V OBCI

Velkou výzvou, které obec čelí, je zajištění pracovních příležitostí a vytvoření podmínek pro podnikání - obec trpí nejvyšší nezaměstnaností na Broumovsku. Jako důvod se uvádí obtížná dostupnost obce do "vnitrozemí" České republiky, zahrnutí oblasti do CHKO, nízká kupní síla místních obyvatel a konkurence levnější pracovní síly z Polska. Celkem zde působí 67 podnikatelských subjektů, avšak velká část z nich pravděpodobně nejsou aktivními živnostníky⁵.

Problémové oblasti

- Stav pozemních komunikací
- Kanalizace
- Čištění odpadních vod
- Ohrožení půdy v obci erozí nebo degradací
- Církevní restituce
- Pracovní příležitosti (možnosti zaměstnání v obci)
- Podmínky pro podnikání
- Úroveň základního školství

⁵ Viz Program rozvoje obce Božanov 2012 - 2022, s. 11

V Božanově působí několik významnějších zemědělců (2 - 3), v místním lomu se těží pískovcový kámen.

Obec řeší také technickou infrastrukturu – nevyhovující je stav pozemních komunikací a vodohospodářské sítě. Nedostatek financí na údržbu silnic a chodníků je v podstatě nejzávažnějším problémem. Limitujícím faktorem pro rozšíření a rozvoj obce jsou současně nedořešené církevní restituce a neprovedené pozemkové úpravy.

Výzvou je turistický ruch. Počet turistů, kteří obec každoročně navštíví, roste. Místní raritou je provozování dvou kempů zaměřených na klientelu z Nizozemí. I přes vysokou nezaměstnanost však obec nemá dostatek ubytovacích kapacit pro turisty v letních měsících. Rozhodla se proto podporovat ty, kdo by chtěli vybudovat ubytování pro turisty ve svém domě, pomoci s administrací žádosti o dotace na vytvoření ubytovacích kapacit. K turistům obec přistupuje aktivně - vybuďovala dostatek parkovacích míst a instalovala informační a orientační tabule. V oblasti cestovního ruchu by se asi dalo nejspíš najít nejvíce příležitostí pro další ekonomický rozvoj.

ZKUŠENOSTI S EVROPSKÝMI FONDY

Božanov leží v turisticky přitažlivé oblasti, v okolí je cca 20 km turistických tras a stezek a obec plánuje budovat další. V podstatě největším investičním projektem, který obec realizovala v letech 2009 - 2010, bylo propojení broumovského výběžku a obce Božanov s polským rekreačním střediskem Radków - Zalew, který je v katastru příhraniční polské obce Zalew. Jednalo se o vybudování komunikace na obou stranách hranice a vytvoření odstavného parkoviště pro turisty z Česka, kteří polské středisko navštěvují; na polské straně bylo součástí projektu vybudování veřejného osvětlení. Druhotným cílem byla oprava místních komunikací vedoucích směrem do Polska. Projekt administrativně vedla obec Božanov. Dotaci jej podpořil Operační program Přeshraniční spolupráce Česká republika - Polsko 2007 - 2013. Z celkového rozpočtu 19 mil. Kč tvořila dotace 85 %, 5 % šlo ze státního rozpočtu a 10 % hradil Božanov ze svých zdrojů. Výdaje byly propláceny zpětně, takže obec si na financování musela vzít úvěr, aby byla schopna celý projekt nejprve uhradit. Přípravu projektu Božanov zadal agentuře Regional Development Agency Rychnov nad Kněžnou, která se již v minulosti zabývala přeshraniční spoluprací s Polskem v rámci Euroregionu Glacensis. Její přidanou hodnotou byla znalost místních poměrů a povědomí o polské samosprávě. Jako velmi problémové se pro obec ukázalo zajištění předfinancování projektu úvěrem. Jeden finanční ústav obci úvěr zamítl, po dlouhých jednáních nakonec obec získala úvěr u České spořitelny. V rámci projektu byly také od řídicího orgánu poskytovány nejasné informace o podmínkách zadávání některých prací. Zadávání veřejných zakázek obec nepovažuje za efektivní - dle starosty by se měl najít způsob, jak by mohly veřejné prostředky podpořit místní podnikatele a zlepšit tak zaměstnanost v místě. Na menší obtíže projekt narazil na straně polských partnerů - stavbařům se nepodařilo správně navázat komunikaci na českou část, takže práce nabraly zpoždění a projekt se musel dle aktuální situace upravit.

Dalšími projekty, které obec realizovala, byla rekonstrukce veřejného osvětlení zaměřená na instalaci úsporných LED diodových světel. Tuto akci financoval Program rozvoje venkova přes místní akční skupinu. Obec také investovala do výměny vodovodního řádu a kanalizace v centru obce (investice ve výši 750 tis. Kč) a

rekonstrukce pěší zóny (cca 200 tis. Kč). V neposlední řadě proběhly investice do opravy obecního sálu a místního sportoviště.

DALŠÍ PLÁNOVANÉ AKTIVITY, ROZVOJOVÉ VIZE DO BUDOUCNA

V Programu rozvoje obce si Božanov dává za cíl zejména zajistit a udržet základní služby občanské vybavenosti v obci. Chystá se opravit 2 km komunikace a dokončit opravu vodovodu (cca 4 km). Počítá se s vybudováním čistírny odpadních vod pro střed vesnice s nejvyšší hustotou osídlení a se skupinovými čističkami pro ostatní části. Čistírny obec postaví na vlastní náklady na vlastním pozemku a hodlá je i provozovat.

Božanov usiluje o to, aby byl pro život obyvatel atraktivní. Plánuje například koupit vhodné pozemky pro výstavbu rodinných domů a dělá vše pro zajištění vybavenosti dostupnými službami a vytvoření přívětivého prostředí například organizací kulturních, sportovních a společenských aktivit atp. Tím chce do obce přilákat další obyvatele. Počítá se také s využitím původních německých domů k vybudování živého skanzenu a vytvoření sítě účelových stezek pro turisty.

„Dostupnost základních služeb je pro obec důležitá z hlediska atraktivnosti pro obyvatele, kvůli spokojenosti stávajících občanů s životem v obci i pro potenciální příchod obyvatel nových. Pokud v obci nejsou školka nebo škola, obchod, pohostinství, pošta či zdravotní služby, nebo pokud jsou na dojezd daleko, je kvalita života obyvatel v obci nižší. Velmi důležité je také se o potřebách občanů společně bavit.“

Starosta Karel Rejchrt

Kontakty:

Obecní úřad Božanov, Božanov 110, 549 74 Božanov, e-mail: starosta@obecbozanov.cz, www.obecbozanov.cz.

ZÁKLADNÍ INFORMACE

Malebný Bukovec je slezská obec, která leží na úpatí Beskyd, v nadmořské výšce 455 m.n.m. v Moravskoslezském kraji. Žije zde 1384 obyvatel, z nichž se velká část hlásí k polské národnosti. Obec vznikla ve 14. století původně jako hospodářské zázemí pro zdejší strážnici, které mělo chránit jihovýchodní hranici těšínského knížectví.

Z hlediska státní správy vesnice spadá pod obec s rozšířenou působností Jablunkov, která je asi 6 km daleko. V obci funguje 15 členné zastupitelstvo (4 ženy, 11 mužů) a 5 členná rada.

Obec je specifická tím, že je nejvýchodněji položenou vesnicí v České republice. Na hranicích s Polskem je pamětním kamenem označen nejvýchodnější bod, ke kterému vede naučná stezka. Nedaleko Bukovce se nachází trojmezí - hranice tří států - Česka, Polska a Slovenska. Mezi další přitažlivé atrakce patří historické šance (opevnění) vedle a na kopci Kempa a kostel Nanebevzetí Panny Marie. V obci je též nejstarší a největší jilm horský v České republice, který má statut pamětního stromu a říká se mu Jilm hraničář. Obec provozuje volnočasový areál Kempaland, ve kterém je skibar.

Vzhledem k velké polské menšině obec provozuje jak českou, tak také polskou mateřskou školu a první stupeň základní školy. V obci fungují čtyři potraviny, v obecním domě je knihovna a pošta. V místě působí Myslivecké sdružení Šance a Kulturně-osvětový polský svazek Bukowiec. Hlavním zaměstnavatelem nejen pro Bukovec, ale i pro široké okolí, jsou Třinecké železárny (Třinec je od Bukovce vzdálen 18 km). V místě působí několik drobných zemědělců, kteří však nemají zaměstnance.

Návrh rozpočtu obce pro rok 2012 počítá s cca 14 mil. Kč příjmy, zhruba 10 mil. Kč tvoří příjmy z daní. Přebytky obec používá na spolufinancování dotačních prostředků, splácí úvěr 1,4 mil. Kč.

HLAVNÍ PROBLÉMY A VÝZVY V OBCI

Obec usiluje o to, aby vytvářela prostředí příjemné k životu. Staví na svých tradicích a hodnotách, které se v místě stále udržují. Specifický je například místní dialekt "po naszymu", který snoubí češtinu, polštinu a němčinu se zapomenutými židovskými výrazy.

Bukovec proto hodně sází na cestovní ruch a snaží se svůj genius loci prodat. Tuto aktivitu chápe svým způsobem jako formu soutěže s okolními, mimo jiné polskými obcemi. Pro turistickou atraktivitu udělal řadu kroků, má například zpracováváno marketingovou studií. Dominantou v oblasti turismu je volnočasový areál Kempaland na místním kopci Kempa (600 m.n.m.), který provozují obecní technické služby.

Vzhledem k zaměření obce na cestovní ruch postrádá obec v zimě i v létě dostatek ubytovacích kapacit. Jako problematické obec vnímá nedořešené pozemkové úpravy, které se v roce 2014 chystá provést.

Obec také řeší základní environmentální infrastrukturu. Padlo rozhodnutí nebudovat čističku odpadních vod a kanalizaci. Jejich výstavba by pro obec velikosti Bukovce byla velmi nákladná (cca 120 mil. Kč) a byly by s tím spojené i další problémy. Například by bylo nutné zajistit napojení na kanalizaci, obec by si musela brát vysoký úvěr, výstavba by znamenala zásah do místních komunikací, které by se následně musely draze opravovat atp. Místo toho obec poskytuje dotaci v případě, že se jednotlivci rozhodnou vybudovat si skupinové čištění.

ZKUŠENOSTI S EVROPSKÝMI FONDY

Obec na dotace hodně sází. Většinu aktivit pokrývá alespoň částečně nějakým příspěvkem, ať už z evropských, národních nebo krajských zdrojů.

Důležité bylo pro obec rekonstruovat obecní úřad. Prostředky obec získala z Regionálního operačního programu Moravskoslezsko. V rámci rekonstrukce proběhla výměna oken, opravila se fasáda, vznikl bezbariérový přístup k poště a rozšířila se knihovna. U obecního domu bylo také vybudováno výletišť se zastřešeným pódiem. Bukovec při vyřízení dotace (najal si externí firmu) ani při její realizaci nezaznamenal žádné problémy s komunikací s Regionální radou.

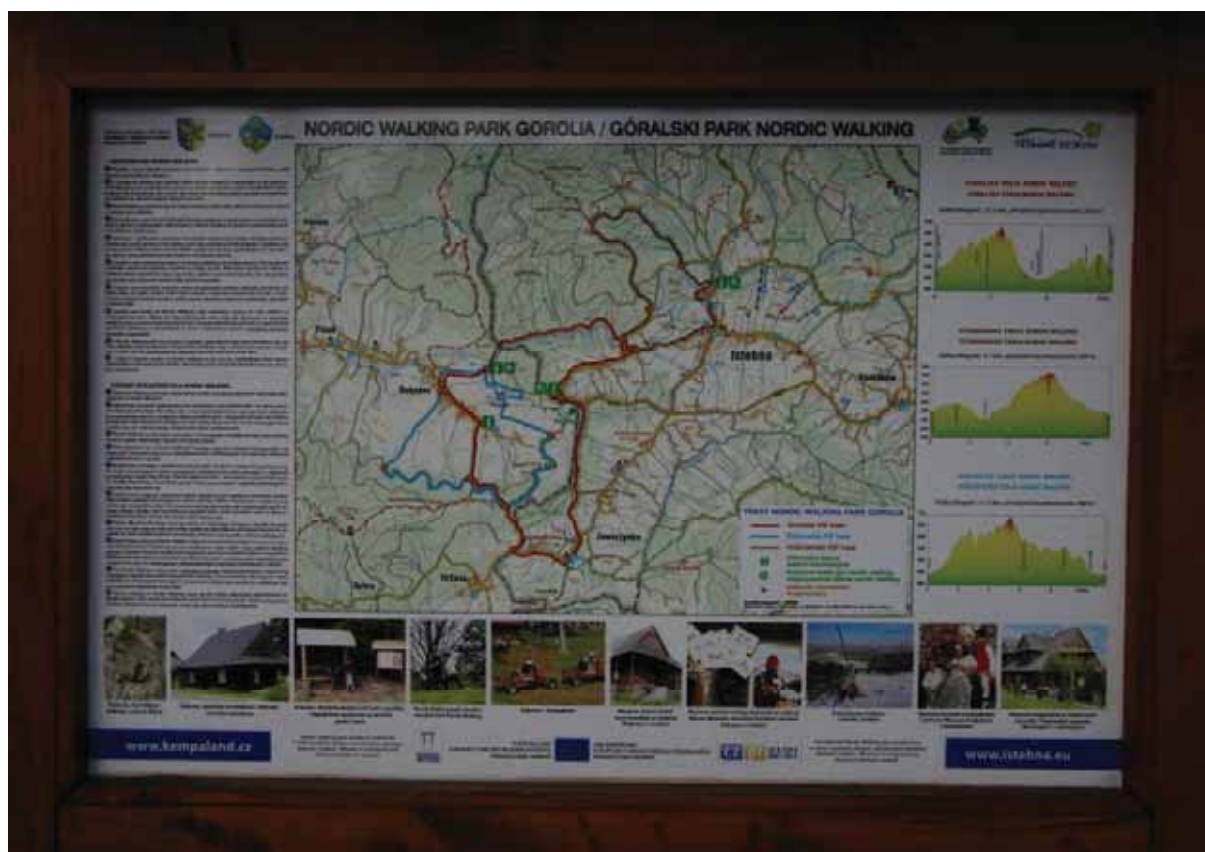

Hodně investic v Kempalandu taktéž hradily z velké části dotace. V zimě funguje areál jako sjezdovka a v létě jako sportovní a relaxační centrum. Areál se soustředí primárně na rodiny s dětmi. Sjezdovka se v zimě zasněhuje, v zimě funguje pohyblivý modulární chodník, dětský lyžařský kolotoč nebo plachtové iglú, další služby zahrnují lyžařskou školu, možnosti sáňkování a bobování, snowtubing (jízda na člunech ve sněhovém korytě) nebo projížďky na saních tažených koňmi, tzv. kulig. V létě se na svahu provozují zábavní aktivity, např. se dá svah sjíždět kárami, které nahoru tahá vlek, existuje také summertubing (sjezd v nafukovacím člunu). V sezoně v Kempalandu obec zaměstnává až 30 zaměstnanců. Vybudování areálu přišlo na 28 mil. Kč. Náklady

na provoz technických služeb zhruba pokryjí příjmy, které obec z provozování areálu získá, projekt je tak dlouhodobě udržitelný.

Obec také financovala zajímavý turistický projekt v rámci Operačního programu Přeshraniční spolupráce Česko - Polsko 2007 - 2013. Ve svém okolí vytvořila značené trasy pro nordic walking, z dotace pokryla nákup hůlek, které si zájemci mohou půjčit, a pro tuto sportovní disciplínu také vyškolila instruktory. U tohoto projektu obec považovala za nadbytečnou administraci spojenou s účtováním projektu v eurech a korunách. Jako byrokratické se také jeví požadavky na značení projektu, tj. nutnost dodržovat přesné postupy pro označení projektů a jeho propagaci.

Obec realizuje mnoho dalších projektů, z těch významnějších v poslední době lze uvést, že vybudování nové tělocvičny u české školy v roce 2006 či investice do rekonstrukce místních komunikací.

DALŠÍ PLÁNOVANÉ AKTIVITY, ROZVOJOVÉ VIZE DO BUDOUČNA

Obec by v budoucnu chtěla vybudovat in-line bruslařskou dráhu s odpočívadly, venkovními posilovacími a strečingovými stroji, jež má být financována z Regionálního operačního programu Moravskoslezsko (projekt byl již schválen). Investice se pohybuje ve výši 10 mil. Kč, z níž dotace bude tvořit 8,4 mil. Hodlá také na kopci Kempa postavit salaš se zvonící a kolem ní spolu s dřevěnými sochami vytvořit a vyprávět místní pohádky, příběhy a legendy. Díky různým aktivitám, které se v obci dějí, tak roste zájem o bydlení v obci. Udržení života v odlehle obci a zajištění jeho kvality je ostatně jejím primárním cílem.

„Zajištění financování většiny infrastruktury v obci a i zábavních a sportovních zařízení, které obec provozuje, se snažíme získat z dotací. Víceméně se nám to daří. Nejsme pro velké zadlužování obce, nechceme se dostat do situace, že bychom nezvládali splácet své závazky. I proto spíš u některých projektů, které by byly příliš finančně náročné, volíme cestu přímé finanční podpory jednotlivých rodin nebo domů.“

Starostka Monika Czepczorová

Kontakt:

Obecní úřad Bukovec, Bukovec 270, 739 85 Bukovec, e-mail: bukovec@bukovec.cz; www.bukovec.cz

ZÁKLADNÍ INFORMACE

Městys Dešenice leží na jihozápadě České republiky, na Šumavě, v nadmořské výšce 505 m.n.m. v údolí řeky Úhlavy, nedaleko hranic s Německem. Na rozloze 31,39 km² zde žije 702 obyvatel. Historicky jde o velmi starou oblast – první zmínky o osadě lze zaznamenat už v roce 1272. V letech 1938 – 1945 byl městys součástí území, které bylo postoupeno Německu.

Z hlediska statutu jsou Dešenice městysem s devíti částmi.⁶ Ve členění státní správy spadají pod Plzeňský kraj a obec s rozšířenou působností – město Klatovy. Nejbližším přirozeným spádovým městem je však Nýrsko. Městys vede uvolněný starosta a patnáctičlenné zastupitelstvo (13 mužů a 2 ženy; pět členů rady). Je členem 2 dobrovolných svazků obcí: Údolí pod Ostrým a Úhlava a stejnojmenné místní akční skupiny.

Dešenice leží v turisticky velmi lákavé oblasti národního parku Šumava. V zimě jsou dobře dostupné pro lyžování a běžkování, v létě se dá v okolí jezdit na kole díky široké síti cyklostezek. Nedaleko leží mnoho turisticky atraktivních míst – namátkou Datelovská strž (v katastru Oldřichovic), novodobý Hořákův rybník, přírodní rezervace Královský hvozd, vodní nádrž Nýrsko, zřícenina hradu Pajrek, nejvyšší šumavský vodopád Bílá strž nebo Černé a Čertovo jezero.

⁶ Části obce tvoří: Dešenice, Datelov, Divišovice, Děpoltice, Matějovice, Městiště, Milence, Oldřichovice a Žižnětice.

Výraznou turistickou dominantou samotného městyse je tvrz, o níž se kroniky zmiňují od 13. století. Kromě tvrze se v městyse nachází kostel svatého Mikuláše, kašna a kaple sv. Jana Nepomuckého, kaple sv. Anny na místním hřbitově a bývalá židovská synagoga. V městyse se tradičně konají masopusty a anenské pouti. Pořádá se zde řada výstav a dalších kulturních a společenských akcí. V obci působí myslivecké sdružení, Klub žen, mateřská a základní škola, Sbor dobrovolných hasičů, fotbalový klub SK Norton Milence a TJ Start Dešenice a ochotnický spolek.

Dešenice jsou dobře dopravně dosažitelné jak vlakem, tak autobusem; města Nýrsko a Klatovy nejsou daleko (4 a 20 km). V obci je rozveden plyn i vodovod (100 let starý). Provozuje se zde mateřská a základní škola (cca 20 plus 20 dětí), knihovna, Dešenice vedou kroniku, starají se o kapličky v okolí a provozují pohostinství. Je zde pošta a zřízené pracoviště CzechPoint.

V roce 2011 tvořily příjmy městyse 32,45 mil. Kč, daňové příjmy se pohybovaly ve výši 6,3 mil. Kč. Velkou část obecních příjmů tvoří příjmy z hospodaření v lese – obec vlastní více než 1100 ha lesů. Na správu lesa městys zaměstnává dva lidi, na vícepráce si najímá firmy. V roce 2011 přineslo lesní hospodářství obci příjem 13,3 mil. Kč, na druhé straně však výdaje dosáhly 8 mil. Kč. Celkové rozpočtované výdaje obce se pohybovaly ve výši 42 mil. Kč, a to kvůli dotačnímu financování tvrze městyse. Splátky úvěru a úroků tvořily v roce 2011 cca 0,6 mil. Kč.

HLAVNÍ PROBLÉMY A VÝZVY V OBCI

Za největší problém městys považuje stav pozemních komunikací. Na správu komunikací, údržbu chodníků a úpravy veřejného prostranství by nejraději využila evropské dotace. Prostřednictvím místní akční skupiny by rád financoval opravu chodníků. Z hlediska další infrastruktury potřebují Dešenice dokončit napojení na čističku odpadních vod a opravu vodovodu. Obojí by chtěly financovat z dotačních prostředků. Poptávka po bydlení zde převyšuje nabídku bytů, proto se investuje do zasítování pozemků.

Zaměstnanost obyvatel městys považuje za částečný problém - v současnosti se nezaměstnanost pohybuje kolem 9 %. Samotné Dešenice zaměstnávají dva lidi v lesnictví, správce, knihovnici a na částečný úvazek kronikářku. Funguje zde zednictví, kovovýroba a služby, 8 lidí je zaměstnáno ve škole. Obyvatelé městyse pak dále pracují v Německu a částečně v nových podnicích v okolí zaměřených na kovovýrobu.

Problémové oblasti

- Stav pozemních komunikací

Do určité míry problémové oblasti

- Kanalizace a čištění odpadních vod
- Ohrožení povodněmi
- Úroveň znalostí obyvatel o hospodaření šetrném k životnímu prostředí
- Církevní restituce
- Vlastnické vztahy k půdě
- Pracovní příležitosti
- Podmínky pro podnikání
- Živelné rozrůstání obce
- Dostupnost zdravotní péče
- Dostupnost sociální péče
- Stav venkovských budov a památek
- Infrastruktura cestovního ruchu

ZKUŠENOSTI S EVROPSKÝMI FONDY

Hlavním evropským projektem, do kterého se městys pustil, je rekonstrukce tvrze, kterou získal po roce 1989 znovu do vlastnictví. Jde o renesanční tvrz s barokními prvky, která ztratila svůj význam jako feudální sídlo v 18. stol. Později zde fungoval pivovar, který byl 1. července 1947 uzavřen. Po roce 1947 byla tvrz využívána jako státní statek, kde bylo zaměstnáno 680 lidí. Od roku 1989 tento památkově chráněný objekt chátral, proto se rozhodlo o rekonstrukci. Její náklady však vysoko přesahovaly možnosti obce, takže se městys rozhodl předložit projekt k financování z evropských dotací a uspěl. Rozpočet byl vyčíslen na 32 mil., dotace pokryjí 26,5 mil. Hlavní ideou je lépe, více a účelněji využít dominantu obce pro turistické účely a pro veřejnou správu.

Do nových prostor se má přestěhovat úřad městyse, vytvořen bude oddací sál a spolková místnost. S dokončením se počítá v květnu roku 2012. V rámci druhé etapy obnovy tvrze, na kterou chce městys získat prostředky investorsky, by měl být obnoven pivovar, který zde původně fungoval. U něj rozpočet dosahuje 8 mil. Kč (6 mil. dotace, 2 mil. spolufinancování). Dokončení pivovaru se předpokládá v závěru volebního období 2010 - 2014.

V letech 2007 – 2008 městys revitalizoval autobusové zastávky v části obce Milence. Došlo k rozšíření komunikace a úpravě zastávek. Čerpal na to dotaci ve výši 3,5 mil. Kč z Regionálního operačního programu NUTS II Jihozápad, spoluúčast obce byla ve výši 7,5 %. Nakonec však projekt stál více, než se očekávalo, kvůli použití žulové dlažby místo zámkové. Díky realizaci projektu se v obci zvýšila bezpečnost a plynulost průjezdu aut.

Z Programu rozvoje venkova Dešence čerpaly 20 mil. Kč na odkanalizování obce (celkové náklady projektu byly 25 mil. Kč). Na první etapu odkanalizování bude navazovat druhá zaměřená na napojení domácností na již vybudovaný a ukončený hlavní řad kanalizace, kterou obec realizuje v rámci Dobrovolného svazku obcí Údolí pod Ostrým. Projekt je financován z Operačního programu Životní prostředí. Náklady jsou rozpočtovány na 95 mil. Kč. Má však skluz - v závěru měsíce března došlo k podpisu smlouvy na ministerstvu životního prostředí, kde se ale před tím vystřídaly čtyři osoby, které o projektu rozhodovaly. Na dotazy městys od ministerstva nedostával odpovědi. V předchozích letech Dešence již z Programu rozvoje venkova čerpaly přes Státní zemědělský a intervenční fond (SZIF) 3,5 mil. Kč na rekonstrukci lesní cesty Hraniční, která je také cyklostezkou.

Dle starosty jsou evropské dotace smysluplné, cena za ně je však příliš velká. Nadměrné náklady spolkně administrativa. Pro městyse je zatěžující příprava projektů, z nichž úspěšných je jen pár (městys podal 9 žádostí o evropské dotace, úspěšné byly 2). Evidentní je politický vliv na výběr projektů. Dešenice měly také smůlu v tom, že svůj projekt obnovy a revitalizace tvrze předložily v době, kdy byly pozastaveny dvě výzvy ROP NUTS II Jihozápad kvůli podezření ze zneužití dotací. Projekt tak nabral roční zpoždění.

Za zbytečné považuje městys některé formální podmínky spojené s realizací projektů. Například získání dotace na projekt na rekonstrukci lesní cesty bylo velmi náročné – u čísel bankovních účtů bylo např. nutné vyplňovat i úvodní nuly, a kvůli tomu se doklady vracely zpět k doplnění. Naopak čerpání dotací na zemědělskou činnost na hospodaření městysu v lese je velmi jednoduché. Je nutné jen vyplnit žádost a prokázat vlastnictví pozemků. Výše dotace je 2x ročně 256 tis. Kč. Obecně má městys rezervovaný postoj ke zbytečnému papírování – například vytváření monitorovacích zpráv během realizace akce. Průběžná monitorovací zpráva projektu přestavby tvrze měla s přílohami 426 stran, navíc poté, co ji městys předložil, se správce dotace nenamáhal včas reagovat. U jednoetapových projektů by Dešenice považovaly za smysluplné zpracovat pouze jednu zprávu na konci projektu. Transparenstnost výběru a hodnocení projektů považoval městys za nedostatečnou a uvítal by možnost vidět hodnocení jiných projektů. Je to jedna z možností, jak se poučit z chyb.

Z dalších projektů Dešenice realizovaly výstavbu 7 bytů hrazených z národní dotace od ministerstva pro místní rozvoj. Městys dostal od ministerstva proplacených 65 % nákladů. Investice směřovaly také do zasiťování pozemků pro 8 rodinných domů, kde dotace tvořila 50 tis. Kč na jednu parcelu (taktéž od ministerstva pro místní rozvoj). Celkové náklady zasiťování se pohybovaly ve výši 5,5 mil. Kč. Dešenice také zaplatily opravu střechy kostela sv. Mikuláše a čerpaly na tuto akci dotaci.

Dešenice se také zapojují do projektů mezinárodní spolupráce; připojil se kupříkladu k projektu Kámen doteku, kdy se pět bavorských a šest českých obcí okolo českého hraničního hřebenu s horou Ostrým sdružilo do přeshraničního Akčního sdružení „Královský hvozď“. Díky tomuto projektu byl v každé obci instalován vyhlazený umělecký kámen sochaře Aloise Ölingera, který vybízí k doteku a pohlázení.

DALŠÍ PLÁNOVANÉ AKTIVITY, ROZVOJOVÉ VIZE DO BUDOUČNA

Do budoucna se chce městys zaměřit zejména na ta témata, která jej nejvíce trápí. Rekonstrukce tvrze je natolik velký projekt, že prostor pro další velké akce bude na několik let poměrně omezený. Obec by se nicméně ráda pustila to dalšího zkvalitňování života. Chce řešit revitalizaci návsi včetně kruhového objezdu, opravit kostel a především dořešit odkanalizování. V plánu je také vybudování víceúčelového sportovního hřiště a rekonstrukce místních komunikací.

„Mrzí mě byrokracie spojená s projekty a liknavost úřadů. Mnohdy nedostáváme dostatek informací o situaci, v níž se náš projekt nachází. Některé naše dotazy na zprostředkující subjekty jsou bez odpovědi. Výrazně jednodušší systém, který je nastaven pro zemědělce, když žádají o dotace, by měl motivovat ostatní správce dotace k omezení papírování a větší vstřícnosti.“

Starosta městysu Dr. Jan Rejpek

Kontakt:

Obecní úřad Dešenice, Dešenice 162, 34022 Nýrsko, e-mail: oudesenice@nexta.cz, <http://www.desenice.cz>

DOLNÍ POUSTEVNA

ZÁKLADNÍ INFORMACE

Dolní Poustevna⁷ leží v okrese Děčín v Ústeckém kraji ve Šluknovském výběžku na rozloze 11,05 km² v nadmořské výšce 298 m.n.m. Obec, ve které žije 1948 obyvatel, sousedí s německým sídlem Sebnitz. Při cestě z vnitrozemí Česka je Dolní Poustevna dopravně nejlépe dosažitelná právě přes německé území. Jezdí zde vlaky i autobusy. Do nejbližších větších měst Česka to je daleko – do nejbližšího Rumburka trvá cesta 45 min.

První zmínka o obci je z roku 1241. Samotná obec, ale i její okolí jsou turisticky velmi přitažlivé. Přímo v obci se nachází barokní socha Piety z roku 1748 a kostel Archanděla Michaela, v části Markéta Kostelík Panny Marie. Místní, bývalý evangelický kostelík byl nedávno rekonstruován jako Centrum setkávání. Dolní Poustevna se nachází v bezprostřední blízkosti malebného Českého Švýcarska, na Šluknovské pahorkatině. Krajina je zemědělsky nezničená, převládají louky, pastviny a lesy. Daří se zde turistiky i cykloturistiky. Nedaleko je zřícenina hradu Tolštejn, na němž bylo v roce 2001 za účasti místních starostů vyhlášeno panství Tolštejn a otevřena řada loupežnických stezek v rámci hry Vandrování po Tolštejnském panství.

⁷ Dolní Poustevna má sice statut města, avšak 1948 obyvatel z něj činí město venkovského charakteru. Jako takové tedy odpovídá profilu případových studií této analýzy.

Dolní Poustevna má statut města. Zastupitelstvo je devítičlenné (7 mužů, 2 ženy), starosta a místostarosta jsou uvolnění. Spadá pod obec s rozšířenou působností Rumburk a pověřenou obec Šluknov, matriční úřad se však nachází ve Velkém Šenově. Člení se na 5 částí. Je členem Místní akční skupiny Šluknovsko a Dobrovolného svazku obcí Sever. Spolupracuje se sousední německou obcí Sebnitz.

Z hlediska technické infrastruktury má obec vodovod a zavedený plyn, částečně vybudovanou kanalizaci, kterou dobudovává, a staví čističku odpadních vod. Ve městě jsou domovy s pečovatelskou službou a integrované centrum pro osoby se zdravotním postižením. Funguje zde škola, školka, praktická škola, kino, loutkové divadlo a knihovna. Obec má zpracovaný územní plán a na úřadě jsou dostupné služby CzechPointu. Ve zdravotnickém středisku ordinují praktický lékař, dětský lékař, zubní lékař, oční lékař a rehabilitační pracovník. Je zde spousta příležitostí ke sportovnímu vyžití - sportovní hala s posilovnou, fotbalové hřiště a víceúčelové hřiště s umělým povrchem, tenisové kurty, zimní stadion, je možné si zahrát i plážový volejbal. V zimě dobře fungují nedaleké lyžařské areály Sebnitz a Rugiswalde. Užívá se zde několik ubytovacích zařízení i restaurací. V Dolní Poustevně je bohatý spolkový život, což dokazuje 17 místních spolkových a neziskových organizací⁸.

Rozpočet obce se pohybuje zhruba ve výši 20 - 22 mil. Kč ročně, cca 3 - 5 mil. může město vložit do investic a realizace větších akcí.

HLAVNÍ PROBLÉMY A VÝZVY V OBCI

Nezaměstnanost ve městě je, jako v mnoha jiných městech a obcích Ústeckého kraje, nadprůměrná - pohybuje se na úrovni 11,72 %⁹. Ve srovnání s ostatními obcemi Děčínska se však jedná o druhou nejnižší míru nezaměstnanosti (průměrná nezaměstnanost v mikroregionu Rumbursko je 14,8 %). Hlavní zaměstnavatelé v obci se zaměřují na výrobu penového polystyrenu a kovových forem. Otevření hranic a pracovního trhu dle starosty neznamenal, že by lidé odcházeli do Německa ve větší míře pracovat. Město se snaží poskytnout občanům informace o pracovních příležitostech. Na svých webových stránkách například inzeruje nabídky Úřadů práce Děčín a Rumburk, které organizují bezplatné cesty autobusem na pracovní burzy v německé Pirně.

Velkou výzvou je pro obec složení jeho obyvatel. Dolní Poustevna stále trpí dědictvím poválečných událostí a odsunem původních obyvatel. Dopad na tvář a život obce mají dvě velké menšiny - Romů a Vietnamců. Vietnamská komunita čítá až 400 osob, přestože hlášených je 190. Tato komunita se příliš neintegruje, město nezaznamenalo ani žádné politické ambice jejích členů. Vietnamci udržují své vlastní tradice, například si počátkem roku pronajímají Národní dům, kde slaví vlastní svátky. Složitější je soužití s romskou komunitou. V posledním zhruba roce zažíval celý mikroregion nepokoje a střety. Dolní Poustevna má za to, že problém by měl řešit zejména stát a kraj. Samo se situaci snaží řešit například odkupem budov, které by potenciálně mohly sloužit jako ubytovny pro sestěhovávání chudých občanů (např. budova nádraží) a výstavbou sociálního bydlení. Dolní Poustevna nepřímo podporuje sociální pomoc na svých webových stránkách, propaguje například Komunitní centrum Kostka v Krásné Lípě, které se zabývá podporou a poradenstvím v oblasti dávek a služeb, zaměstnanosti a bydlení, v pracovně-právních, rodinných a partnerských vztazích. Na webu obce lze nalézt i informaci o bezplatné službě státu v oblasti řešení finančních sporů u finančního arbitra.

⁸ Sbor dobrovolných hasičů, Římskokatolická farnost Dolní Poustevna, Loutkový soubor Pomněnka, Klub českých turistů Dolní Poustevna, FK Dolní Poustevna, TJ Dolní Poustevna, Tenisový oddíl Dolní Poustevna, Baby club Krteček, Klub zahrádkářů a dámský klub, HC Kanci Dolní Poustevna, Myslivecká sdružení Jezevec a Skřivánčí vrch, Český rybářský svaz, Český svaz včelařů, Svaz tělesně postižených a důchodců, Občanské sdružení za rozvoj Dolní Poustevny a Občanské sdružení pro zachování tradic výroby umělých květin.

⁹ Údaje k 31.12.2011. Zdroj: <http://dolnipoustevna.cz/mesto/>

ZKUŠENOSTI S EVROPSKÝMI FONDY

Město se soustředí na získávání dotací z evropských fondů, protože z vlastního rozpočtu nemůže realizovat vše, co by potřebovalo. Proto má uvolněného místostarostu - jeho úkolem je dělat vše pro to, aby město získalo dotace na vlastní větší investice. Místostarosta je v podstatě projektovým manažerem - projekty píše, vyřizuje potřebné papíry na úřadech a manažersky je řídí. S externími agenturami na psaní projektů nemá obec dobré zkušenosti.

Z Regionálního operačního programu Severozápad Dolní Poustevna rekonstruovala bývalý evangelický kostel, který nebyl před 2. světovou válkou nikdy dokončen a hrubá stavba zhruba 70 let chátrala. Kostel leží na svahu kopce Šenkberg cca 400 m od hranic s Německem a tvoří pohledovou dominantu města. Protože evangelická komunita zde již v podstatě neexistuje, padlo rozhodnutí toto místo přestavět na Centrum setkávání k pořádání koncertů a divadelních představení s vyhlídkovou věží. Konají se zde také výstavy, přednášky, semináře, vítání občánků i svatby a město prostor pronajímá. Na přestavbu kostela získalo město dotaci ve výši 12,7 mil. Kč (92,5 % nákladů projektu), zhruba 1,5 mil. investovalo z vlastních zdrojů. Budova byla dokončena v roce 2009, již v roce 2010 se zde uskutečnilo 51 akcí. Má-li obec průběh realizace hodnotit, pak za zbytečné považuje příliš velké množství různých kontrol, kterými muselo během rekonstrukce kostela a po jejím skončení projít.

Velkým projektem, který obec v současnosti ještě stále realizuje, je výstavba nové kanalizace, která má vyřešit odvod splaškových odpadních vod z částí města Dolní a Horní Poustevna do nové čističky odpadních vod vybudované v Dolní Poustevně. Ve městě zatím existovaly pouze dílčí úseky kanalizace, bez napojení na čističku. V rámci projektu se má vybudovat až 7 km kanalizačních stok, 1,8 km veřejných částí kanalizačních přípojek a 3 čerpací stanice. Čistička je projektována na 2300 ekvivalentních obyvatel. Bude k ní vybudována nová komunikace (200 m) s přemostěním Lučního potoka. Pro město znamená výstavba vyřešení nakládání s odpadními vodami. Projekt má být dokončen v červenci roku 2013 a jeho celkové náklady jsou vyčísleny na 114,067 mil. Kč. Dotaci poskytuje Operační program Životní prostředí.

Ze stejného programu obec v minulosti již realizovala projekt revitalizace vodního díla Karlín. Cílem bylo obnovit retenční kapacitu nádrže a zvýšit protipovodňovou ochranu území. Díky revitalizaci došlo k obnově tohoto významného krajinného prvku a zvýšila se krajinná hodnota území. Samotná revitalizace spočívala v odtěžení sedimentu, provedení rekonstrukce hráze a jejím zpevnění, byl vybudován objekt a provedena úprava toku pod hrází. Město na projekt získalo 90 % dotaci - 85 % tvořil příspěvek z Evropského fondu pro regionální rozvoj (10,35 mil. Kč) a 5 % ze státního rozpočtu (0,6 mil. Kč). Dolní Poustevna zaplatila z rozpočtu 1,2 mil. Kč.

Díky Místní akční skupině Šluknovsko a Programu rozvoje venkova město v minulosti doplnilo a rozšířilo 3 dětská hřiště (rozpočet 316 tis. Kč). Využívá taktéž financování na veřejně prospěšné práce z úřadu práce. Prostřednictvím Mikroregionu Dolní Poustevna čerpá město peníze z fondu malých projektů; financovalo tak např. 13. ročník loutkového festivalu. Dolní Poustevna nerealizuje projekty zaměřené na sociální začleňování, protože je toho názoru, že jde o úkol, který by měly plnit větší města, kraj a stát.

DALŠÍ PLÁNOVANÉ AKTIVITY, ROZVOJOVÉ VIZE DO BUDOUČNA

Město má poměrně jasnou vizi svého rozvoje do budoucna. Usiluje o obnovu železniční tratě. Taktéž požádalo vlastníka o odprodej budovy u velkého nádraží a pro její využití bude hledat uplatnění. Do budoucna by chtělo přestavět objekt bývalého učiliště na dům pro potřebné (seniory a mladiství opouštějící ústavní péči po dovršení 18 let). Mělo by tak vzniknout 15 bytových jednotek. V neposlední řadě je třeba řešit opravu budovy městského úřadu a celkově zkvalitnit střed města, včetně budovy Národního domu.

„Máme zásadu, že pokud se v Dolní Poustevně rozhodujeme dělat nějakou investiční akci, vždycky se nejdříve rozhlédneme, zda nejde financovat z dotací. Obec tak v minulém volebním období získala na svůj rozvoj 80 milionů korun. Spoléháme na sebe, vše si píšeme a děláme sami. Má to tu výhodu, že si dokážeme akce ohlídat od projektového záměru až po jejich konečnou kontrolu.“

Starosta obce Ing. Miroslav Jemelka

Kontakt:

Městský úřad Dolní Poustevna, Vilémovská 77, 407 83 Dolní Poustevna, e-mail: info@dolnipoustevna.cz,
<http://dolnipoustevna.cz>

ZÁKLADNÍ INFORMACE

Obec Holoubkov leží v nadmořské výšce 432 m.n.m. mezi Brdy a Křivoklátskou vrchovinou, v Plzeňském kraji, v okrese Rokycany, 9 km od Rokycan, 30 km od Plzně a 70 km od Prahy. V obci žije 1454 obyvatel na rozloze 4,21 km².

Z hlediska státní správy spadá Holoubkov pod Rokycany. Má jedenáctičlenné zastupitelstvo (5 žen a 6 mužů); starosta je uvolněný. Obec je členem Dobrovolného svazku obcí Horní Berounka – Povodí Klabavy, který se soustřeďuje hlavně na výstavbu cyklostezek.

Poprvé se o obci hovoří ve 14. století. Průmyslová tradice se zde datuje už od 17. století – v té době vznikla první vysoká pec spolu s několika hamry, ve kterých se využívaly místní zdroje surovin – železná ruda a dřevo z okolních lesů. Od poloviny 19. století se v kraji rozvíjí strojírenství (výroba obráběcích strojů), které přetrvalo dodnes. Na původní strojírenskou výrobu firmy Kovosvit, jejíž areál zabírá čtvrtinu zastavěné plochy obce, navázala jedna ze dvou německých firem, které Kovosvit v 90. letech koupily. Dále zde fungují podniky zaměřené na elektrotechniku a dřevařství. Přestože má obec průmyslový charakter, tvoří podstatnou část plochy obce lesy a lužní louky. V sí protéká Holoubkovský potok, místní dominantou je Holoubkovský rybník, nedaleko jsou známé přírodní parky Trhoň a Radeč vhodné pro procházky a cykloturistiku.

Dopravně je obec velmi dobře dostupná – leží v koridoru mezi západem a východem republiky. Katastr obce protíná dálnice E50 a hlavní železniční trať Praha - Plzeň. Holoubkov je zcela odkanalizován a z bývalého Kovosvitu mu zůstala k dispozici čistička odpadních vod. Přestože má čistička kapacitu 2200 obyvatel, nepodařilo se dohodnout napojení sousední obce Medový Újezd.

Díky nevelké vzdálenosti od Prahy a známým rybníkům a lesům byla obec vyhlášeným rekreačním místem pro obyvatele Plzně i Prahy, a proto zde také byla postavena řada vil. Nejznámější – Markovu – projektoval architekt Jan Kotěra; vila se dočkala opravy na počátku 21. století. Další známá stavba, Hopfengärtnerova vila (zvaná Zámeček), byla postavena v roce 1890. Ta byla zrenovována v roce 2002 k využití pro dům s pečovatelskou službou. Známe jsou také Bartošova vila (postavena 1902) a secesní vila Šťastný domov (postavena 1908). V 70. a 80. letech změnila obec svou tvář kvůli výstavbě množství panelových bytových domů.

Od 19. století funguje v obci škola, dále školka, knihovna, pošta, dům s pečovatelskou službou a zdravotní středisko (praktický lékař, pediatr, zubař, gynekolog). Ze spolků a sdružení v místě působí Sbor dobrovolných hasičů, Fotbalový klub TJ Holoubkov, Sokol, Český rybářský svaz, Český červený kříž, Myslivecké sdružení Chejlayv sever, Svaz důchodců a Liga lesní moudrosti.

Rozpočtované příjmy obce pro rok 2012 se pohybují ve výši 25,4 mil. Kč, z toho 10,26 mil. Kč tvoří dotace z Regionálního operačního programu NUTS II Jihozápad na dostavbu domu s pečovatelskou službou a 10,36 mil. Kč příjmy daňové.

HLAVNÍ PROBLÉMY A VÝZVY V OBCI

Z investičních aktivit považuje obec za největší problém stav pozemních komunikací a chodníků včetně nadbytečné bariérovosti obce pro méně pohyblivé občany a dostupnosti parkovacích míst. Holoubkov také není spokojen s čistotou v obci, kvalitou ovzduší a hlukem; stěžuje si tak vlastně na problémy souvisejícími s blízkostí dálnice a s místní průmyslovou výrobou, přestože obojí přináší nesporné výhody. Bezpečnost zde také není ideální. Částečně problematická je dostupnost bydlení a možnosti kulturního, sportovního a volnočasového vyžití. V minulých letech sice Holoubkov investoval 40 mil. Kč z dotací na pět přečerpávacích stanic k čističce odpadních vod z programu Phare a ministerstva zemědělství, přesto je ještě nutná rekonstrukce stávajících kanalizačních řadů.

Problémové oblasti

- *Stav pozemních komunikací*
- *Údržba chodníků*
- *Dostupnost parkovacích míst*
- *Kvalita ovzduší*
- *Hluk*
- *Čistota obce*
- *Znečištění vod*
- *Kanalizace*
- *Čištění odpadních vod*
- *Bezpečnost v obci*
- *Bariérovost obce (dostupnost pro lidi s postižením)*

Za menší problém obec považuje nabídku pracovních míst, stav obecních budov a památek a infrastrukturu cestovního ruchu. Částečným problémem je také nabídka kvalitního bydlení. Došlo již k privatizaci 65 obecních bytů, které obec vlastní, druhá vlna privatizace ještě čeká. Několik bytů si chce Holoubkov ponechat pro sociální bydlení. Pozitivním aspektem privatizace je zvýšená mobilita a vyšší dostupnost bydlení.

ZKUŠENOSTI S EVROPSKÝMI FONDY

Holoubkov žádal o dotaci na dostavbu domu s pečovatelskou službou umístěného v Zámečku (Hopfengärtnerově vile). Jde o objekt, který obec získala v roce 1998 bezúplatným převodem od bývalého okresního úřadu. Základní rekonstrukci realizovala už v roce 2002 (dotace 9,1 mil. Kč z ministerstva pro místní rozvoj). Nebyla však opravena střecha a v objektu chyběl výtah. Rozhodlo se proto o výstavbě 4 nových bytů

v podkroví a provedení chybějící rekonstrukce střechy a dostavby výtahu. Kapacita domu s pečovatelskou službou se tak zvedla na 17 bytů. Většinu jeho obyvatel tvoří přespolní (občané Prahy nebo Plzně).

Při realizaci projektu však Holoubkov doplatil na neprůhledné hospodaření Regionálního operačního programu NUTS II Jihozápad. V páté výzvě, do které předložil projekt ke schválení, uspěl. Poté, co v listopadu 2009 dostal oznámení o schválení projektu, vypsal v prosinci výběrové řízení na dodavatele stavby. To bylo vyhodnoceno v lednu 2010. V únoru začala stavba a měla se podepsat s řídicím orgánem smlouva o dotaci. V červnu však došlo ke zrušení již vyhodnocených a schválených projektů z páté výzvy kvůli podezřením z manipulace. Obec musela zastavit stavbu a znovu čekat na výsledek, zda uspěje.

Druhou zprávu o pozitivním hodnocení dostala v listopadu 2010. V té době si však už netroufala začít se stavbou dříve, než dojde k podpisu smlouvy. Ten se podařilo získat až v lednu 2011, takže celá stavba nabrala roční zpoždění. V září 2011 obec stavbu dokončila a podala závěrečnou zprávu k projektu. Za štěstí starosta považoval fakt, že obec měla vlastní zdroje, ze kterých kryla počáteční investice; v případě využití překlenovacích úvěrů by se mohla dostat do finančních problémů. Kromě ročního zpoždění obec špatně nesla zbytečnou administrativu spojenou s realizací projektu (neustálé výzvy řídicího orgánu k doplnění dokumentace nebo výtky týkající se formalit projektu) a nedodržování lhůt ze strany řídicího orgánu. Další těžce pochopitelné věci souvisely se zdůvodňováním změny v projektu, která se týkala využití jiného materiálu pro stavbu zábradlí – nejenže musel projektant napsat, proč byla změna provedena, ale musel být dodán i nezávislý posudek potvrzující potřebnost změny. Za zatěžující obec považovala také systém opakovaných kontrol různých úřadů.

Mezi dalšími obec čerpala dotace z Integrovaného operačního programu na vybudování CzechPointu na obecním úřadě a dvakrát 300 tis. Kč na dětské hřiště z Programu obnovy venkova ministerstva pro místní rozvoj. Holoubkov má také zažádáno o dotaci z Operačního programu Životní prostředí na nákup komunální techniky pro úklid komunikací a snížení prašnosti. Jedná se o investici ve výši 2 mil. Kč.

Holoubkov třikrát neúspěšně žádal o příspěvek na opravu a výstavbu místní komunikace. Nezávisle na výsledku hodnocení však musel už při žádosti předložit celou projektovou dokumentaci a stavební povolení. Nakonec investici ve výši 6 mil. Kč zaplatil z vlastních zdrojů. Stejně neúspěšná byla obec s žádostí o dotaci na víceúčelové místní hřiště u Sokolovny (třikrát zamítnuta).

DALŠÍ PLÁNOVANÉ AKTIVITY, ROZVOJOVÉ VIZE DO BUDOUCNA

Obec potřebuje vyřešit dopravu v centru. Kvůli zavedení mýtného velké množství kamiónů využívá místní silnici II. třídy, která vede paralelně podél dálnice. Holoubkov by proto rád vyřešil tento problém komplexně, se zavedením bezpečnostních prvků a kruhového objezdu, které by dopravu zklidnily. Stále také doufá, že se mu podaří realizovat s pomocí dotací projekt na výstavbu víceúčelového hřiště tak, aby ho bylo možné provázet s hřištěm školy a školky. V neposlední řadě by zastupitelstvo chtělo zateplit a opravit obecní budovy.

„Obci by se vyplatilo více spolupracovat s okolními vesnicemi, avšak chybějí personální i finanční kapacity. Hodně sil spolkně řešení někdy až nesmyslných požadavků řídicích orgánů. Formální naplnění pravidel stojí nad smyslností projektů, jejich potřebností a přínosem pro lidi. Pokud by se to podařilo změnit, získají evropské dotace jiné renomé.“

Starosta Ing. Lukáš Fišer

Kontakt:

Obecní úřad Holoubkov, Holoubkov 48, 338 01 Holoubkov, e-mail: ouholoubkov@netro.cz,
<http://www.obecholoubkov.cz>

KAMÝK NAD VLTAVOU

ZÁKLADNÍ INFORMACE

Kamýk nad Vltavou, obec s 909 obyvateli, leží na obou březích Vltavy ve Středočeském kraji, 20 km od Příbrami, 12 od Sedlčan a 71 km jižně od Prahy, ve výšce 274 m.n.m. na ploše 11,84 km². Obec má dvě části - přidružená vesnice se jmenuje Velká (70 obyvatel). Dopravně je obec relativně dobře dostupná po silnici, chybí zde železnice. Je však možné cestovat po řece – v letní sezóně zde staví parník na lince Slapy Přehrada – Solenice-Orlík přehrada.

Obec byla založena v 10. století, první písemná zmínka se však objevuje až ve století 13. Jde o turisticky velmi atraktivní místo – umístění v údolí kolem řeky poskytuje hodně možností pro rekreaci a odpočinek. Na Vltavě byla postavena vodní nádrž Kamýk a stejnojmenná elektrárna; obojí je součástí série vodních děl, tzv. Vltavské kaskády. Blízko se nachází zřícenina hradu Vršák. V obci je kostel Narození Panny Marie a židovský hřbitov. Dominantou je kamýcký most, který spojuje obě části obce na obou březích Vltavy.

Zastupitelstvo je patnáctičlenné (5 žen, 10 mužů), obec má pětičlennou radu, neuvolněného starostu a uvolněného místostarostu. Výkon státní správy pro obec vykonává město Příbram, Kamýk poskytuje služby matriky a stavebního úřadu. Kamýk členem Sdružení obcí Sedlčanska a místní akční skupiny se stejným názvem. Od roku 2008 má obec uzavřenou partnerskou smlouvu s polským městem Golancz.

V obci je rozvedena kanalizace a vodovod. Kamýk provozuje Technické služby, které zajišťují třídění a sběr odpadů (existuje zde 20 míst pro třídění odpadů, včetně třídění bioodpadu). Obec vlastní 140 bytových jednotek, které pronajímá. Kamýk provozuje CzechPoint a informační centrum, kde je možné se zdarma připojit k internetu. Své propagaci se intenzivně věnuje – například pokud má návštěvník obce na mobilu zapnutý Bluetooth, dostane po příjezdu zprávu o zajímavostech, které se v místě nacházejí.

Obec zřídila školu (1. i 2. stupeň) a školku, funguje zde pošta a zdravotnické zařízení (zubař, dětský lékař, obvodní lékař, jednou týdně gynekolog). Nakoupit lze v místní večeře. Ve spolupráci s farní charitou je provozován domov pro seniory (od roku 2004); charita též v obci provozuje terénní sociální služby. Středočeský kraj má v obci příspěvkovou organizaci Ústav sociální péče pro 15 dětí s postižením ve věku 3- 15 let. Kvůli ústavu se obec snaží realizovat taková opatření, která umožní dětem a mládeži žijícím v ústavu účastnit se života v obci (např. staví bezbariérově). Pro děti z ústavu jsou při základní škole speciální třídy. Spolková činnost se soustředí kolem TJ Sokol (volejbalový, fotbalový a tenisový klub), Pionýra, Sdružení dobrovolných hasičů Kamýk a Svazu důchodců. Pravidelně se v obci konají historické slavnosti s názvem Kamýcké prašení.

Příjmy obce se v roce 2011 pohybovaly ve výši 14,423 mil. Kč, k tomu je však třeba připočíst úvěr ve výši 21,9 mil. Kč financující opravu hradu Vrškamýk. Celkový rozpočet byl proto naplánován na 36,4 mil. Kč. Daňové příjmy se pohybovaly ve výši 6,2 mil. Kč, výdaje na školství činí 2,5 mil. Kč.

HLAVNÍ PROBLÉMY A VÝZVY V OBCI

Vysoko na seznamu potřeb, které obec potřebuje řešit, je infrastruktura místních silnic, chodníků a veřejných prostranství. Vzhledem k existenci ústavu sociálních služeb v obci je také třeba ve zvýšené míře řešit bariérovost a překážky v pohybu. Ideální nejsou ani vlastnické vztahy k půdě. Vltava obci způsobila během povodní v roce 2002 velké škody, proto obec usiluje o zajištění bezpečnosti proti povodním a předcházení rizikům. Dopady zemědělských činností na půdní fond jsou vnímány negativně.

Za méně problémové, avšak ne ideální, obec považuje dostupnost různých služeb (sociálních, zdravotních, předškolních, nabídku sportovního, kulturního a volnočasového využití a bydlení) a dopravní dostupnost do okolních center. Infrastruktura spojená s čištěním odpadních vod a kanalizací byla také hodnocena jako do určité míry problémová a stejně jako na dopravní komunikace by zde obec uvítala evropské dotace. Ne zcela pozitivně se hodnotí čistota v obci a odpadové hospodářství. Infrastruktura cestovního ruchu a stav venkovských budov a památek jsou dalšími položkami na seznamu středně problémových záležitostí.

Samostatnou kapitolu tvoří pracovní příležitosti a možnosti pro podnikání. V Kamýku trpí nezaměstnaností zejména některé profese. Lidé dojíždějí za prací do Příbrami, ale i do Prahy.

Problémové oblasti

- Stav pozemních komunikací
- Ohrožení povodněmi
- Vlastnické vztahy k půdě
- Existence zemědělských nebo jiných upadajících ploch (brownfields)
- Bariérovost obce

Do určité míry problémové oblasti

- Údržba chodníků
- Dopravní dostupnost
- Kvalita ovzduší
- Čistota obce
- Nakládání s odpady a výskyt černých skládek
- Kanalizace a čištění odpadních vod
- Pracovní příležitosti
- Podmínky pro podnikání
- Možnost nakupování
- Bezpečnost v obci
- Dostupnost zdravotní a sociální péče
- Dostupnost sociální péče
- Nabídka kvalitního bydlení
- Kapacita mateřských škol
- Možnost sportovního a kulturního využití
- Stav památek a infrastruktura cestovního ruchu

Obec realizuje z Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost financovaného z Evropského sociálního fondu projekt Aktivní občanek jako součást didaktického programu Místo pro život (www.mistoprozivot.cz). V rámci projektu Aktivní občanek zavádějí čtyři obce Středního Povltaví (Dublovice, Kamýk, Krásná Hora a Nečín) komunitní plánování, tvoří strategické plány a upravují veřejné prostory i okolní krajinu pro lidi s lidmi. Aktivní občanek je jen jedním ze tří projektů realizovaných v rámci programu - dalšími jsou Environmentální prvek a Cesty k udržitelnému rozvoji v malých obcích Česka.

Projekt Aktivní občanek má zlepšit vztah dětí k obci, kde žijí. Do projektu byla vybrána témata, která mají dětem pomoci rozvinout jejich občanské schopnosti a dovednosti – jak se angažovat ve prospěch dobrých věcí, jak věcně diskutovat bez emocí a urážek, jak srozumitelně argumentovat nebo vidět kolem sebe problémy a učit se je efektivně řešit. Děti se to vše mohou učit prostřednictvím seznámení se s prací zastupitelstva (účast dětí na jednáních zastupitelstva), volbami do obecních zastupitelstev, účasti na životě v obci, seznámením se s problematickými i významnými místy v obci apod. Protože se u dětí vztah formuje přes zážitky a místa (např. stromy, cesty, potoky atp.), mají děti také možnost společně s pomocí zastupitelstva vybrat jedno místo a rozhodnout, jak má vypadat (o výsledku se hlasuje). Obec se pak pokusí představu zrealizovat. S podobným typem rozhodování má již Kamýk zkušenosti - v minulosti rozhodovaly maminky o podobě místního dětského hřiště. Přidanou hodnotou projektu je zaměření na životní prostředí a jeho ochranu a spolupráce s okolními obcemi Středního Povltaví, v nichž je také škola. Rozpočet projektu je vyčíslen na 6 mil. Kč a evropské dotace jej hradí ze 100 %. Financování je zálohové, obec již získala 4 mil. Kč. Zhruba 950 tis. Kč jde na pomůcky v zapojených školách, které jsou k realizaci projektu potřeba. Kamýk hradil náklady spojené s přípravou projektu a jeho předložením.

Přes Operační program Životní prostředí obec realizovala zateplení fasády a výměnu oken v místní škole. Děti navrhly podobu fasády školy, kterou obec, ve spolupráci s architektem, následně realizovala. V minulosti obec také získala majetek bývalých kasáren, které částečně revitalizovala s pomocí dotace ministerstva pro místní rozvoj. Kamýk by zde však ještě chtěl udělat sportovně-rekreační zónu. Obec byla také úspěšná při žádání o dotaci prostřednictvím Místní akční skupiny Sedlčansko z Programu rozvoje venkova v gesci ministerstva zemědělství na přístupový chodník k Ústavu sociálních služeb, na revitalizaci veřejného osvětlení a na jeho výměnu. Pro financování z Evropského sociálního fondu připravuje obec ještě jeden projekt s názvem Inkluze zaměřený na zapojení dětí z ústavu do života v obci. Rozpočet je ve výši cca 10 mil. Kč a součástí má být např. nákup elektrických vozíků, vytvoření prostor pro regeneraci a odstranění některých bariér v obci.

Přestože je obec relativně úspěšná v žádostech o dotace, nepovažuje je za transparentní způsob rozdělování peněz. Uvítala by spíše přímé financování obce prostřednictvím rozpočtového určení daní.

DALŠÍ PLÁNOVANÉ AKTIVITY, ROZVOJOVÉ VIZE DO BUDOUCNA

Kamýk chce pokračovat v projektech zaměřených na vzdělávání občanů a dětí obce a na zapojení dětí z Ústavu sociálních služeb. Evergreenem jako i v jiných obcích Česka zůstávají investice do silnic a komunikací. Dále Kamýk čekají investice do dobudování kanalizace v části obce. Uvažuje se o přestavbě staré fary na geriatrické centrum s chráněnou dílnou. Kamýk spolupracuje na přípravě plánu sociálních služeb, který se nyní zpracovává ve spolupráci s Příbramí a ostatními okolními obcemi.

„Kamýk je obec s historií. Člověk se chová k prostředí, ve kterém žije, podle toho, jaký má k němu vztah. Za určitých předpokladů jsou i obyčejná místa v naší obci natolik zajímavá, aby probudila zájem školáků a občanů o obec. Chceme, aby děti i občané měli k naší obci vztah, protože pak zde zůstanou žít a budou ochotni pro obec i něco udělat. Evropské dotace z Evropského sociálního fondu k tomu dávají příležitost, navíc díky němu můžeme pořídit i vybavení do škol. Projekt Aktivní občánek nebyl zdaleka jediný, který hodláme z tohoto fondu realizovat.“

Starosta Petr Halada

Kontakt:

Obecní úřad Kamýk nad Vltavou, Kamýk nad Vltavou 69, 262 63 Kamýk nad Vltavou, e-mail: obeckamyk@obeckamyk.cz, <http://www.obeckamyk.cz>

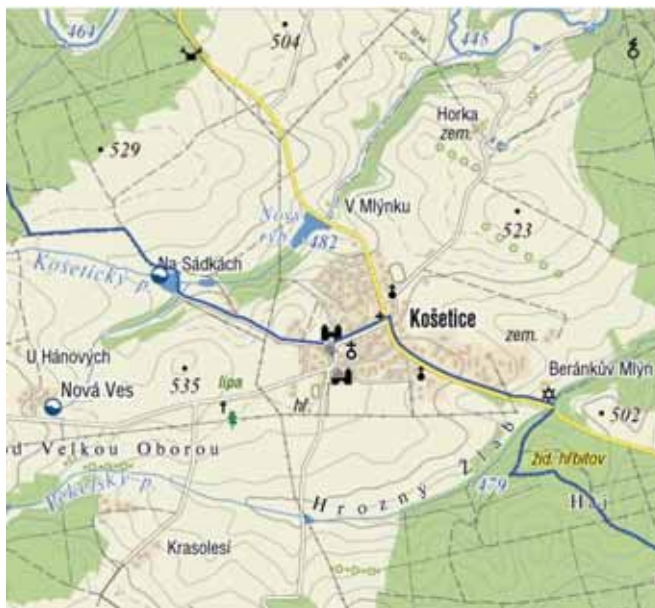
ZÁKLADNÍ INFORMACE

Košetice leží v nadmořské výšce 520 m.n.m. na území o rozloze 12,92 km² v okrese Pelhřimov, v kraji Vysočina. Žije zde 725 obyvatel. Za poslední roky počet obyvatel mírně roste. Košetice mají dvě části, přidružená obec se jmenuje Nová Ves.

Obec má 9 zastupitelů (3 ženy a 6 mužů), starostka je uvolněná. Pověřenou obcí z hlediska státní správy je město Pelhřimov, které je cca 20 km daleko; krajské město Jihlava je vzdáleno 37 km. V obci funguje matrika. Košetice jsou členem mikroregionu Košeticko (6 sdružených obcí, rozpočet cca 32 mil. Kč ročně) a Místní akční skupiny Via Rustica.

Písemná zmínka o obci se datuje do 14. století.

Turisticky je oblast velmi atraktivní. Přímo v obci se nachází starý a nový zámek, kostel Narození Svatého Jana Křtitele, Kaple Bolestí Kristových, židovský hřbitov a socha Svatého Jana Nepomuckého. Okolí je bohaté na šlechtická sídla – v dojezdové vzdálenosti leží hrady Orlík, Kámen, Lipnice, Borotín, Kozí hrádek, Choustník, Český Šternberk, zřícenina Šelmberk a mnoho dalších. Známé jsou také zámky Vlašim a Jemniště. Dalšími turisticky přitažlivými místy jsou rozhledna Velký Baník a Pípalka. V Pelhřimově je Muzeum strašidel a v nedaleké Kamenici je možné se pobavit v rodinném zábavním areálu ve stylu westernového městečka Stonetown. V zimě se dá v okolí lyžovat ve skiareálech Křemešník, Čeřice, Šacberk a dalších, v létě poslouží síť cyklostezek.

Obecní úřad sídlil původně v zámku, avšak po jeho vrácení původním majitelům po restitucích v roce 1994 postavily Košetice obecní úřad nový. V nových prostorách se kromě úřadu nachází knihovna, sběrna šatstva a prádla a zasedací místnost. V roce 1996 byl v Košeticích rekonstruován vodovodní řad, v následujících letech proběhla telefonizace obce. Vybudována byla nová sportoviště včetně tenisového hřiště a realizovaly se některé opravy kostela (střecha, odkrytí fresek Umučení sv. Vavřince z pol. 14. století, opravy barokních soch, instalace nového hodinového stroje do věžních hodin, klempířské práce a oprava vnější omítky). Školu (1. a 2. stupeň) a školku má obec od roku 2002. Jeden z obecních objektů slouží jako zdravotnické středisko (ordinace dětského lékaře a lékaře pro dospělé). Košetice vlastní 8 nájemních bytů. V obci funguje Sbor dobrovolných hasičů a fotbalový klub. Pořádá se zde řada kulturních a společenských akcí, mezi jinými například Masopustní průvod nebo dětský karneval.

Příjmy obce pro rok 2012 byly vyčísleny na 7,8 mil. Kč, z toho 5,26 mil. mají tvořit daňové příjmy. Rozpočet je koncipován jako vyrovnaný. Obec provozuje připojení k wi-fi - za tuto službu ročně získá cca 410 tis. Kč. V roce 2012 se počítá se splátkou úvěru ve výši 412,9 tis. Kč. Největší výdaje budou v roce 2012 tvořit investice do opravy silnic (659 tis. Kč). Provoz základní školy stojí 1,65 mil. Kč.

HLAVNÍ PROBLÉMY A VÝZVY V OBCI

Jako jiné obce i Košetice potřebují investovat do správy, opravy a údržby pozemních komunikací, veřejných prostranství, chodníků a památek. Parkovacích míst zde není dostatek. Na uvedené by obec ráda využila dotace z Evropské unie, obává se však, zda by vůbec byla schopna zajistit spolufinancování, protože většina rozpočtu směřuje na běžné provozní výdaje.

V Košeticích chybí plochy pro bydlení nebo prostory pro spolkovou činnost. Ze služeb, které v obci fungují, postrádají místní lepší možnosti nakupování a dostupnou specializovanou zdravotní péči.

Z hlediska pracovních možností a podmínek pro podnikání není situace ideální. V sousední obci sice funguje továrna na zpracování dřevotřísky, která nabízí pracovní příležitosti, avšak v obci zhoršuje kvalitu ovzduší a lidem zdraví. Práce se tedy nabízí ve zmíněné továrně nebo v agropodniku, který se transformoval z původního Jednotného zemědělského družstva. Funguje zde i menší zemědělský subjekt. Lidé za prací dojíždějí do Pelhřimova, Humpolce či Vlašimi.

Problémové oblasti

- Stav pozemních komunikací
- Údržba chodníků
- Dostupnost parkovacích míst
- Kvalita ovzduší
- Vlastnické vztahy k půdě
- Pracovní příležitosti
- Podmínky pro podnikání
- Možnosti nakupování
- Existence zemědělských a jiných upadajících ploch (brownfields)
- Dostupnost kvalitní zdravotní péče
- Stav venkovských budov a památek

ZKUŠENOSTI S EVROPSKÝMI FONDY

Kvůli továrně je obec ve zvýšené míře zasažená prašností a projevuje se to i na mapách kvality ovzduší (Košetice mají automatizovanou stanici na měření kvality ovzduší). Věci neprospívá ani relativně hustá doprava v obci – místem hojně projíždějí kamiony, které se snaží vyhnout placení mýta na blízké dálnici D1. Pokud na dálnici dojde k nehodě, vede objízdná trasa přes ves. Obec proto požádala o dotaci na nákup zametacího stroje z Operačního programu Životní prostředí v celkové výši 2,591 mil. Kč. S projektem obci pomáhala externí firma z Českých Budějovic, se kterou už měla zkušenosti. Výhodou je, že firma je pojištěna proti případné škodě. Košetice předložily projekt v březnu roku 2011, do října 2011 však od řídicího orgánu nedostaly odpověď.

Obec nabízí možnost připojení k wi-fi síti, kterou vybudovala z dotace ze Společného regionálního operačního programu. V roce 2006, kdy obec projekt realizovala, nebylo snadné se k Internetu připojit, existovalo jen vytáčené připojení nabízené jedinou firmou. I z těchto důvodů nebyl projekt výstavby wi-fi sítě vnímán jako

něco, co může narušit veřejnou soutěž. Obyvatelé se mohou napojit prostřednictvím antény na obecním úřadě. Konektivitu zajišťují radiokomunikace na základě smlouvy uzavřené s obcí a síť pro obec spravuje firma. Rychlost připojení osciluje mezi 3 a 5 Mb. Dnes je v Košetících připojeno zhruba 100 domů z tří set. Cena za připojení se od počátku roku 2012 snížila ze 420 Kč na 390 Kč.

Z předstupních fondů obec v letech 2004 - 2005 postavila školku. Další z projektů umožnil modernizaci školy. V roce 2011 byla s přispěním kraje rekonstruována čistička odpadních vod. Dotace také pomohly prostřednictvím ROP NUTS II Jihovýchod zrekonstruovat fotbalové hřiště. Přes místní akční skupinu obec získala prostředky z Programu rozvoje venkova na vybudování bezdrátového rozhlasu, který nahradí současný, nevyhovující drátový. Dotaci získali z MAS i místní hasiči na rekonstrukci hasičské zbrojnice.

Na evropských dotacích obec ne zcela kladně vnímá způsob hodnocení projektů. Dle starostky obce jde o subjektivní proces, u něž je výsledek nejistý. Tento dojem obec získala zejména poté, co se pokusila dvakrát získat dotaci z Regionálního operačního programu Jihovýchod na zkvalitnění výuky v základní škole včetně dostavby družiny a výstavby jazykové učebny. Součástí projektu byl nákup interaktivních tabulí, to však bylo při prvním hodnocení projektu vnímáno jako nadbytečné. I proto projekt neuspěl. V druhé žádosti už Košetice o tabule nežádaly a projekt upravily v souladu s komentáři řídicího orgánu. Přesto ani podruhé neměly štěstí. Interaktivní tabule škola nakonec získala prostřednictvím dotace z Evropského sociálního fondu přes ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy díky projektu, který sama předložila.

Může-li obec srovnávat, pak Společný regionální operační program byl pro obec z hlediska realizace projektu jednodušší, protože administrativy nebylo tolik. Dnes existuje příliš mnoho dotačních titulů, v nichž je těžké se vyznat. Problémem je také nutnost zajištění vlastních zdrojů. Dle slov starostky je tak obec schopná spolufinancovat max. 1 až 2 projekty ročně.

DALŠÍ PLÁNOVANÉ AKTIVITY, ROZVOJOVÉ VIZE DO BUDOUČNA

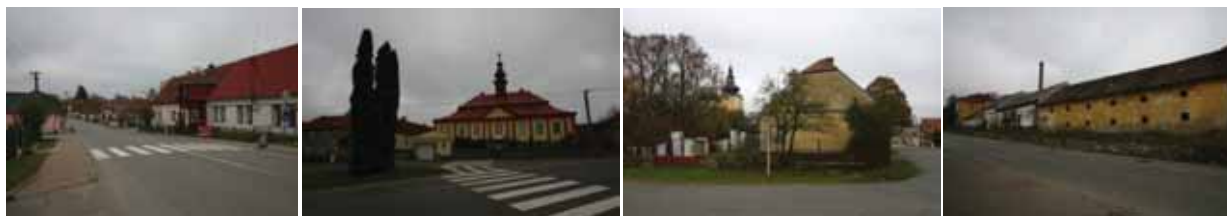
Obec plánuje další rozvoj do budoucna. Ne zcela vyhovující je místní náves, kterou projíždějí auta a která funguje také jako parkoviště. Košetice proto připravily architektonický návrh na její přestavbu, jež by rády brzy realizovaly. Místní škola, která je kvalitou přístupu k žákům vyhlášená, se chystá dále investovat a žádat o dotace na zlepšení prostor tělocvičny a zpřístupnění tříd i žákům s postižením.

„Své potřeby většina malých obcí zná. Obce by měly mít dostatek vlastních zdrojů na jejich řešení. Bohužel však často nemají ani na spolufinancování dotací, takže prostě o dotace na více projektů najednou žádat nemohou. Nemluvě o tom, že projekty musí obec nejprve zaplatit a poté čekat dlouhé měsíce na úhradu dotační části. Avšak problém nejsou jen finance - evropské peníze trpí přebyrokratizovaností a ne vždy jsou využívány účelně. Na druhé straně se nám díky nim podařilo uskutečnit několik velmi přínosných projektů.“

Starostka obce Ing. Blanka Veletová

Kontakt: Obecní úřad Košetice, Košetice 146, 39422 Košetice, e-mail: obec@kosetice.cz;
<http://www.kosetice.cz>

MALÉ ŽERNOSEKY

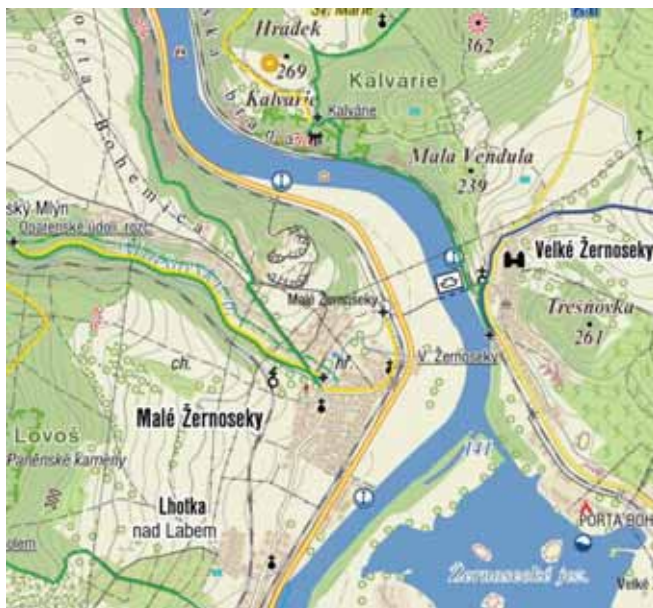
ZÁKLADNÍ INFORMACE

Obec Malé Žernoseky se nachází v Ústeckém kraji a okrese Litoměřice, na levém břehu řeky Labe, v nadmořské výšce 159 m.n.m. Do krajského města Ústí nad Labem to je z obce 17 km, do okresního města 7 km. Rozloha obce je 3,31 km². V současnosti má 740 obyvatel.

První písemná zmínka o obci je z 11. století. Název je odvozen od původního zaměstnání místních – žernovy byly mlýnské kameny, které obyvatelé vysekávali z lomů v okolí obce. Území obce leží na křižovatce historických obchodních tras, na řece Labi a tzv. Solné - Srbské cestě.

Funguje zde patnáctičlenné zastupitelstvo (7 žen a 8 mužů) a pětičlenná rada (2 ženy, 3 muži), starosta je uvolněný, stejně jako místostarostka.

Malé Žernoseky jsou členem mikroregionu Porta Bohemica a Místní akční skupiny České středohoří.

Malé Žernoseky jsou velmi dobře dostupné jak po silnici, tak po železnici. Existuje zde školka (dřívější školu obec přestavěla na obecní bytový dům), kulturní a společenské středisko a dva sportovní areály s umělým i přírodním povrchem. Spolu se sousední obcí provozují Malé Žernoseky dům s pečovatelskou službou – poměr neinvestičních nákladů obec hradí dle obsazenosti. V obci působí TJ Sokol. Vybavení infrastrukturou je v podstatě kompletní, nynější investice se proto soustředí na její údržbu a na výstavbu infrastruktury cestovního ruchu.

Malé Žernoseky leží na jednom z hlavních vstupů do chráněné krajinné oblasti České středohoří, v údolí řeky Labe. Jsou proto obklopeny nádhernou krajinnou scénérií specifických hor. V blízkosti se nacházejí turisticky atraktivní oblasti Oparenského údolí, nejvyšší vrchol Českého středohoří Milešovka, Milešovský potok, množství vrcholů Českého středohoří nebo řada hradů či jejich zřícenin (Střekov, Házmburk, Košťálov). Blízko jsou i zámky Libochovice a Ploskovice. V Českém středohoří se nachází řada naučných stezek. Obec proto vložila do turismu a lákání návštěvníků své představy o dalším rozvoji a realizované akce se tomuto cíli podřizují. Páteří cyklomagistrála Most – Doksy procházející obcí je prostřednictvím přivozu, který provozuje a udržuje obec, navázána na cyklomagistrálu Hamburk – Vídeň vedoucí po pravém břehu Labe. Místo je přitažlivé pro chataře a chalupáře – kromě 250 obytných domů je v obci dalších 200 turistických chat a chalup.

Práceschopné obyvatelstvo pracuje buď v oblasti služeb a drobné řemeslné výroby nebo za prací dojíždí do měst. V podstatě největším zaměstnavatelem je samotná obec (zaměstnává až 10 lidí). Obnovují se zde také původní vinařství, která zde po staletí vedle výroby mlýnských kamenů fungovala. Několik lidí pracuje i v místním kamenolomu.

V roce 2011 měla obec příjmy ve výši 11,32 mil. Kč, z toho zhruba 6 mil. Kč tvořily příjmy daňové, určitou část přinese i pronájem z obecních bytů, které však vyžadují i investice. Největší výdaje šly do správy a oprav silnic a komunikací a do správy přivozu (cca 1 mil. Kč), nemalé výdaje spolkly také investice do vzhledu obce (1,14 mil. Kč.) nebo svoz a třídění odpadu (2,63 mil. Kč).

HLAVNÍ PROBLÉMY A VÝZVY V OBCI

Protože obec už má vyřešeny základní investice do infrastruktury, má spíše problémy, které řadí do kolonky „do určité míry problémové“. Patří zde například potřeba obnovovat komunikace, silnice a chodníky ve správě obce, včetně řešení dostupnosti parkovacích míst. Hlavní tah na Ústí nad Labem leží nedaleko, je tedy také třeba řešit zátěže spojené s blízkostí dopravní tepny – hluk a kvalitu ovzduší. Blízkost velké řeky zvyšuje riziko ohrožení povodněmi.

Obci leží na srdci, jak se obyvatelé chovají ke svému okolí a k přírodě, protože její čistota a chování obyvatel je jedním z předpokladů atraktivity místa a příležitostí, jak obec lépe propagovat. Malé Žernoseky by proto rády zvýšily povědomí lidí o tom, jak životní prostředí chránit. Určité problémy v obci souvisí také s údržbou čistoty vod a snahou nepřispívat k erozi a ztrátám půdního fondu.

Další do určité míry problémovou oblastí je balíček služeb v obci – dostupnost kvalitních zdravotních a sociálních služeb a zajištění bezbariérového pohybu, klid a bezpečnost v obci nebo možnost sportovního a kulturního vyžití. Pracovní příležitosti a podmínky pro podnikání nejsou ideální, ale blízkost větších měst zajišťuje, že nezaměstnanost zde není nadprůměrná.

Do určité míry problémové oblasti

- *Stav pozemních komunikací a údržba chodníků*
- *Dostupnost parkovacích míst*
- *Hluk a kvalita ovzduší*
- *Čistota obce*
- *Kanalizace*
- *Znečištění vod, kanalizace, čištění odpadních vod*
- *Ohrožení povodněmi*
- *Úroveň znalostí obyvatel o hospodaření šetrném k životnímu prostředí*
- *Rekreační (zelené) plochy*
- *Ohrožení půdy v obci erozí nebo degradací*
- *Pracovní příležitosti*
- *Podmínky pro podnikání*
- *Existence brownfieldů*
- *Bezpečnost v obci*
- *Dostupnost zdravotní a sociální péče*
- *Volnočasové a kulturní aktivity*
- *Infrastruktura cestovního ruchu*
- *Propagace obce*

ZKUŠENOSTI S EVROPSKÝMI FONDY

Obec prostřednictvím dotací řešila odpadové hospodářství. Díky Operačnímu programu Životní prostředí postavila sběrný dvůr, který je umístěn za vsí v rokli. Pro napsání projektu využila externího konzultanta, přestože si většinou starosta píše žádosti sám. Výhodou sběrového dvora je, že lidé mohou odevzdávat velkoobjemový a elektronický odpad každý pracovní den. Nebezpečné odpady je možné odevzdávat zdarma, velkoobjemový odpad je zpoplatněn. Jednou za 14 dní se také sbírá bioodpad do pytlů a otýpek (neprovozuje se sběr kuchyňského odpadu) a obec provozuje kontejnery na tříděný odpad. Sebraný bioodpad se sváží k místnímu zemědělci. Motivací třídít odpad je pro obyvatele cena za svoz smíšeného odpadu, protože díky třídění se poplatky za odvoz odpadů nezvyšují (nyní jsou 400 Kč / osobu a rok).

Větším projektem obce bylo také vybudování přívazu na Labi, který spojuje dva hlavní cyklotahy. Projekt obec realizovala s obcí Velké Žernoseky, která leží za řekou Labem. Jejich zásluhou byl provoz přívazu 24. září 1999 obnoven. Finance poskytl ministerstvo dopravy, projekt inicioval Úřad práce jako možnost rozvoje zaměstnanosti pro zaměstnávání lidí jako převozníků v režimu veřejně prospěšných prací. V současné době je u přívazu i upravené kotviště s lavičkami k posezení, kde mohou kotvit různé turistické a motorové lodě.

Vůbec první projekt, který obec zaplatila z dotačních prostředků, byl projekt nového zázemí na skladovací techniku a dílnu z programu Sapard. Z dalších investic lze zmínit výstavbu cyklostezek (obec stavěla jako jedna z prvních, dokonce ještě v době, kdy na jejich výstavbu nebyly dotace). Přestavěna byla také bývalá hasičská zbrojnice na kulturně-informační centrum, ve kterém funguje i mateřské centrum, a realizovala se i výstavba několika dětských hřišť (v budoucnu chce obec vybudovat hřiště pro seniory). Na podporu turismu má sloužit také projekt přestavby místní hospody tak, aby nabízela i ubytovací kapacity.

Dotace nyní tvoří cca 20 – 30 % rozpočtu. Malé Žernoseky si však uvědomují, že zde nemusí být navěky a že tento zdroj jednou skončí. Měl-li by starosta zhodnotit své zkušenosti s dotacemi, vadí mu zejména vysoká míra administrativy spojená s vyřízením dotace. Vypracovávání velkého množství příloh stojí peníze jak obec, tak hodnotitele žádosti, nemluvě o časových ztrátách a o běhání, které je s jejich vyřízením spojené. Počet příloh (včetně stavební připravenosti) je nesmyslný, za lepší by se dal považovat systém víceúrovňového výběrového řízení. Žernoseky by uvítaly možnost realizovat projekty etapově – příliš velký projekt je pro obec obrovská zátěž a často je problém získat spolufinancování. Politický vliv na výběr projektů v Regionálním operačním programu NUTS II Severozápad je patrný, výběrová řízení by se měla zprůhlednit a výběr více

otevřít. V tomto ohledu obec vnímá jako efektivnější systém místních akčních skupin a financování projektů jejich prostřednictvím.

DALŠÍ PLÁNOVANÉ AKTIVITY, ROZVOJOVÉ VIZE DO BUDOUCNA

Obec si nechala zpracovat urbanistickou studii o možnostech rozvoje. Ráda by poskytla prostor pro výstavbu nových domů nebo umístění podnikatelských subjektů. Má však relativně hustě zastavěné území – parcely proto chce udělat ze zahrádkářské kolonie. Potenciální rozvoj je však potřeba vyvážit s nutností zachovat obec atraktivní pro stávající občany.

Malé Žernoseky by chtěly zkvalitnit místní inženýrskou infrastrukturu a vybavenost veřejných prostranství. Chtějí také podporovat tradiční a nové společenské, kulturní a sportovní aktivity. Za tímto účelem budou investovat do vybudování penzionu pro návštěvníky jako součást již částečně realizovaného rekreačně-sportovního areálu.

„Obec je na dotacích v podstatě závislá – bez nich by zde neexistovala možnost se dále rozvíjet. Rádi bychom proto vybudovali atraktivní místo, které bude příjemné jak pro obyvatele, tak pro ty, kdo zde pracují, resp. pro naše návštěvníky. Obec leží v krásném místě, které má co nabídnout turistům všeho druhu.“

Starosta obce Ing. Petr Liška

Kontakt:

Obecní úřad Malé Žernoseky, Zahradní 245, Malé Žernoseky, 41002 Lovosice 2, e-mail: obec@malezernoseky.cz, www.malezernoseky.cz

SENOMATY

ZÁKLADNÍ ÚDAJE

Senomaty jsou městysem s 973 obyvateli a třemi částmi (Senomaty, Hostokryje a Nouzov). V nadmořské výšce 336 m.n.m. pokrývají území o rozloze 14,1 km². Leží ve Středočeském kraji v okrese Rakovník na cestě mezi Rakovníkem a Jesenicí v údolí Rakovnického potoka. Dopravně je městyse dobře dostupný vlakem i autobusem, do okresního města to je 6 km, do Prahy 64 km.

První zmínka o obci je z roku 1233. Statut městyse byl obci navrácen v roce 2006. V obci se nachází několik zajímavých pamětihodností – 3 kostely (Kostel Sv. Štěpána, Sv. Vavřince a Sv. Judy Tadeáše), socha Sv. Prokopa, Smírčí kříž, Kaplička Československé církve husitské, Roubené stavení č.p. 66 a Davidův mlýn. Také okolí je turisticky lákavé.

Obec má 11 zastupitelů, z toho 2 ženy, starosta je uvolněný. Senomaty jsou členem Svazku obcí mikroregionu Čistá – Senomaty, Svazku měst a obcí Rakovnicko a Místní akční skupiny Rakovnicko. Spadají také pod dva účelové svazky - Vodohospodářské sdružení obcí Rakovnicka a Svazek obcí Rakovnicka pro dopravní obslužnost. Aktivity svazků se doplňují. V systému státní správy spadají pod obec s rozšířenou působností Rakovník.

Obec založila malotřídku (29 dětí) a mateřskou školku s jídelnou. Je zde dostupná knihovna a pošta, prodejna potravin, dvě pohostinství a cukrárna. Na úřadě funguje CzechPoint. Chce zde nalákat další obyvatele, dosud proto financovala zasíťování 59 parcel, které všechny prodala, a dalších 20 k zasíťování připravuje.

Zajímavý je místní spolkový život - městys při příležitosti znovunavrácení titulu založil vlastní gardu. Senomaty mají také vlastní Taneční školu, která pořádá plesy a bály v místním kulturním domě. V senomatské Asociaci víceúčelových základních organizací technických sportů a činností České republiky (bývalém Svazarmu) mohou zájemci chodit střilet z malorážních, velkorážních a brokových zbraní. Členové střeleckého oddílu se s výbornými výsledky pravidelně umísťují na krajských a celorepublikových soutěžích. Mimo Gardy, Taneční školy a bývalého Svazarmu v obci ještě působí Klub seniorů, Myslivecké sdružení Kněžská jáma, Občanské sdružení Stezka, dvě Sdružení dobrovolných hasičů - Hostokryje a Senomaty a Základní organizace Svazu zdravotně postižených. Z hlediska sportovního využití je možné být v obci členem Sportovního klubu Senomaty (tenis a fotbal). Městys pravidelně pořádá společenské akce typu turistických pochodů (Putování za duhou), rozloučení s prázdninami pro děti Strašidylka ze Šibeníku nebo tenisový turnaj ve čtyřhře Senomaty Open.

Příjmy obce jsou pro rok 2012 plánovány ve výši 14,67 mil. Kč, z toho cca 8,8 mil. Kč mají tvořit příjmy daňové a z poplatků. Příjmy mimo jiné tvoří i 5 bytů, které městys pronajímá, a malá výměra lesů a polí (příjem do 100 tis. Kč ročně). Výdaje jsou plánovány na 11,39 mil. Kč. Překlenovací úvěr čerpaný na zateplení základní školy a inženýrské sítě pro zasíťování parcel spotřebuje 3,4 mil. Kč. Dlouhodobou půjčkou je půjčka na výstavbu kanalizace, ke které je v obci napojeno 95 domácností. Splátka tohoto úvěru a úroků se pohybuje ve výši 680 tis. Kč ročně. Senomaty uvažují velmi ekonomicky a s novými úvěry nepočítají. Hospodárnost městyse se projevuje například v tom, že u svozu odpadu obec zavedla systém uzavírání smluv jednotlivě s každou domácností. Každý dům pak platí dle toho, kolikrát se svoz realizuje; navíc se platí fixní paušál za třídění. Pokud tedy lidé třídí, dostanou slevu. Městys také šetří na osvětlení, které po určité noční hodině zhasíná, čímž ušetří až 150 tisíc ročně. Obec současně finančně podporuje společenský život svých občanů. Každý rok zastupitelstvo vyhlašuje grantový program na podporu sportu, kultury a využití volného času, který je určen občanům a organizacím na území Senomat k pořádání jednorázových akcí, na podporu soustavné sportovní nebo kulturní činnosti či k financování zájmových činností dětí a mládeže. Maximální výše dotace je 60 tis. Kč, u financování zájmových aktivit lze získat dotaci do výše 3 tis. Kč na úhradu nákladů spojených s návštěvou zájmových kroužků pro dítě.

HLAVNÍ PROBLÉMY A VÝZVY V OBCI

Za nejhorší obec považuje stav pozemních komunikací, včetně údržby chodníků. Zastupitelům vadí, že fondy tuto infrastrukturu neumožňují dostatečně hradit. Dle slov starosty se pak nelogicky přednostně řeší to, co je na seznamu potřebných investic až níže.

Je zde také soubor problémů, které souvisí s udržitelností a kvalitou života v obci. Jsou jimi přetížení dopravních komunikací, zácpy, kvalita ovzduší a hluk, kvalita vod, ohrožení vyplývající z povodní, černých skládek či eroze půdy, resp. problémy související s dostupností sociálních či zdravotních služeb.

Dílčí problém v obci je nezaměstnanost, i když dobrá dostupnost okresního a krajského města ji částečně smazává. Samotná obec zaměstnává 2 lidi, na veřejné prospěšné práce využívá další 4. Na částečný úvazek obec zaměstnává správce kulturního domu a knihovnici. V okolí funguje místní zemědělec, který ale spíše stavy snižuje. Obec propaguje místní podnikatele, kterým dává prostor k prezentaci na svém webu.

Problémové oblasti

- *Stav pozemních komunikací*

Do určité míry problémové oblasti

- *Údržba chodníků a přetížení dopravních komunikací*
- *Kvalita ovzduší a hluk*
- *Kanalizace, čištění odpadních vod*
- *Ohrožení půdy v obci erozí nebo degradací*
- *Církevní restituce, vlastnické vztahy k půdě*
- *Pracovní příležitosti*
- *Bezpečnost v obci*
- *Bariérovost, dostupnost kvalitních zdravotních a sociálních služeb*
- *Kapacita mateřských škol*
- *Volnočasové aktivity, možnost sportovního využití*

ZKUŠENOSTI S EVROPSKÝMI FONDY

Senomaty využily evropské dotace na vytvoření přírodního biokoridoru. Jedná se o souvislý lineární pás krajiny tvořící součást územního systému ekologické stability krajiny, který má umožňovat migraci živočichů. Na něm se vytvoří přírodní plochy, jako jsou strouhy, meze, pásy křoví, aleje nebo lesy. Vytvoření zeleného pásma navázalo na dokončené pozemkové úpravy a vytvořený územní plán v roce 2002, v němž byl biokoridor o rozloze 0,5 ha zakreslen. Celou plochu biokoridoru, který tvoří pás mezi nově vytvořenými 35 stavebními pozemky a původní zástavbou, vlastní obec. Na realizaci výsadby biokoridoru městys čerpal dotaci z Operačního programu Životní prostředí. V místě bylo zasazeno 713 stromů a keřů a včetně travin muselo jít o původní rostliny a dřeviny, které v oblasti rostou přirozeně. Akce se účastnil i soukromý majitel solární elektrárny, který na pozemku obce provedl výsadbu dřevin z vlastních zdrojů.

Senomaty dále v nedávné minulosti rekonstruovaly roubenku, od roku 2001 památkově chráněné obydlí, které bylo v letech 2008 – 2010 pomocí tří různých dotací opraveno. Hlavní dotaci tvořil příspěvek z Programu rozvoje venkova prostřednictvím Místní akční skupiny ve výši 1,7 mil. Kč, dále se podílel kraj z Fondu obnovy památek dotací 65 tis. Kč a roubenka získala také dotaci z programu Podpory obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností ve výši 111 mil. Kč.

Projekt biokoridoru a roubenky však byly jen jedněmi z celé řady projektů, které Senomaty v uplynulých letech realizovaly. Velký podíl na úspěchu investic v obci má dobrovolný Svazek mikroregionu Čistá – Senomaty, jehož zakládajícím členem městys je; vedle Senomat je zde dalších celkem 12 obcí. Svazek dohromady čítá 3.982 obyvatel. Prostřednictvím svazku využívají Senomaty maximálně možnosti dotačního financování, a to zejména tzv. „tvrdých“ investičních akcí z jakéhokoli dotačního zdroje. V roce 2005, poté, co obce získaly ve větší míře přístup k evropským dotacím, vzniklo ve svazku místo projektového manažera. Jeho pracovní náplní bylo vytvořit Strategii obcí mikroregionu Čistá – Senomaty a následně vyhledávat dotační programy a výzvy a za obce podávat žádosti. Manažer projekty nejen předkládá ke schválení, ale stará se i o jejich řízení, komunikuje s úřady, zprostředkujícími subjekty a kontrolními orgány. Od roku 2011 nabízí svazek prostřednictvím svého manažera i zajištění zadávacích podlimitních výběrových řízení, a to nejen u dotovaných projektů. Kvůli narůstajícímu objemu práce byl v roce 2011 k projektovému manažerovi přijat další člověk na půl úvazku. Úspěšnost projektů podaných svazkem se pohybuje kolem 60 %. Náklady na podání projektu pro členské obce nejsou velké – pokud projekt neuspěje, obec neplatí nic, pokud ano, pohybuje se příspěvek ve výši do 3 % z celkové ceny projektu. Roční poplatek obcí za členství ve svazku je 35 Kč na obyvatele. Z příspěvků a odměn za projekty se platí chod kanceláře a platy projektového manažera a jeho pomocníka¹⁰. Od roku 2000

¹⁰ Více viz Sbírka případových studií, SMO, 2012.

do roku 2011 svazek pomohl obcím zrealizovat 92 projektů za celkem 89,1 mil. Kč, z čehož dotace tvořily 63,7 mil. Kč. Samotné Senomaty realizovaly v letech 2002 – 2010 celkem 31 projektů z různých dotačních titulů.

DALŠÍ PLÁNOVANÉ AKTIVITY, ROZVOJOVÉ VIZE DO BUDOUCNA

V návaznosti na opravu roubenky by Senomaty rády vybudovaly spolkové prostory jako součást stavení. Do budoucna by obec také chtěla vyřešit centrální prostor před budovami úřadu, základní školy a kulturního domu. Za tímto účelem si nechala zpracovat architektonickou studii českobudějovickým ateliérem, které by centrum důstojně řešilo, na kterou navazuje projekt výstavby centra. Počítá se s veřejným projednáním projektu po jeho dopracování. Kromě centra by Senomaty rády vyřešily bydlení pro seniory výstavbou domu s pečovatelskou službou.

„Městys se snaží šetřit, protože peněz není hodně. Vyplatil se nám projektový manažer svazku, protože většině vesnic ve svazku ušetřil peníze za externí agenturu. Ta nejen že není levná, ale často není schopná projekt řídit během jeho realizace až do konce, včetně zajištění následných kontrol. Výhodou manažera je i schopnost zajistit výběrová řízení v souladu se zákonem. Zachovat tedy svazek obcí mikroregionu stálo za to, i když cílená podpora tohoto uskupení od státu nebo kraje v podstatě neexistuje.“

Starosta městyse Mgr. Tomáš Valer

Kontakt:

Náměstí Karla Buriana 55, Senomaty, e-mail: ou.senomaty@tiscali.cz, <http://www.senomaty.cz>

STŘÍBRNÉ HORY

ZÁKLADNÍ INFORMACE

Mezi případovými studiemi této analýzy jsou Stříbrné Hory poněkud výjimečné. Jedná se o malou obec s 250 obyvateli (98 popisných čísel) ležící na okraji Vysočiny, 10 km od Havlíčkova Brodu a 5 km od Přibyslavi. Obec leží v nadmořské výšce 473 m.n.m. na rozloze 3,73 km².

První písemná zmínka o obci je z roku 1265. Název se odvozuje od původních místních stříbrných dolů. Z dob těžby v místě zůstaly dvě pozůstalé štoly - Pekelná a Růženka, které jsou však pro veřejnost nepřístupné. Další místní památkou je Kostel sv. Kateřiny Alexandrijské ze 13. století. Na soutoku Borovského potoka a řeky Sázavy se dochoval památkově chráněný kamenný jednooblukový most z 15. století.

Stříbrné Hory mají sedm zastupitelů (1 žena, 6 mužů), z nichž není žádný uvolněný. Velký díl práce v obci leží na neuvolněné starostce, která je už v důchodu. Z hlediska státní správy spadá obec pod Havlíčkův Brod, který je pro Stříbrné Hory obcí s rozšířenou působností, a nedalekou Přibyslav, která je pověřenou obcí. Obec je součástí svazku obcí Přibyslavsko a Místní akční skupiny Havlíčkův kraj. Během roku obec pořádá řadu kulturních a společenských akcí, které jsou hojně navštěvovány (přednášky o historii obce, maškarní rej, výstavy, pálení čarodějnic, oslavy a taneční zábavy).

Příjmy obce se v roce 2011 pohybovaly ve výši 3,27 mil. Kč, z toho 1,85 mil. Kč tvořily příjmy daňové a 0,748 mil. Kč dotace. Zhruba 250 tis. Kč tvoří příjmy za hospodaření v lese. Výdaje obce byly 3,99 mil. Kč. Rozdíl tvořilo financování úvěru. Pro rok 2012 obec počítá s příjmy ve výši 2,36 mil. Kč, z toho bude 456 tis. Kč vynaloženo na splátku úvěru. V roce 2006 nechala obec postavit za vlastní cca 2 mil. Kč kabelové rozvody pro televizi a Internet; v rámci výstavby byly rovnou položeny rozvody veřejného osvětlení a obecního rozhlasu. Kabelové služby (internet a TV) provozuje město Přibyslav, které obci platí za pronájem 18 tis. Kč ročně. Za provoz kabelové televize se platí měsíčně 190.- Kč a z provozování internetu cca 380.- Kč dle rychlosti připojení. Obec přispívá na základní vzdělávání svých dětí do přibyslavské školy cca 140 tis. Kč ročně, provoz mateřské školy stojí 18 tis. měsíčně. Na druhou stranu Přibyslav přispívá Stříbrným Horám na děti v mateřské škole, které jsou z Přibyslavi. Zimní údržbu komunikací obec řeší prostřednictvím nasmlouvaných služeb přes firmu Sativa Keřkov a.s. (hodinová sazba činí 500 Kč).

HLAVNÍ PROBLÉMY A VÝZVY V OBCI

Za největší problém obec považuje čištění odpadních vod - v současnosti zde čistírna odpadních vod ani systém veřejné kanalizace nejsou. Využívají se jímky, z nichž se kaly vyvázejí do čistírny odpadních vod, zbylé odpadní vody se po přečištění v septicích vypouštějí do dešťové kanalizace. S výstavbou čistírny a nové kanalizace se však počítá¹¹, i když pravděpodobně až po roce 2014.

Obec by také uvítala větší možnosti kulturního a sportovního vyžití. Dílčí starosti obci dělá stav pozemních komunikací (chodníky, přetížení komunikací, hluk), nakládání s odpady a ohrožení povoděmi z blízkého potoka a řeky Sázavy. Služby nejsou ideální - obec by uvítala lepší dostupnost pošty, možnosti nakupování nebo zdravotní a sociální péče. Kromě infrastruktury odpadních vod by též bylo třeba řešit stav některých obecních budov a památek či zlepšit turistickou infrastrukturu.

Z hlediska zaměstnanosti považují Stříbrné Hory za nedostatečné zejména možnosti pro podnikání. Funguje zde pouze kravín, který vlastní majitel z nedaleké Krátké vsi. Dříve zde působila šlechtitelská stanice s bramborárnou; ta však už neexistuje. Lidé za prací dojíždějí do Havlíčkova Brodu, Přibyslavi a Žďáru nad Sázavou.

Problémové oblasti

- Čištění odpadních vod
- Možnost sportovního vyžití
- Možnost kulturního vyžití, existence spolků a dodržování tradic

Do určité míry problémové oblasti

- Stav pozemních komunikací
- Údržba chodníků
- Přetížení dopravních komunikací
- Hluk
- Čistota obce
- Znečištění vod a kanalizace
- Podmínky pro podnikání
- Možnosti nakupování
- Dostupnost poštovních služeb
- Dostupnost IKT
- Dostupnost kvalitní sociální a zdravotní péče
- Volnočasové aktivity pro děti a mládež
- Stav venkovských budov a památek
- Infrastruktura cestovního ruchu
- Propagace obce

ZKUŠENOSTI S EVROPSKÝMI FONDY

¹¹ Dle Plánu rozvoje vodovodů a kanalizací kraje Vysočina, viz http://prvk.kr-vysocina.cz/prvk/PDF/KARTY/B_02_091.pdf.

Díky své velikosti je pro obec nejlépe dostupný Program rozvoje venkova. Stříbrné Hory z něj čerpaly například na opravu kulturního domu; úspěšné však byly až napotřetí. Obec kulturní dům zateplila, vyměnila okna a vybudovala příjezdovou rampu se schody a novým vchodem. Oprava kulturního domu bez vstupu stála cca 636 tis. Kč, z evropských prostředků obdrželi 478 tis. Kč, takže z vlastních zdrojů museli zaplatit 158 tis. Kč a k tomu obec stál vstup, příjezdová rampa a schody celkem 339 tis. Kč – také z vlastních zdrojů.

V loňském roce Stříbrné Hory z Programu realizovaly výstavbu víceúčelového hřiště (rozpočet byl ve výši 1,5 mil. Kč) a vybudovaly příjezdovou rampu pro tělesně postižené a schody. Nechala také zpracovat projekt na výstavbu chodníku podél komunikace I/19 (rozpočet 4,1 mil. Kč); budovat se vzhledem k výši očekávané výši rozpočtu začne po obdržení dotace. Z dotací dále obec již dříve postavila vlastní vodovod a plynovod a opravila komunikaci k Samotínu. Oprava komunikace stála cca 808 tis. Kč, z prostředků EU a národních zdrojů obdrželi necelých 693 tis. Kč. Díky Fondu dopravní infrastruktury vznikly nové autobusové zastávky a na silnici byly vybudovány autobusové zálivy, které zvýšily bezpečnost dopravy.

Další dotace obec čerpá z národních titulů – z programů ministerstva pro místní rozvoj a ministerstva kultury na opravu dvou zdí u hřbitova a na opravu márnice. Díky podpoře ze státního rozpočtu na veřejně prospěšné projekty konkrétních žadatelů obec získala možnost opravit obecní úřad a sousedící mateřskou školu.

Dle slov starostky je dotačních titulů hodně, ale ne na věci, které potřebují financovat obce. Obec například není ochotná investovat do "nadstavbových" aktivit typu cyklostezka, když není hotová kanalizace. Zastupitelé nevyužívají externích služeb pro zpracování žádosti a projektové dokumentace, protože s externími službami mají nedobré zkušenosti. O vše, včetně napsání a řízení projektu a jeho dokončení, se stará sama paní starostka. Neuznatelnost dané z přidané hodnoty u projektů v Programu rozvoje venkova je velký problém - v podstatě to znamená, že dotace netvoří slibovaných 90 %, ale jen 70 % nákladů.

DALŠÍ PLÁNOVANÉ AKTIVITY, ROZVOJOVÉ VIZE DO BUDOUCNA

Obec by do budoucna ráda vyřešila čištění odpadních vod a kanalizaci. Přestože se jedná o malou obec, Stříbrné Hory si chtějí zachovat svou tvář a nabídnout občanům základní služby pro kvalitní život na venkově.

„Obec šetří, kde může. Zastupitelé si nenechávají proplácet cestovní náklady, nenakupujeme nic, co není nejnnutnější. Snažíme se pro lidi dělat maximum, ale stát nám to moc neulehčuje. Úřady zpracovávající evropské dotace často nedodržují lhůty, neuznatelnost DPH projekty prodražuje a malým obcím chybí pro přípravu a psaní projektů podpora.“

Starostka obce JUDr. Marie Koláriková

Kontakt:

Obecní úřad Stříbrné Hory, 58222 Příbyslav, e-mail: obec.shory@tiscali.cz;

<http://mesta.obce.cz/stibrne-hory/index.asp>

